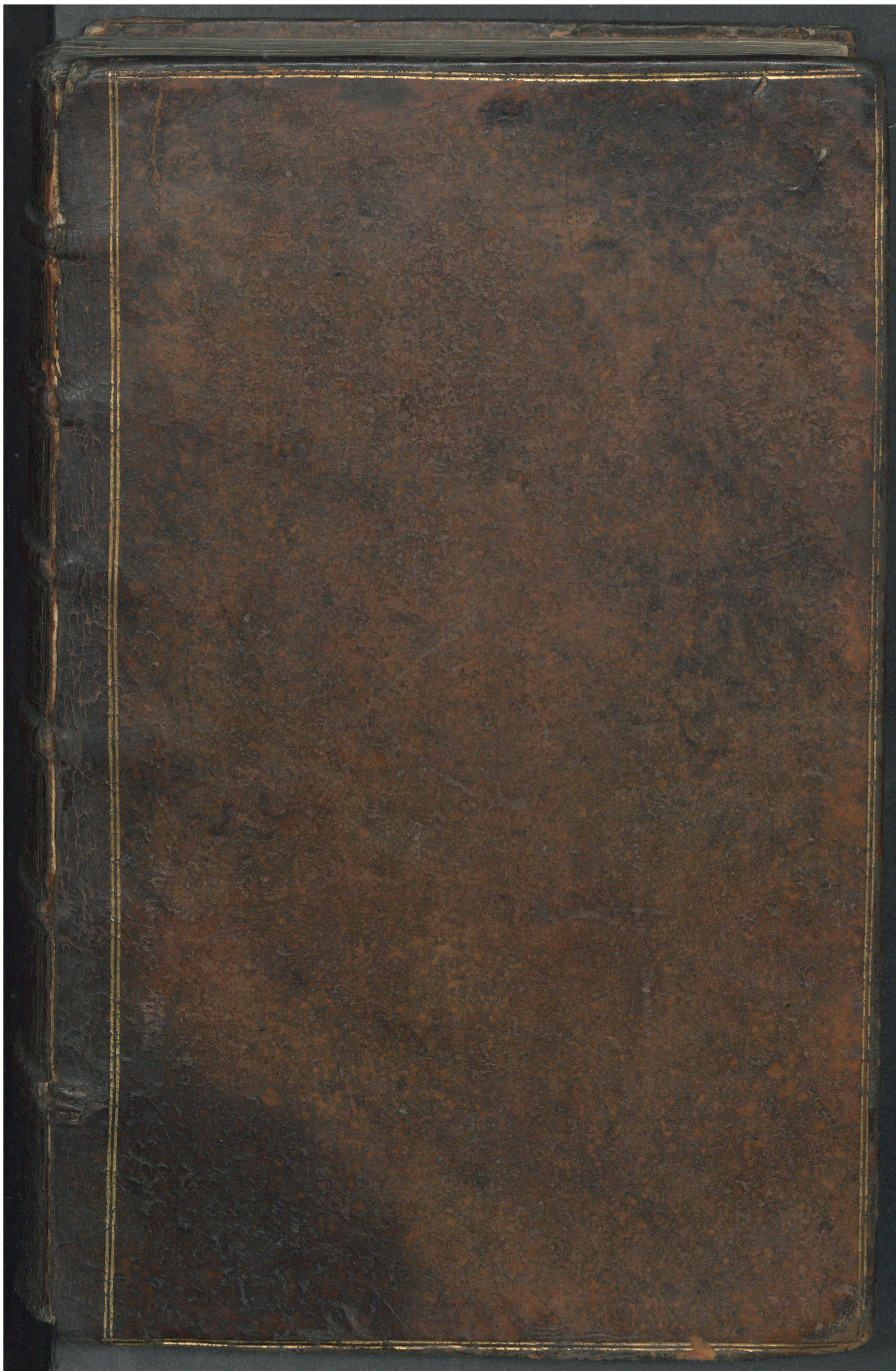

BOISSARDI
ANTIQUITAT
ROMANÆ.
TO. 5. 6.

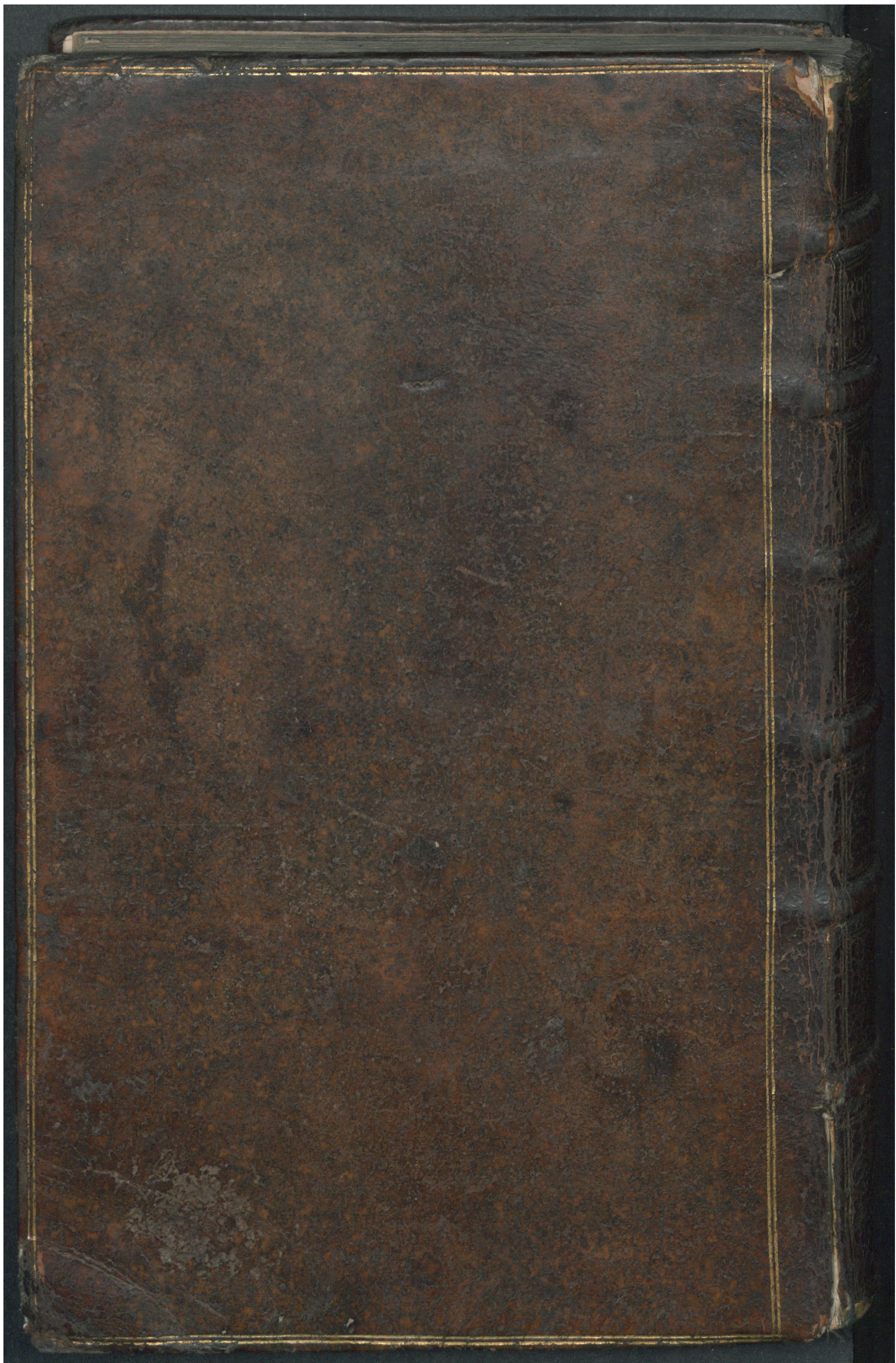

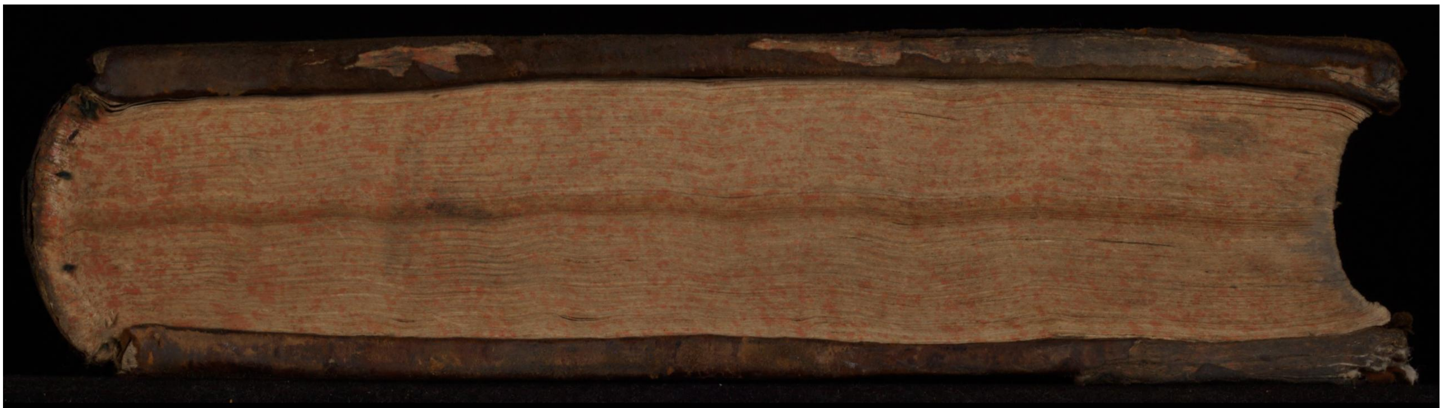

NEC CITO NEC TARDE
MURUS AHENEUS

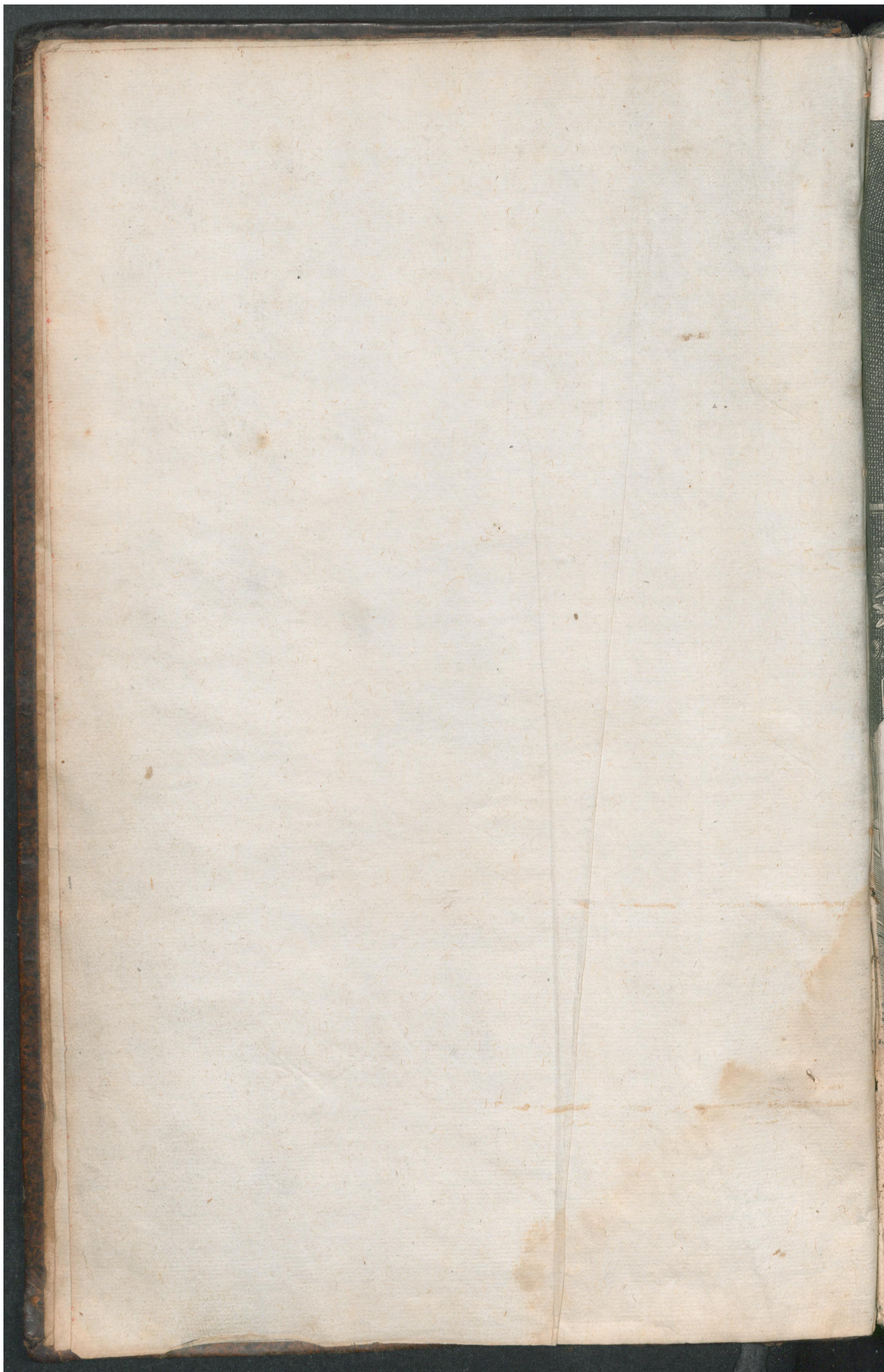

V. PARS
ANTIQVITATVM
ROMANARVM
Siue III. Tomus,
Inscriptionum & Monumento-
rum, quæ Romæ in saxis &
marmoribus visuntur
Autore
I.I. Boissardo vesuntino omnia
studiose conquisita & excepta,
Artificib' vero
Theodori de Brij relictis filijs recens
in ære efficta foras data. Francf.
Anno M. DC.
B.f.

ILLVSTRI ET GENEROSO
Viro

FRANCISCO BOVRZOLLIO,

Equiti aurato, Baroni de Baurepos, Domino in BourZoles, Berbieres, Rosignac, Davignac, Caßaide, &c.

PRODIERAT in lucem ante biennium sub meo nomine tractatus de Topographia Romana: in quo non solum veteris Vrbis typum videndum Lectoribus proposui cum suis vicis, insulis, regionibus, & illustrioribus ædificiis, tam publicis quam priuatis, sacris & profanis, sed etiam nouæ Vrbis (qualis hodie spectatur) descriptionem satis exactam inserui tam scripto, quam pictura, ratus hanc meam operam non mediocriter conducere ijs, qui Romam venturi sunt: qui tanquam manu ducti, poterunt sine difficultate singula, quæ in tanta tamque celebri Vrbe notatu digna sunt, perspicere. Et hic meus conatus tam ijs qui in Vrbe degunt, quàm peregrinis viatoribus iudicatus est vtilis. Non enim omnes ciues exactè norunt quæcunque in ea ciuitate domibus priuatorum asseruantur, aut publicè videnda proposita sunt: Et si ea norint, multas tamen fabulas suis narrationibus immiscent, tam falsas quàm ridiculas. Vt exempli gratia: Pyramidem illam ad portam S. Pauli mœnibus adhærentem dicunt Rhemi & Romuli esse sepulchrum. Inscriptio tamen illa, quæ tanti ædificij continetur fronte, ostendit C. CESTII VII. Epulonum, vel potius Collegij Epulonum Sacerdotum fuisse conditorium.

Duo illa templa rotunda in foro Romano SS. Cosmæ & Damiano sacrata, asserunt Rhemo quoq; & Romulo ab antiquis dicata fuisse. At certum est id esse falsum, sed fuisse delubra Castoris & Pollucis.

Montem Testaceum vulgus credit conflatum esse ex congerie vasorum fictilium, quibus peregrinæ prouinciæ annuas tributorum pecunias Romam in ærarium importabant: Et ideo montem illum dici monte d'ogni terra, quod ea vasa in rei memoriam eo sint proiecta. Alij existimarunt molem illam coaceruatam fuisse ex fragmentis fideliarum, quę à figulis reijciebantur in eum locum, ne alueum Tiberis, ad quem habitabāt, impedirent. At ego alibi ostēdi Circum Olympicum, in quo sese iuuentus cursu, cestu, equitatione & lucta exercebat, illic

)(2 fuisse:

fuisse: ideo non potuisse figulis committi, vt eum in locum excrementa suarum officinarum reijcerent. Quodq; experientia docet vrinas illas nouas esse, integras, & ad mortuorum cineres recondendos accommodatas. Quod meo tempore diligens harum antiquitatum scrutator Antonius Lafrerius Typographus detexit.

Quid dicam de fabulosa narratione plebis, cur aqua Tiberis Romæ sit potabilis, & cisternis clausa ad multos annos seruetur incorrupta: Supra Romam verò breui spatio temporis putrescat. Miraculum hoc effictū cum admiratione recensent, ante aliquot sæcula Patricios dissensione facta cum Populo, non permisisse plebem haurire aquam ad potum necessariam ex puteis domesticis: Ita pauperes dira siti vexatos ad sancti Pontificis pedes gemebundos procubuisse, rogantes vt eius auctoritate reconciliarentur cum Optimatibus: id cū Pontifex impetrare non posset, Vrbanis omnibus puteis maledixit, & Tiberinas aquas consecratas reddidit potabiles. Ex eo tempore puteorum lymphę semisalsæ, insipidæ, & putidæ factæ sunt in hodiernum vsque diem: Tiberinæ verò salubres & sapidæ: & ex quibus omnes bibunt tam nobiles quam plebeij. Speciosa fabula scilicet, & nugis plena: cum certum sit ex mixtione Anienis nitrosi fluminis Tiberinam aquam à putredine vindicari, & ad longum tempus saluberrimam conseruari.

Eiusmodi plurima recitantur de statua illa equestri ahenea M. Aurelii Antonini, quæ erecta est in area Capitolina sub Ara Cœli: vulgus ait fuisse decreto Senatus positam cuidam Rustico, qui dum Roma à Gotthis obsideretur multa fecisset ad Vrbis liberationem, & barbarorum repulsionem. Eiusmodi quoq; recitantur non sine risu historiæ de infinitis statuis colossæis, quas Gigantum fuisse credunt: de vastis illis lapidum molibus Amphitheatri, quæ humeris Angelorum sustentatæ sunt impulsæ à Dæmone, dum Pontifex in supplicationibus publicis, ex Laterano templo ad S. Petri fanum, quod est in Vaticano, religiosè procederet gestans manibus sacramentum Eucharistiæ.

Quæ non dicuntur de locis illis subterraneis, quæ Catacumbæ vocantur, in templis sanctorum Sebastiani & Laurentij: de Sepulchro illo Porphyritico Constantiæ Constantini Magni filiæ, in templo diuæ Agnetis: & id vulgariter Bacchi dicitur conditorium. Quæ si statuissem singula describere, duplicem nugarum Iliadem contexerem. Nihil certè est, quod à rerum imperita plebe non publicetur fabulosè: Quibus dum peregrini aures præbent attentas, fastidium illis auscultandi nascitur, cum non possint verum à falso discernere: nugas tamen has commentitias agnoscunt.

Hæc fuit causa, cur dum Romæ essem, breuem illam Vrbis descriptionem trium diætarum conscripserim in gratiam eorum, qui ex di-

uer-

uersis Italiæ Academiis ad Vrbem perlustrandam veniebant: existimauiq; non parum conducere iis, si omnia quæ tam publice, quàm priuatim habentur ab antiquitate nobis relicta, ordine concinno enumerarem, quæ singula essent, quod cuiusq; signum, cuius Dei, cuius viri aut mulieris, cuius artificis: quæ ædes sacræ, cui Numini destinatæ, à quo, & quo tempore dedicatæ, quando demolitæ aut restauratæ: Theatra, Thermæ, balnea, circi, poticus, arcus triumphales, fora, pontes, fontes, aquæductus, curiæ, pyramides, obelisci, columnæ, & alia eiusmodi, quę vel integra adhuc supersunt, vel semiruta, aut solo æquata apparentibus adhuc aliquibus vestigiis: ex quibus ædificiorum sepulchrorumq; præstantia & sumptuositas, magnitudoq; & opulentia Romani Imperij iudicari potest. Hęc omnia curioso homini (si præsens ea spectet aut absens si legat) iucunditatem non mediocrem adferet: sed maximè spectatori, ad quem vberior fructus accedet: dum attentè considerabit venerandæ illius antiquitatis reliquias admirandas, artificum industriam inimitabilem in sculpendis & poliendis illis marmoribus tam duris, vt omnem chalybis aciem retundat: quod nostri lithotomi quotidie experiuntur, in Ophite, in Basalte, in Porphiro, lapide Æthiopico, & Lydio, aliisq; marmoribus Orientalibus, in quibus exscindendis & sculpendis sine fructu se quotidie enecant. Videmus tamen nihil esse tam difficile, quod ingeniosi illi sculptores antiqui non potuerint præstare. Quantum mirabimur, dum spectamus & meritò miramur, qua sedulitate, quibus machinis vsi sint in vastorum illorum lapidum molibus subleuandis? in erigendis obeliscis tanti ponderis, qui ferè omnes ex Ægypto, & rupibus Æthiopicis exscissi, impensis incredibilibus Nilo secundo perducti sunt Romam. Hæc quicunque diligentius contemplatur, attonitus hærebit, nescius qua arte, quo ingenio tam vasta onera potuerint moueri, quo modo extolli integra, & per tot sæcula conseruari. Quod tamen ante paucos annos docuit fieri posse Architectus, ille nobilis Dominicus Fontanus Comensis, qui Sixti VI. P.M. hortatu obeliscum vaticanum suo loco motum, transtulit in mediam illam plateam, quæ templo S. Petri, & palatio Pontificum imminet Illum sanè meritò nostri sæculi nouum Archimedem possumus compellare. Dolendum est alios duos obeliscos ex eodem Thebaico vel Ophite lapide factos (qui ad Augusti Mausoleum fuerant olim adplicati, meoq; tempore rupti in via Flaminia iacebant (non remansisse integros: potuisset magnus iste vir iisdem conatibus eos rursus erigere., & locis celebribus collocatos proponere spectandos tam ciuibus, quam aduenis: vt ille vtrumque eleuauit cimento tenaci fragmenta compingens: vnumq; non procul à templo S. Mariæ populi, alterum ad ædes Lateranas transtulit.

In his

In his omnibus colligendis & delineandis, non ſine laude cum me inſudaſſe, meoſq; labores doctiſſimis quibuſq; non diſplicuiſſe animaduerterem, ex eorum ſuaſione & hortatu Topographiæ adiungere ſtatuerã inſcriptiones omnes, quæ marmoribus antiquis inſculptæ paſſim in Vrbe videntur. Iamq; duo prima volumina in publicum prodierant, bonorum omnium applauſu non mediocri: reſtabat adhuc pars maior cęlanda, quæ morte ingenioſi viri Theodorici Bryij ſculptoris Leodienſis imperfecta relicta erat. Eamque ſuppreſſam reliquiſſem, niſi amicorum inſtinctu eidem manum poſtremam imponere cogerer. Cum etiam ad hoc opus perficiendum duo Theodori Bryij filii Theodorus & Iſrael parentis induſtriam ſecuti, & non minus propenſi ad publicam vtilitatem promouendam, ad hoc ſtudium vltrò ſuam operam mihi obtuliſſent: Quorum beneuolentiam vt amplector, ita quoq; mihi fuerit gratiſſimum eorum auxilio quod reliquum eſt abſoluere.

At ne in inſtituto progrederer, mouerat me hoc vnum, quod tam multi graues viri manum iam antea huic operi adpoſuiſſent, præclaramque laudem inde reportarant vt Cyriacus Anconitanus, Marullus, Mazochus, Apianus, Amantius, Errizus, Guicciardus, Porcatius, Sigonius, Mercurialis, Honufrius, Lazius, Goltzius, Brizonius, Torrentius, Iulius Roſcius, Antlafrerius, Salamanca Hier, Occo, Octauianus & Iacobus Stradæ, Gabriel Simeon, Fonteius, & Iacobonus: Quibus acceſſerunt Paulus Knibius, qui Romana omnia manuſcripta habuit, & maiorem partem eorum quæ videntur in Italia. Merula excepit Gallicanas inſcriptiones, Pigonius Viennenſes Allobrogum, idem Cnibius & Ricardus Arelatenſia. Paradinus Lugdunenſia, Huttichius Moguntiaca, Vel ſerimi in Vindelica, Mercator Colonienſia, Viuianus Cliuenſia: aliique plurimi in hoc genere ſtudii egregiam nauarunt operam. Sed inter cæteros opus laude digniſſimum ad publicam vtilitatem ediderunt viri doctiſſimi Carolus Cluſius, Metellus & alii, qui Martini Smetii collectiones correctas, & à Iuſto Lipſio eleganti ſupplemento auctas prælo ſubiecerunt. Poſt quorum conatus ſuperfluum mihi viſum eſt eidem operi manum adponerer ne idem ſcribere, & cognita omnibus obtrudere iudicarer. Quid enim poſſem melius, quid doctius præſtare, quàm quod tot tantique viri præſtiterunt? Sed maximus & eruditiſſimus Gallorum celebris ille Ioſephus Scaliger dicitur Smetiana in manus ſumpſiſſe, & correctiora publicare velle, additis etiam Gallicis inſcriptionibus, quæ non admodum minori numero eſſe dicuntur, quàm Smetianæ. Eas tradiderat Hieronymo Commelino illuſtriſſimi Principis Friderici III. Electoris Palatini Typographo Heydelbergæ, viro docto & erudito:

erudito: qui quia superiore anno diem postremum obiit, Scaligeranum volumen commissum est clarissimo viro Ioanni Gruttero I.C. Palatino Consiliario, in quibus componendis & adornandis totus nunc versatur. Neque tam excellens opus p otuisset in manus venire alterius, qui maiori diligentia, exquisitiore iudicio polleret.

Hæc dum considerarem exactius, & absolutos aliorum labores mihi ante oculos proponerem, mirum non est, me incepto labori supersedisse, ne tantos auctores non æquis sequerer passibus. Sed ipse Crusius, & Glutterus Melissusque viri acutissimæ censuræ, pusillanimitatem meam ridentes exhortationibus impellunt ad negotium promouendum: Rationemque hanc addunt, quod literatis meæ inscriptiones nihilominus placere poterunt (licet eadem in medium proferam, quæ & alii) quod cum scriptis lapidum formas, signa, & figuras adpinxerim: Et id neminem ante me fecisse compertum est pręter Lafrerium, qui centum ad summum ædificia, & sepulchra designauit. Roscius circiter ducenta. Sed Roscii mihi publicanda commissa sunt: cum vir optimns à Pontifice Legatus missus ad Rhœtos in via defunctus est Mediolani, & in æde Sancti Carpophori sepultus.

Si igitur promoueam cœptum ex sententia doctorum, non mihi, opinor, vertetur vitio: cùm eorum iudicium legis vice obseruem & sequar. Quòd si meus conatus minùs respondeat multorum expectationi, in arbitrio erit lectorum probare mea scripta, vel negligere. Scio tamen omnibus non displicitura; si ea æqua librent trutina, neque œstro absurdæ reprehensionis, & morosæ censuræ ferantur, qualium hodie numerus nimius est. Nihil enim probant plerique, nisi quod ipsi commentati sunt. Et quamuis rei illius, quam reprehendunt, sint ignarissimi, non desinunt tamen in eam ferre censuram apud sui similes. Nostro hoc malo difficilique sæculo sciolis istis moris est omnia mordere, expungere, improbare, & irridere, simiarum more, quæ nudis licet sint natibus, aliorum tamen defectus notant. Ita hi homines, quicquid alienorum Gaborum nanciscuntur, ea statim supercilio se examinant, librant, trutinant, malitiose singulis inhærentes, vt in puncto vel virgula inueniant, quod correctione dignum videatur. In eo sarcasmis, sibilis, explosionibus petulanter ad insaniam vsq; sibi indulgent nodum in scirpo quærunt: Et liuore deleri, tantum sibi demi putant, quãntum aliis tribuitur. Ideo ringuntur intra se, & lippitudine mala laborantes, iubar solis ferre nequeunt, ita isti ad alienam gloriam cœci percelluntur, ac dolore malo tabescunt: data opera leuiter prætereuntes, quæ laude digna esse, non possunt inficiari, & insistentes iis, in quibus vel mediocre vitium, comperitur. Malis his animabus sufficit reprehendere, & vitupe-

rare aliena, laudare neminem. His ſatisfacere mei non eſt inſtituti. Sufficit mihi ſi mearum lucubrationum Iudicem vnum aut alterum idoneum nanciſcar, qui mihi mille malorum vice fuerint.

At cum in his antiquitatis reliquiis progreſſurus ſim, ex omnibus noſtratibus te vnum delegi, Heros clariſsime, cuius patrocinio meum librum committam, cum inter Gallos generis ſplendore, animi candore, & literarum ornamento nulli ſis ſecundus: virtutes ſanè in Gallia ſatis raræ, apud nobiles potiſsimum, qui bonarum literarum, & diſciplinarum liberalium cognitionem non admittunt, tanquam illuſtribus indignam ſtemmatibus: ideo pauci inter nobiles inueniuntur qui libris incumbant. Militiæ exercitiis tantum dediti, reliqua ad ſe pertinere non arbitrantur: quique in iuuentute aliquo modo inſtituti fuerunt in ingenuis ſtudiis, adultiores redditi ea diſsimulant, tanquam grandi vituperio digna: hocque ſarcaſmo notant eruditos, eos geſtare gladios ſuos in auribus, redolere caracallam togam, ſapere ſcholaſticum calamum, & eiuſmodi ſcurrilia ſcommata, quæ ab aulicis iſtis Thraſonibus effutiuntur: quorum ſuperba iactantia, & ſtoliditas omnibus ridicula eſt & odioſa. At tibi non eadem animo inſidet opinio, Tu Muſas, tu doctrinam, quo par eſt honore, proſequeris, literatos amas, foues, & defendis. Meque antea non viſum ſumma beneuolentia complecteris: quæ me ratio cogit vt aliquo officio me gratum erga te præſtem. Cumque vt tua eſt magnitudo, & opulentia, tenuibus meis iuuari facultatibus nequeas, neq; optes, munus hoc literarium tibi offero. Tu, vt bonus audis, eximiæque & humanitatis & comitatis, boni couſules id quodcunque eſt, quod reuerenter offert tuæ virtuti.

Tui obſeruantiſsimus ſtudioſiſsimusq;
Ioan. Iacobus Boiſſardus.

A

In foro Piscatorio.

In domo Marci Aemylini.

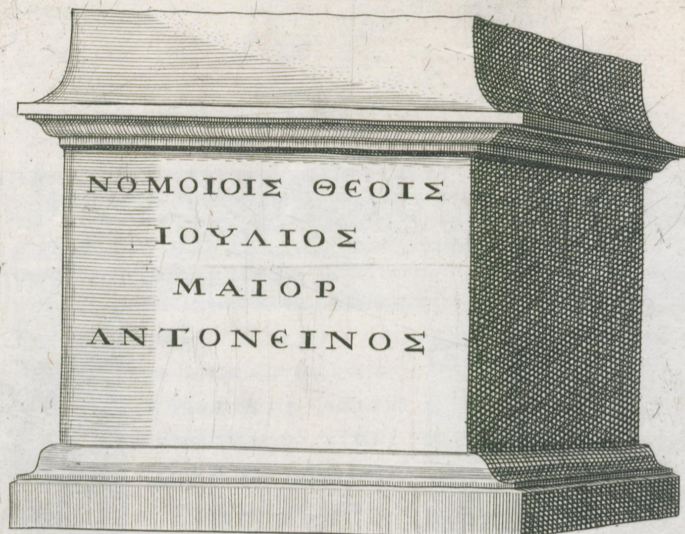

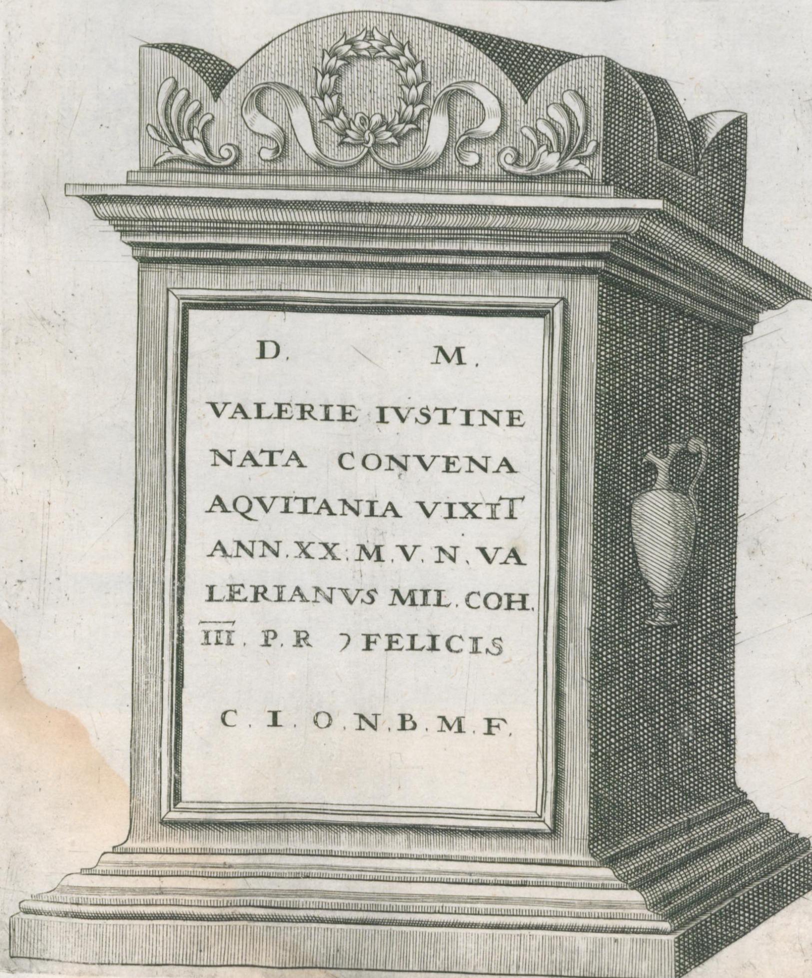

Apud Marcum Aemylinum. in Agone.

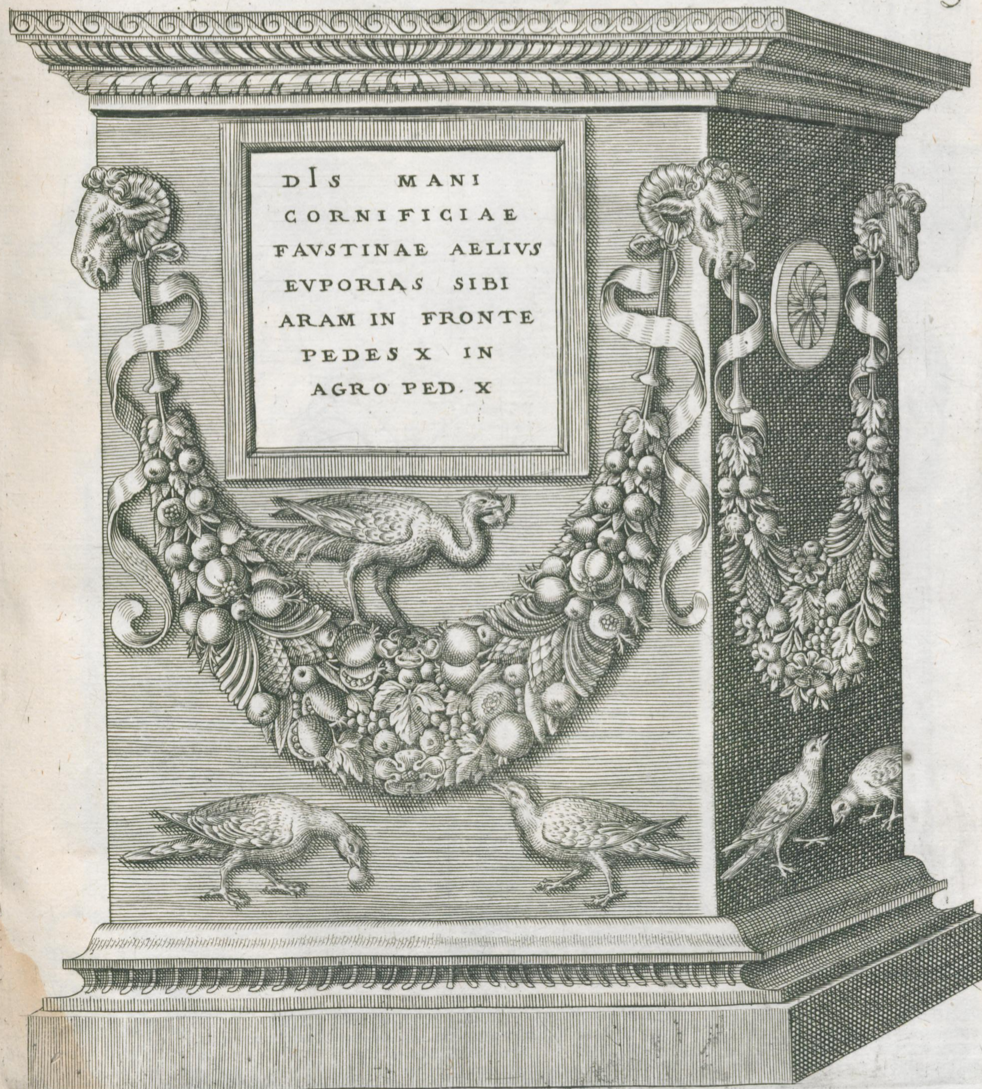

Apud Antonium Fococo in Agone

Apud Ludouicum de Coschotis.

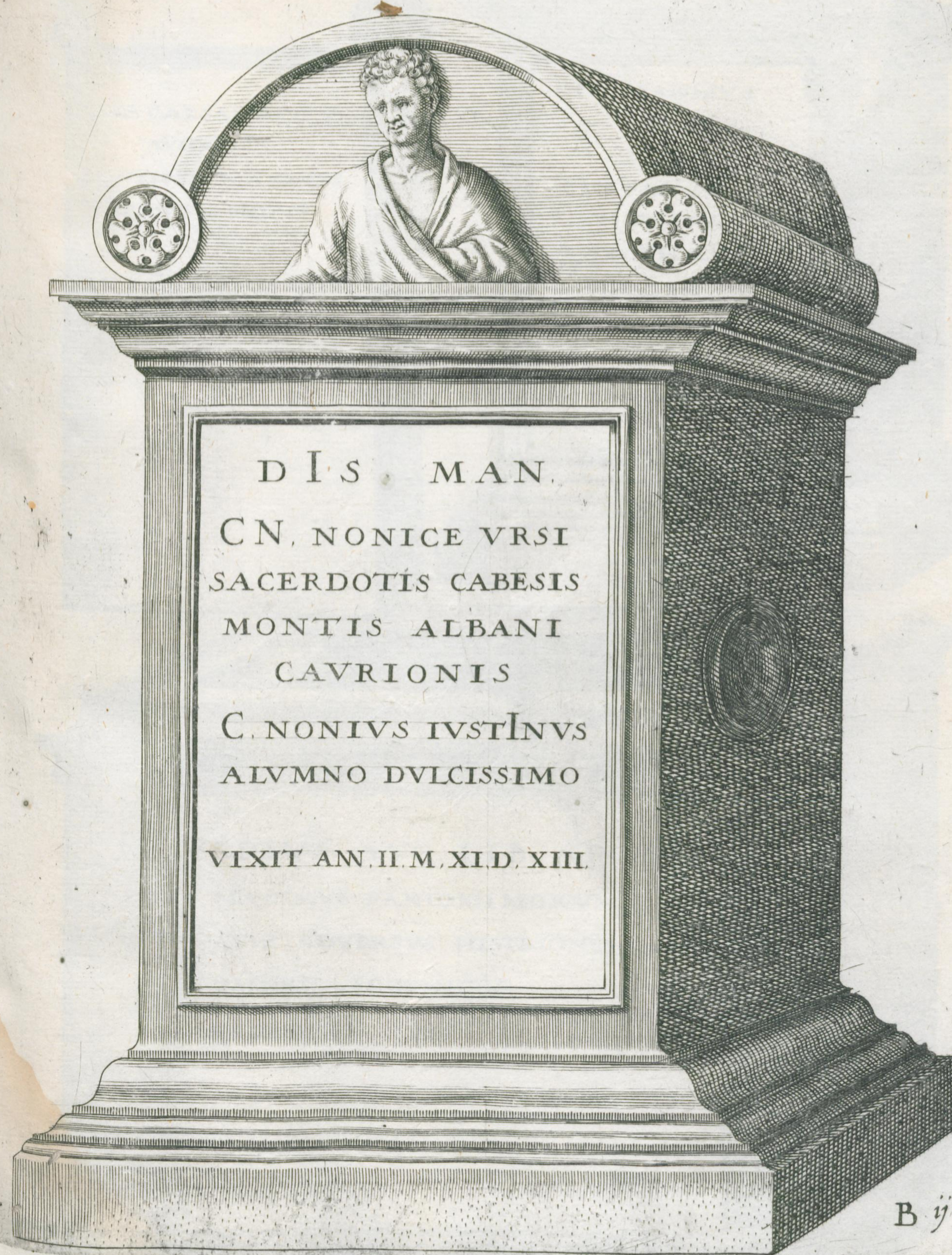

IMP. CAESAR DIVI F.
AVGVSTVS
PONTIFEX MAXIMVS
TRIBVNIC. POTEST.

EX S.C. TERMINAVIT
R.R. PROX. CIP. PED. CLXVI.S.

DIS MANIBVS

IVLIAE C. F.
HIERIAE
THEOPHILVS
PATER.

M. VLPIVS AVG. LIB. APOLAV
STVS MAXIMVS PANTOMIMORVM
CORONATVS ADVERSVS HISTRIONES
ET OMNES SCOENICOS
ARTIFICES XII.

In domo Maphæorum.

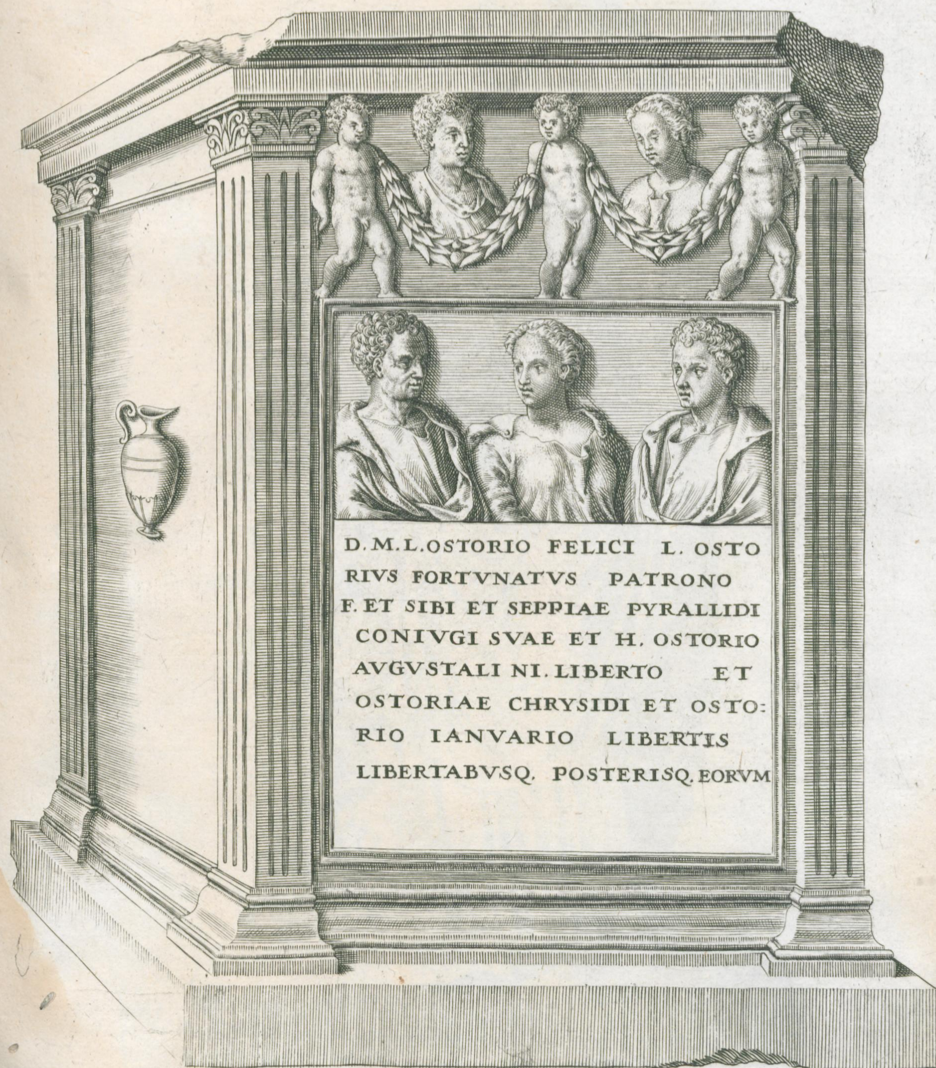
D.M.L.OSTORIO FELICI L. OSTO
RIVS FORTVNATVS PATRONO
F. ET SIBI ET SEPPIAE PYRALLIDI
CONIVGI SVAE ET H. OSTORIO
AVGVSTALI NI. LIBERTO ET
OSTORIAE CHRYSIDI ET OSTO:
RIO IANVARIO LIBERTIS
LIBERTABVSQ. POSTERISQ. EORVM

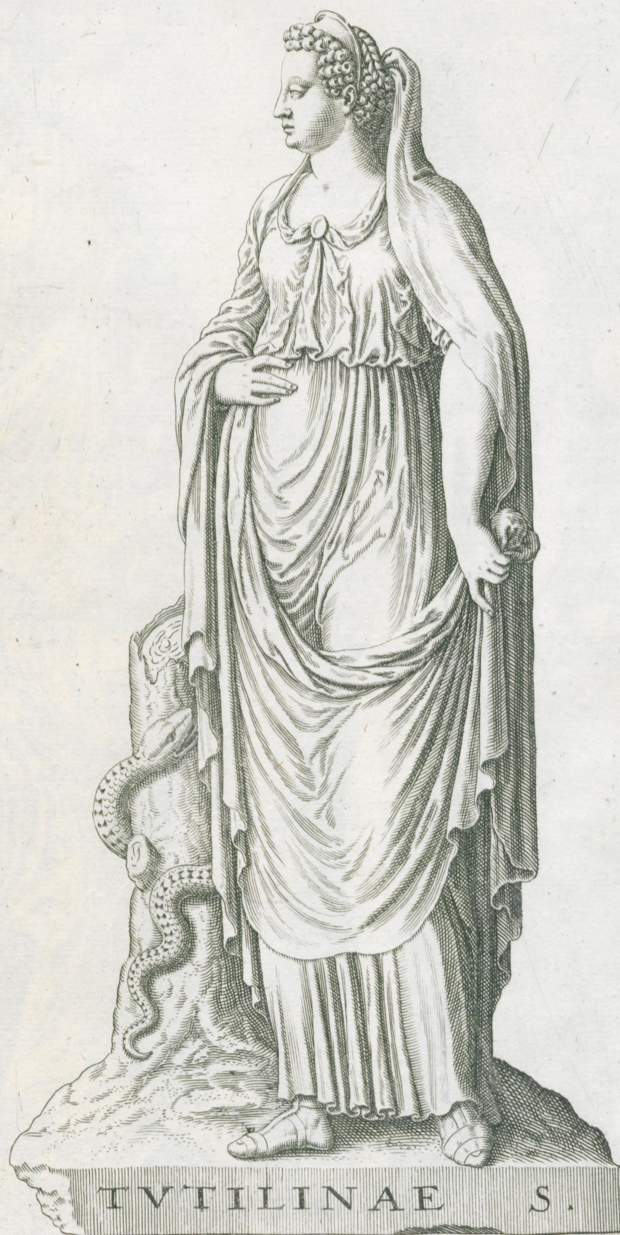

C

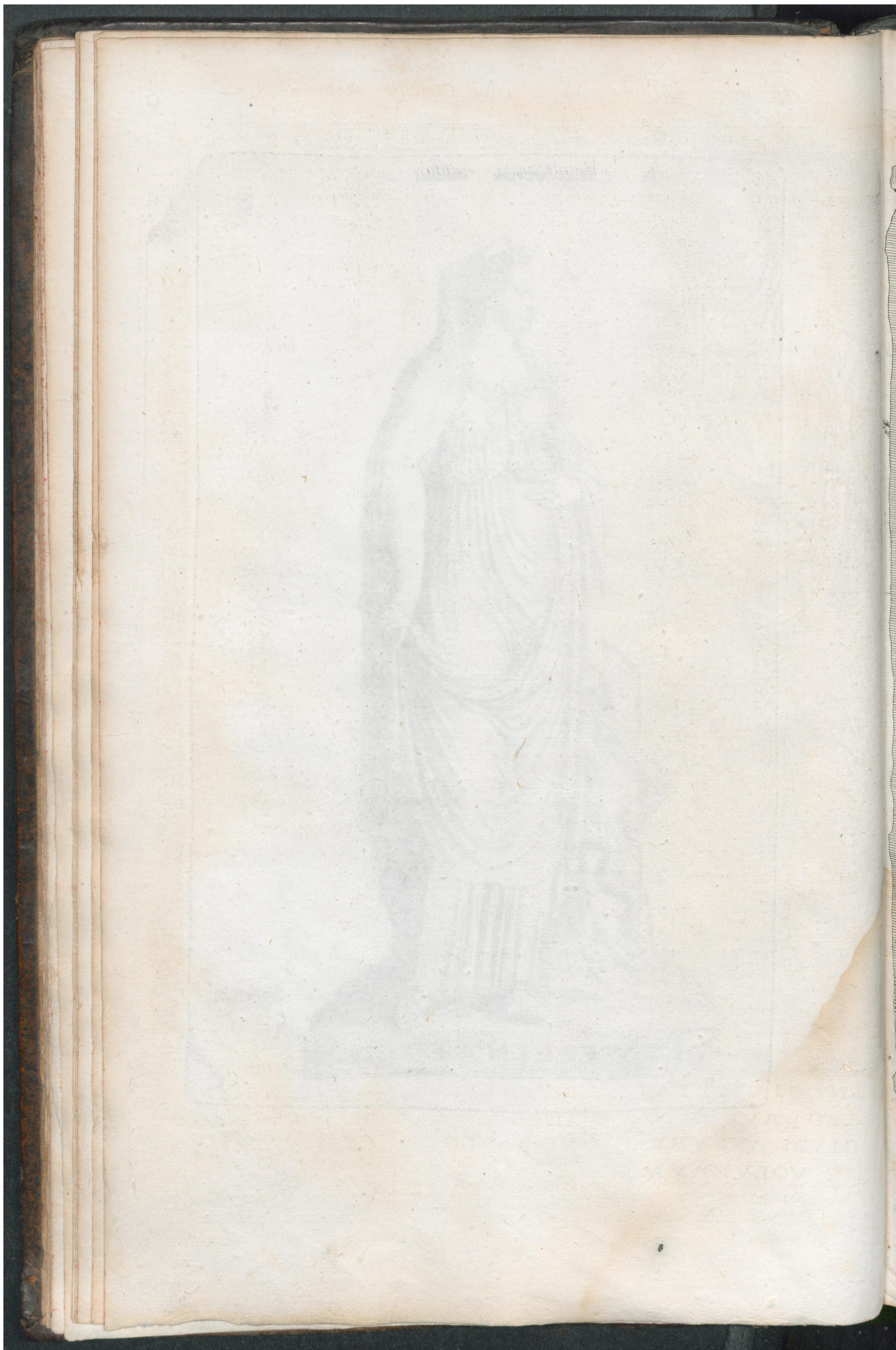

INCOLVMITATE ET SALVTE T. CICIONII
APOLAVSTI ET C. FORTVNATI MANVBINI
GIVM AVGVRVM QVOD SECVRITATI AETER
SE VOLVERVNT.

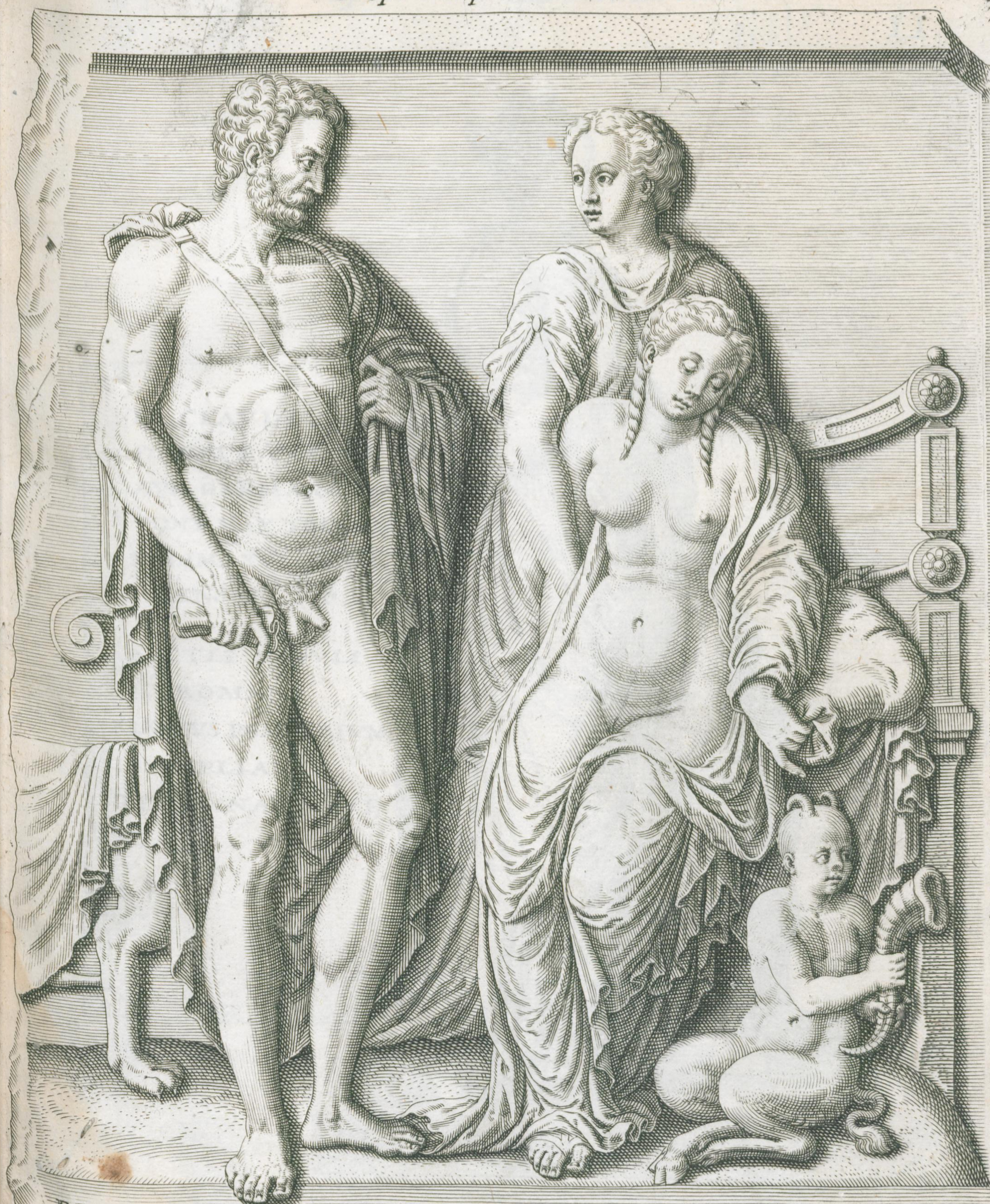
RVM ANINIANAE COGNATIONI SAC.
LIVS DRVSILIANVS CESTIVS ET PVR.

TI. CLAVDIVS
DRVSI F. CAESAR
AVG. GERMANICVS
PONT. MAX. TRIB. POT.
VIII. IMP. XVI. COS. IIII.
CENSOR. P. P.
AVCTIS POPVLI
ROMANI
FINIBVS POMOERIVM
AMPLIAVIT
TERM: NAVITQVE.
PIETAS AVGVSTAE.

IMAGINVM DOMVS
AVG CVLTORIB SIGNVM
LIBERTATIS RESTITVTAE
SER GALBAE IMPERATORIS AVG
CVRATORES ANNI SECVNDI

C. TVRRANIVS POLVBIVS.
L. CALPVRNIVS ZENA.
C. MVRDIVS TALVS.
C. TVRRANIVS FLORVS.
C. MVRDIVS DEMOSTHENES.

SP. DD.

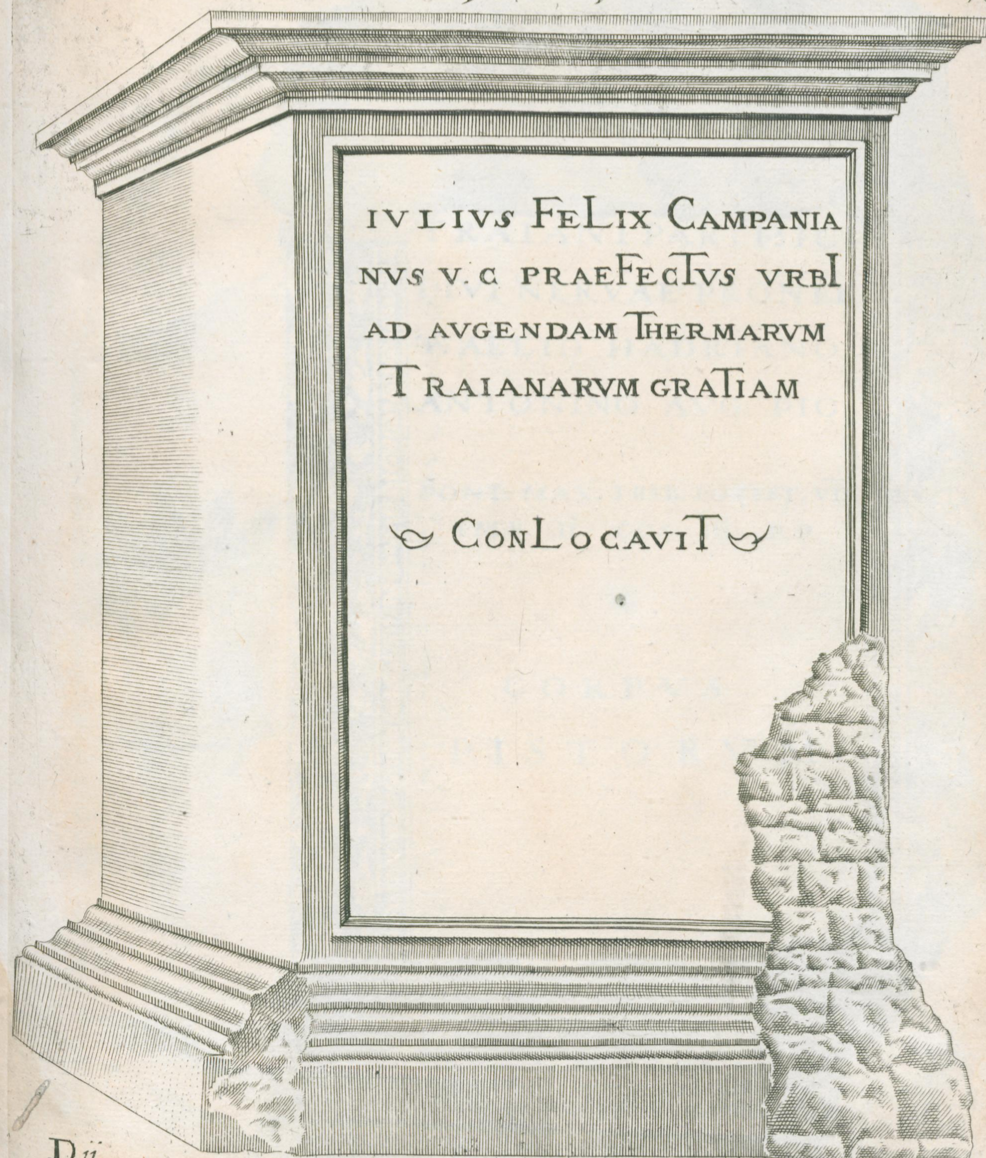
IVLIVS FELIX CAMPANIA
NVS V. C PRAEFECTVS VRBI
AD AVGENDAM THERMARVM
TRAIANARVM GRATIAM
CONLOCAVIT

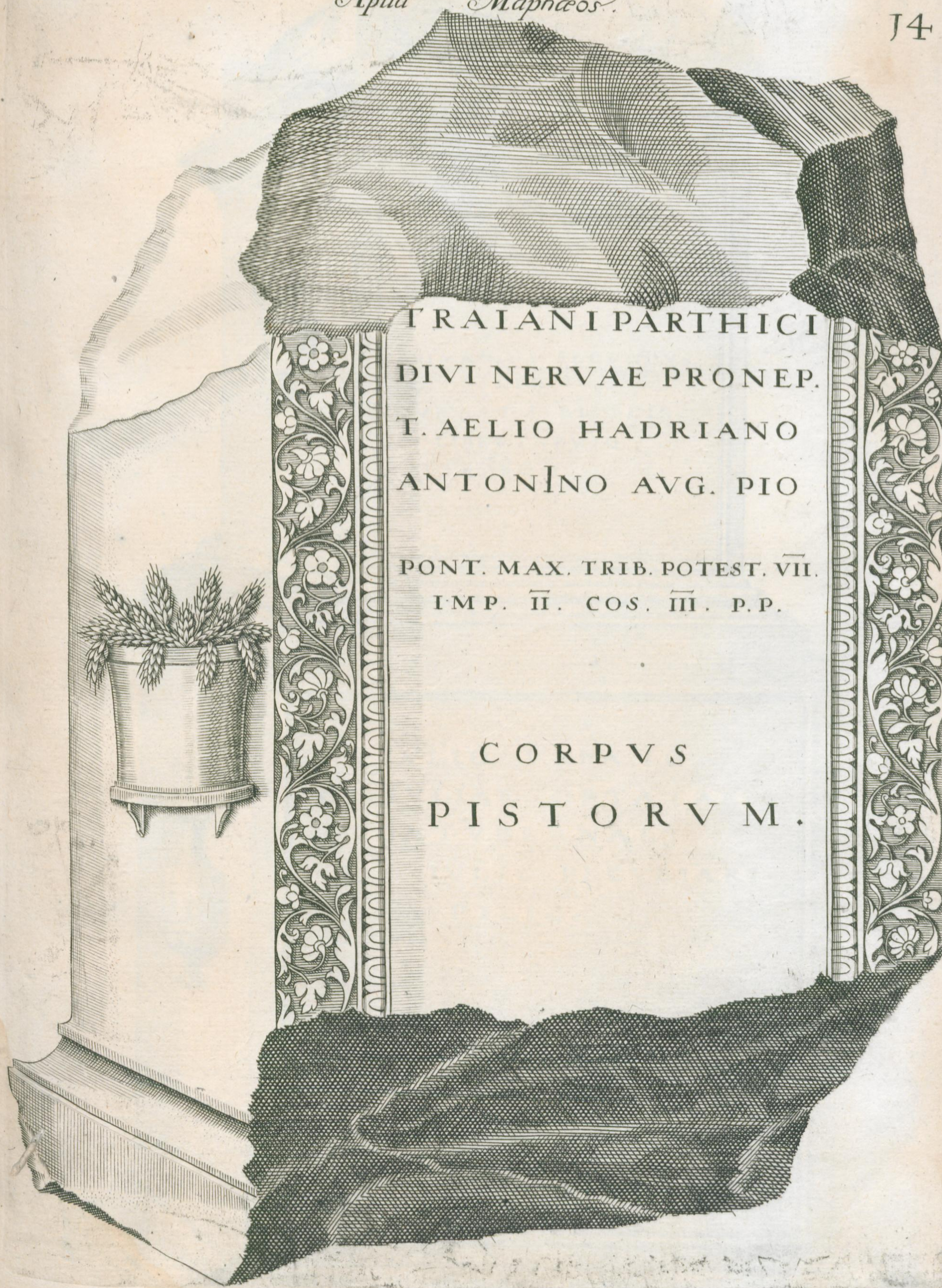
TRAIANI PARTHICI
DIVI NERVAE PRONEP.
T. AELIO HADRIANO
ANTONINO AVG. PIO
PONT. MAX. TRIB. POTEST. VII.
IMP. II. COS. III. P.P.
CORPVS
PISTORVM.

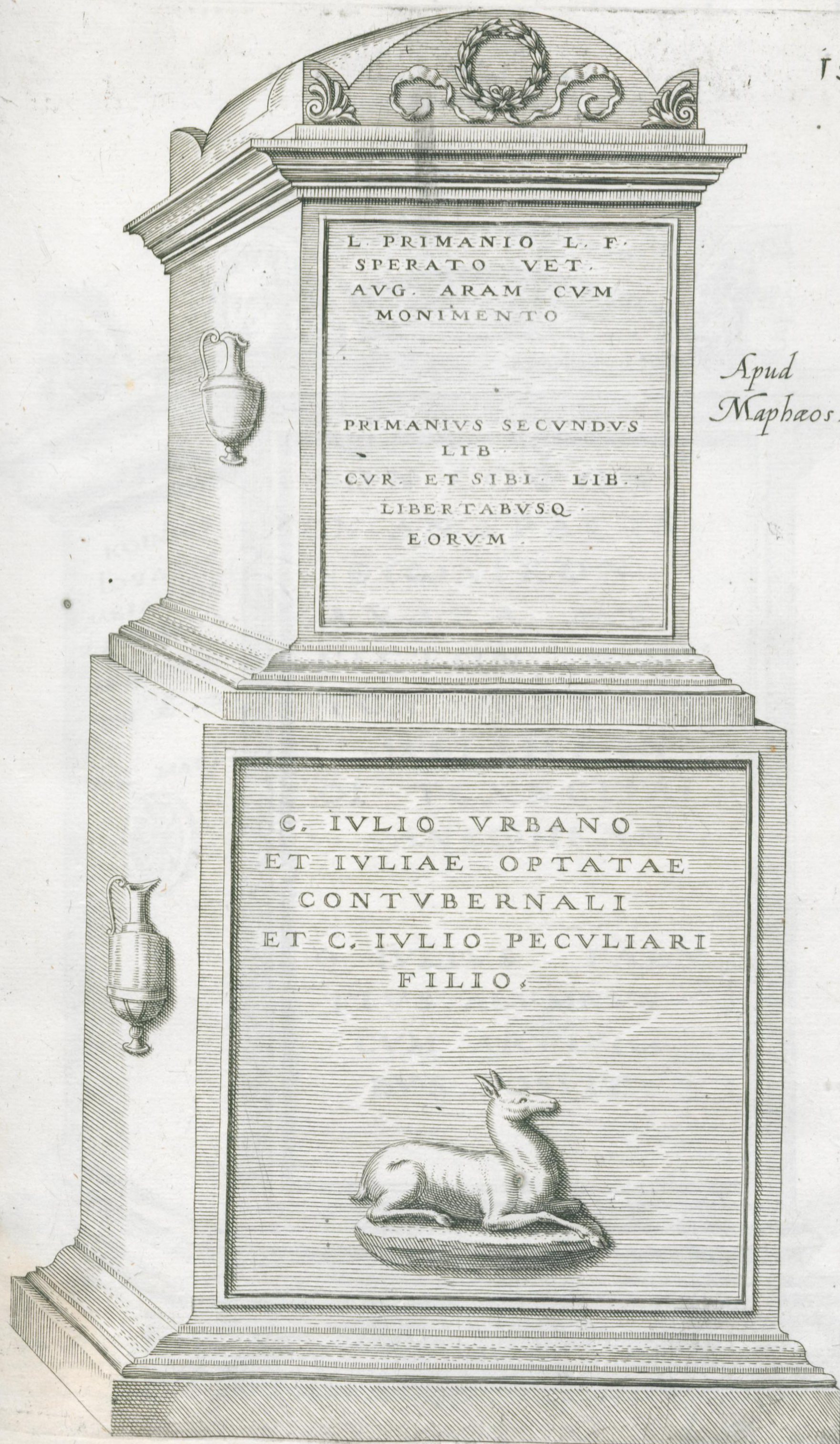

Apud Maphæos.

In domo Maphaeorum

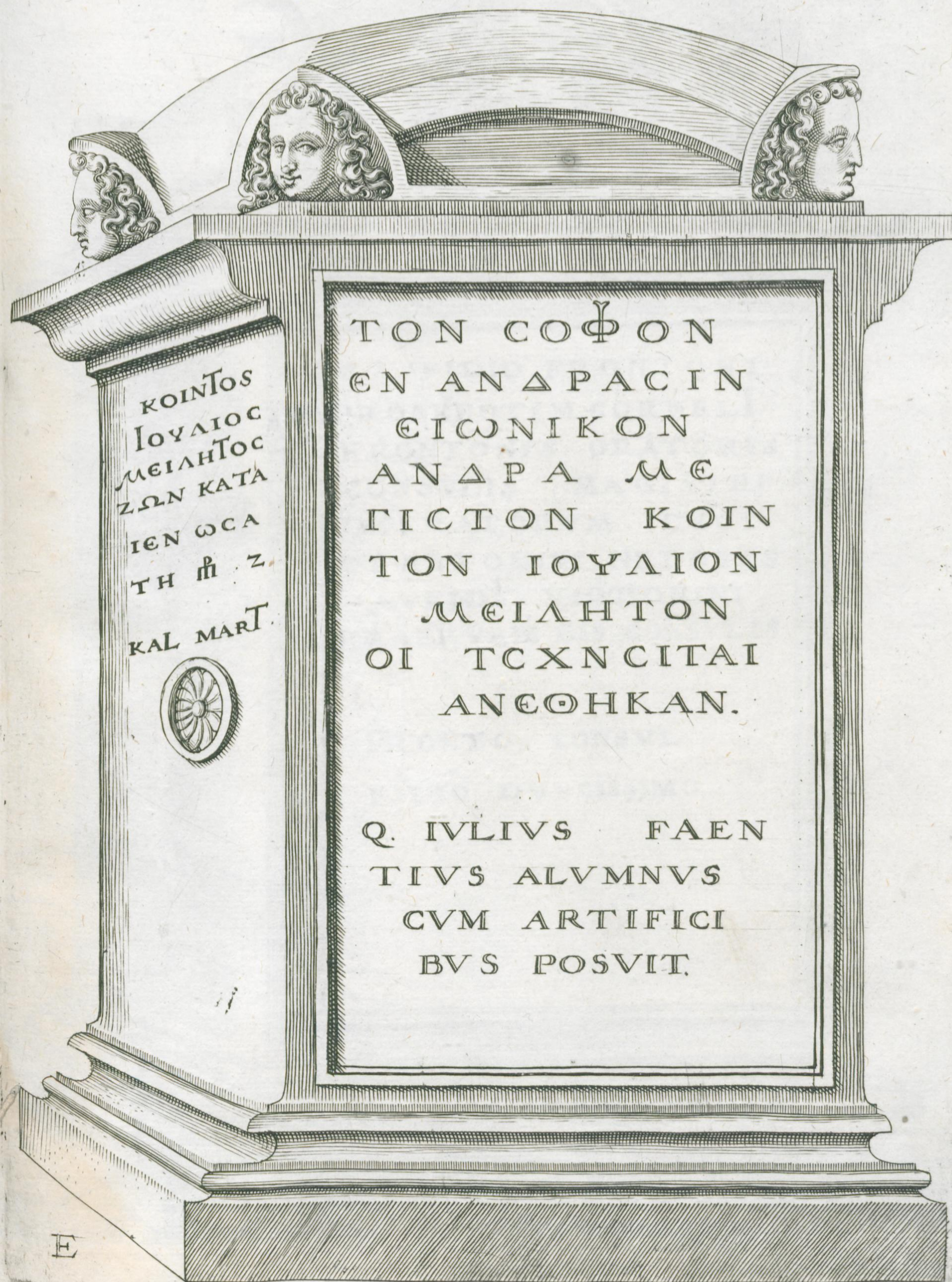

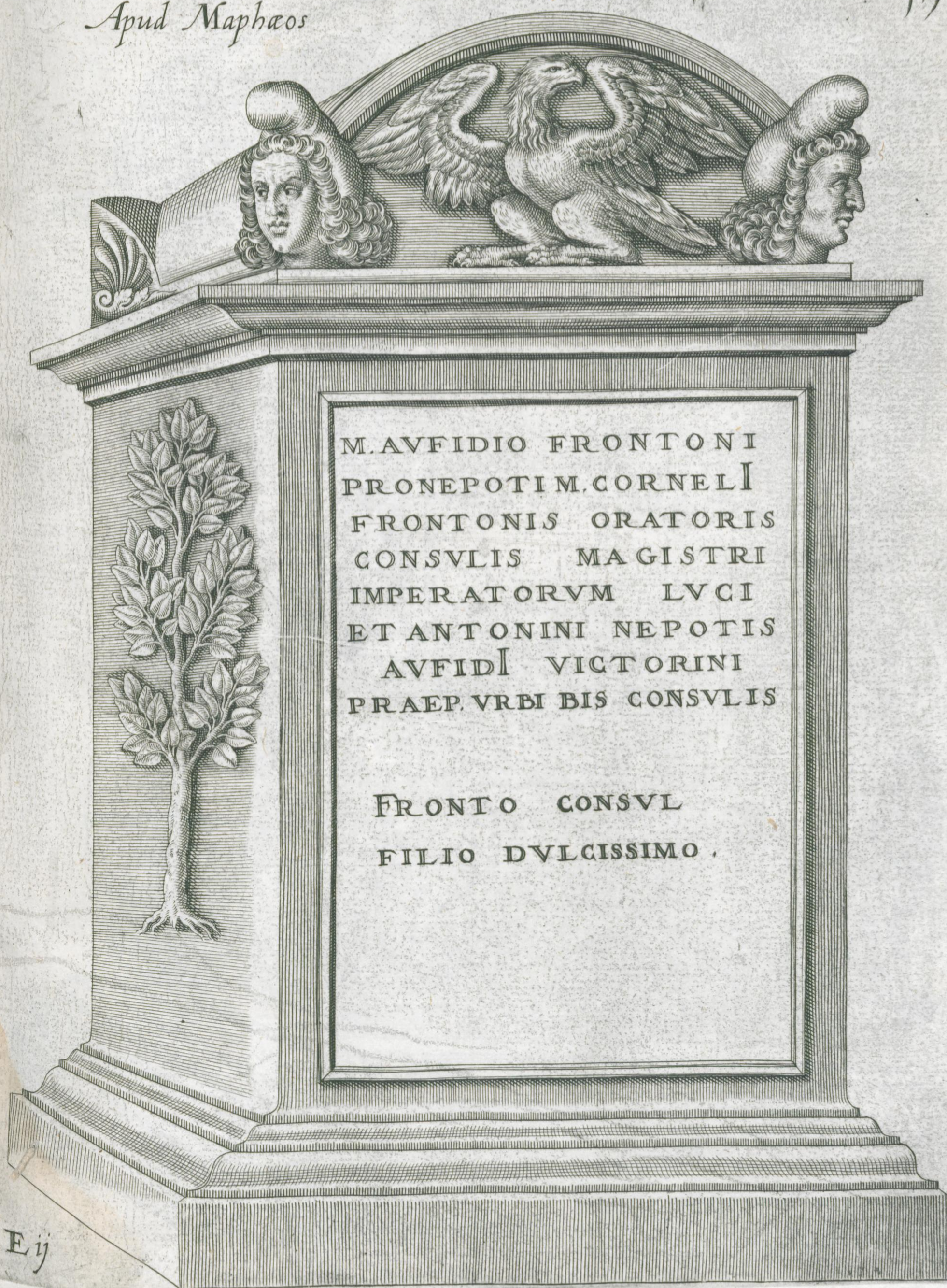
M. AVFIDIO FRONTONI
PRONEPOTI M. CORNELI
FRONTONIS ORATORIS
CONSVLIS MAGISTRI
IMPERATORVM LVCI
ET ANTONINI NEPOTIS
AVFIDI VICTORINI
PRAEP. VRBI BIS CONSVLIS
FRONTO CONSVL
FILIO DVLCISSIMO.

In domo Marci Antonii Alterii: antiqua inscriptione abrasa, substituta est haec recens in candidissimo marmore. 18

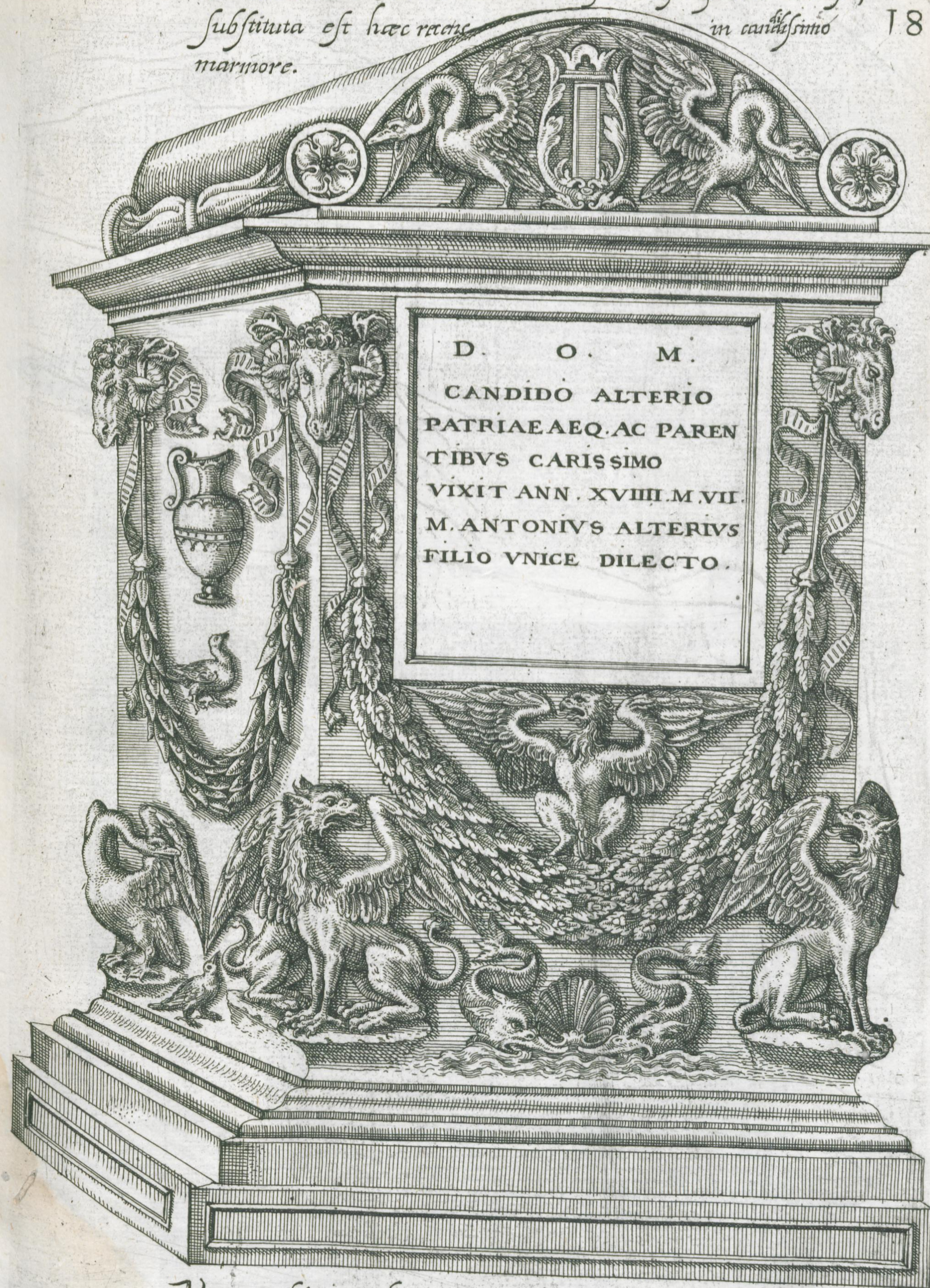

Vetus inscriptio talis erat

D. M. CANDIDO ALTERIO FILIO
DVLCISSIMO C. ALTERIVS PATER
INFELICISSIMVS P.

VIX. ANN. XVII. M. VI. D. III.
ET CANDIDAE ALTERIAE F.
VIX. ANN. IX. D. X.

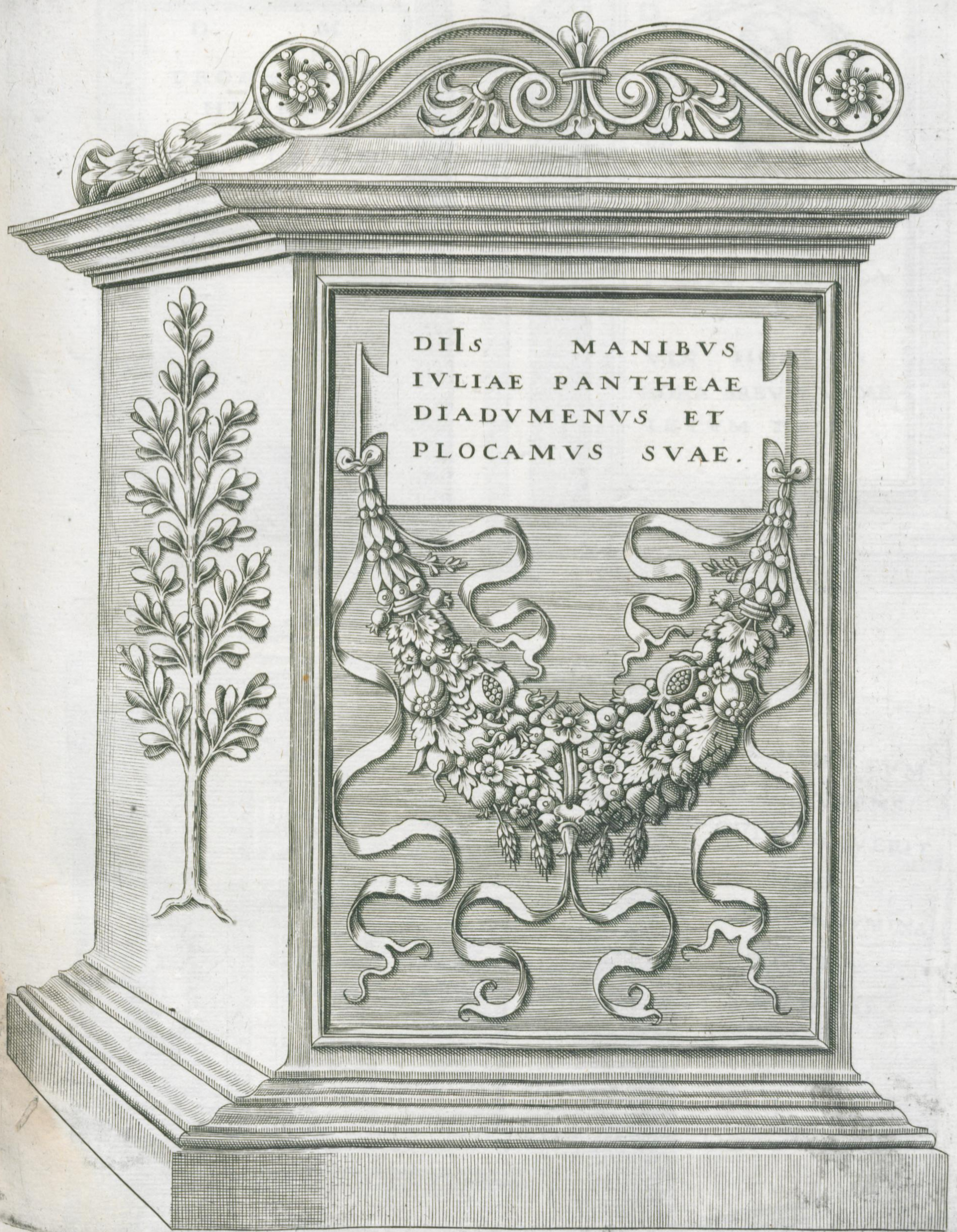
DIIS MANIBVS
IVLIAE PANTHEAE
DIADVMENVS ET
PLOCAMVS SVAE.

D M
TROPHIMES
HERMES
CONIVGI B. M.

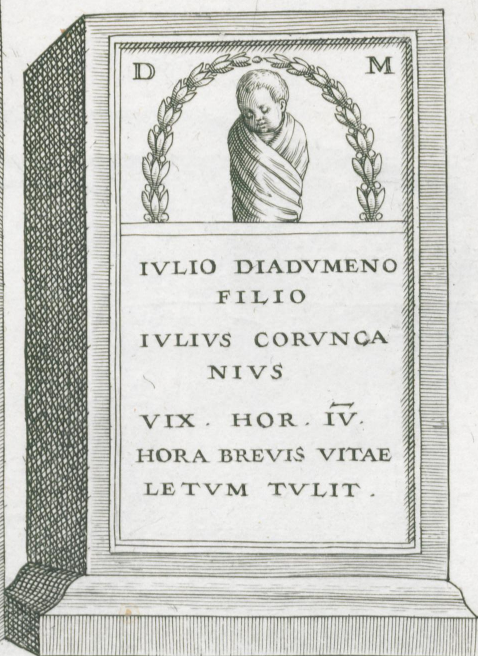
D M
IVLIO DIADVMENO
FILIO
IVLIVS CORVNCA
NIVS
VIX. HOR. IV.
HORA BREVIS VITAE
LETVM TVLIT.

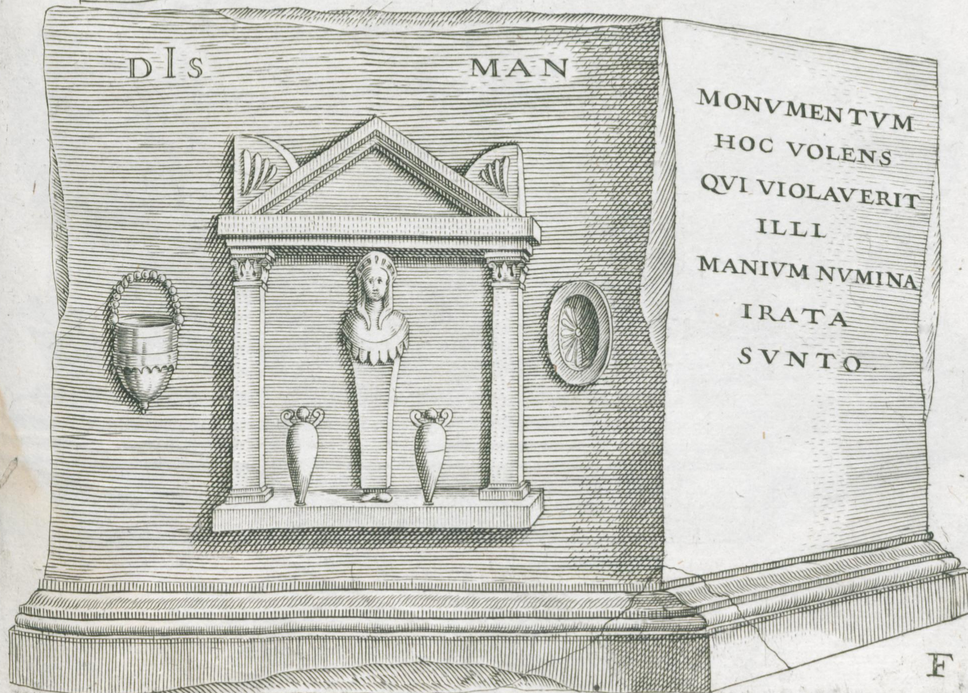
DIS MAN
MONVMENTVM
HOC VOLENS
QVI VIOLAVERIT
ILLI
MANIVM NVMINA
IRATA
SVNTO.

In templo S.S. Cosmi et Damiani.

In Templo Iunonis : quod est in foro piscatorio

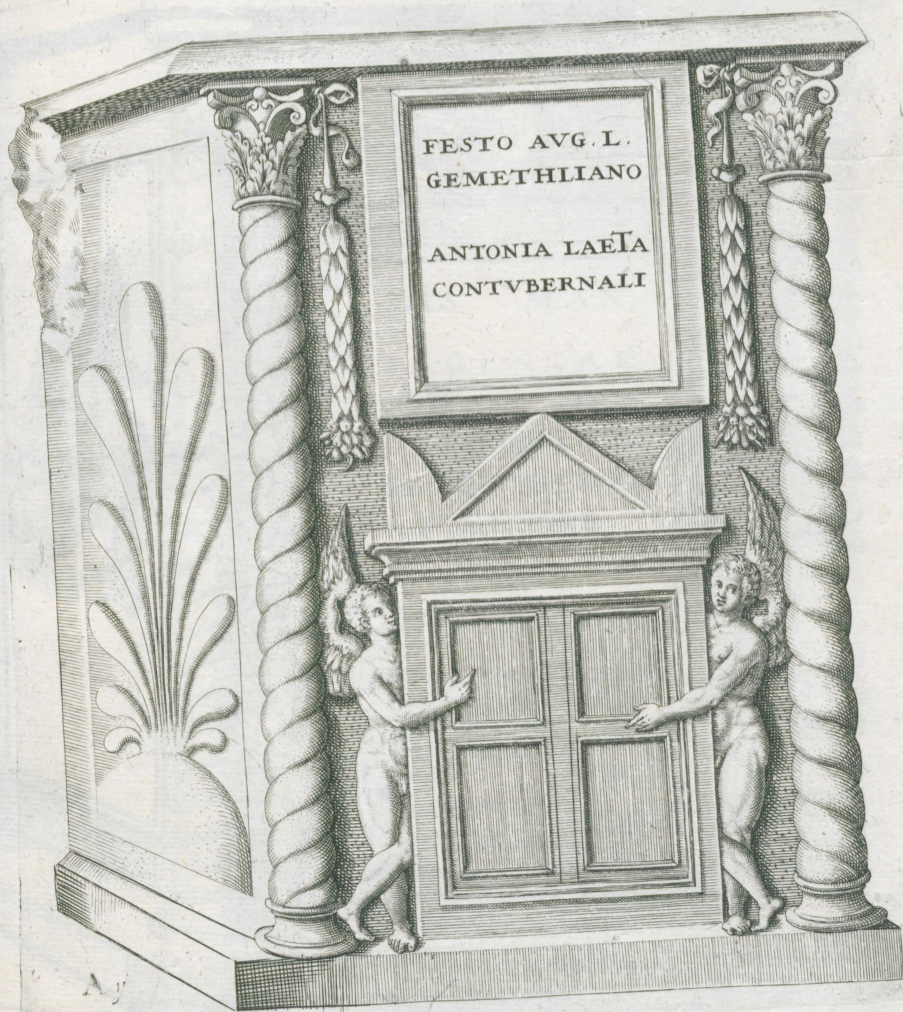

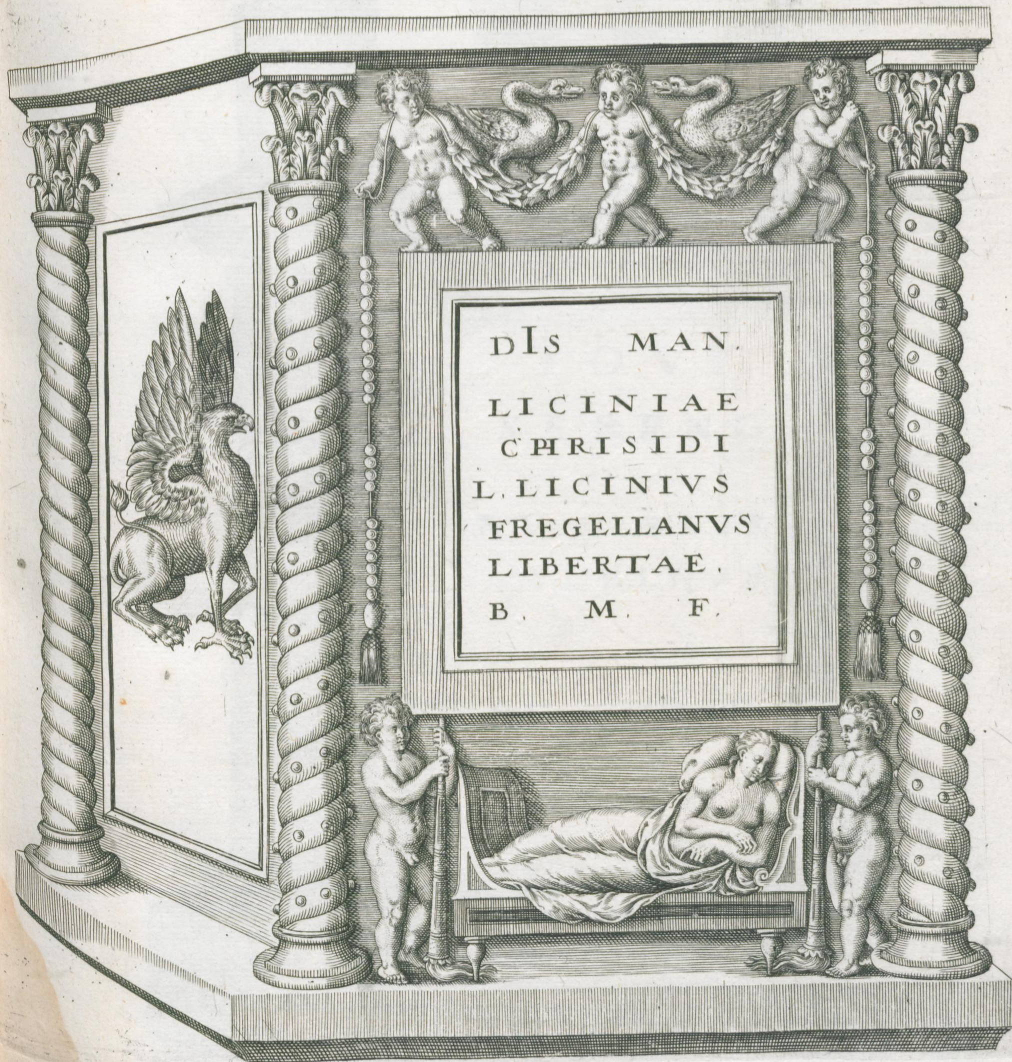
DIS MAN.
LICINIAE
CHRISIDI
L. LICINIVS
FREGELLANVS
LIBERTAE.
B. M. F.

Apud Gabrielem Vallatum

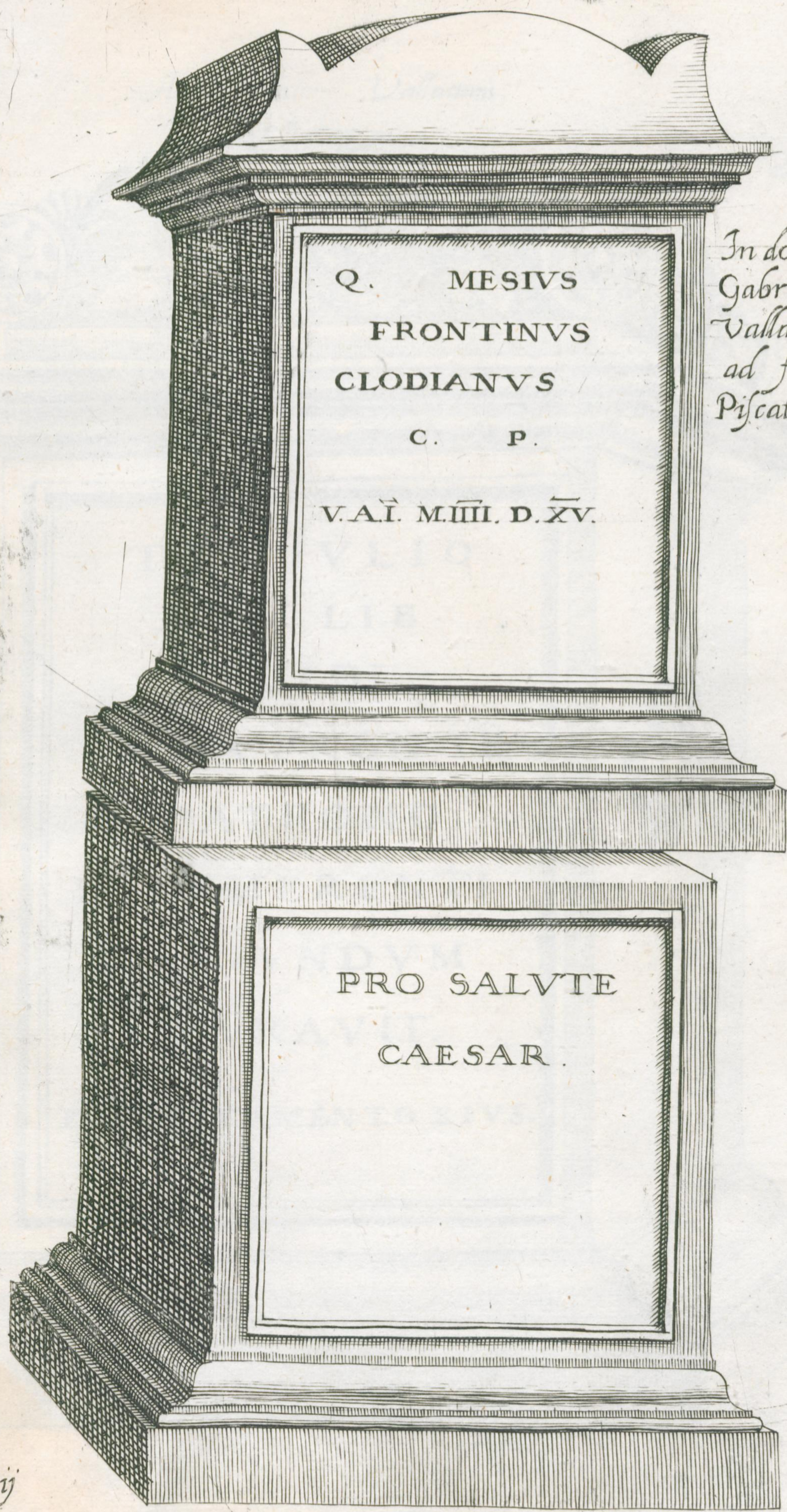

In domo Gabrielis Vallati ad forum Piscatorium

Apud Gabr: Vallatum.

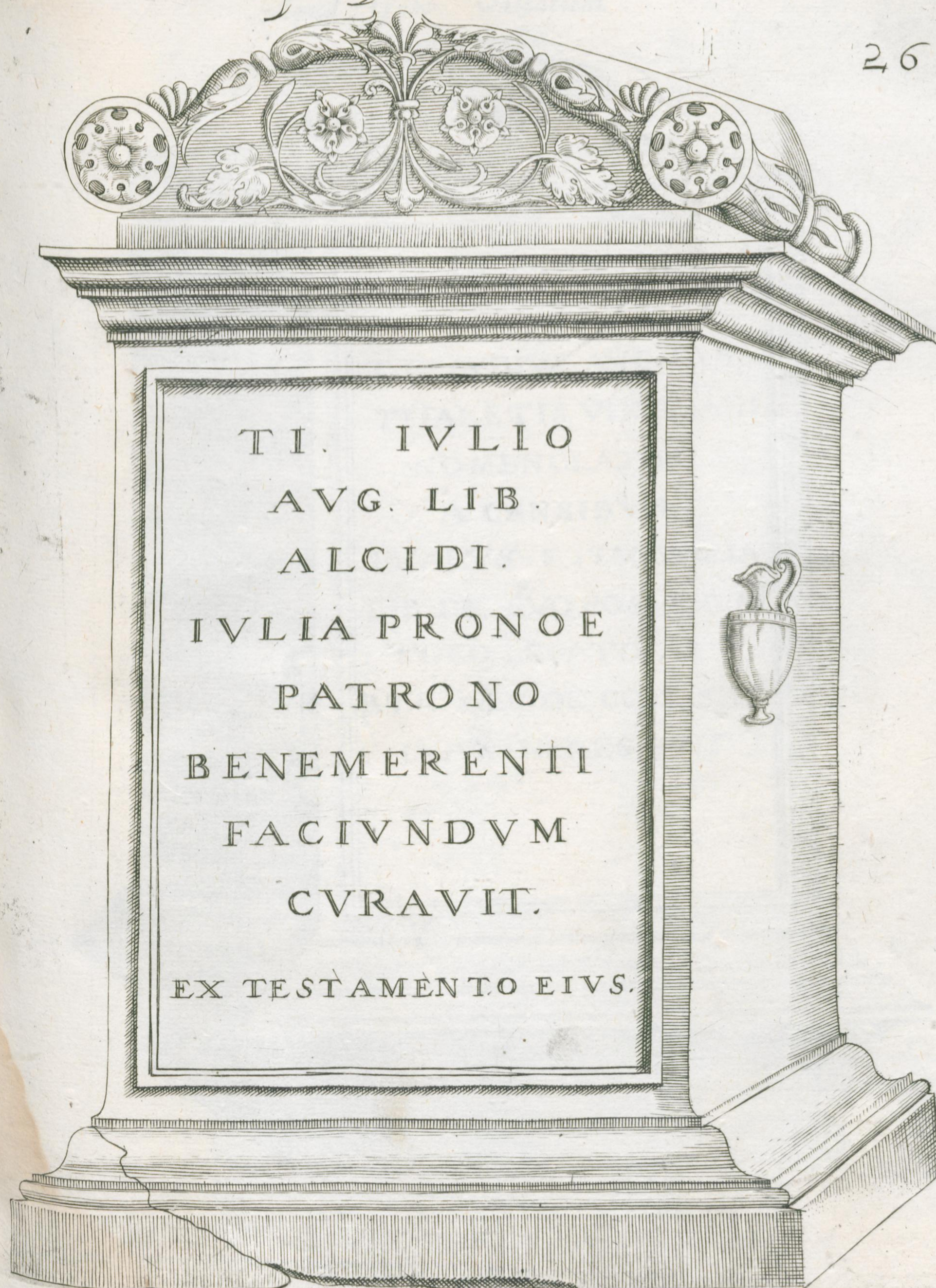

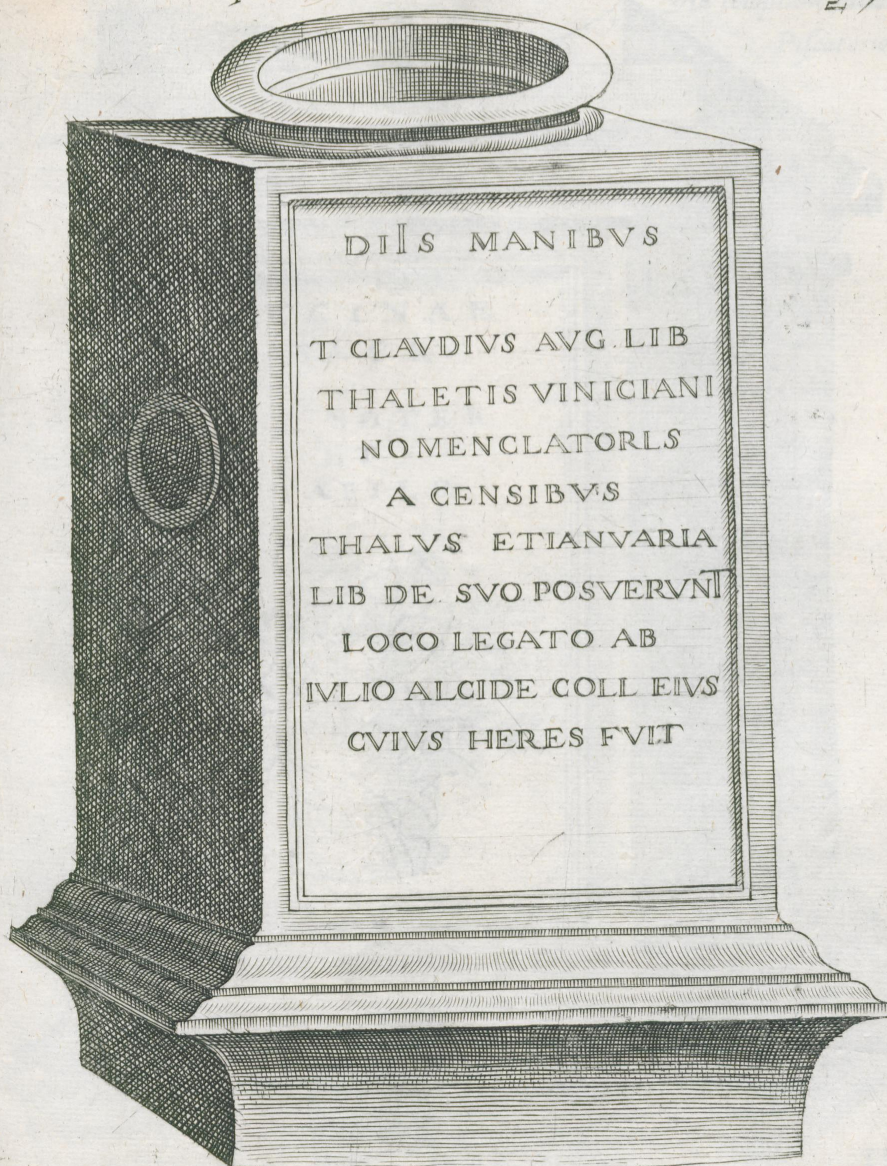
DIIS MANIBVS
T. CLAVDIVS AVG. LIB
THALETIS VINICIANI
NOMENCLATORIS
A CENSIBVS
THALVS ET IANVARIA
LIB DE SVO POSVERVNT
LOCO LEGATO AB
IVLIO ALCIDE COLL EIVS
CVIVS HERES FVIT

Ad templum Iuuonis foro Piſcatorio.

PIISSIMO FE
LICISSIMOQVE
PRINCIPI
VALENTINIANO
INVICTISSIMO
SEMPER AVG

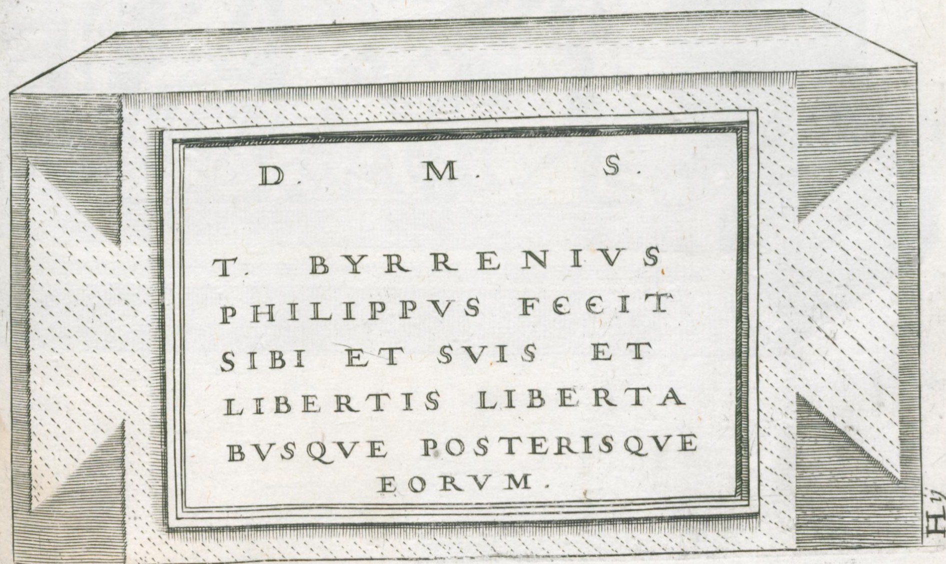
D. M. S.
T. BYRRENIVS
PHILIPPVS FECIT
SIBI ET SVIS ET
LIBERTIS LIBERTA
BVSQVE POSTERISQVE
EORVM.

In templo Sanctæ Mariæ del Pianto.

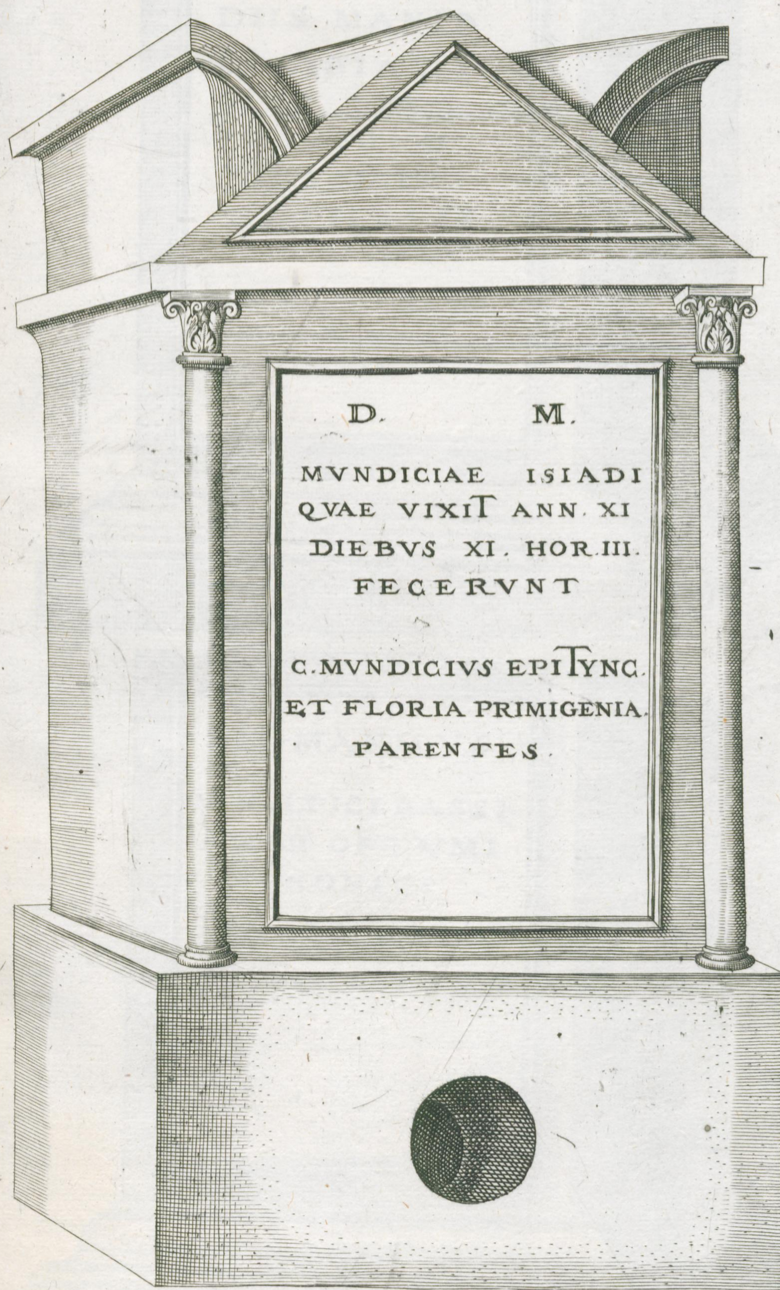

In templo S. Mariæ del Pianto.

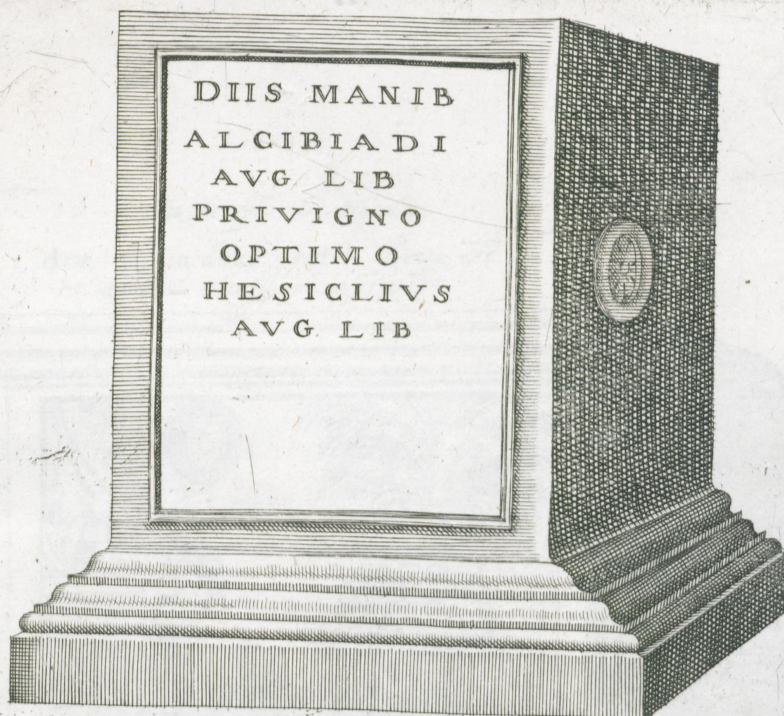

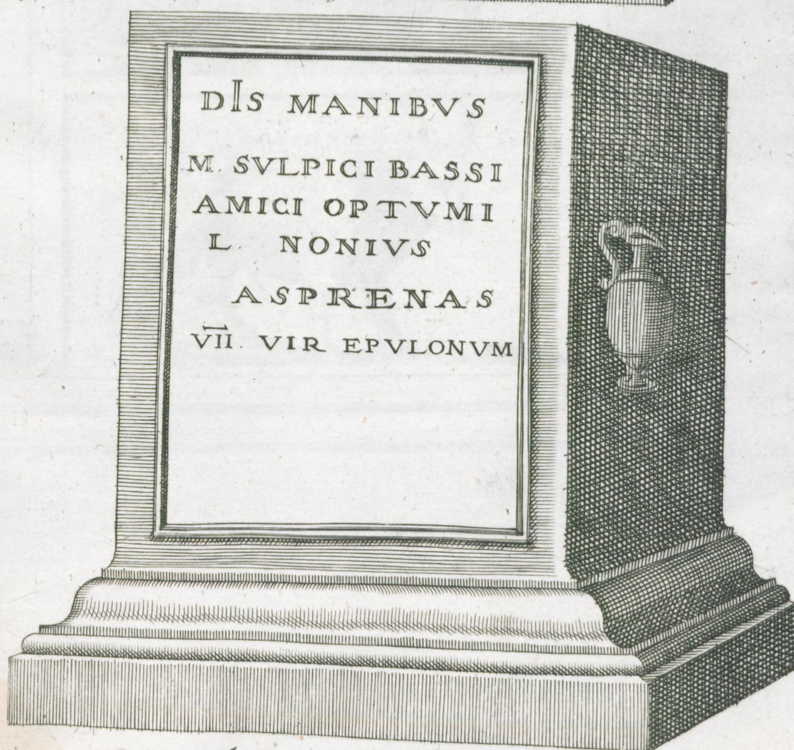

In templo S. Nicolaj.

In templo S. Nicolai

Ara hac in duas partes divisa est
& duobus altaribus inservit

33

Pars altera precedentis aræ quæ est in templo s.te Nicolai

SPES
POSITA SVM
FELIX VICINIAE
DEDICATVM.

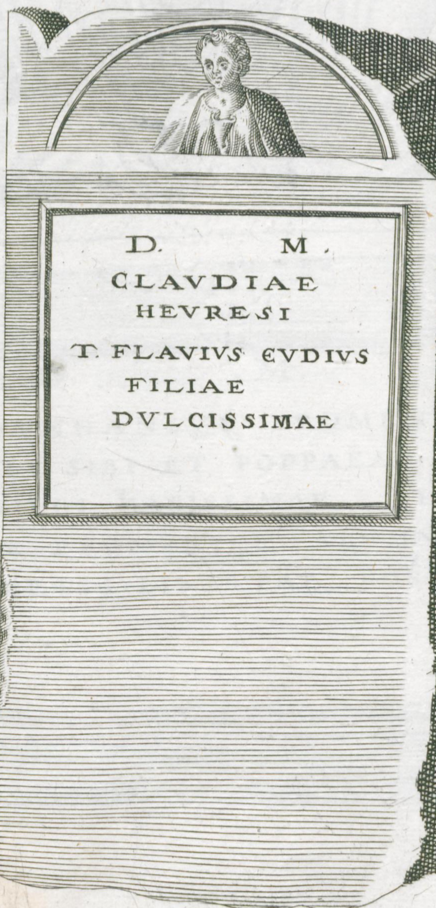

In domo Iacobi de Sta Croce, foro Piscatorio.

D. M. S.

T. FVNDANIVS EROMENVS VIVVS
FECIT SIBI ET POPPAEAE DEMETRIAE
CONIVGI KARISSIMAE ET MANI.
LIAE EROMENIDI ALVMNAE ET
LIBERTIS LIBERTAB. POSTERISQ. EOR.

*Apud Iacobum de S.ta Croce
in foro Piscatorio.*

FVRTANIA L. F. SATVRNI
NA FECIT SIBI ET

A. MANNEIO A. F. COR. CELSO FILIO SVO
MILITI COHORTIS VII. PRAETORIAE. ET
M. VALERIO ISMARO CONIVGI SVO. ET
M. VALERIO M SEMNO VERNAE SVO. ET
M. VALERIO ISMARI L. HESYCHO TVTORI SVO ET
SATVRNINAE VENERIAE VERNAE SVAE. ET
EMCHARINIAE LIBERTAE. ET
SECVNDAE VENERIAE VERNAE SVAE ET
LIBERTIS LIBERTABVS POSTERISQVE EORVM

NATALI VENERIAE VERNAE SVAE.

In ædibus Iacobi de S.ta croce foro Piscatorio.

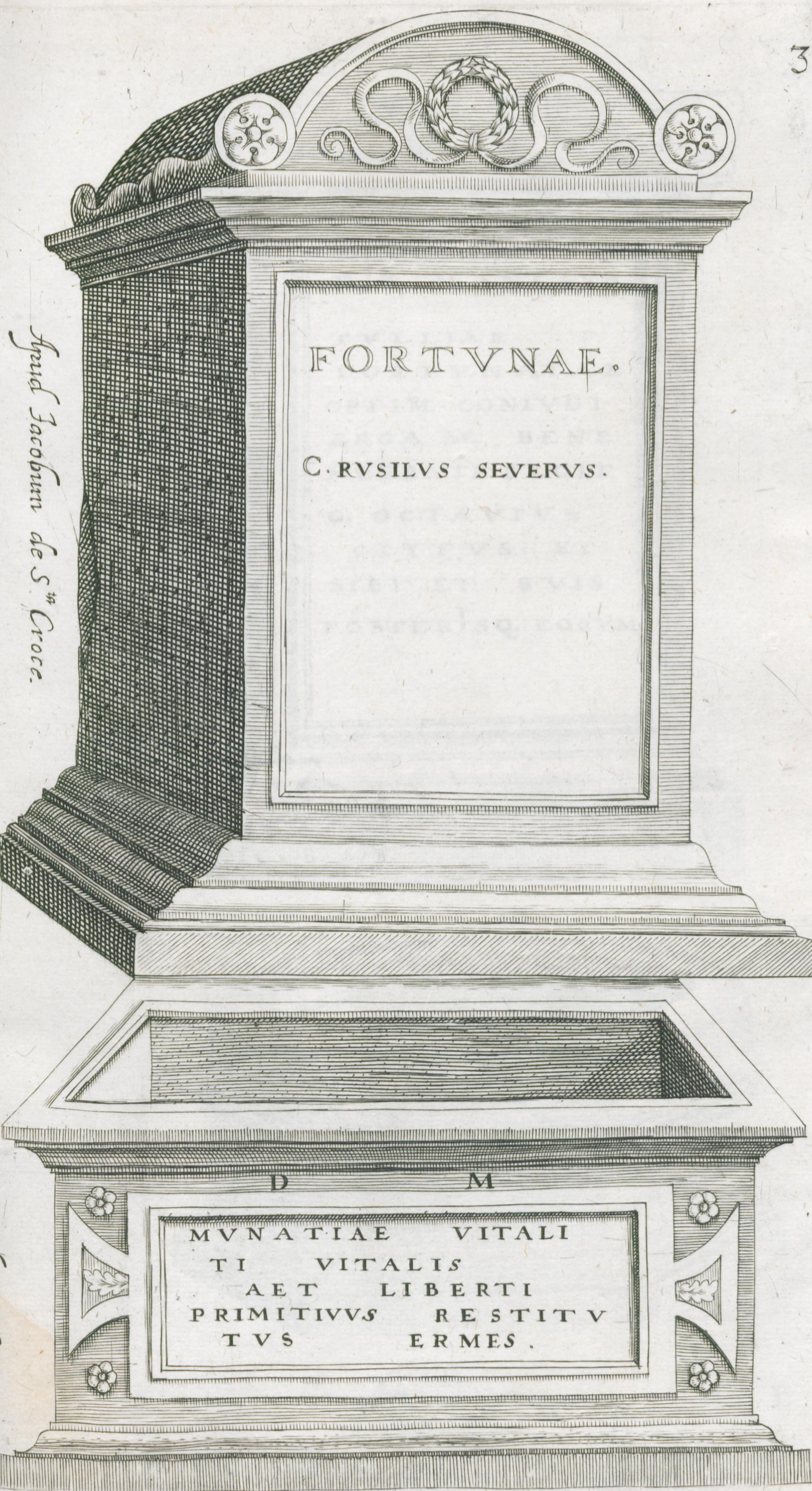
FORTVNAE.
C·RVSILVS SEVERVS.
D M
MVNATIAE VITALI
TI VITALIS
AET LIBERTI
PRIMITIVVS RESTITV
TVS ERMES.
Apud S. Iacobum de S.ta Croce.
In insula Tiberina.

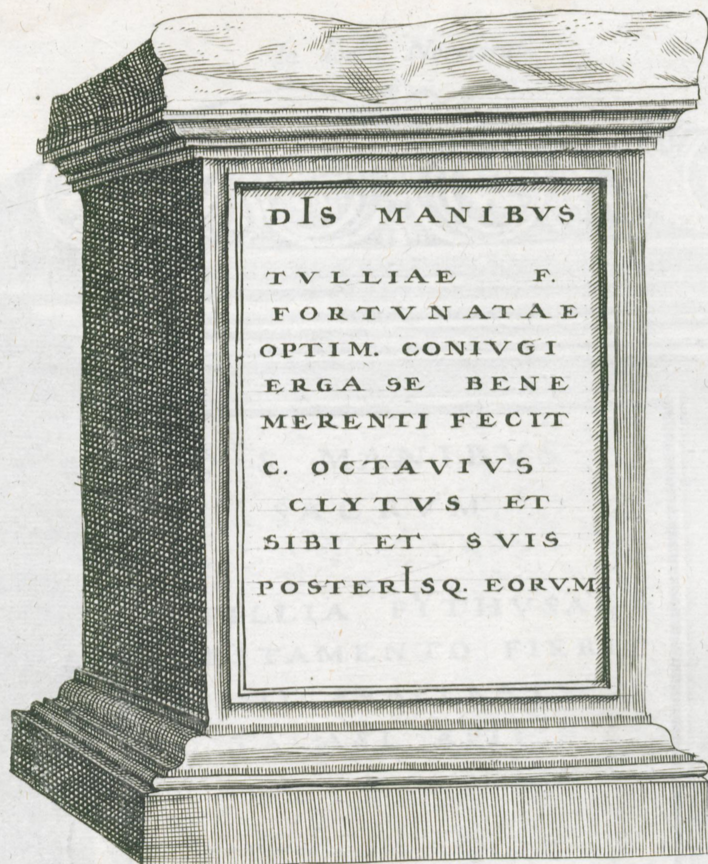

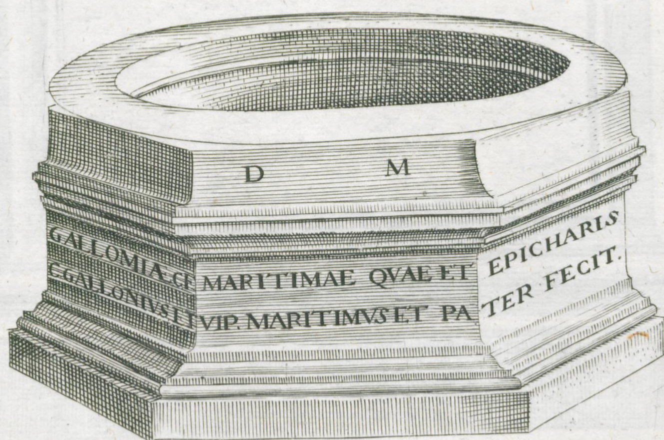

In insula Tiberina.

DIS MANIBVS
SACRVM.
OFILLIA PYTHVSAE
TESTAMENTO FIERI
IVSSIT ARBITRATV
C. TALASI APTI.

Apud Calatium
foro Piscatorio

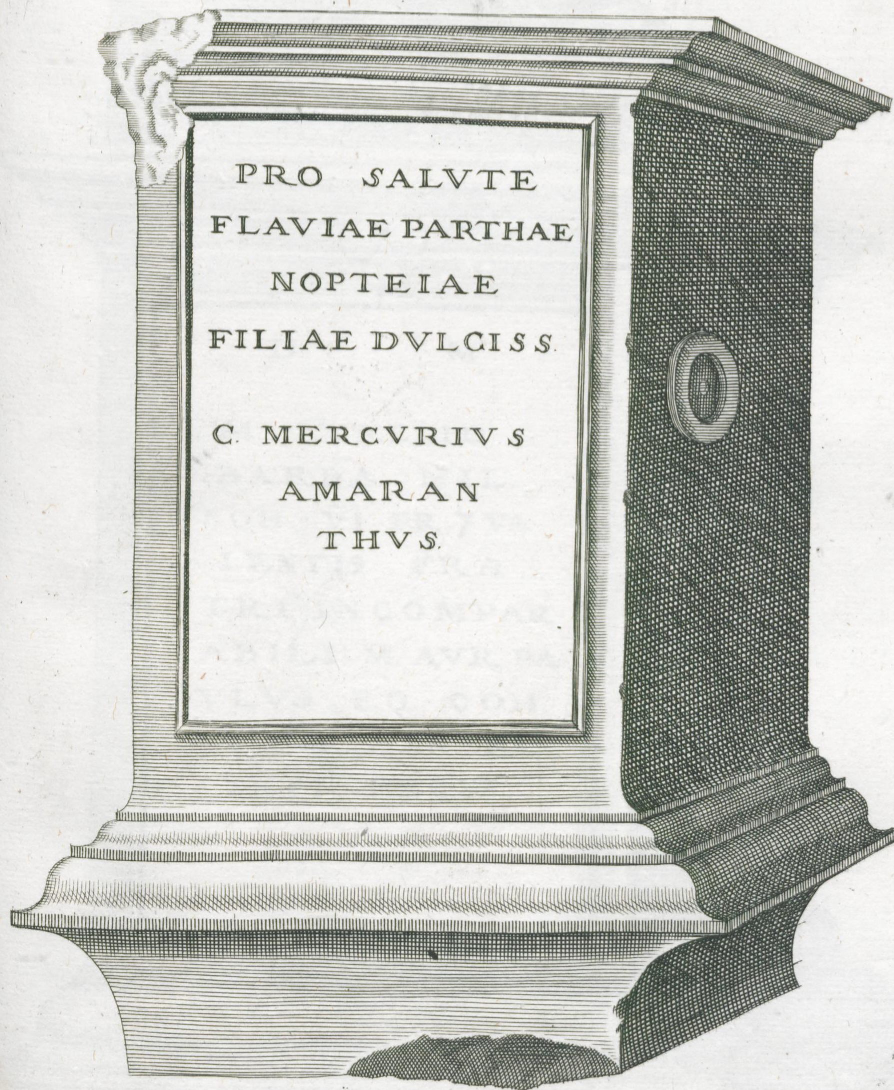

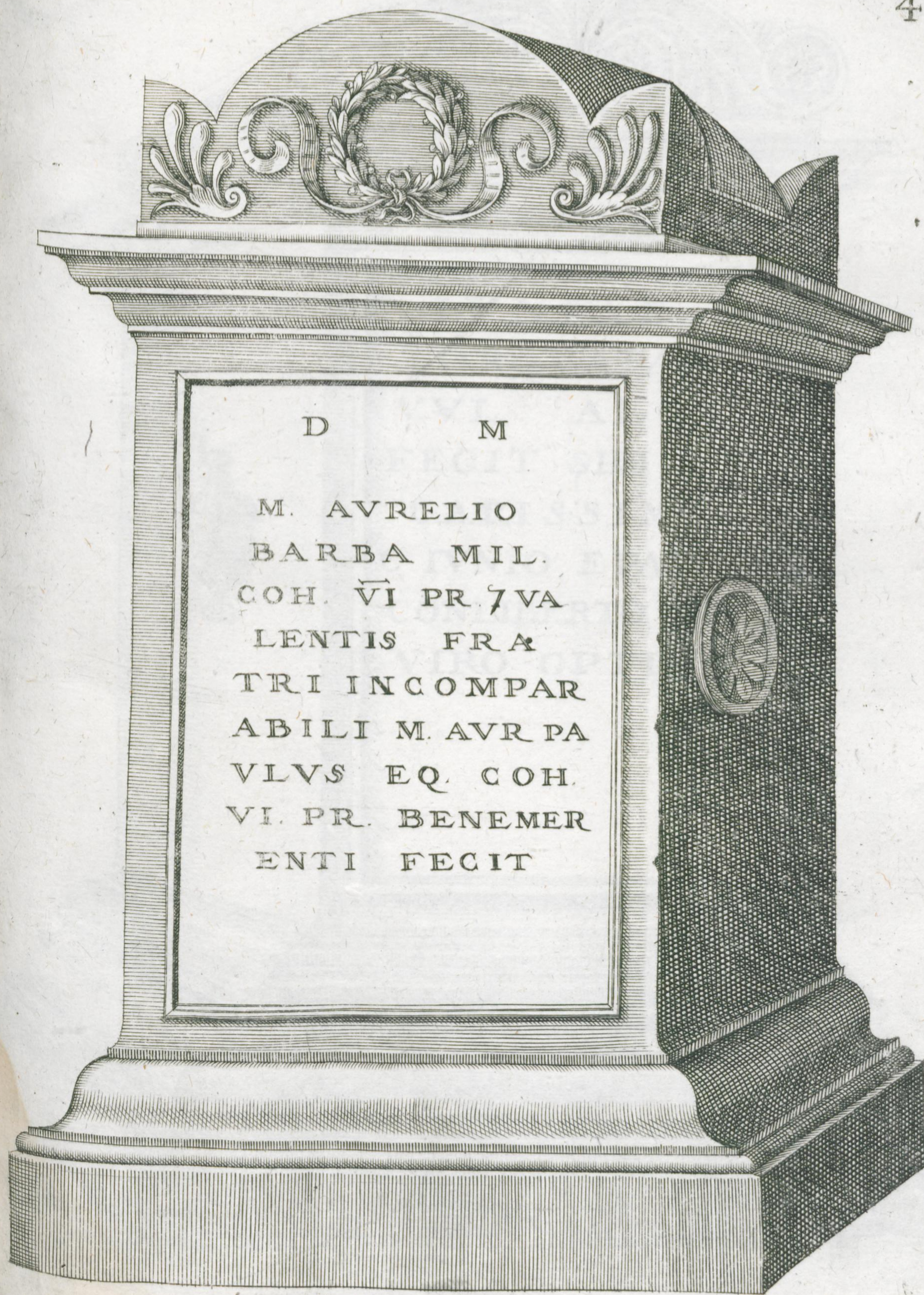

Apud Calatium.

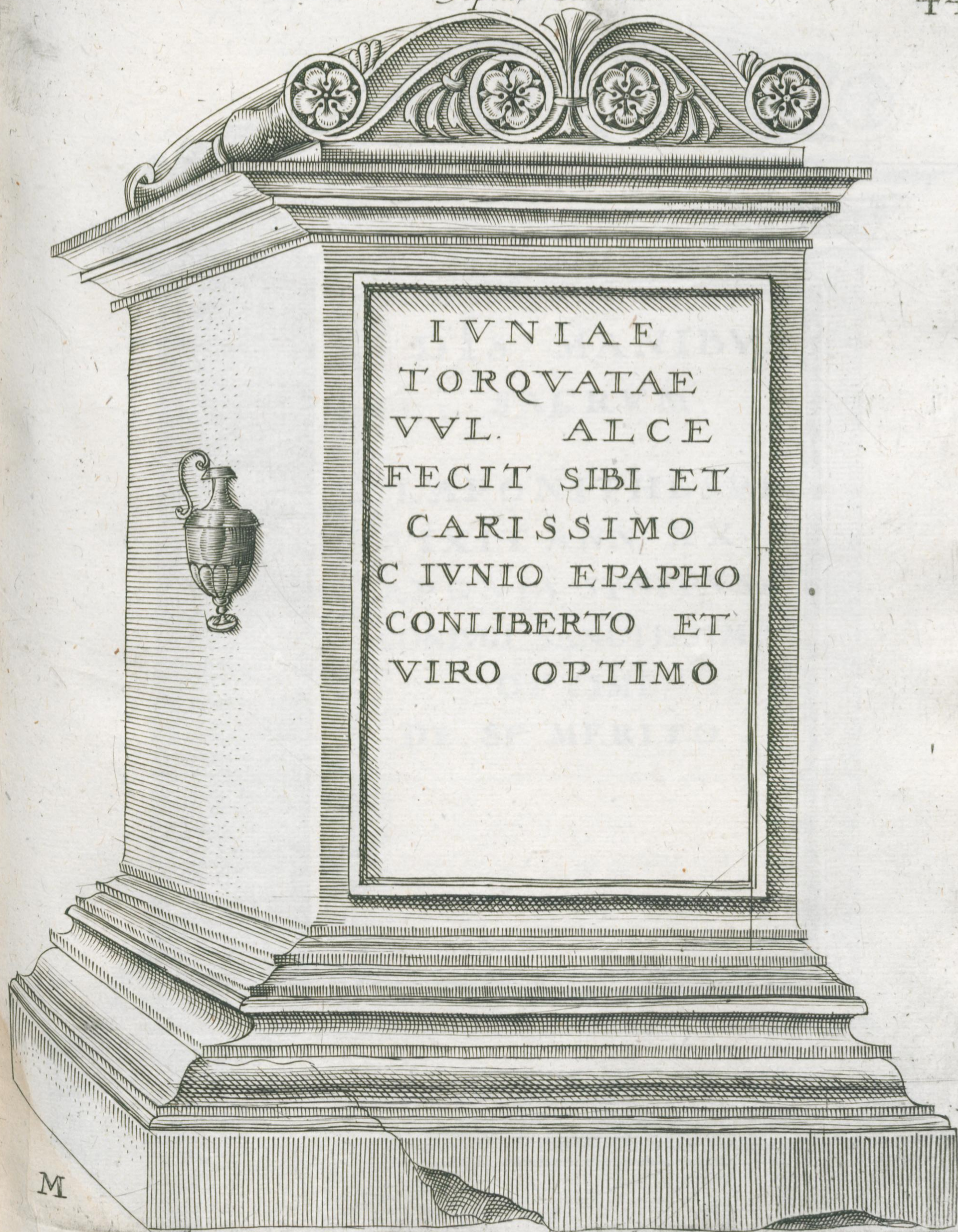
IVNIAE
TORQVATAE
VVL. ALCE
FECIT SIBI ET
CARISSIMO
C IVNIO EPAPHO
CONLIBERTO ET
VIRO OPTIMO
M

DIS MANIBVS
SACRVM.
L APONI THESPI
VIXIT ANN. XX.
APONIA SYNERVSA
CONIVGI SANCTISSIMO
OPTIME
DE SE MERITO.

TI. CLAVDIO
TI. FIL.
QVIR. PROCVLI
ANO BENEMEREN
TI. CLAVDIA
PROCINA SOROR
FECIT. VIX. ANN. VIIII.
MENS. IIII. DIEB. XIII

DIS MANIBVS.
SEX. PERPENNA ARGYRVS
ET PERPENNA OMPHALE
SIBI LIBERTISQVE SVIS ET
LIBERTIS LIBERTABVS
POSTERISQVE EORVM

H. M. D. M. A.

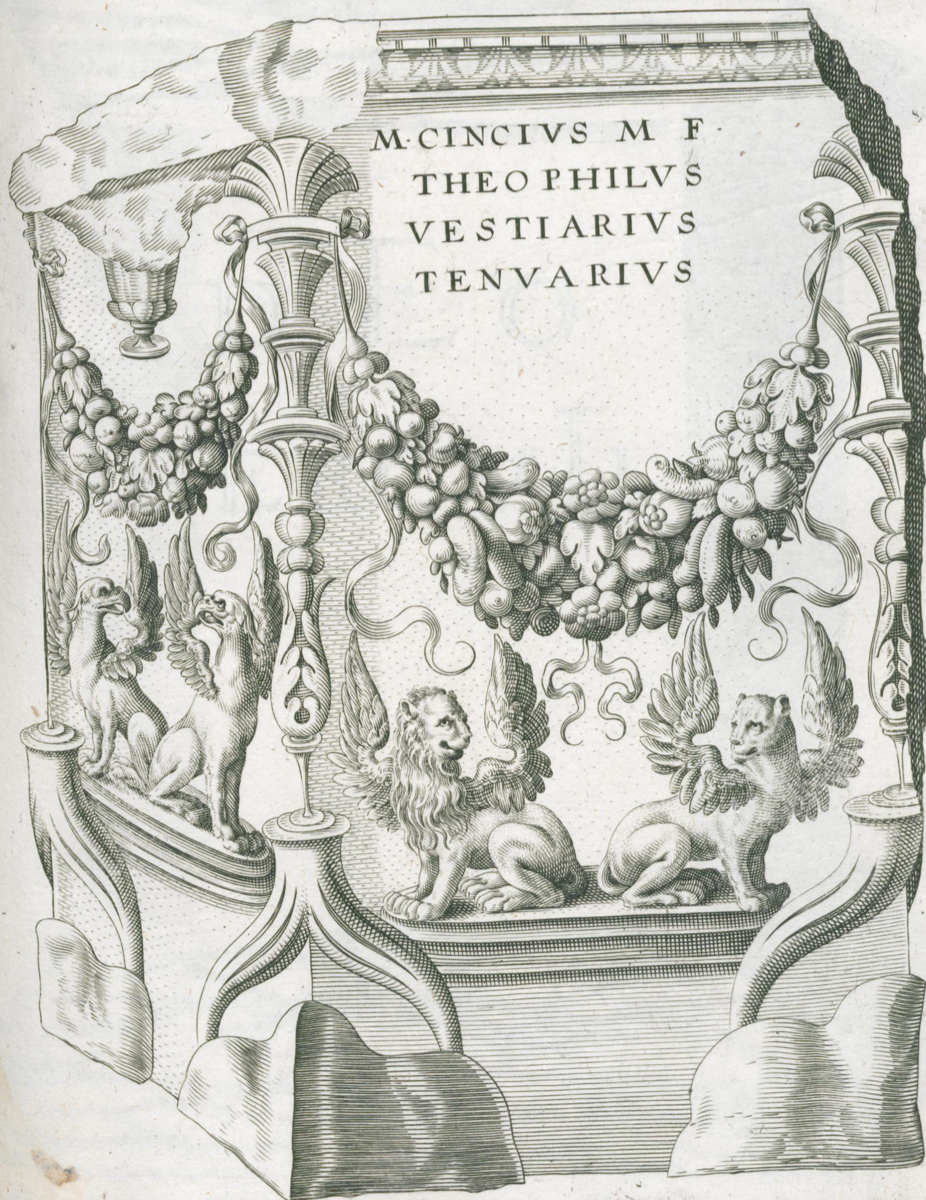
M·CINCIVS M F·
THEOPHILVS
VESTIARIVS
TENVARIVS

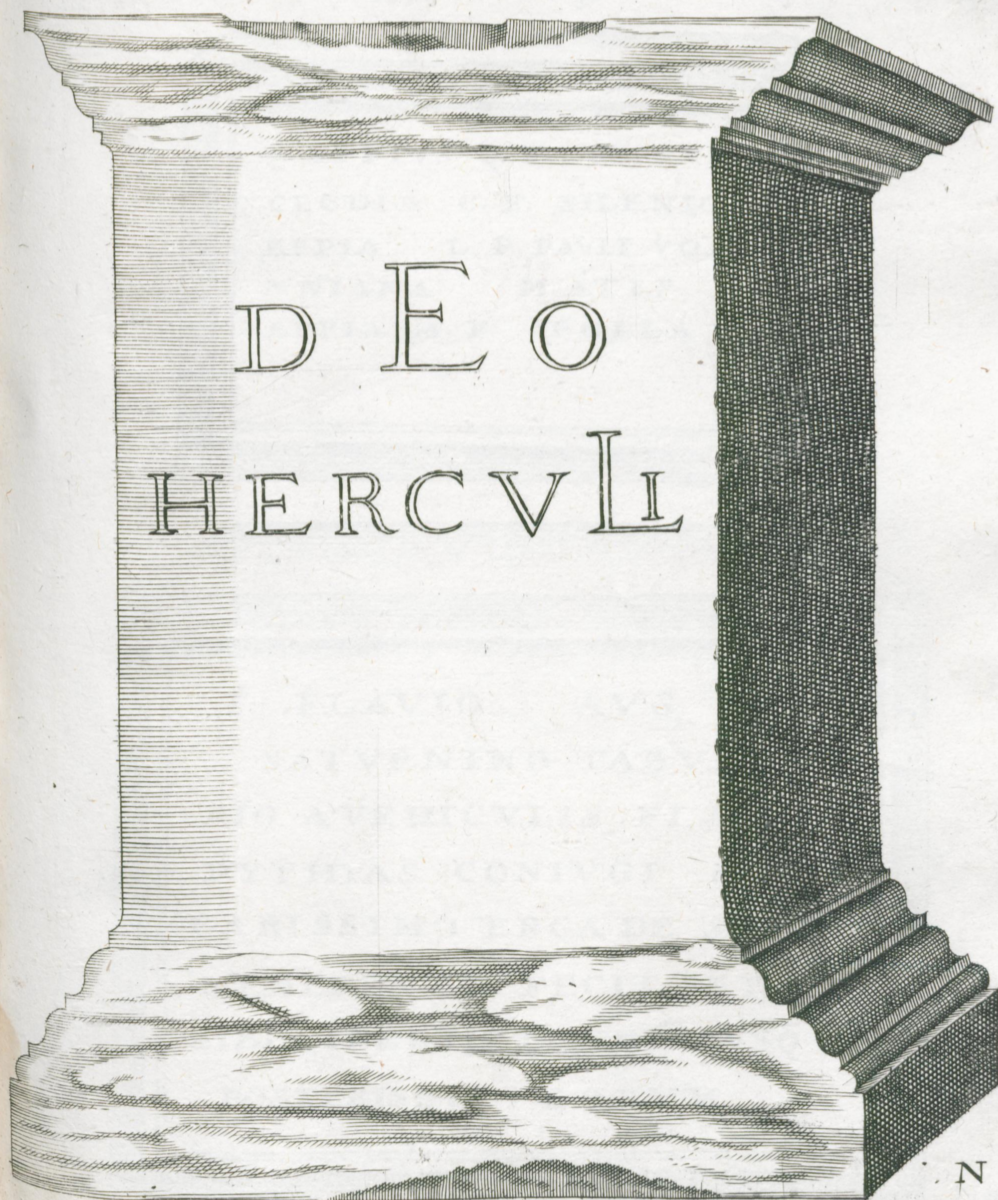
DEO
HERCVLI
N

Q. EPPIVS Q. F. CORRVE
CLODIA C. F. SILENIO
EPPIA. L. F. PAVLI VOLE
NNIANA MATER
EPPIA M. F. POLLA.

T. FLAVIO. AVG. LIB.
SATVRNINO TABVLA
RIO AVEHICVLIS FLAVIA
PYTHIAS CONIVGI SVO
CARISSIMO ERGA DE SE BE
NEMERENTI FECIT ET
SIBI LIBERTIS LIBERTABVSQ
POSTERISQVE EORVM.

D. M.
METRODORO DE
DOMV FRVCICIA
RI BENEMERENTI
VIXIT ANNIS
V. FECIT
MATER

D M S
P. POMPONIVS FAVSTINVS OCTAVIO
PAVLIO FILIO B.M. FECIT SIVI ET
SVIS LIB. LIBERTABVSQVE POST
ERISQVE EORVM.

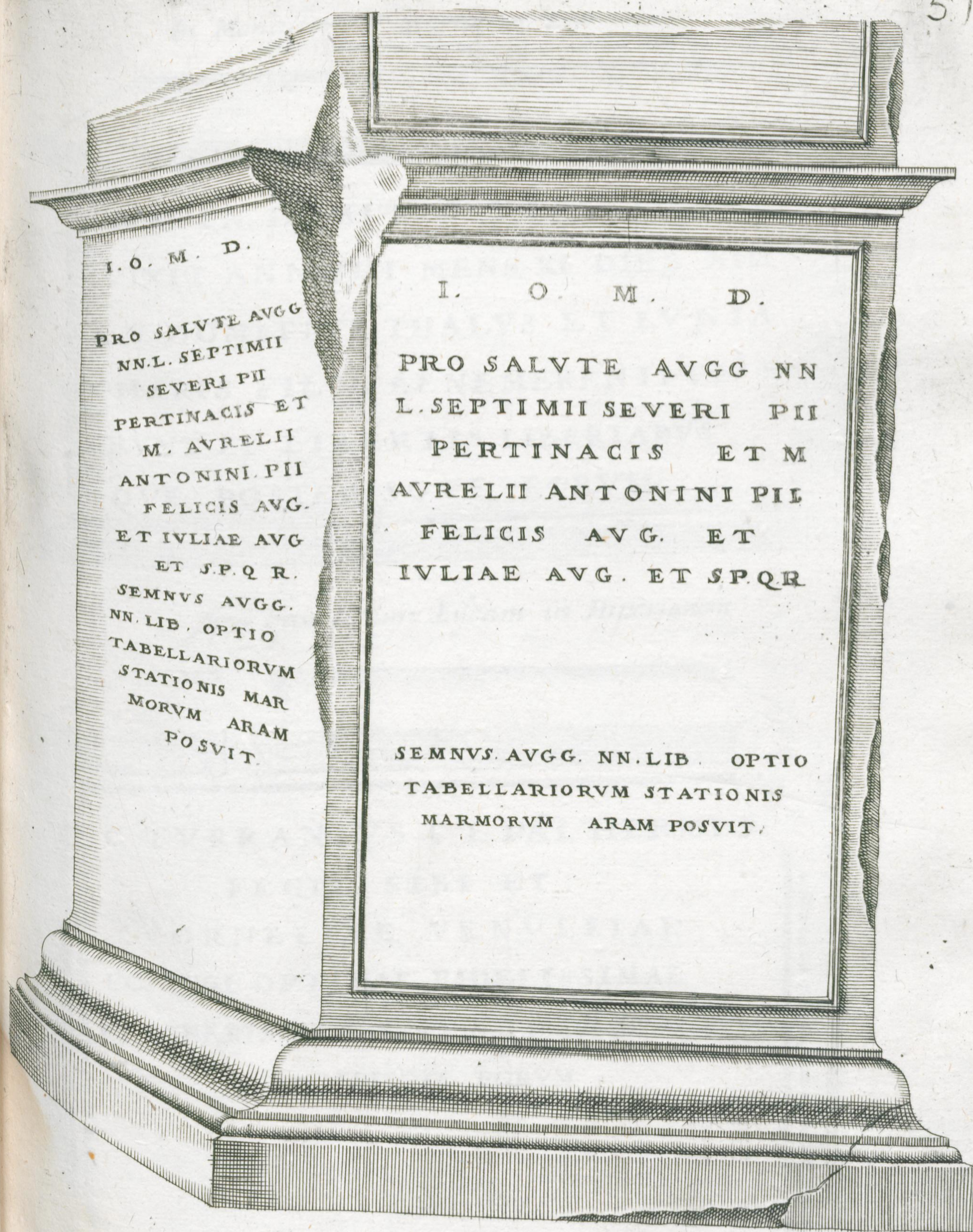

Apud Franciscum Liscam in Hyperione

D. M. CN. DOMITIO VITALIONI
VIXIT ANN XIII MENS XI DIEB XIII
CN DOMITIVS THALVS ET IVNIA
CHARIS FILIO BENEMERENTI FECE
RVNT ET LIBERTIS LIBERTABVS
QVE POSTERISQVE EORVM.

Aput Franciscum Liscam in Hiperionem

C TVRRANIVS C. L. PAL. HERMES
FECIT SIBI ET
CORNELIAE VENVLEIAE
CONIVGI OPTIMAE FIDELISSIMAE
ET LIBERIS ET LIBERTIS LIBERTABVSQ SVIS
POSTERISQVE EORVM

PHOSPHORVS

DEDICATA III. KAL. MAIAS
D.N. GRATIANO IIII ET
MEROL AV

LVCIO AVR. ANIANO SYMMACHO VC
PRAEFECTO VRBI CONSVLI PRO PRÆFECTIS
PRAETORIO IN VRBE ROMA FINITIMISQVE
PROVINCIIS PRAEFECTO ANNONÆ VRBIS
ROMAE PONTIFICI MAIORE QVI N. DECEM
VIRO S. F. MVLTIS LEGATIONIBVS
PRO AMPLISIMI ORDINIS DESIDERIIS
APVT DIVOS PRINCIPES FVNCTO QVI
PRIMVS IN SENATV SENTENTIAM ROGA
RE SOLITVS AVCTORITATE PRVDENTIA ATQVE
ELOQVENTIA PRO DIGNITATE TANTI ORDI
NIS MAGNITVDINEM LOCI EIVS IMPLEVE
RIT AVRO ILLVSTREM STATVAM QVAM
A DOMINIS AVGVSTISQVE NOSTRIS SENATVS
AMPLISSIMVS DECRETIS FREQVENTIBVS IM
PETRAVIT IDEM TRIVMFATORES PRINCIPES
NOSTRI CONSTITVI ADPOSITA ORATIONE IVS
SERVNT QVÆ MERITORVM EIVS ORDINEM
AC SERIEM CONTINERET QVORVM PERENNE
IVDICIVM TANTO MVNERI HOC QVOQVE AD
DIT VT ALTERAM STATVAM PAPI SPLEN
DORE ETIAM APVD CONSTANTINOPOLIM
COLLOCARET.

D N FL ARCADIO
PIO FELICI VICTORI
AC TRIVMFATORI
SEMPER AVGVSTO
CAECINNA DECIVS ALBINVS V C
PRAEFECTVS VRBI VICE
SACRA IVDICANS DEVOTVS
NVMINE MAIESTATIQVE EIVS

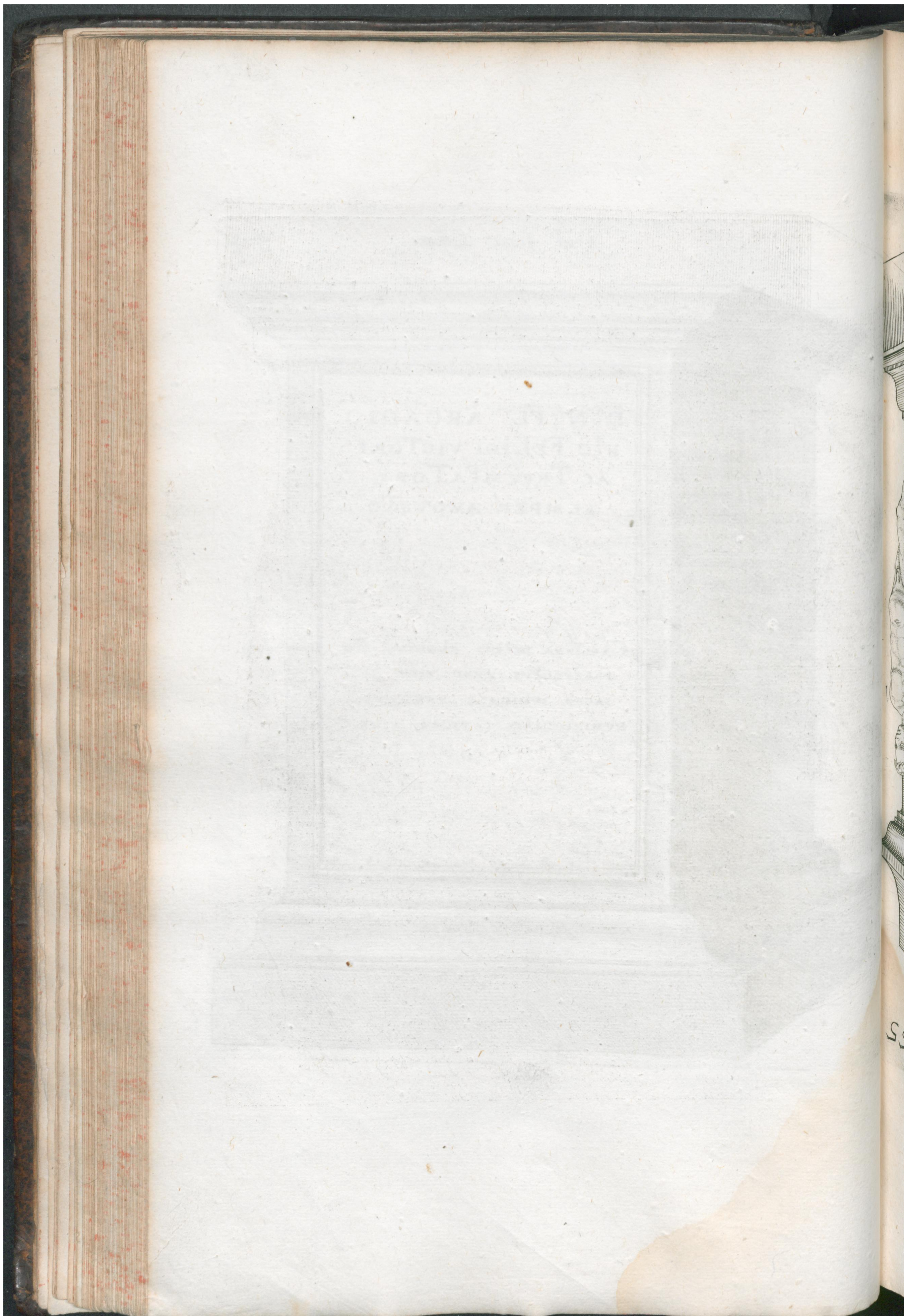

upside Down

Apud franc: Lissam in Hyperione

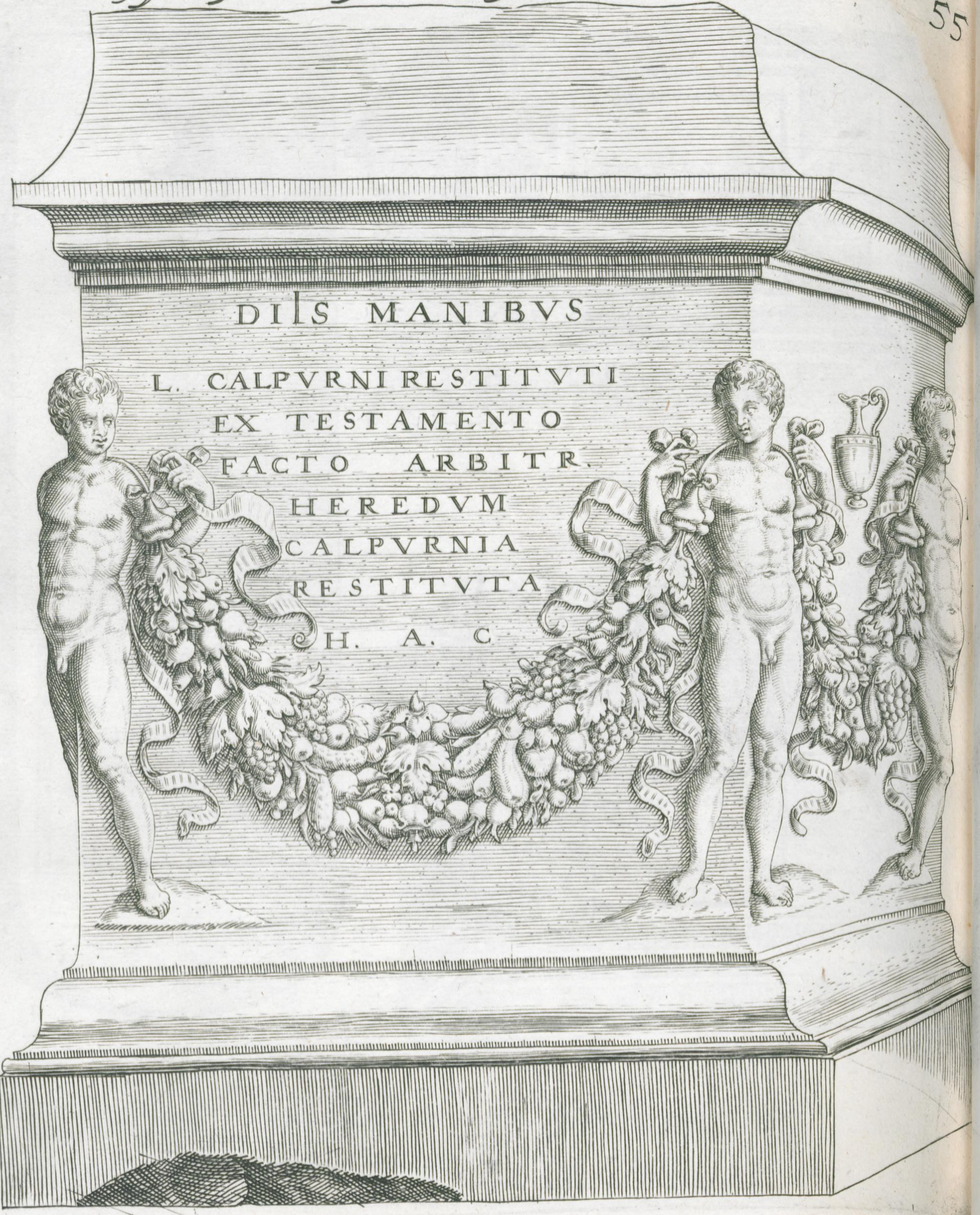

In domo Francisci Liscæ in Hijperiono

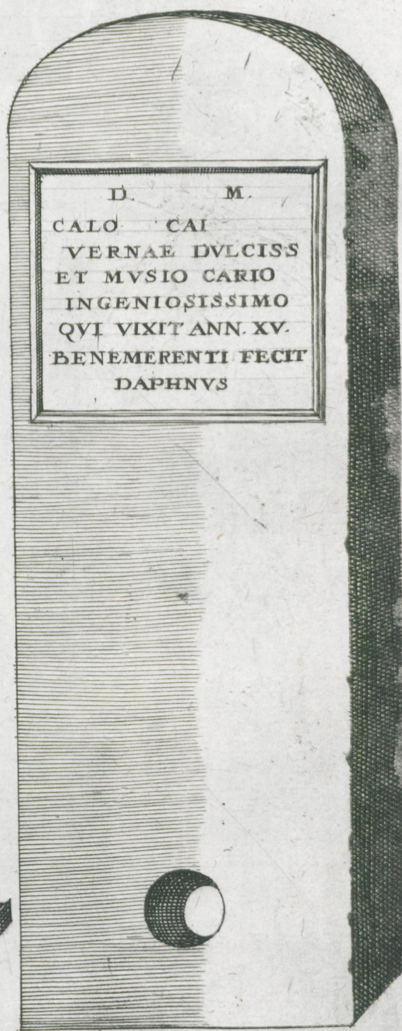

Apud Franc: Liscam in Hiperione

Ad Mineruam.

DIS
MANIBVS
TI. FLAVI
HERMETIS

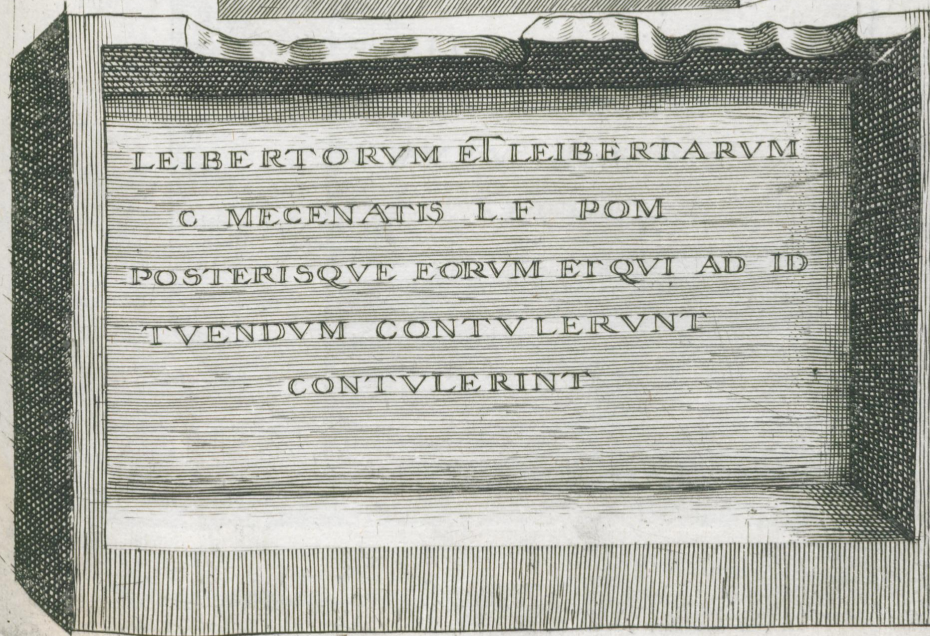
LEIBERTORVM ET LEIBERTARVM
C MECENATIS L.F. POM
POSTERISQVE EORVM ET QVI AD ID
TVENDVM CONTVLERVNT
CONTVLERINT

D. M.
PLOCVSAE SVAE
ALDVOVORIX
AVTV. COL. VIC.
SEQVAN.

C. LIVIVS C. F.
IVSTVS
NOVARIA MIL
COH IIII. P. R.
D. LICINI MILIT
ANN XVIIII

VIX ANN XXXVII
Æ. S. E. T. F. I

D. M.
T. IVLIO
ROSIANO
APOLLINARI
MEDICO
ARESCON ET
CALISTVS LIB.
PATRONO B.M.F.

D. M.
C. PLINII.
VALERIANI
MEDICI
QVI VIXIT
ANN XXII. M.VI. D.V.
PARENTES

In palatio Norciarum: quod dicitur domus Episcopi Aquinatis. Ab utraque parte Eadem Est inscrptio.

In domo Nonciarum

A. 62

B. 63

In domo Norciarum.

In domo Episcopi Aquinatis. Ab utraque parte eadem legitur inscriptio.

In Palatio Norciarum. Vbi est statua Adonis.

Θ. CN. OGVLNIO. CN. L.
NICEPHORVS
Θ OGVLNIA CN. L. NICE
V. L. SAFINIVS Ɔ. L. SVRVS

L. CORNELI L. L. SASAE
MAGNII. VIRIDIARII
MONVMENTVM.
CORNELIA L. L. AMMIA
PATRONIS SVIS FECIT
DIGNIS ET MERITIS
PRO EORVM PIETATE
ET SIBI ET SVIS.

in foro Piscatorio
Apud Gab Vallatum.

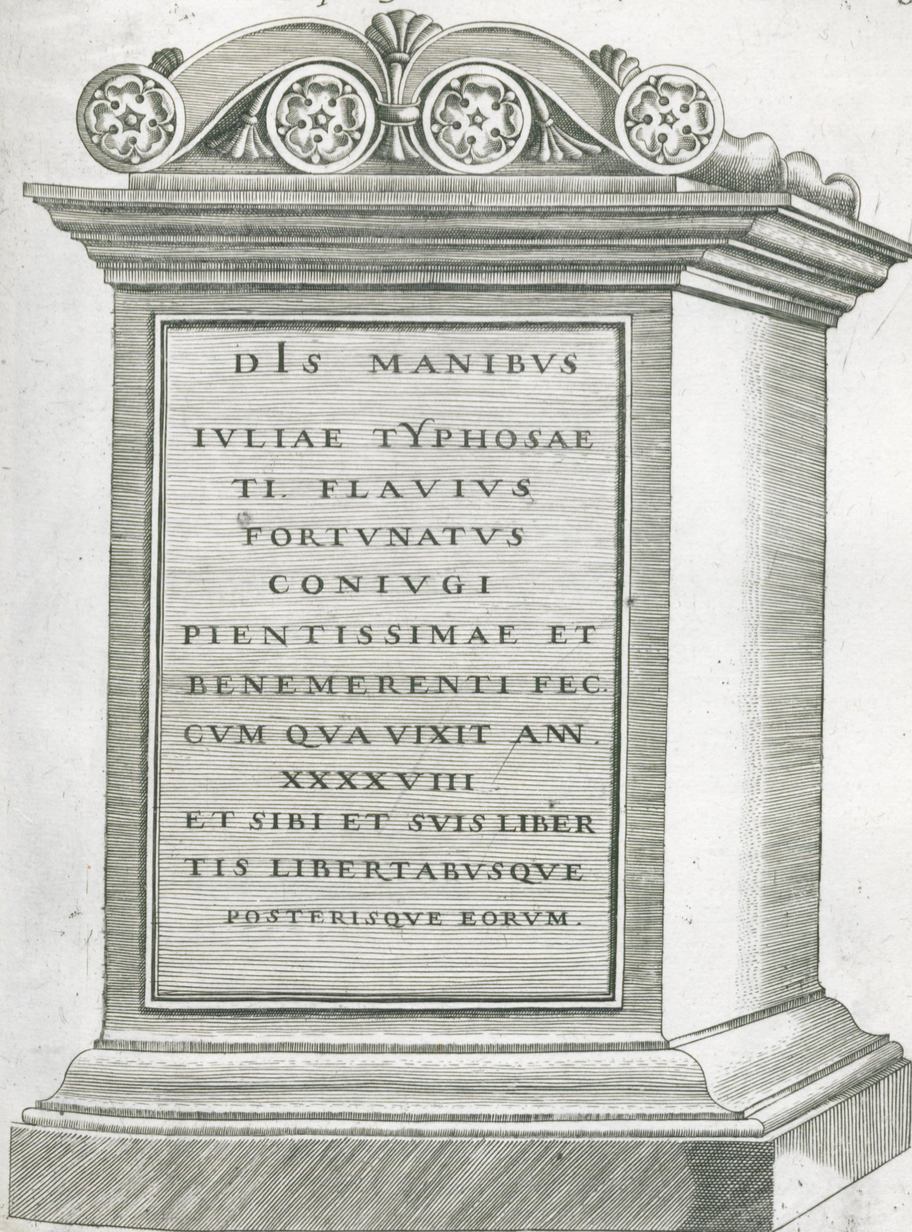

In palatio Cardinalis Capo ferrati
regio domus Norciarum

DIIS MANIBVS
COELIAE DYNATAE
M VLPIVS AVG LIB
VALENS A VESTE IMP
PRIVATA CONIVGI KARISS
SANCTISSIMAE
CVMQVA VIXIT ANN XXXVIII
SINE CRIMINE ET SIBI
ET SVIS LIBERTIS
LIBERTABVSQ
POSTERISQVE EORVM

M. VLPIO AVG. LIB. PHAEDIMO
DIVI TRAIANI AVG. A POTIONE
ITEM A LACVNA TRICLINIARCH.
LICTORI PROXIMO ET A COMENT
BENEFICIORVM VIXIT. ANN. XXVIII.
ABSCESSIT SOLINVNTE PRID. IDVS IVL
NIGRO. ET APRONIO COSS.
RELIQVIAE TREIECIAE EIVS
$\overline{III}$. NONAS FEBR. EX PERMISSV
COLLEGII PONTIFIC. PIACVLO FACTO
L
CATVLINO ET APRO COSS.
DVLCISSIMAE MEMORIAE EIVS
VALENS AVG. LIB. PHAEDIMIANVS
A VESTE BEN. MER. FECIT.

S

Apud Manginellum Boccaferratum

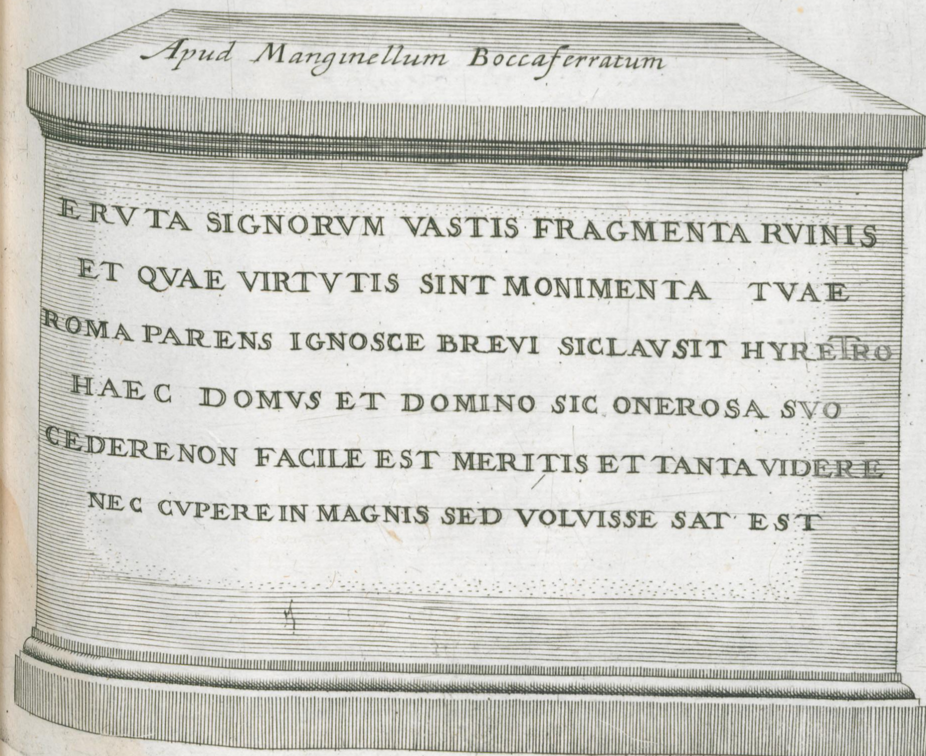

IMP. CAESAR DIVI F AVGVSTVS
PONTIFEX MAXIMVS
IMP. XIII. COS. XI. TRIB. BOTEST. XV.
EX STIPE QVAM POPVLVS ROMANVS
ANNO NOVO ABSENTI CONTVLIT

NERONE CLAVDIO DRVSO
T. QVINCTIO CRISPINO Cos

VOLCANO.

DIOGENES GAIVS MIL. COH. XI. P.R. 5
VRANIDE. VIX. ANN. XL. MIL. A. XIII. NA.
TRAX. CIVITATE SARDICA AVR. ERODES
MIL. COH. VII. P.R Ʒ. DVBITATI FRATER.
B. M. F.

M.FABIO M.FIL.
GALER.SEPTIMINO
CILONI PRAF. VRB
C.V. COS. II.
M.VIBIVS MATERNVS
ILVRENSIS A MILITIIS
CANDIDATVS EIVS.

T

ΜΗΤΡΙΟΝ ΕΡΜΩΠΟΛΕΙΤΗΝ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ ΠΑΝΚΡΑΤΙΑϹ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟΝΕΙΚΗ
ΠΑΛΑΙϹ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΞΟΝ ΑΛΕΙΠΤΟΝ
ΤΟΝ ΑΡΧΙΕΡΕΑ ΤΟΥ ΞΥΜΠΑΝΤΟϹ ΞΥϹΤΟΥ
ΔΙΑΒΙΟΥ ΞΥϹΤΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΕΠΙΒΑΛΑΝ
ΩΝ ϹΕΒ. ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ

Μ. ΑΥΡ. ΑϹΚΛΗΠΙΑΔΗϹ ΚΑΙΟ ΕΡΜΟΔΩΡΟϹ
ΝΕΩΚΟΡΟϹ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ϹΑΡΑΠΙΔΟϹ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥϹ ΕΡΜΩΠΟΛΕΙΤΗϹ, ΠΑΝΚΡΑ
ΤΙΑϹ ΤΗϹ ΠΕΡΙΟΔΟΝΕΙΚΗϹ ΑΛΕΙΠΤΟϹ
ΑϹΥΝΕΞΩϹΤΟϹ ΑΝΕΚΛΗΤΟϹ ΞΥϹΤΑΡ
ΧΗϹ ΔΙΑΒΙΟΥ.

Ο ΑΡΧΙΕΡΕΥϹ ΤΟΥ ϹΥΜΠΑΝΤΟϹ ΞΥϹΤΟΥ ΔΙΑΒΙΟΥ
ΞΥϹΤΑΡΧΗϹ ΚΑΙ ΕΠΙΒΑΛΑΝΕΙΩΝ ΤΟΥ ϹΕΒΑϹΤΟΥ.

ΔΙΜΗΤΡΙΟϹ
ΑΡΧΙΕΡΕΥϹ

Ty

Ante ædes Hieronymi Coccinæ non procul a Saluiatis

M. PONTIO M. F PVB.
L. AELIANO LARCIO SABINO PON
TIFICI SODALI ANTONIANO VERIANO
FICIALI F. G. AVG. P. R. PROV. SVRIAE LEGAT
PR. PR. PROV. PANNON. INFER. LEG. AVG. PR. PR. PAN
NON. INFER. COMITI DIVI VERI DONATO DONIS
MILITARIB. BELLO ARMENIACO ET PARTHICO
AB. IMP. ANTONINO ET A DIVO VERO AVG
IMP ... CICA AVR
... VERI BELLO GERMANIC
COMITI IMP. ANTONINI AVG. GERMANICI SARMA
TICI LEG. LEG. MINOR. CVRATORI. C. IVLIANVS.
PROV. GALLIAE. NARB. PRAETORI TRIB. PLEB. CANDIDATO
IMP. DIVI HADRIANI AB ACT. SENAT QVAESTOR PROV.
NARB. TRIB. MILI. LEG. VI. VICT. CVM QVA EX GERM IN
BRITAN. TRANSIIT IIII. VIR AR. CVRANDAR.
HVIC SENATVS AVTORE AVRELIO ANTONINO AVG.
ARMENIAC. MEDIC. PARTHIC MAXIMO GERM. SARMA
STATVAM PONI HABITV CIVILI IN FORO DIVI TRAIANI
PECVNIA PVBLICA CENSVIT.

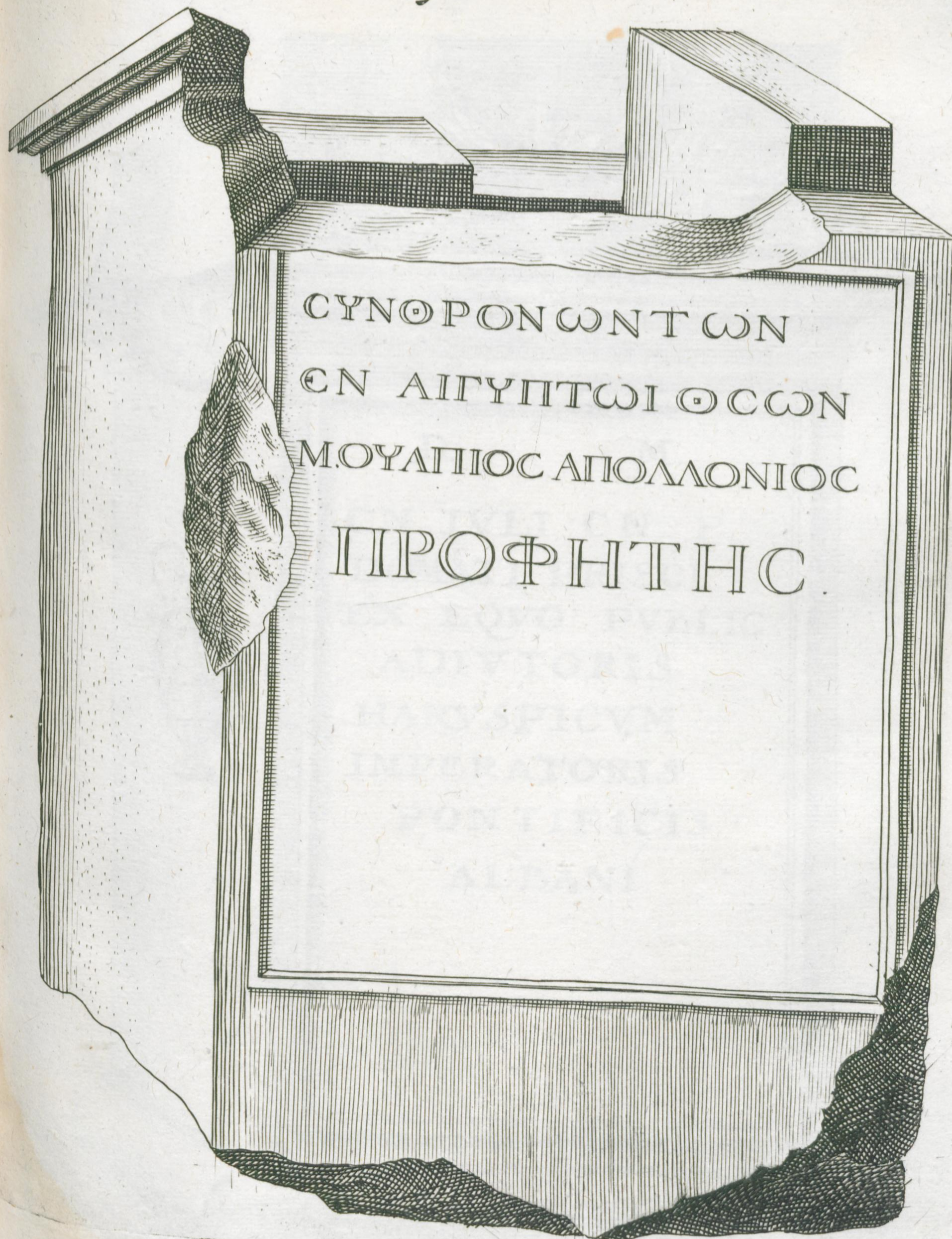
CYNΘΡΟΝΩΝΤΩΝ
ЄΝ ΑΙΓΥΠΤΩΙ ΘЄΩΝ
Μ.ΟΥΛΠΙΟϹ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟϹ
ΠΡΟΦΗΤΗϹ.

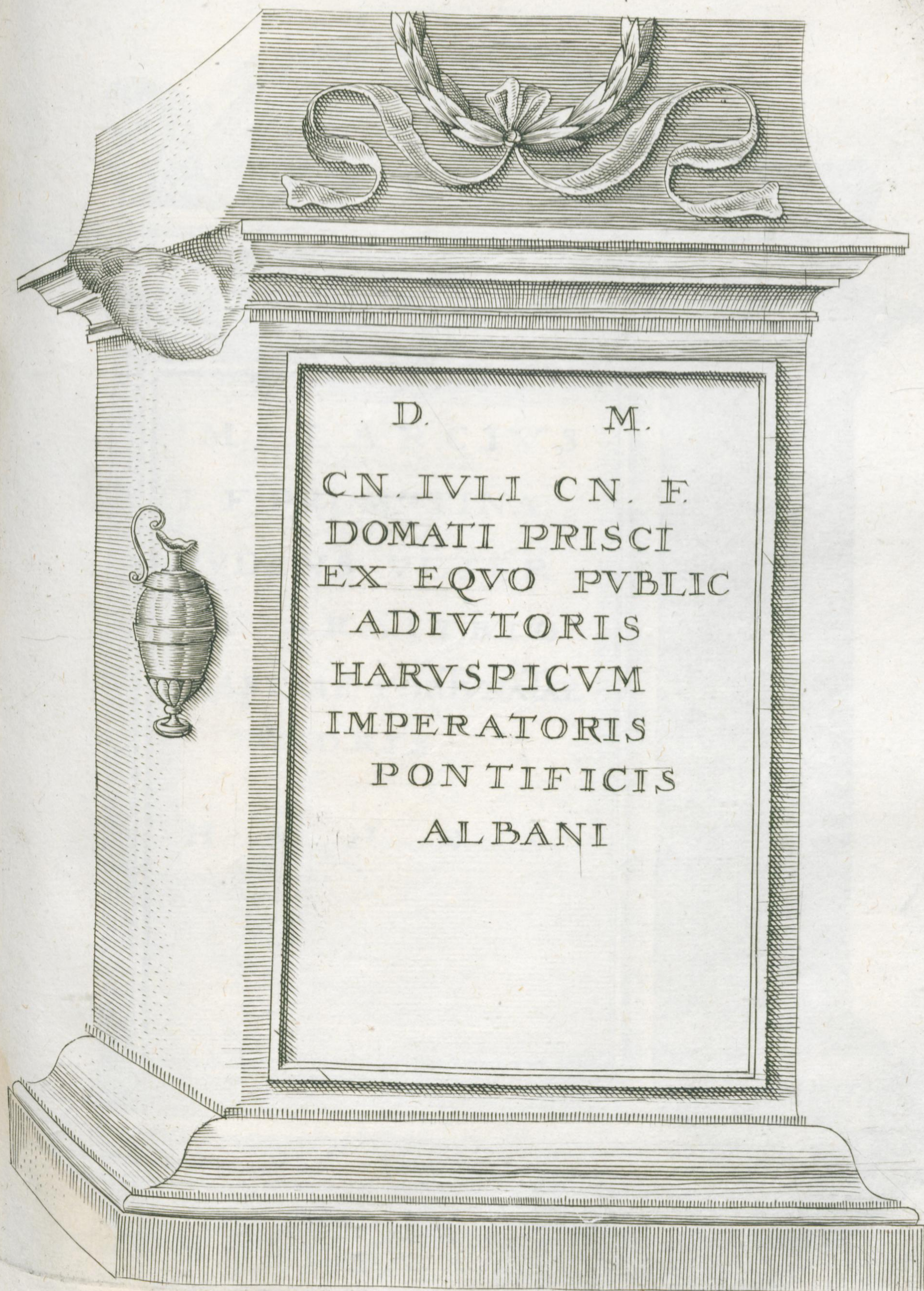
D. M.
CN. IVLI CN. F.
DOMATI PRISCI
EX EQVO PVBLIC
ADIVTORIS
HARVSPICVM
IMPERATORIS
PONTIFICIS
ALBANI

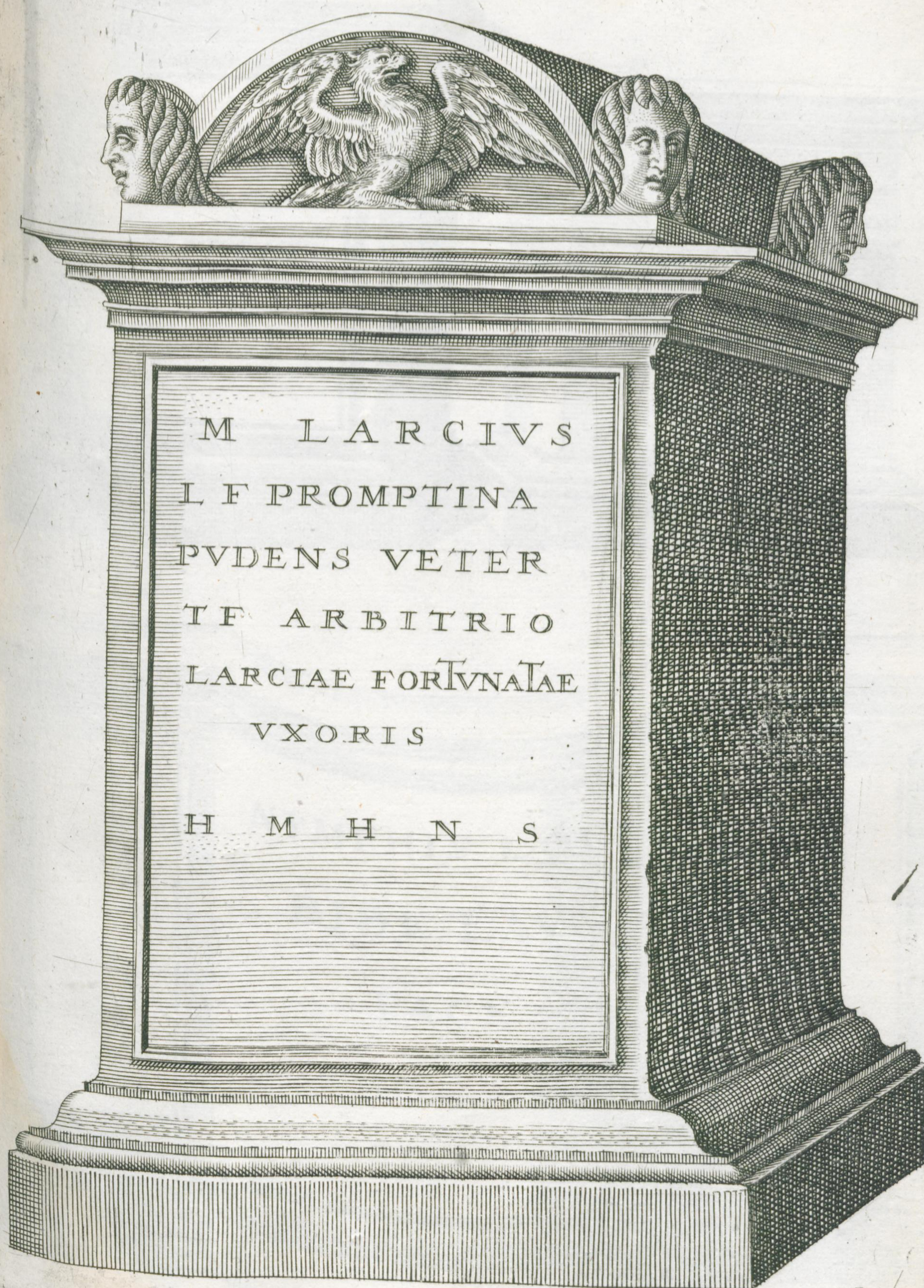
M LARCIVS
L F PROMPTINA
PVDENS VETER
TF ARBITRIO
LARCIAE FORTVNATAE
VXORIS
H M H N S

In domo Salviatorum.

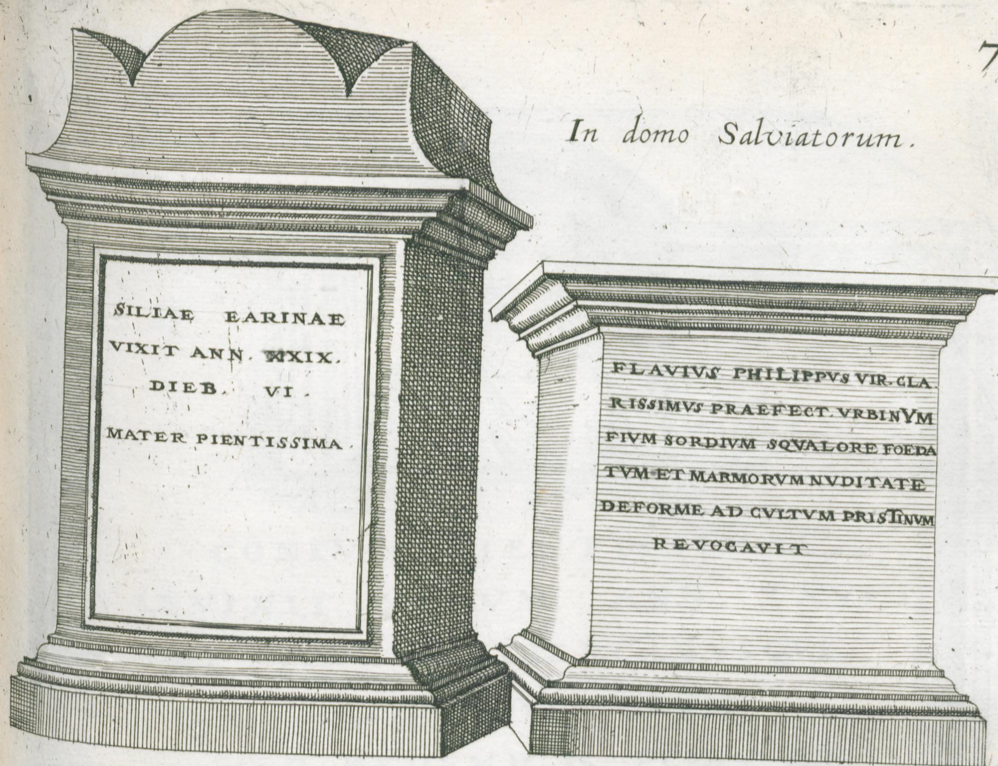

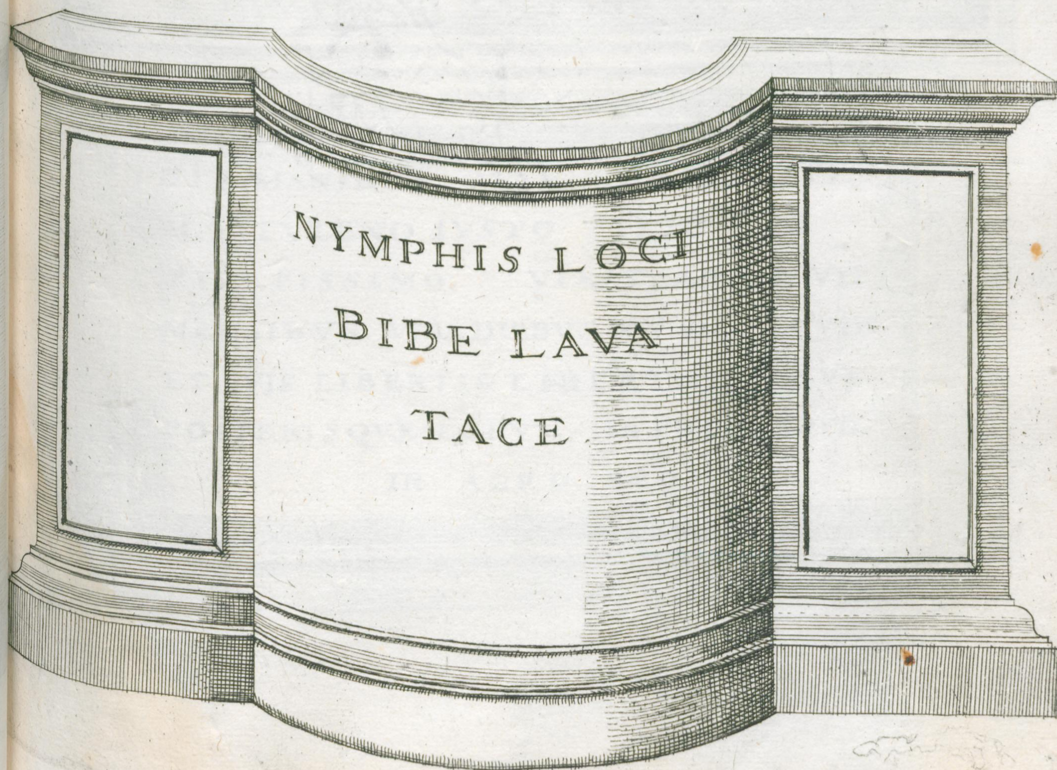

In domo Saluiati

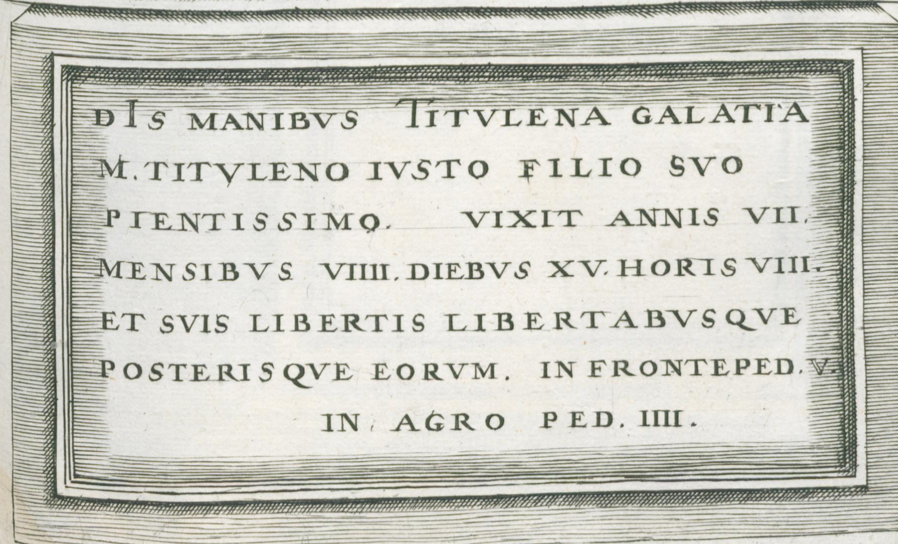

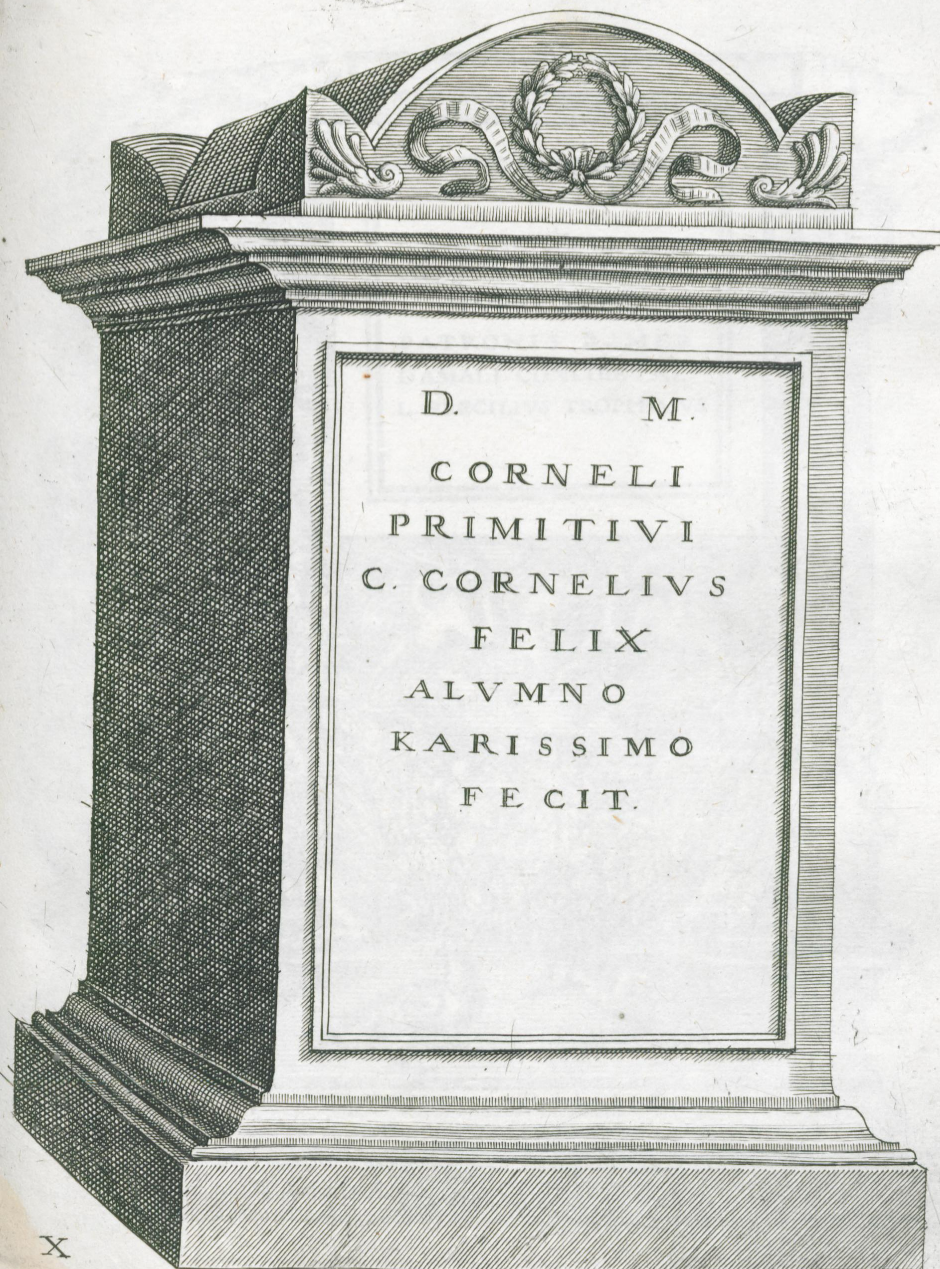
D. M.
CORNELI
PRIMITIVI
C. CORNELIVS
FELIX
ALVMNO
KARISSIMO
FECIT.
X

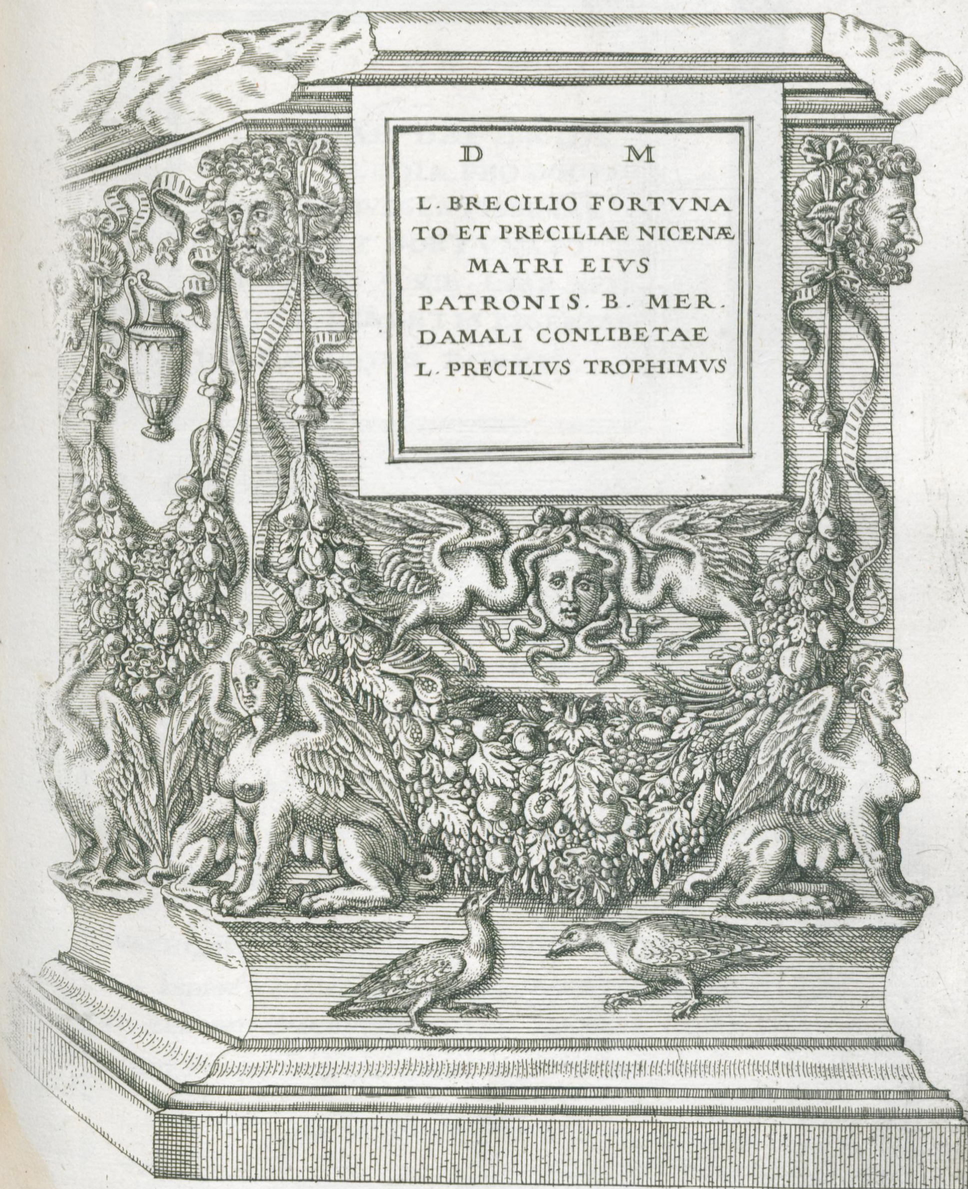
D M
L. BRECILIO FORTVNA
TO ET PRECILIAE NICENÆ
MATRI EIVS
PATRONIS. B. MER.
DAMALI CONLIBETAE
L. PRECILIVS TROPHIMVS

D. M

CLODIAE DAPHNIDI
FECIT CLODIA PRODOCE
MATRI INDVLGENTISSIMAE
ET SIBI ET FORTVNATO
DECVRIAE SCRIB. LIBR. AED.
CVR. ET LIBERTIS LIBERTAB.
POSTERISQVE EORVM.

DIS MAN

IVLIAE L. F CELE
TITI CLADII EVSCHEMVSETI P
CLAVDIAE QVIANAE EVSCHEMVS SORORI
PRIMITIVVS MATRI

EVSCHEMVS CONSOBRINAE SAMIARIAE ARETHV
SAE ISDEM CORPORIBVS TRALATIS PERM. TRIB. PLEB. ET
TI. CLAVDIO EPAPHRODITO IATAE BENEMER. FECER.
ET SIBI ET SVIS LIBERTIS LIBERTABVS POSTERISQVE

EORVM

IOVI SANCTO BRONTONTI AVR. POPLIVS.

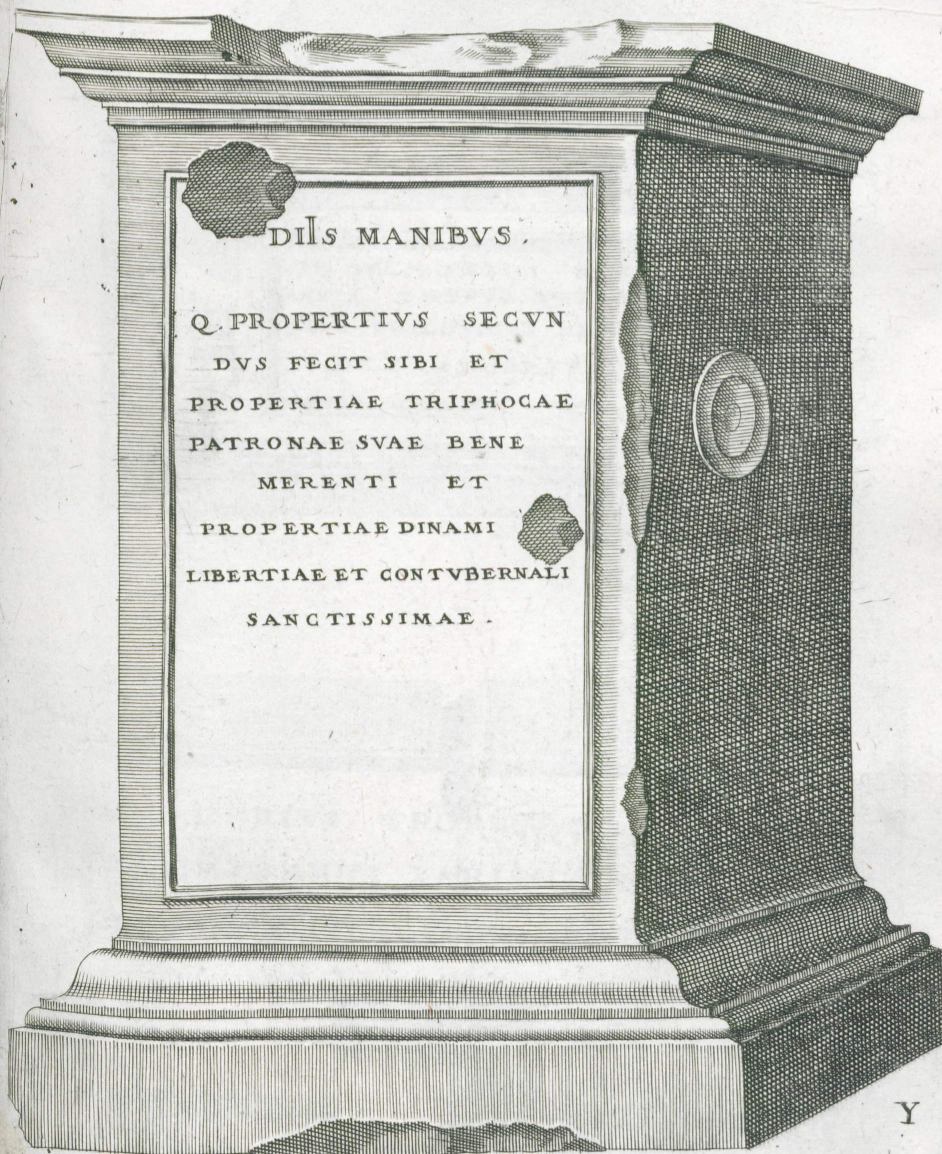
DIIS MANIBVS.
Q. PROPERTIVS SECVN
DVS FECIT SIBI ET
PROPERTIAE TRIPHOCAE
PATRONAE SVAE BENE
MERENTI ET
PROPERTIAE DINAMI
LIBERTIAE ET CONTVBERNALI
SANCTISSIMAE.

TI. IVLIO FELICI MAN
NEIA TREPTE ETTI IV
NIVS PHILONICVS HERE
DES FECERVNT.

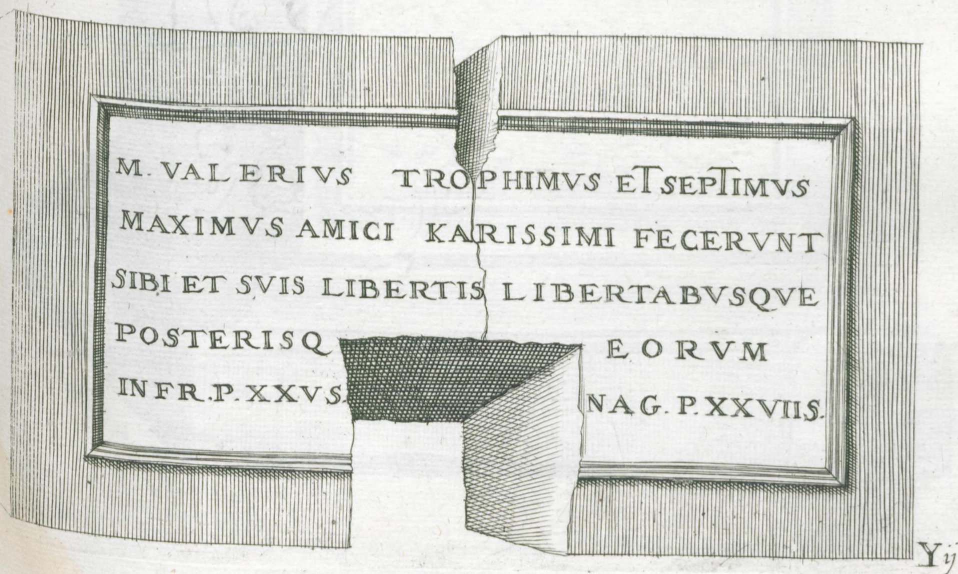
M. VALERIVS TROPHIMVS ET SEPTIMVS
MAXIMVS AMICI KARISSIMI FECERVNT
SIBI ET SVIS LIBERTIS LIBERTABVSQVE
POSTERISQ EORVM
IN FR. P. XXV S. NAG. P. XXVII S.

in templo S. Mariæ in Monticella

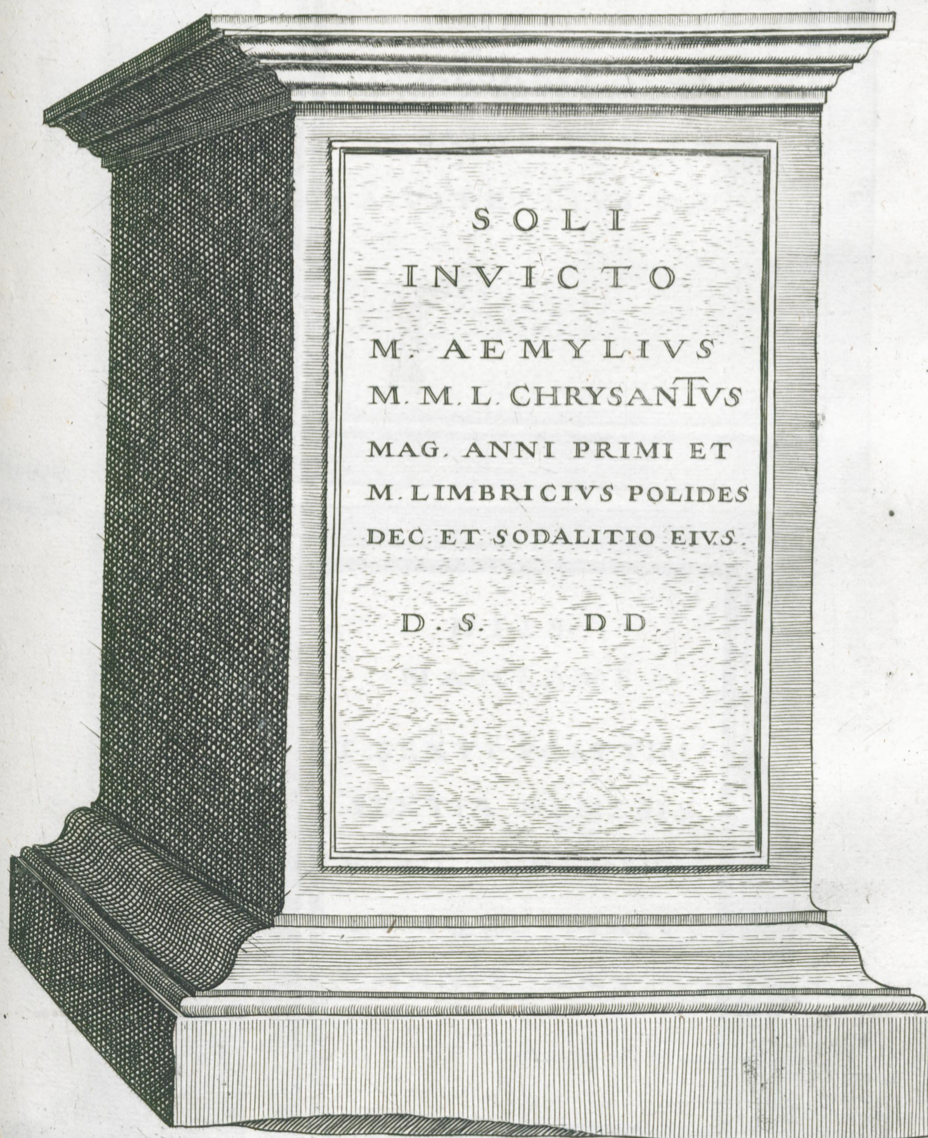

DIVO AVGVSTO
TI. CAESARIS AVGVSTI
LEGATVS PRO PR.
A. VITELLIVS A. F.

Ad S. Mariam in Monticella

DIIS
MANIBVS
T. SEXTI POLYTIMI
SEXTIA NEMESIS
VIRO SVO FEC.
CVMQVO VIXIT
ANNIS XXV.

Ante ædes Marij delfini

HVIC
MONVMENTO ITER
ADITVS AMBITVS DEBETVR
EX SENTENTIA EROTIS. AVG. L.
IVDICIS AVLA CAMPANA
PVBLICA DEXTRORSVS INTER
MACERIEM CALAMIANAM
ET INSVLAM EVKARPIANAM
ER LATITVDINEM PEDES DVOS
SEMIS VSQVE AD HOC
MONVMENTVM ET HINC
PER CIRCVITVM TOTIVS
MONVMENTI VSQVE IN VIA
QVAE DVCITVR IN AGRO ITEM
IDEM MONVMENTI ITER
ADITVS DEBETVR HINC
SECVNDVM MONVMENT.
INDE SECVNDVM MACERIEM
EVKARPIANAM IN QVA OLLAR.
SVM. EL. INDERET EQ VSQ. AD
VIAM PVBLICAM CAMPANAM

Z

CVTIA M. / L.
EVROPA.
EX TESTAMENTO HS ccIↃↃ
M. POPILIVS M. L. SOTERICVS
SIBI ET LIBERT. LIBERTAB. POSTERISQ. EIVS.
HVIVS MONVMENTI SIVE SEPVL$\overset{\text{H}}{\text{C}}$RVM EST
PARS TERTIA EST

D. FIDVTIVS
D. L. HERACLIDA
SIBI ET
LIBERTIS LIBERTABVSQ.
SVIS POSTERISQVE EORVM
HVIVS MONVMENTI SIVE SEPVLCRVM EST
PARS TERTIA EST. M. D. FIDVS II HERACLIDAE

C. MINIVS L. L. DIOGENES SIBI ET LIBERT
LIBERTAB. POSTERISQ EIVS. HVIVS MONVMENTI
SIVE SEPVLCHRVM EST PARS TERTIA EST

IN FR. P. XIX.
IN AG. P XVI.

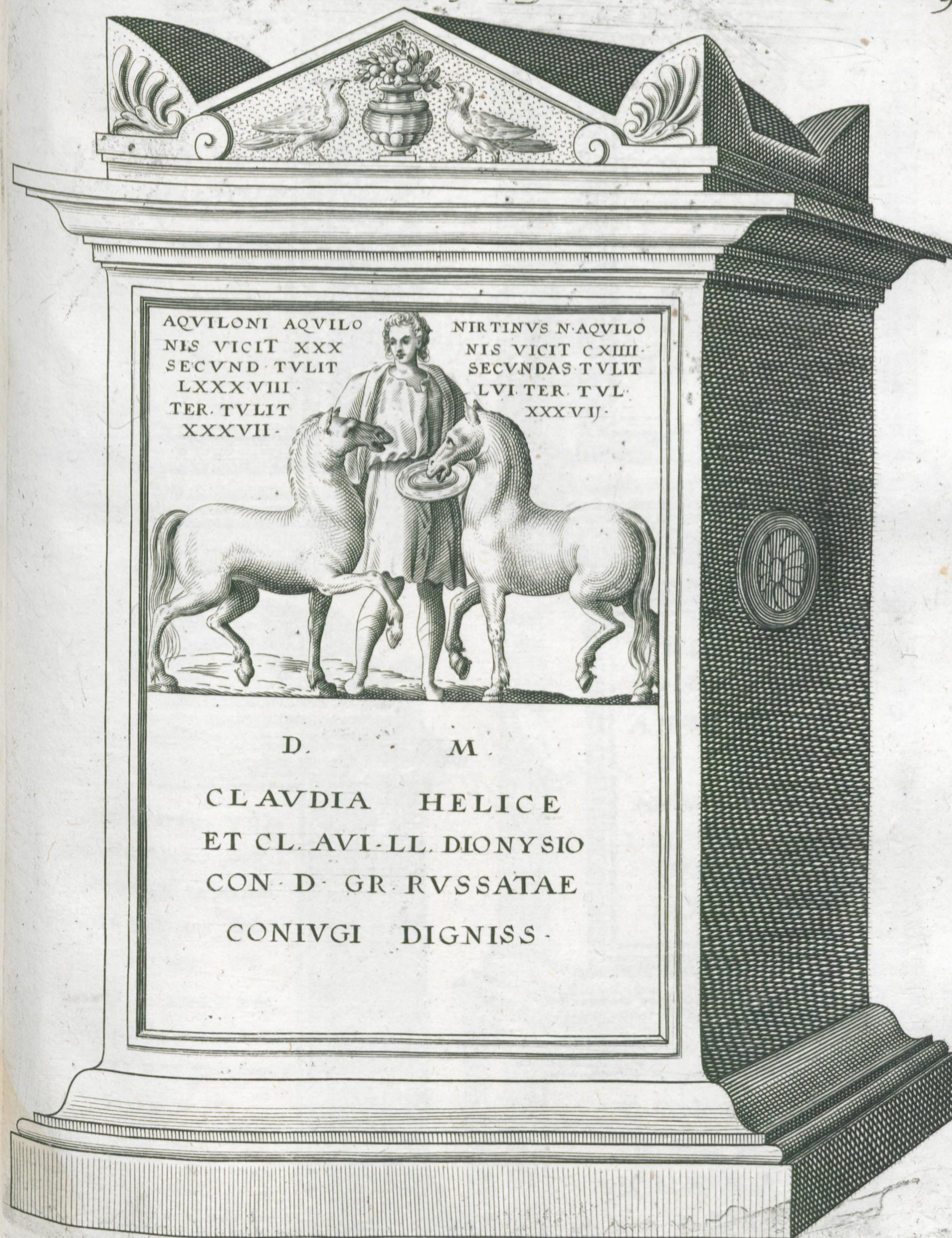
AQVILONI AQVILO
NIS VICIT XXX
SECVND TVLIT
LXXXVIII
TER TVLIT
XXXVII
NIRTINVS N AQVILO
NIS VICIT CXIIII
SECVNDAS TVLIT
LVI TER TVL
XXXVIJ
D. M.
CLAVDIA HELICE
ET CL. AVI LL. DIONYSIO
CON D GR RVSSATAE
CONIVGI DIGNISS

Ah Joe!

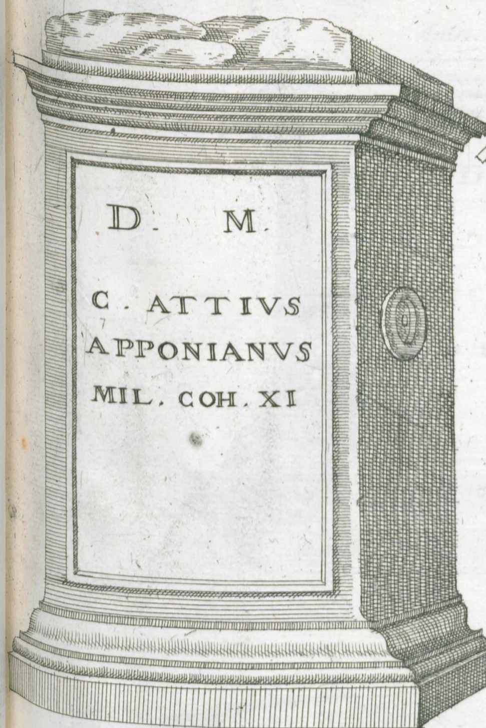
D. M.
C. ATTIVS
APPONIANVS
MIL. COH. XI

GENIO
NVMINIS
FONTIS SERMON
CHRYSEROS
CAESARIS
NOSTRI
GANGALA.

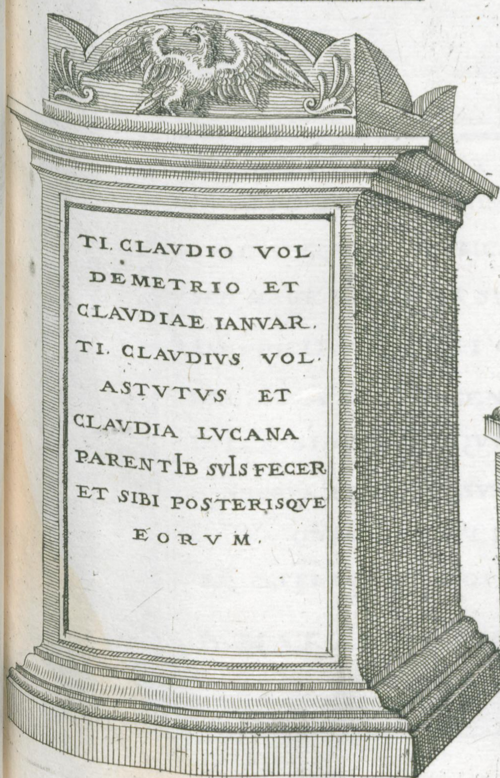
TI. CLAVDIO VOL
DEMETRIO ET
CLAVDIAE IANVAR.
TI. CLAVDIVS VOL.
ASTVTVS ET
CLAVDIA LVCANA
PARENTIB SVIS FECER
ET SIBI POSTERISQVE
EORVM.

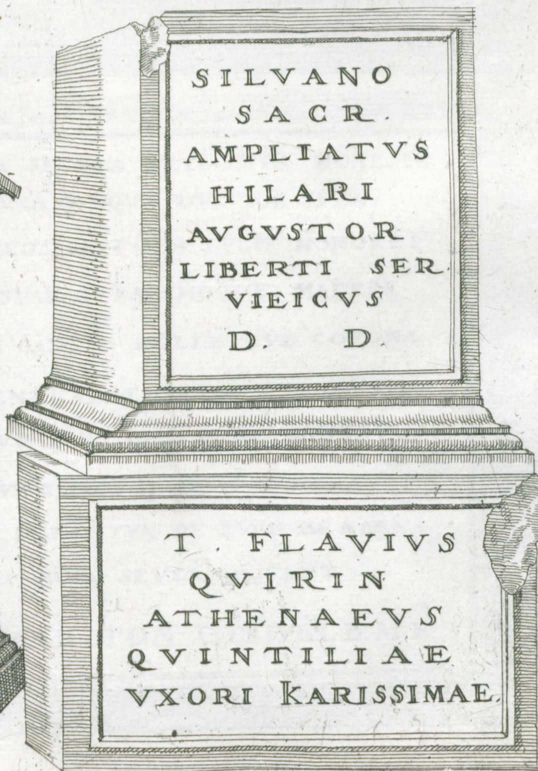
SILVANO
SACR.
AMPLIATVS
HILARI
AVGVSTOR
LIBERTI SER
VIEICVS
D. D.
T. FLAVIVS
QVIRIN
ATHENAEVS
QVINTILIAE
VXORI KARISSIMAE.

Aput Marium delfinum

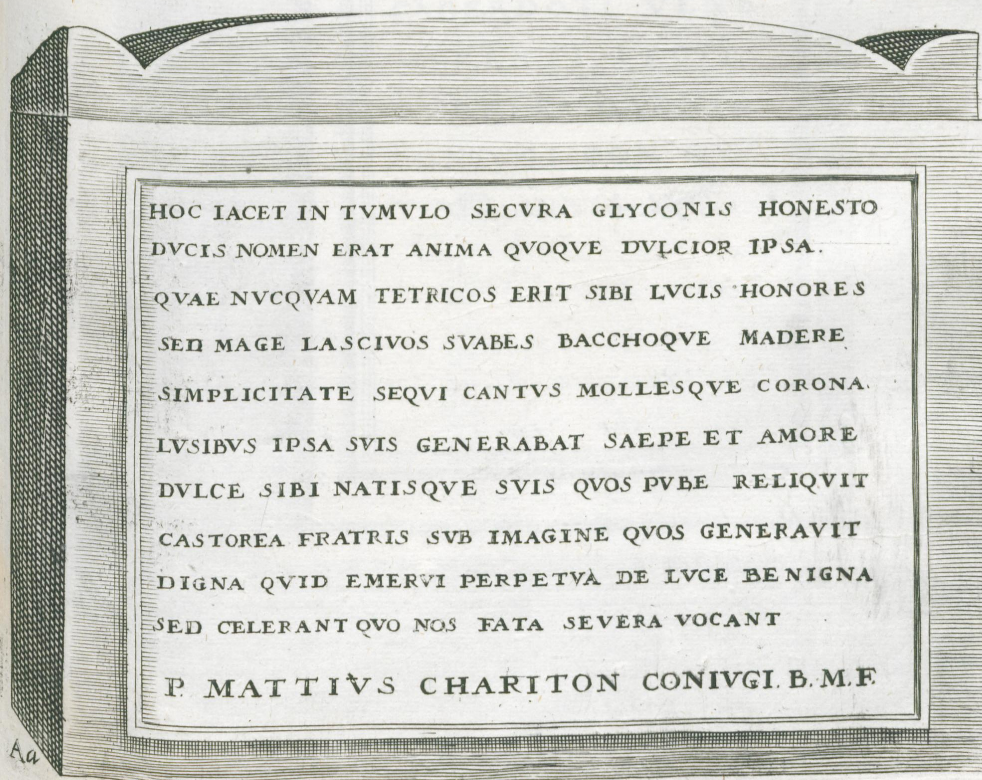

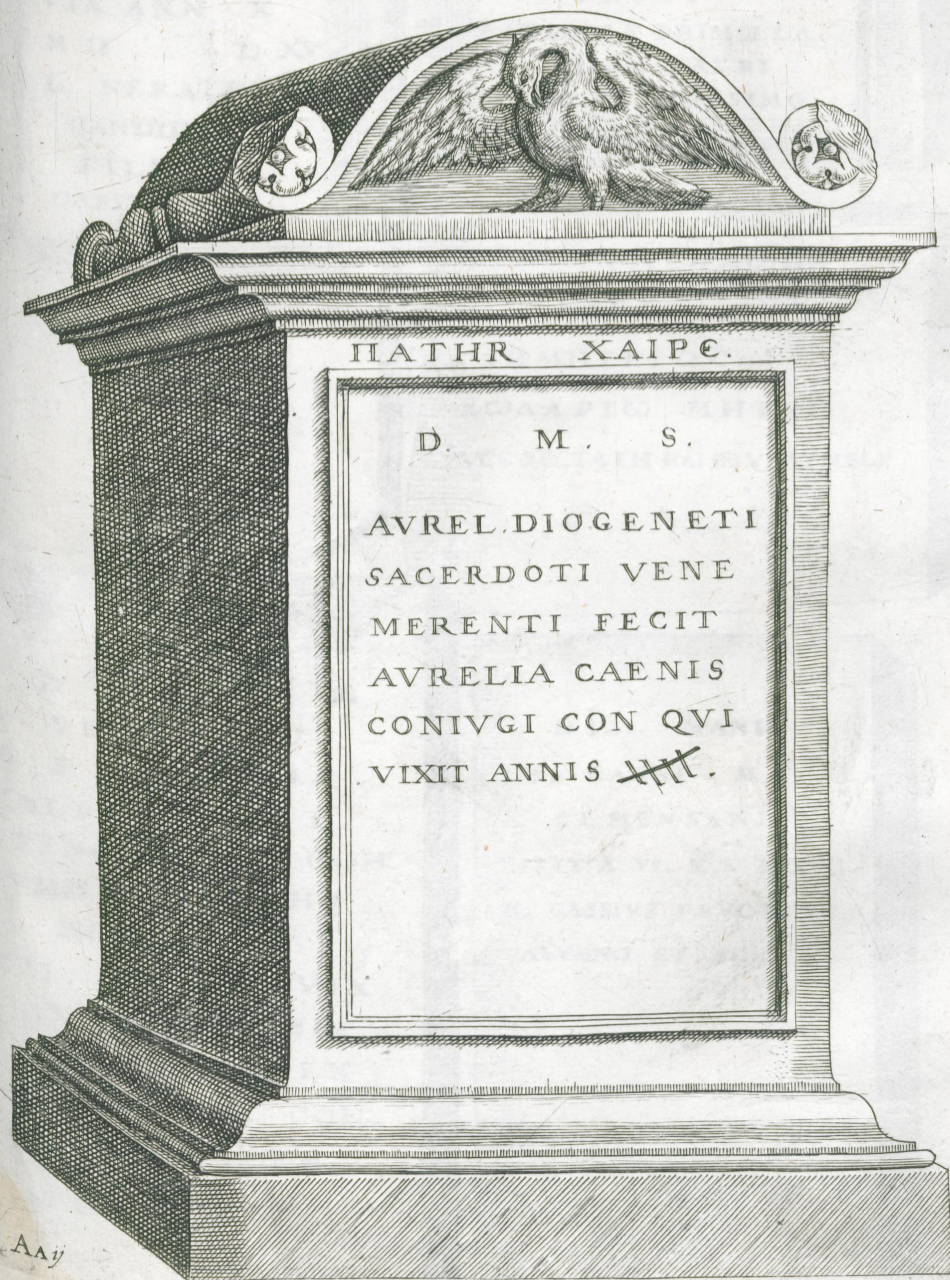
ΠΑΤΗΡ ΧΑΙΡΕ.
D. M. S.
AVREL. DIOGENETI
SACERDOTI VENE
MERENTI FECIT
AVRELIA CAENIS
CONIVGI CON QVI
VIXIT ANNIS XIIII.

VRSA
NERATI
PRISCI SER
VIX ANN. X
M. II. D. XV
L. NERATIVS
CANDIDVS
FILIAE
CARISSIMAE
FECIT.

D. M.
P. BATONIO THALIARCHO
FECIT
BATTONIA PRIMILLA
FILIA PATRI
OPTIMO ET PIISSIMO.

ΘΕΟΙϹ ΚΑΤΑΧΘΟ
ΝΙΟΙϹ
ΔΗΜΗΤΡΙΟϹ
ΖΩΔΑΡΙΩ ΜΗΤΡΙ
ΕΥϹΕΒΕϹΤΑΤΗ ΚΑΙ ΘΥΓΑΤΗΖΩ

D M.
Q. VENNONIO
Q. F. SCAPSIA
VALENTI A. L.
TINO MIL. COH.
VIIII. PR. > CHA
RITONIANI X
MIL. ANN. XV. VIX.
ANN. XXXIII. FEC.
PLAVTONIVS EX
ORATVS MIL. COH.
VIIII. > EADEM.
ET CHARISIVS.

DIS MANIB.
M. CASSI M. F.
GEMINIANI
VIXIT A. VI. M. V. D. XVII.
M. CASSIVS FRVCTVS
ALVMNO ET SIBI.

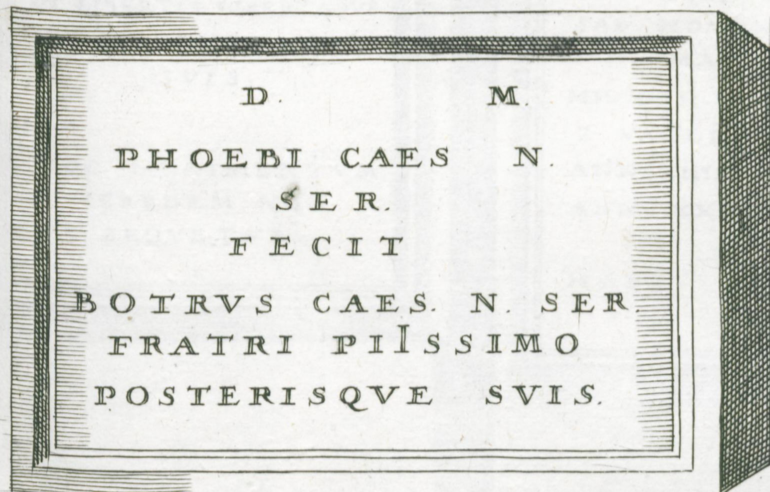
D. M.
PHOEBI CAES N.
SER.
FECIT
BOTRVS CAES. N. SER
FRATRI PIISSIMO
POSTERISQVE SVIS.

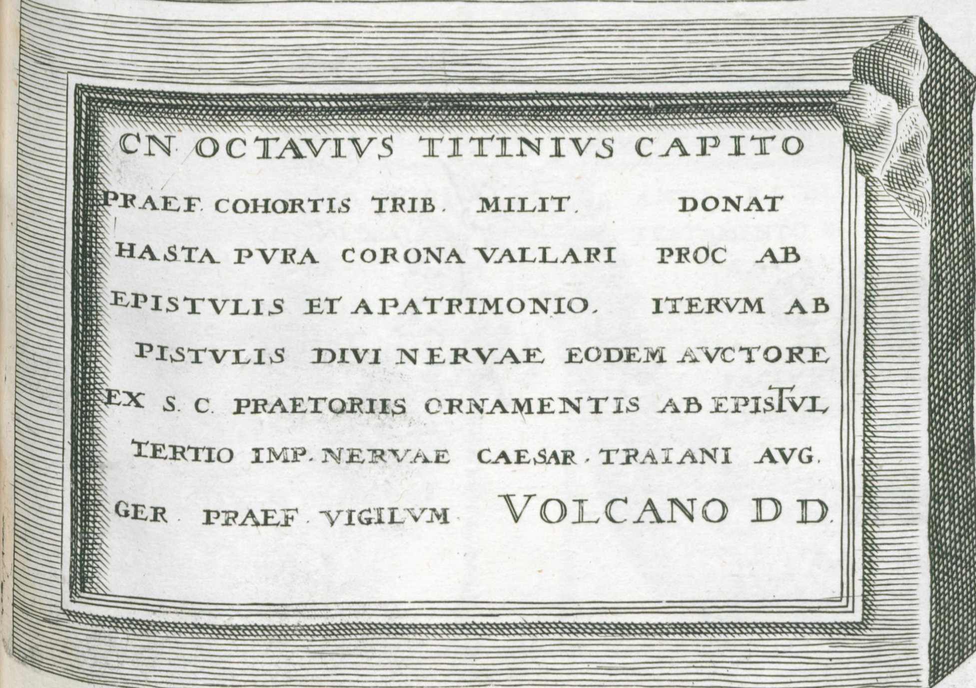
CN OCTAVIVS TITINIVS CAPITO
PRAEF. COHORTIS TRIB. MILIT. DONAT
HASTA PVRA CORONA VALLARI PROC AB
EPISTVLIS ET A PATRIMONIO. ITERVM AB
PISTVLIS DIVI NERVAE EODEM AVCTORE
EX S. C. PRAETORIIS ORNAMENTIS AB EPISTVL
TERTIO IMP. NERVAE CAESAR. TRAIANI AVG.
GER PRAEF. VIGILVM VOLCANO D D.

L MVSSIVS HEGESIPPVS
HOC MONIMENTVM FECIT
SIBI ET CAESENIAE EVGENIAE
CONIVGI BENEMERITAE
ET LIBERTIS LIBERTABVS
QVE SVIS POSTERISQVE
SVIS.

HOC MONIMENTVM
HEREDEM NON
SEQVETVR.

D M

C. RVTILIO C.F.
SAB. HOMVNCIO
NI MANVA
MIL.COH.VII.PR.
7 VALLI MIL.
ANN. XIIII. VIX.
ANN. XXXII

H. B. M. F.

D. M.

MINDIA IVLIA ET P. AELIVS PHILETVS COM
PARAVERVNT SIBI ET LIBERTIS LIBERTABVSQVE
POSTERISQVE EORVM HIC LOCVS CVM HORTV
LO SVO RELIGIOSO ET AEDIFICIOLIS SVIS
MVRO CINCTVS AD SEPVLCHRVM MINDIAE IVLIAE
ET P. AELI PHILETI PERTINET. ET NEQVIS EA LOCA
S S. NEQVE VENDERE NEQVE DONATIONIS CAVSA
NEQVE DE NOMINE VTRORVMQVE EXIRE POSSIT
QVOD SIQVIS CONTRA HANC INSCRIPTIONEM FECERIT
INFERET POENAE NOMINE ARCAE PONTIFICVM
SS. L N. H. M. ET LOCIS S S D M A

D. M.
C. FABERI C. F.
PAL. GALENI
VIX. ANN. II. M. VI. D. V.
FABERIA GALENE
FRATRI DVLCISSIMO.

D. M.
DOMITIAE
EVTYCHIAE
DOMITIVS
EVTYCHES
MATRI DVI.

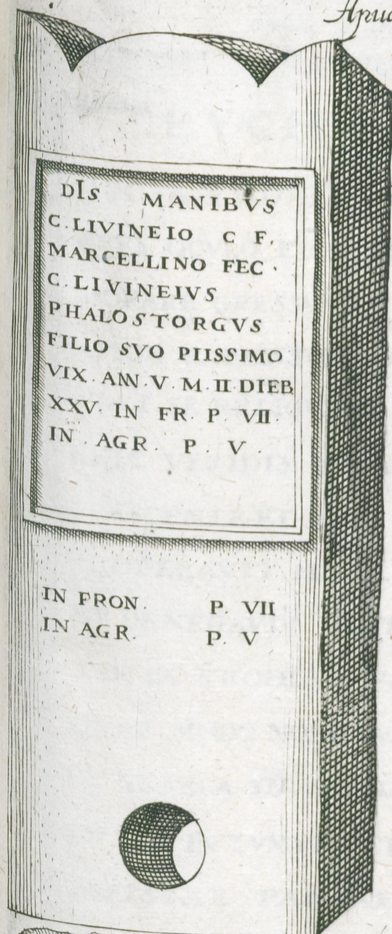
DIS MANIBVS
C. LIVINEIO C F.
MARCELLINO FEC.
C. LIVINEIVS
PHALOSTORGVS
FILIO SVO PIISSIMO
VIX. ANN. V. M. II. DIEB
XXV. IN FR. P. VII.
IN. AGR. P. V.
IN FRON. P. VII
IN AGR. P. V

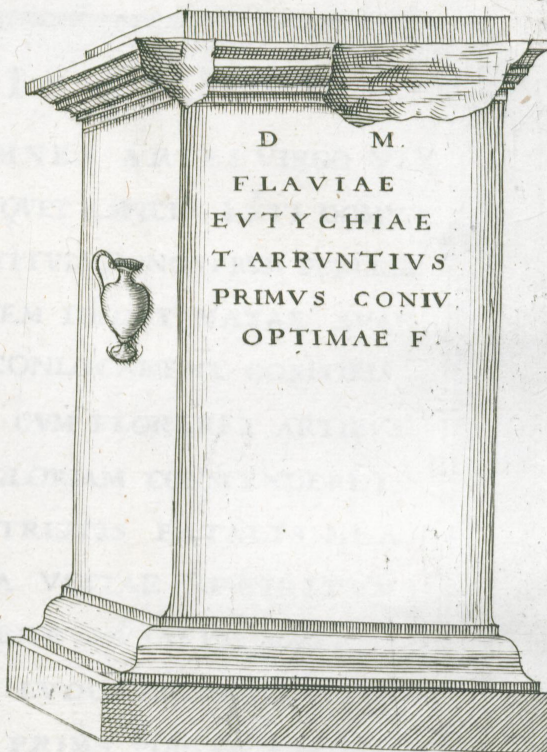
D M.
FLAVIAE
EVTYCHIAE
T. ARRVNTIVS
PRIMVS CONIV.
OPTIMAE F.

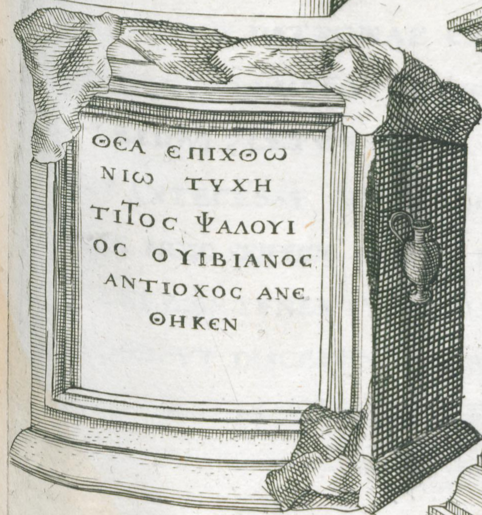
ΘΕΑ ΕΠΙΧΘΩ
ΝΙΩ ΤΥΧΗ
ΤΙΤΟϹ ΨΑΛΟΥΙ
ΟϹ ΟΥΙΒΙΑΝΟϹ
ΑΝΤΙΟΧΟϹ ΑΝΕ
ΘΗΚΕΝ

DIS M
MALIAE
POLITICE
L. CORNELIVS
IVSTVS
CONIVGI B. M. F.

EVCHARIS LICINI
DOCTA ERODITA OMNES ARTES VIRGO VIX
HEVS OCVLO ERANTE QVEI ASPICIS LĒTI DOMVM
MORARE GRESSVM ET TITVLVM NOSTRVM PERLEGE
AMOR PARENTEIS QVEM DEDIT NATAE SVAE
VBEI SE RELIQVIAE CONLOCARENT CORPORIS
HEIC VIRIDIS AETAS CVM FLORERET ARTIBVS
CRESCENTE ET AEVO GLORIAM CONSCENDERET
PROPERAVIT HORA TRISTIS FATALIS MEA
ET DENEGAVIT VLTRA VEITAE SPEIRITVM
DOCTA ERODITA PAENE MVSARVM MANV
QVAE MODO NOBILIVM LVDOS DECORAVI CHORO
ET GRAECA IN SCENA PRIMA POPVLO APPARVI
EN HOC IN TVMVLO CINEREM NOSTRI CORPORIS
INFISTAE PARCAE DEPOSIERVNT CARMINE
STVDIVM PATRONAE CVRA AMOR LAVDES DECVS
SYLENI AMBVSTO CORPORE ET LĒTO IACENT
RELIQVI FLETVM NATA GENITORI MEO
ET ANTECESSI GENITA POST LĒTI DIEM
BIS HEIC SEPTEM MECVM NATALES DIES
TENEBRIS TENENTVR DITIS AETERNA DOMVS
ROGO VT DISCEDENS TERRAM MIHI DIC

C IVNIO C.F. QVIR
FLAVIANO
PRAEFECTO ANTONIANAE
PROC.A.RATIONIBVS PROC
PROVINCIARVM LVGDVNENSIS
ET AQVITANICAE. PROC HEREDITAT
PROC. HISPANIAE CITERIORIS
PER ASTVRICAM ET GALLAECIAM
PROC. ALPIVM MARITIMARVM
PROMAGISTRO HEREDITATIVM
TRIB. MIL. LEG. VII. GEM. PONTIF MINORI

MERCATORES, FRVMENTARI
ET OLEARI AERARI.

L. NAEVIVS L.F. VOT.
POLLIO
L. NAEVIO L.L.
DIOMEDI.

M D
FELICI CAESA
RIS SER. VILICO
HORTOR. MAIANOR
IVLIA MELITINE
CONIVGI
B M

ΚΗΡΥΞ ΚΑΙ ΤΑΦΟС ΕΙΜΙ
ΒΡΟΤΟΥ ΡΑΡΟΕΑΡΧΕ ΧΟΡΟΙΟ
ΕΥΤΥΧΟΥСΑ ΙΑΖΩΝ ΚΙΙ
ΡΑ ΜΙΝ ΕΝΘΑ ΝΟ ΝΟС
ΘΝΗΤΟΙС ΨΥΧΗΝ ΠΕΙСΑС
ΕΠΙ СΩΜΑ СΙΝ ΕΑ ΘΕΙΝ
ΓΗΝ ΑΥΤΟΥ ΜΕΛΕΟС ΟΥΚΑΝ
ΕΠΕΙСΕ ΜΕΝΕΙΝ

ΕΥΦΡΑΝΘΕΙС ΣΥΝΕΧΩΣ ΓΕΛΑΣΑΣ ΠΑΙΖΑΣ ΤΕΤΡΥΦΗΣΑΣ
ΚΑΙΨΥΧΗΝ ΙΛΑΡΩΣ ΠΑΝΤΩΝ ΤΕΡΨΑΕΕΝ ΑΟΙΔΑΙС
ΟΥΔΕΝΑ ΛΥΠΗΣΑΣ ΟΥ ΛΟΙΔΟΡΑ ΡΗΜΑΤΑ ΠΕΜΨΑΣ
ΑΛΛΑ ΦΙΛΟΣ ΜΟΥΣΩΝ ΒΡΟΜΙΟΥ ΠΑΦΙΗΣΤΕ ΒΙΩΣΑΣ
ΕΞ ΑΣΙΗΣ ΕΛΘΩΝ ΙΤΑΛΗΧΘΟΝΙ ΕΝΘΑΔΕ ΚΕΙΜΑΙ
ΕΝ ΦΘΙΜΕΝΟΙΣ ΝΕΟΣ ΩΝ ΤΟΥΝΟΜΑ ΜΗΝΟΦΙΛΟΣ

Apud Marium Delfinum.

Apud Marium Delfinum.

SANCTISSIMO HERCVLI
INVICTO
CORPOR. CVSTODIARIOR.
L. CVRTIVS. S. ABASCANTVS CVM
CVRTIO GAVDENTE FIL.
IMM. A. IIII.
CRATER AMARGYRO CORINTHAM
CVM BASI SVA ET HYPOBASI
MARMOREA
SVA PECVNIA DONVM
DEDERVNT

DEDICAT VIII KAL. IVN.

SER SCIPIONE ORFITO Q. NON PRISCO. COSS.

N A C O N T I N

L. RANIO OPTATO C. V. COS
CVRATORI REIP MEDIOLANENSIVM CVRAT
REIPV NOLANORVM PROCOS PROVINCIAE
NARBONENSIS LEGATO AVG. ET IVRIDICO
ASTVRIAE ET LAECIAE CVRATORI VIAE
SALARIAE CVR TORI REIP VRBINATIVM
MATAVRĒSIV LEGATO PROVINCIAE
ASIAE PRAEF IS TRIBVNO PLEBI
QVÆSTORI IS CAES O I

IIII VIRO VIARVM CVRANDARVM
TRIB. MIL. LEG. V. MACED. Q. VRBANO
AEDILI PLEB. CERIAL. PRAET. LEGAT.
PROVINCIAR SICILIAE ET ASIAE
PROCOS PROV. GALIAE NARBONENS.
LEGATO LEGIONIS VIII. AVGVSTAE
L. VETTIVS FELIX ET P. NOVELLIVS ATTICVS
AMICI

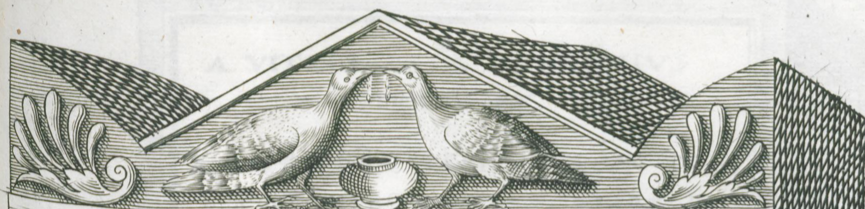

D. M.
T. FLAVIO. AVG. LIB.
LIBERALIS AEDITVO
AED. MARTIS VLTORIS
CLAVDIA EXOCHE
CONIVGI
BENEMERENTI ET
SIBI FECIT
VIXIT ANN. LVII.

T. AVRELIVS AVG. LIB. SATVRNINVS
AVRELIAE CAPRIOLAE. SANCTISSIMAE
CONIVGI BENEMERENTI ET AVRELIO
SATVRNINO F. LIB. LIBERTABVSQVE
POSTERISQVE EORVM

A. VITELLIVS A. L. SALVIVS
SIBI ET
A. VITELLIO CELERI F. VIX. ANN. XX.
VITELLIÆ. A. L. MEROE. CONLIBERT.
C. TROLIO Ↄ. L. TERTIO FRATRI SVO
TROLIAE Ↄ L. BVLAE FRATRIS F.
C. TROLIO C. ET Ↄ L. TERTIO FRATRIS F.

LIBERTIS LIBERTABVS POSTERISQVE EORVM

Apud Marium delfinum

DIS MANIBVS
M FABI M. F. E. S. Q. REGILLI ET FABIAE
FABIA M. ET Ↄ LIB. ARETE ARCHIN
TEMPORIS SVI PRIMA DIVRNA FEC
SIBI ET SVIS VIBVS LEGAVIT TESTAM

MARCO FABIO CHRISANTO	M. FABIO ANTIGONO.	POSTERISQVE
MARCO FABIO SALVIO VEST.	M. FABIO CARPO.	NEABANEN.
M. FABIO PHILETO.	M. FABIO PECVLIARI.	IN FAMILIAM
M. FABI HERMETI.	M. FABIO HILARO.	SEX POMPEIO
M. FABIO TORQVATO.	M. FABIO SECVNDO.	L. NERIANO
FABIAE MIMESI	M. FABIO AVCTO	M. COSSIO IVCV
FABIO AZBES	FABIAE CYPARAE	ET INTO MO

Apud Marium Delfinum

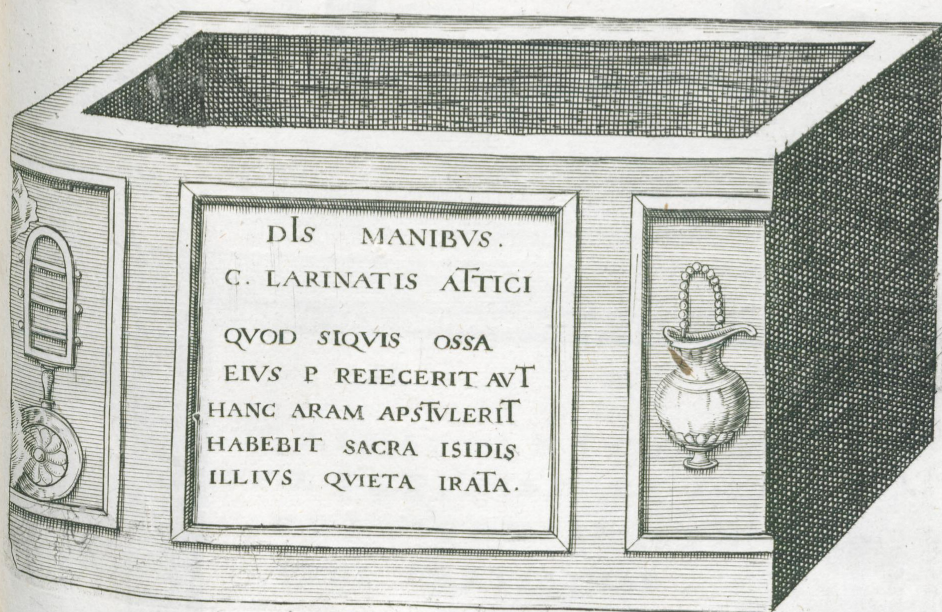

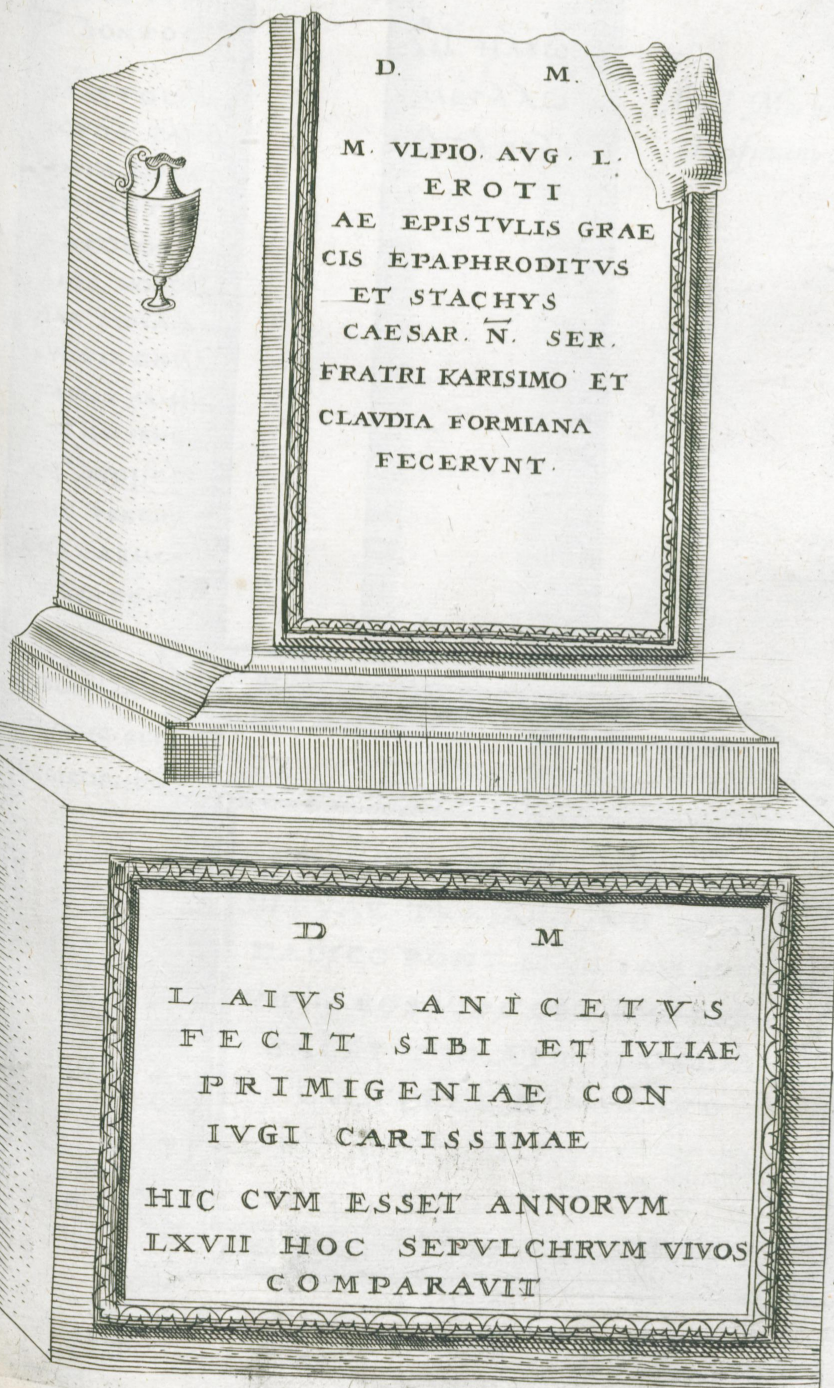
D. M.
M. VLPIO. AVG. L.
EROTI
AE EPISTVLIS GRAE
CIS EPAPHRODITVS
ET STACHYS
CAESAR. N. SER.
FRATRI KARISIMO ET
CLAVDIA FORMIANA
FECERVNT.
D M
L AIVS ANICETVS
FECIT SIBI ET IVLIAE
PRIMIGENIAE CON
IVGI CARISSIMAE
HIC CVM ESSET ANNORVM
LXVII HOC SEPVLCHRVM VIVOS
COMPARAVIT

ΝΙΟΙ
ΛΟΕΝΤΑ CΑΡΑ
ΠΙΔΟC ΥΨΙΜΕ
ΔΟΝΤΟC

ΗΔΛΥΤΟC Χ
ΚΟΥΠΛ ΦΑΝΟ
ΩΝΤΑ ΒΩΜΟΙCC
CΤΗCΑΝΤΟ
ΖΑΚΟΡΟCΤΕ
ΔΙΟC ΝΟΡΟC
ΗΛΕ ΚΥΡΙΛΛΟΥC
ΕΥΝΕΤΙ CΗΜΑ
ΚΑΡΩΝ ΜΗΠΟ
ΘΟΜΕΝΗ
ΚΑΙ ΔΥΟΙ CΑ
ΤΗC ΤΕΝΕΗC
ΕΝΑ ΘΕCΜΟΝ
ΕΧΟΝΤΕC

ΟΙCΙ ΜΕ ΜΗΛΕ
ΚΑΥΤΗC ΕΡΓΑ
ΝΕΩΚΟΡΙΗC

ΔΙΙ ΗΛΙΩ
ΜΕΓΑΛΩ
CΑΡΑΠΙΔΙ

Apud Marium Delfinum.

IMP CAESARI DIVI NERVAE F
NERVAE TRAIANO AVG GERM
DACICO PONT MAX TRIB POT VIII
IMP IIII COS VI P P OPTVMO PRINCIPI
SACRI THEATRI MARCELLI
CVLTORES DOMVS AVG

D M
CHRISANTHVS
TRYPHOSAE
ALVMNAE
MEMORIAE CAVSA.

Apud Marium Delfinum.

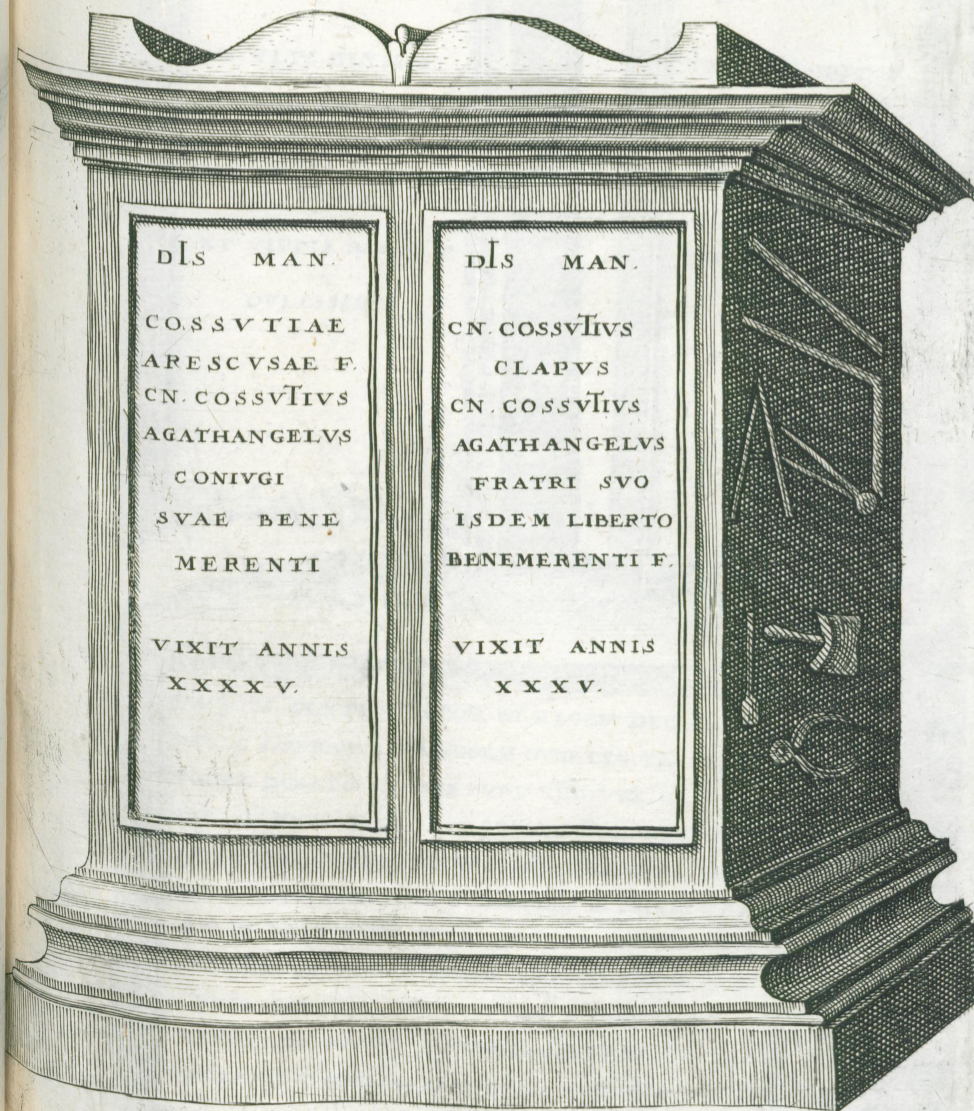
DIS MAN.
COSSVTIAE
ARESCVSAE F.
CN. COSSVTIVS
AGATHANGELVS
CONIVGI
SVAE BENE
MERENTI
VIXIT ANNIS
XXXXV.
DIS MAN.
CN. COSSVTIVS
CLAPVS
CN. COSSVTIVS
AGATHANGELVS
FRATRI SVO
ISDEM LIBERTO
BENEMERENTI F.
VIXIT ANNIS
XXXV.

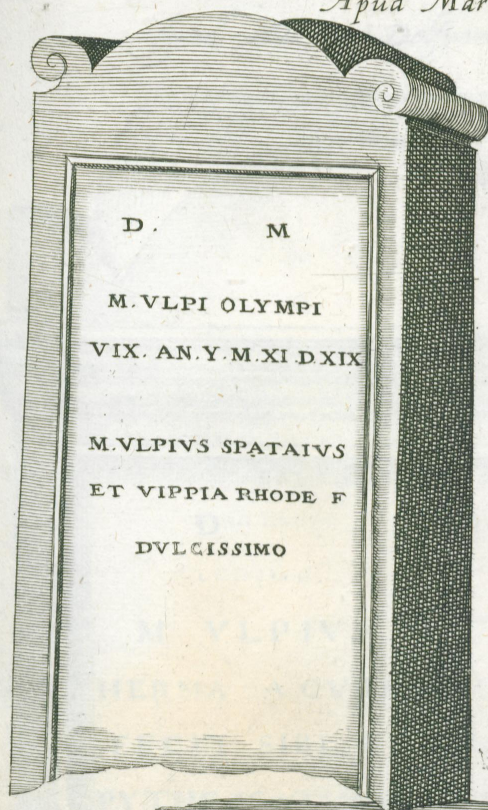
D. M
M. VLPI OLYMPI
VIX. AN. Y. M. XI D. XIX
M. VLPIVS SPATAIVS
ET VIPPIA RHODE F
DVLCISSIMO

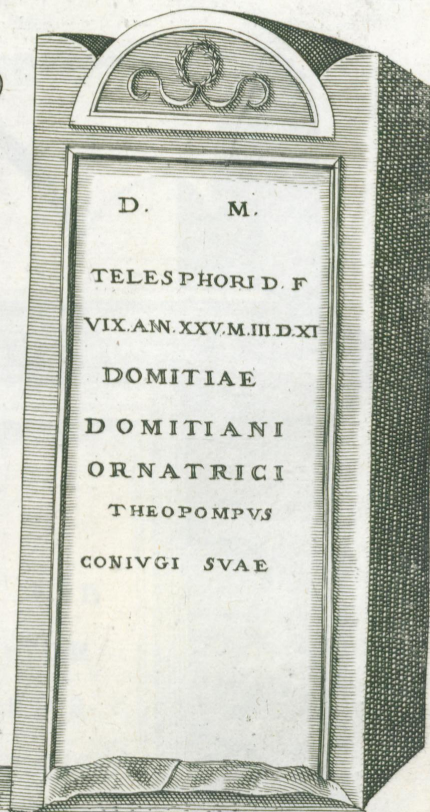
D. M.
TELESPHORI D. F
VIX. ANN. XXV. M. III. D. XI
DOMITIAE
DOMITIANI
ORNATRICI
THEOPOMPVS
CONIVGI SVAE

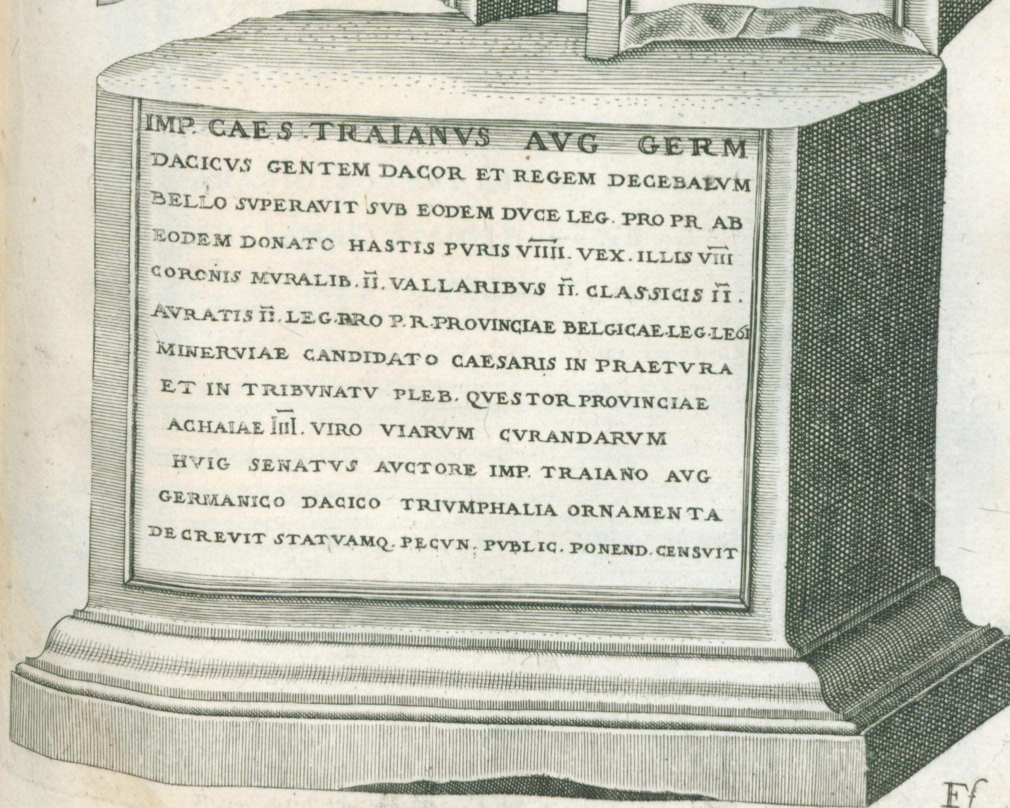
IMP. CAES. TRAIANVS AVG GERM
DACICVS GENTEM DACOR ET REGEM DECEBALVM
BELLO SVPERAVIT SVB EODEM DVCE LEG. PRO PR. AB
EODEM DONATO HASTIS PVRIS VIIII. VEX. ILLIS VIII
CORONIS MVRALIB. II. VALLARIBVS II. CLASSICIS II.
AVRATIS II. LEG. PRO P. R. PROVINCIAE BELGICAE. LEG. LEGI
MINERVIAE CANDIDATO CAESARIS IN PRAETVRA
ET IN TRIBVNATV PLEB. QVESTOR PROVINCIAE
ACHAIAE IIII. VIRO VIARVM CVRANDARVM
HVIC SENATVS AVCTORE IMP. TRAIANO AVG
GERMANICO DACICO TRIVMPHALIA ORNAMENTA
DECREVIT STATVAMQ. PECVN. PVBLIC. PONEND. CENSVIT
Ef

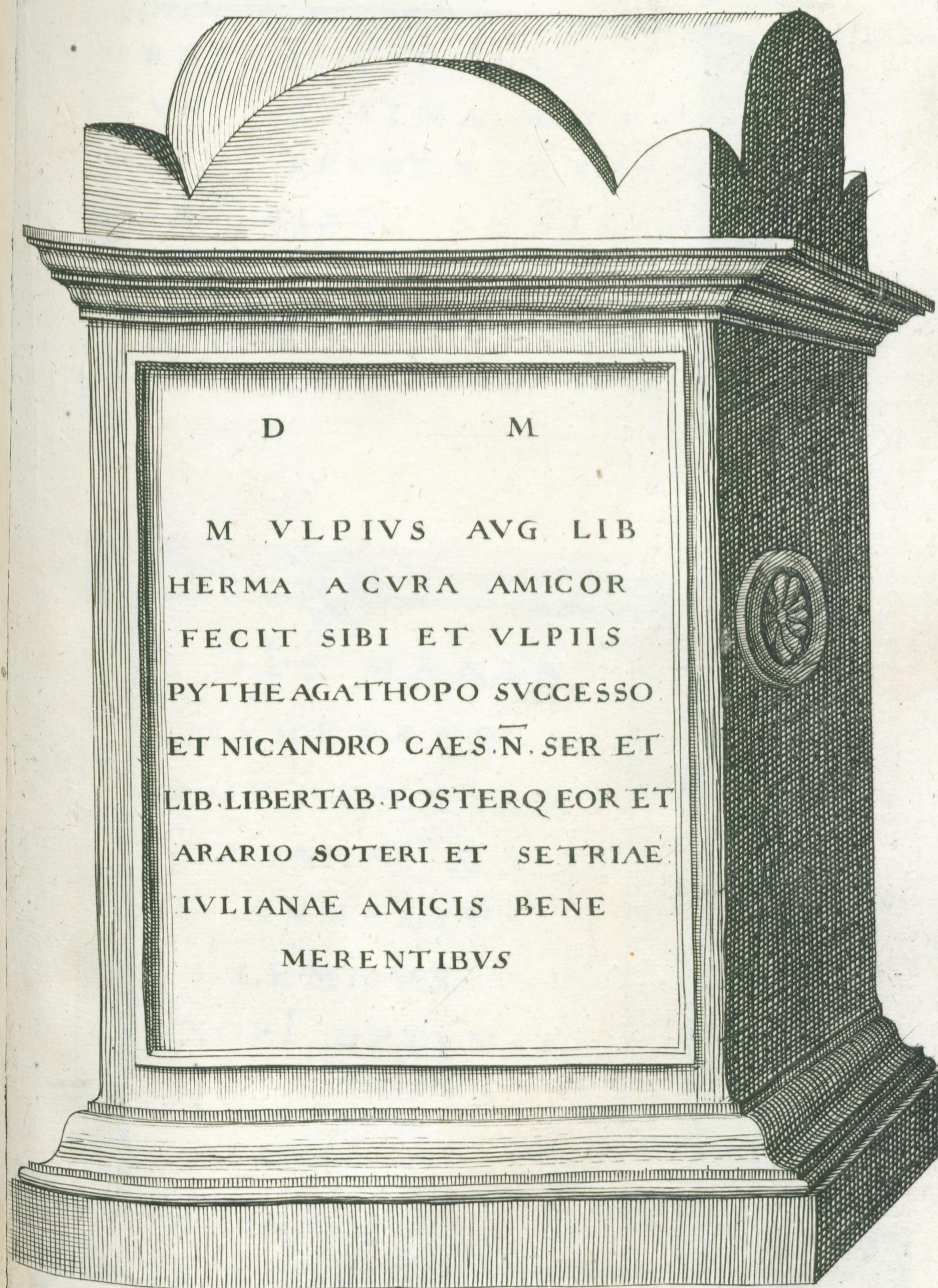
D M
M VLPIVS AVG LIB
HERMA A CVRA AMICOR
FECIT SIBI ET VLPIIS
PYTHE AGATHOPO SVCCESSO
ET NICANDRO CAES.N̄.SER ET
LIB.LIBERTAB.POSTERQ EOR ET
ARARIO SOTERI ET SETRIAE
IVLIANAE AMICIS BENE
MERENTIBVS

ARRI. C. F. PVP. N.
TVS SASSINA MILES
P. R. 7. PRVDENTES
N. XI. VIXIT ANNIS
CIT. C. ARRIVS
S. LIBERTVS PATRO
MERENTI ET SIBI ET SVIS.

DIS MANIB.
AVRELIAE
FORTVNATAE
VIX. ANN. XX.
T. AVRELIVS
LEMNVS
VXORI OPTVMAE.

Apud Marium Delfinum

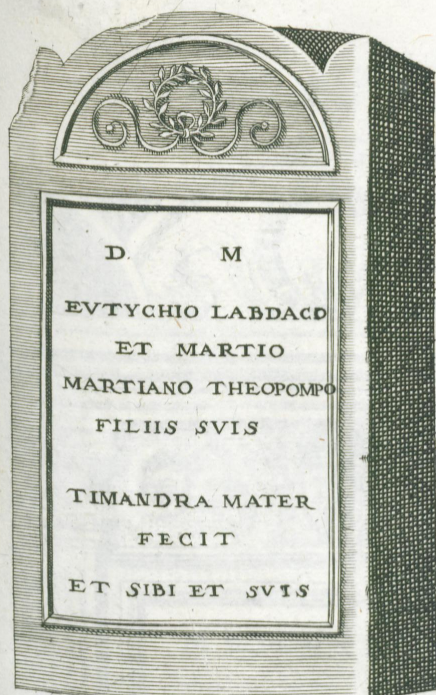

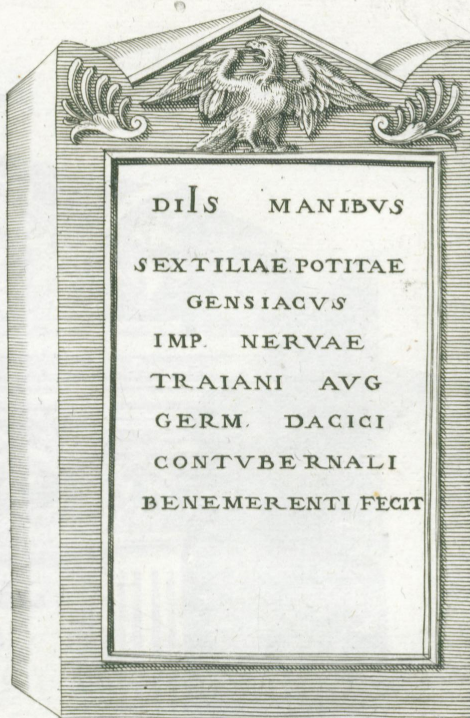

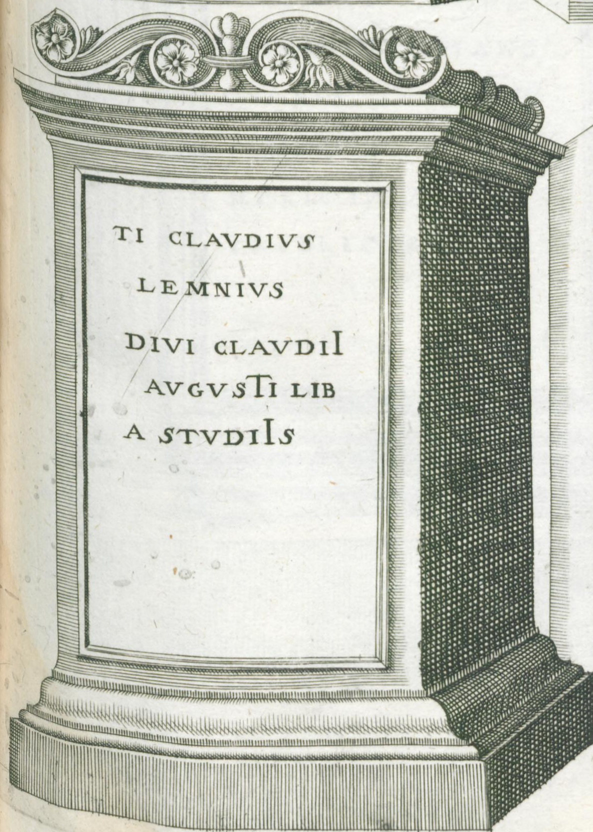

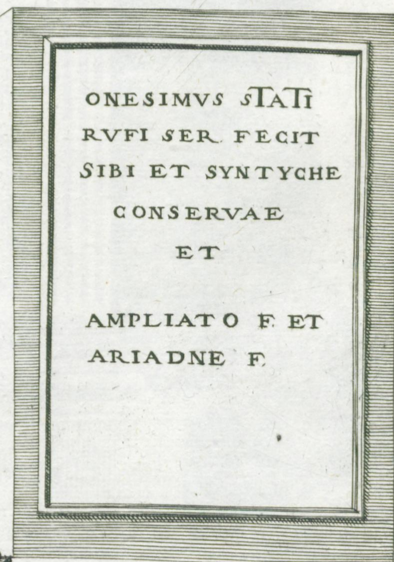

Apud Marium Delfinum.

In domo Marij Delfini

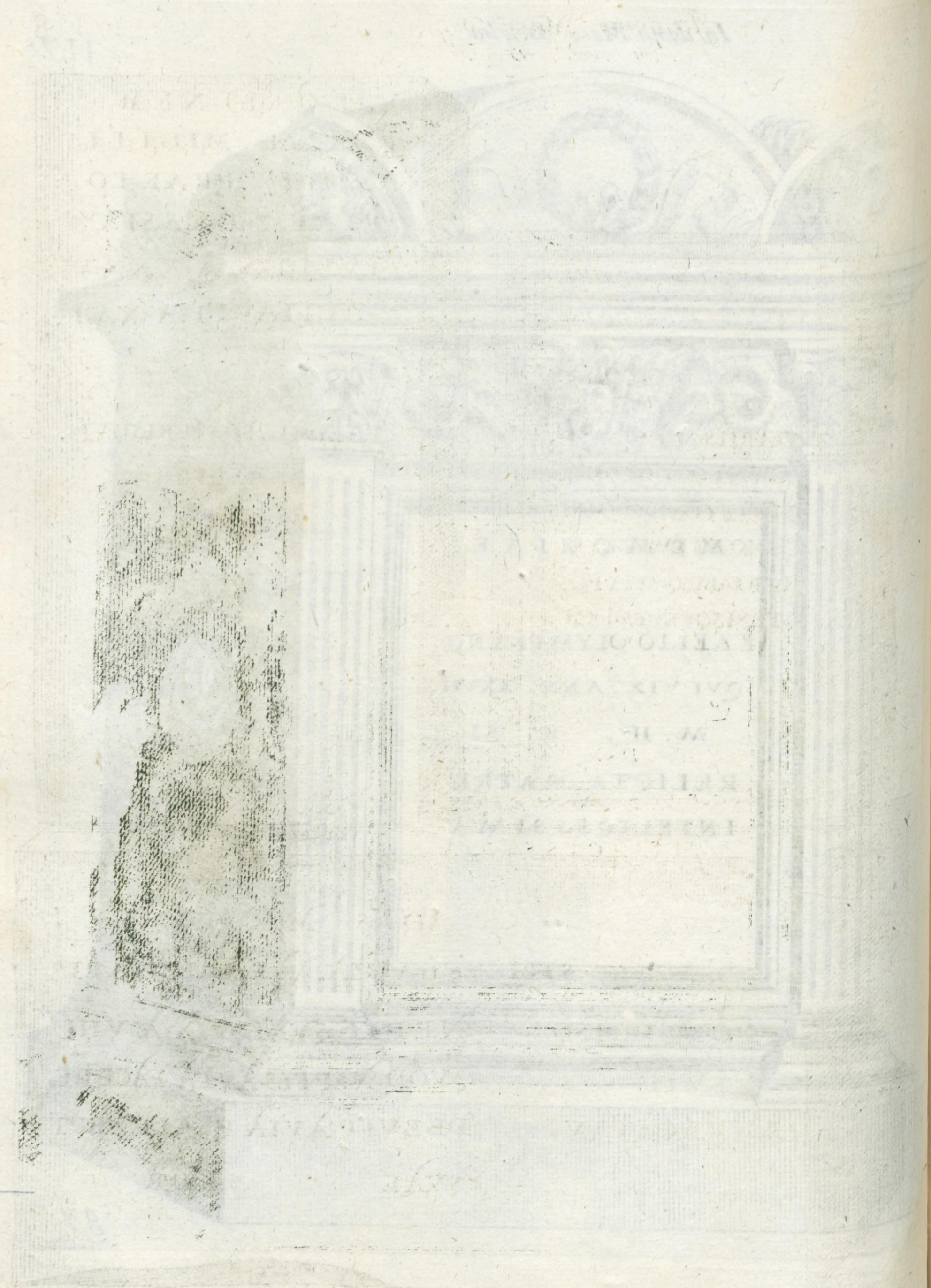

VIRO BENEM
DE SE MILITI
COH.IV. PRAETO
RIAE 7 CASSI CA
TVLLI. V. A XXXV
MILITAVIT A.XVI

ET SIBI POSTERISQVE
SVIS.

DIS MANIBVS
MYRINI DOMITIANI
PVBLICI A COMMEN
TARIIS.XV. VIR. S. F.
ARVNTIA DOLICHE
FECIT CONIVGI CARIS
SIMO.ET LIBERTIS LI
BERTABVSQ.SVIS POS
TERISQVE EORVM.

T. SVIS
AC DE EMIT SIBI
POSTERISQ.
VIII
IS VACAT V

DIS MANIBVS
FLAVIÆ APOLLINARI
NEPTI SVAE VIX.A.VIII
QVOD NEPTIS AVIA FACERE
DEBVIT AVIA FECIT NEPTI
SVAE SACR

IMP. CAESAR
VESPASIANVS AVG.
PONT. MAX. TRIBVNIC
POTEST. VI. IMP. XIIII. P. P.
COS VI. DESIG. VII. CENSOR
LOCVM VINEAE PVBLICAE
OCCVPATVM A PRIVATIS
PER COLLEGIVM PONTIFICVM
RESTITVIT.

ΤΕΡΜΑΒΙΟΥ ΤΕΛΕϹΑϹ
ΠΑΙϹ ΤΑΙΟϹ ЄΝΘΑΔЄ ΚЄΙ
ΜΑΙ ΚΗϹΑϹ ЄΙΔΟϹ ΥΠΟ
ΚΡΙϹЄΩϹ ΟΚΤΩ ΚΑΙ ΔЄΚ·Є
ΤΗ ΖΗϹΑϹ ΑϹΚΛΗΠΙΟΔΩ
ΡΟϹ ΓΗϹΩΝ ΠΡΟϹΘЄΓΟ
ΝΟΙ ΜΗΤЄΡΑΓΑΙΑΝ ЄΧΩ.

D. M.
PARIS IMP. DOMITIANI
AVG. GERMANICI SER.
MINISTRATOR SIBI ET
CLAVDIAE AGATHE TVCHE
CONIVGI BENEMERENTI

QVAE VIX. ANNIS XXI.

RVSTICELLA M·L. CYTHERIS

DEBITVM REDDIDIT X·K·FLL. MALVGINENSE ET PLESO COSS.
QVANDOCVNQVE LEVIS TELLVS MEA CONTEGET OSSA
INCISSVM ET DVRO NOMEN ERIT LAPIDE
QVOD SI FORTE TIBI FVERIT FATORVM CVRA MEORVM
NE GRAVE SIT TVMVLVM VISERE SAEPE MEVM.
ET QVICVNQVE TVIS HVMOR LABETVR OCELLIS
PROTINVS INDE MEOS DEFLVAT IN CINERES.

QVID LACRVMIS OPVS EST RVSTICELLI CARISSIMF
CONIVX EXTINCTOS CINERES SOLICITARE MEOS
VNA DOMVS CVNCTIS NEC FVGIENDA VIRIS
V QVOT VOLVI TEMPORE TEMPVS HABET
NONDVM BIS VICENOS ANNOS COMPLEVRAT ANNVS
SVPREMVM PARCAE SORTE DEDERE MIHI

Aput Marium delfinum

IVLIAE PLEBEIAE
IN HONOREM
ALEXANDRI ET DEME
TRI CAESARIS AVG. L.
EX DECRETO DECVR
OLLA PVBLICE DATA EST.

D. M.
LIBERTORVM
T. FLAVI AVG. LIB.
VICTORIS

A CVRA AMICORVM.

DIS MANIBVS
SYNTYCHE
VIXIT ANNIS XXVII
PHILETVS FECIT
SODALI SVAE
BENEMERENTI

Θ K.

ΕΙΚΟϹΙ ΖΗϹΑΝΤΑ ΚΑΙ ΕΠΤΑ
ΜΟΝΟΥϹ ΕΝΙΑΥΤΟΥϹ ΠΑΥΛΕΙΝΟΝ
ΓΑΙΗ ΔΕΞΑΤΟ ΝΕΡΤΕΡΙΗ
ΚΑΙΜΟΙ ΑΔΕΛΦΕΙΗ ΚΕΙΤΑΙ
ΝΕΗ ΕΓΓΥΕΥ ΓΕΙΗ ΕΠΤΑ ΕΤΗϹ
ΤΗϹ Δ ΗΝ ΟΥΤΙ ΓΑΥΚΕΙ ΟΤΕΡΟΝ

M. IVLIVS
EPICTETVS FILIS SVIS
ET SIBI ET MAGIAE NICE
CONIVGI.

TI. CLAVDIAE PRIMIGENIVS.
PISTOR. DECVR.
ANTONIAE CLAVDIAE F. L.
S. ET CONIVGI SVAE.

T. STATILI DONATI
CIRRATI DISPENS.
L. GERMANICI MESSALIN
TAVRI.

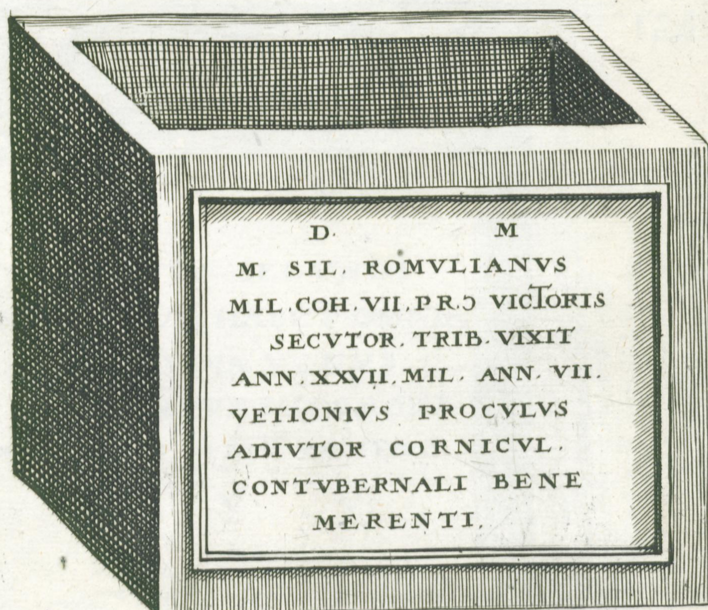
D. M
M. SIL. ROMVLIANVS
MIL. COH. VII. PR. VICTORIS
SECVTOR. TRIB. VIXIT
ANN. XXVII. MIL. ANN. VII.
VETIONIVS PROCVLVS
ADIVTOR CORNICVL.
CONTVBERNALI BENE
MERENTI.

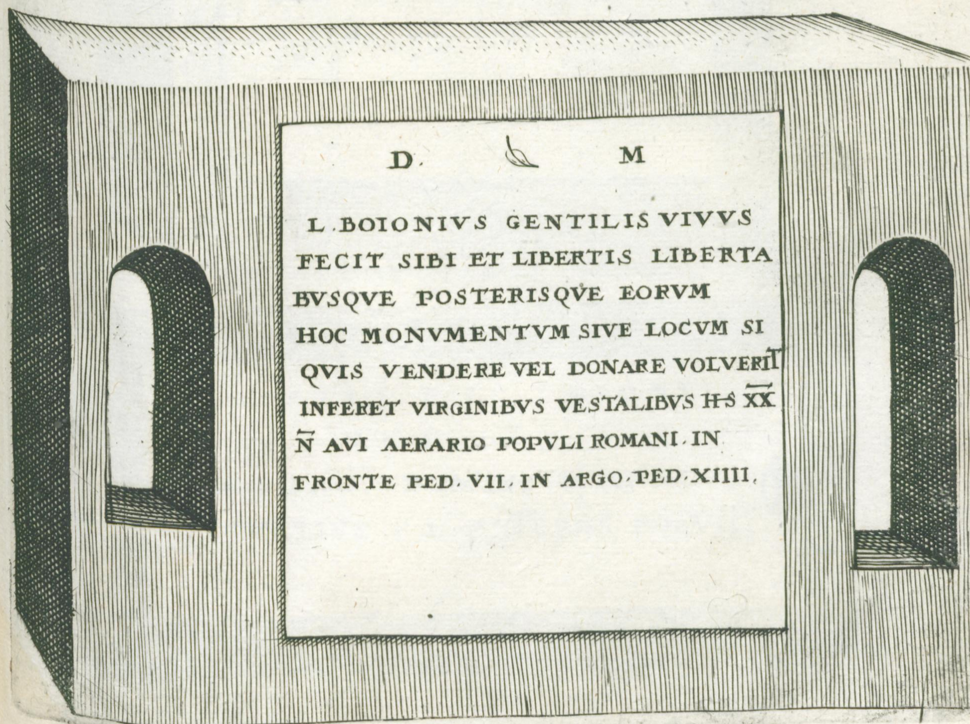
D. M
L. BOIONIVS GENTILIS VIVVS
FECIT SIBI ET LIBERTIS LIBERTA
BVSQVE POSTERISQVE EORVM
HOC MONVMENTVM SIVE LOCVM SI
QVIS VENDERE VEL DONARE VOLVERIT
INFERET VIRGINIBVS VESTALIBVS HS XX
N AVI AERARIO POPVLI ROMANI. IN
FRONTE PED. VII. IN ARGO. PED. XIIII.

V. AN. LII.

D M.

T. CLAVDI SECVNDI
HIC SECVM HABET OMNIA
BALNEA VINA VENVS
CORRVMPVNT CORPORA
NOSTRA SED VITAM FACIVNT
B V V.

KARO CONTVBERNALI
FEC. MEROPE CAES
ET SIBI ET SVIS P. I.

P STATIO P. L. BIONI
DEC
PAEDAG DOMINI V. A. XCVI
P. STATIVS P. L. ANTEROS POSVIT.

Apud Marium Delphinum.

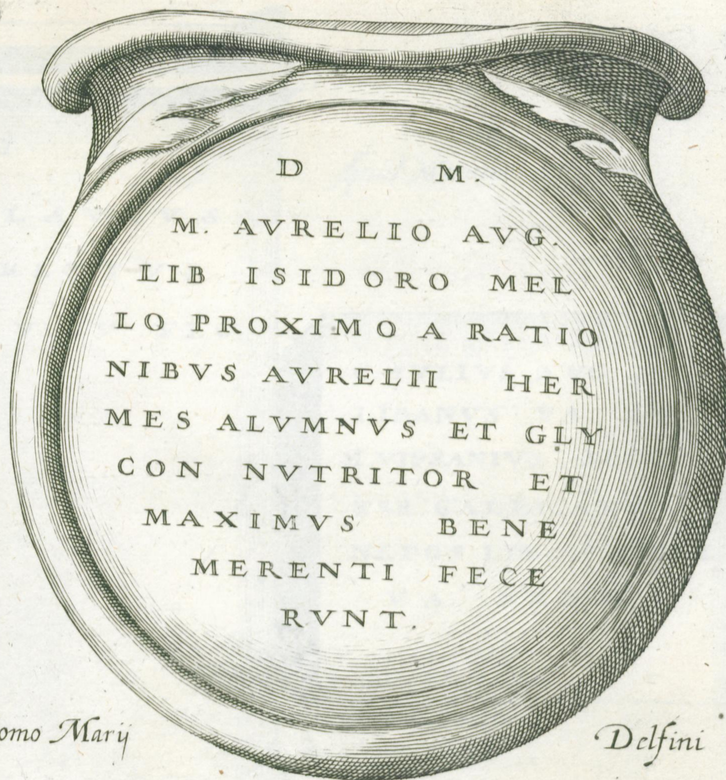

in domo Mariј *Delfini*

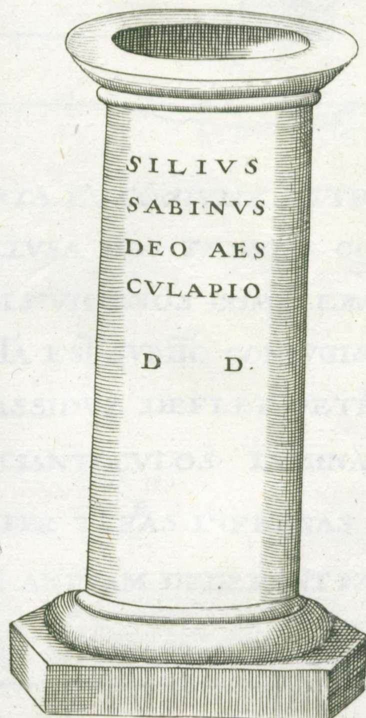

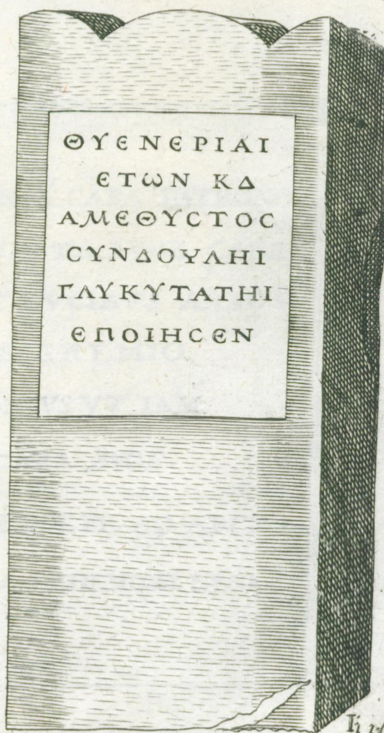

I. O. M.
FLAVIVS
IKEPTVS
EX VISV FEC.

Apud Marium delfinum

C. IVLIVS AVG LIB.
LIBANVS VA. LV.
M. VIPSANIVS SP. F.
TER GALLICANVS
NEPOS LIBANI AVG. L.
V. A. XXXV.

LIBERTA ET CONIVNX PETRONIAE CARA PATRONO
THALLVSA HOC TVMVLO CONDITA LVCE CARET
QVAE BIS VICENOS COMPLERAT LVCIBVS ANNOS
EREPTA EST SVBITO CONIVGIS E GREMIO.
HANC ASSIDVE DEFLET PETRONIVS VT IAM
DEFICIANT OCVLOS LVMINA CARA SVOS.
DESINE PER TERAS INFERNAS TENDERE AD ARCES
FATA ANIMAM DEDERANT FATA EADEMQVE NEGANT

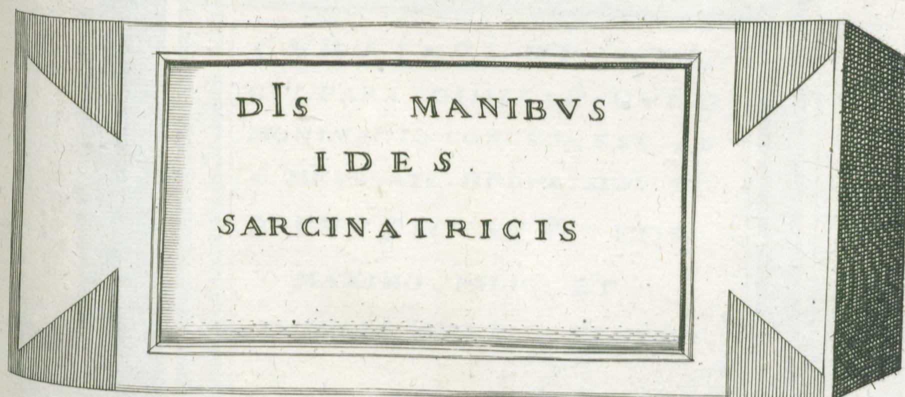
DIs MANIBVS
IDES.
SARCINATRICIS

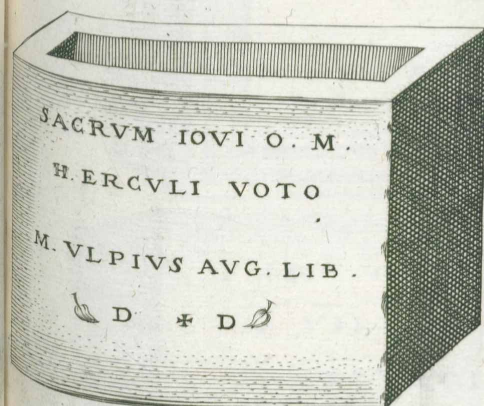
SACRVM IOVI O. M.
H. ERCVLI VOTO
M. VLPIVS AVG. LIB.
D D

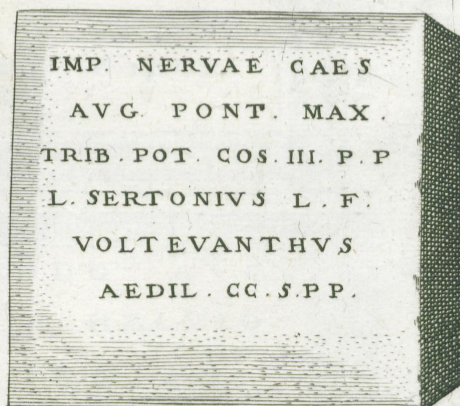
IMP. NERVAE CAES
AVG. PONT. MAX.
TRIB. POT. COS. III. P. P
L. SERTONIVS L. F.
VOLTEVANTHVS
AEDIL. CC. S. PP.

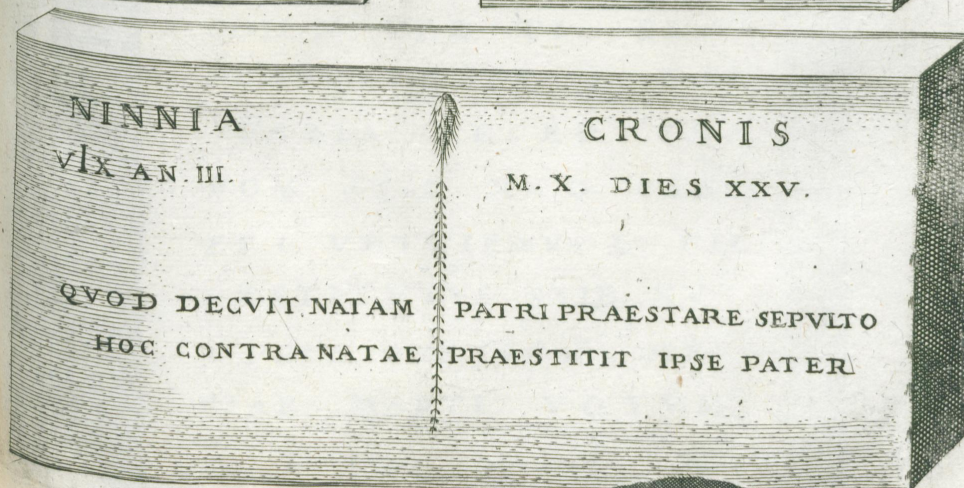
NINNIA
VIX AN. III.
CRONIS
M. X. DIES XXV.
QVOD DECVIT NATAM PATRI PRAESTARE SEPVLTO
HOC CONTRA NATAE PRAESTITIT IPSE PATER

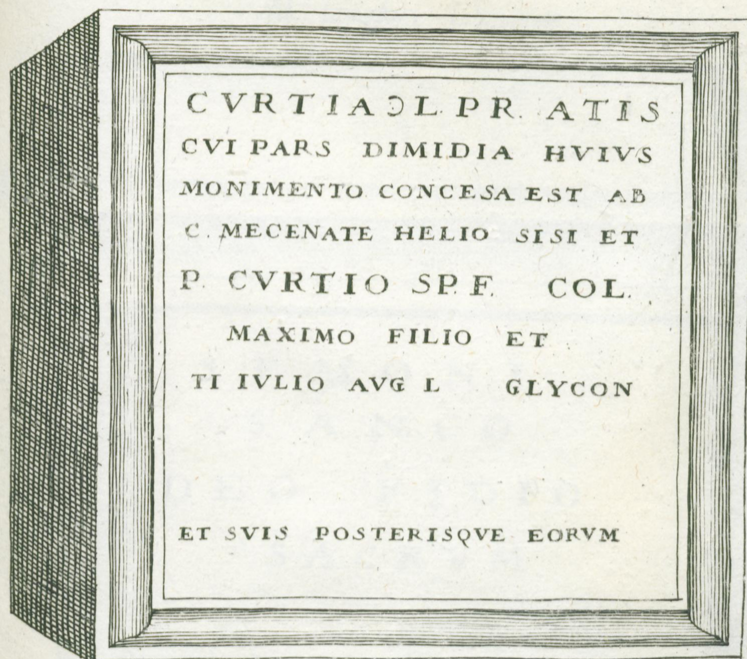
CVRTIA Ɔ L. PR. ATIS
CVI PARS DIMIDIA HVIVS
MONIMENTO CONCESA EST AB
C. MECENATE HELIO SISI ET
P. CVRTIO SP. F. COL.
MAXIMO FILIO ET
TI IVLIO AVG L GLYCON
ET SVIS POSTERISQVE EORVM

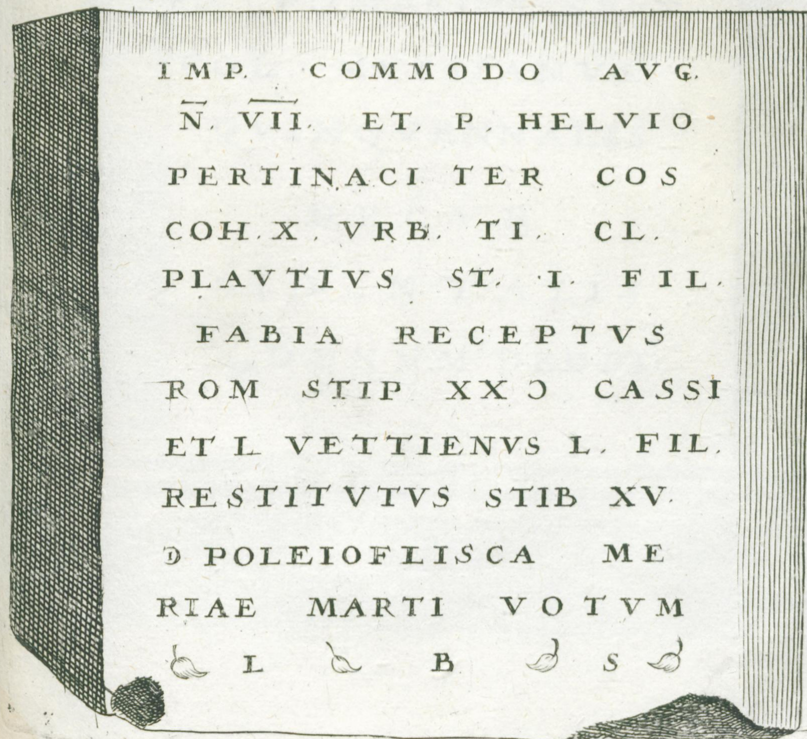
IMP. COMMODO AVG.
N. VII. ET. P. HELVIO
PERTINACI TER COS
COH. X. VRB. TI. CL.
PLAVTIVS ST. I. FIL.
FABIA RECEPTVS
ROM STIP XX Ɔ CASSI
ET L. VETTIENVS L. FIL.
RESTITVTVS STIB XV.
Ɔ POLEIO FLISCA ME
RIAE MARTI VOTVM
L B S

Inventum est in Insula Tyberina
Ad templum lateranum

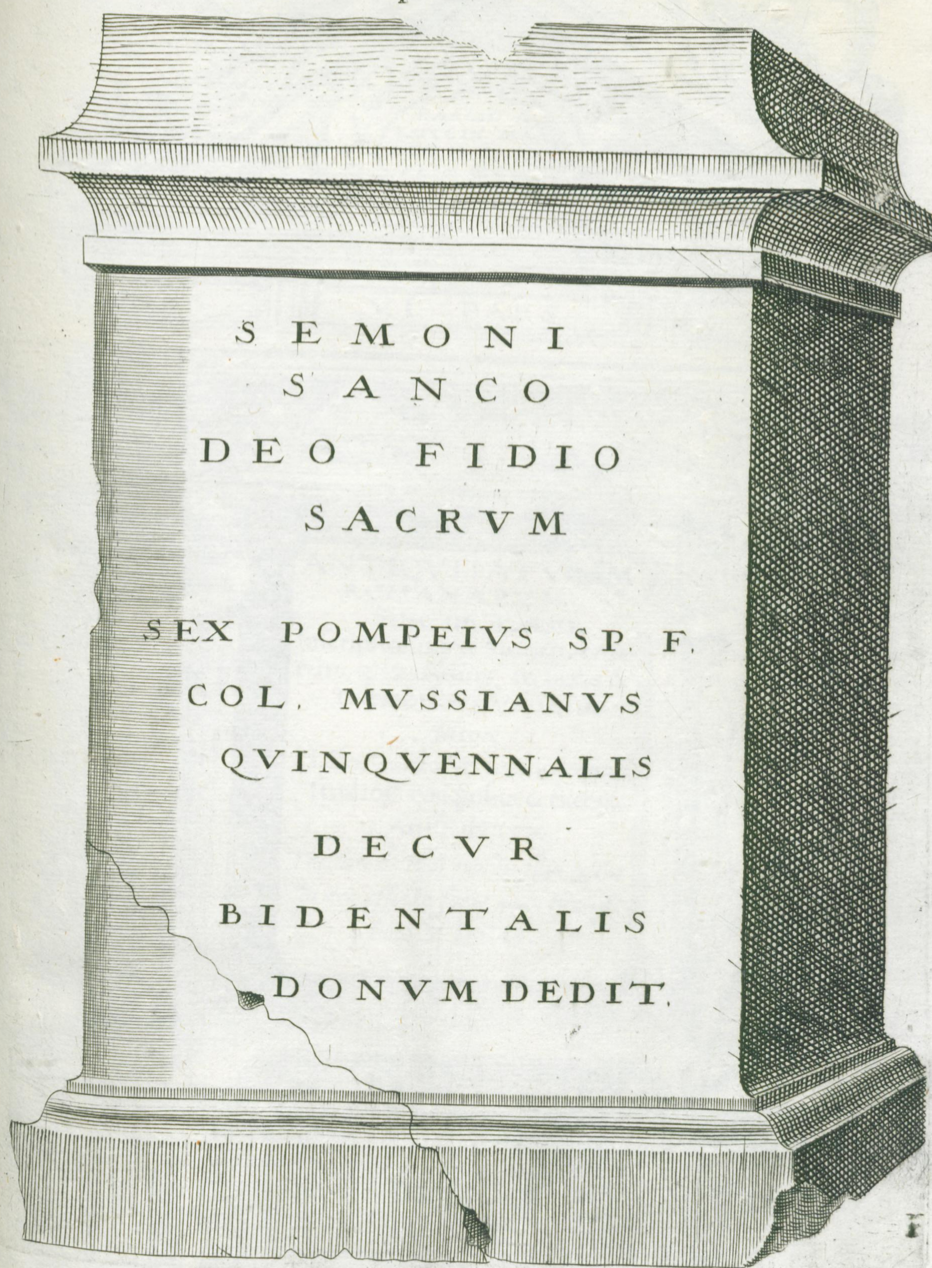

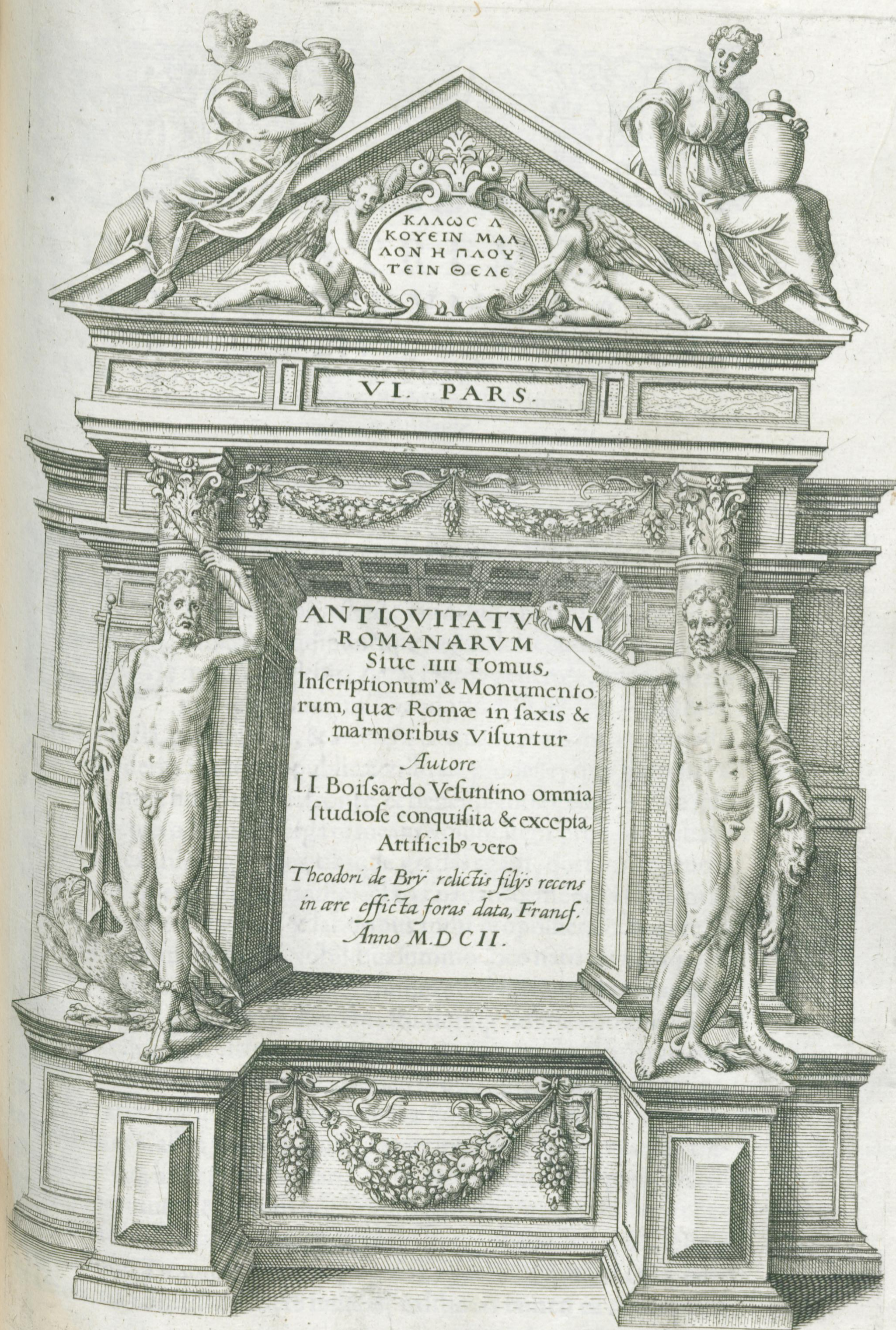
ΚΑΛΩϹ Α
ΚΟΥΕΙΝ ΜΑΛ
ΛΟΝ Η ΠΛΟΥ
ΤΕΙΝ ΘΕΛΕ
VI. PARS.
ANTIQVITATVVM
ROMANARVM
Siue IIII Tomus,
Inscriptionum & Monumentorum, quæ Romæ in saxis & marmoribus visuntur
Autore
I.I. Boissardo Vesuntino omnia studiose conquisita & excepta,
Artificib᷒ vero
Theodori de Bry relictis filÿs recens in ære effıcta foras data, Francf.
Anno M.D.CII.

AD ILLVSTREM ET GENEROSVM VIRVM FRANCISCVM BOVRSOLIVM, EQVITEM AVRATVM, VICECOMITEM ET BARONEM DE BEAVREPOS, Dominum de Boursoles, Berbieres, Rossignac, Dauignac, & Cassaide.

Janus Iacobus Boissardus.

VM superioribus annis proximè elapsis tres Tomi Romanarum inscriptionum cælo, & opera Theodori de Bry publicati essent, laudabili applausu omnium eorum, qui studio antiquitatum delectantur, superest hęc quarta, & vltima pars, Heros generose, quam tuo nomini consecratam Theodorus & Israel de Bry, filii & heredes defuncti, pari solertia, & artificio excusam præbent, eodem affectu, & desiderio studentes publicæ vtilitati prodesse, quo illorum Parens. Volumen hoc si eadem fronte, & beneuolentia excipias, qua solitus es hactenus officiosam erga te meam voluntatem probare, habebo quod mihi ex animo gratuler, tibique gratias agam, qui tam beneuolè, tam comiter meum studium amplectaris, patiarisq; me eum scopum attingere, quem tot vigiliis, & laboribus mihi proposueram placere, & gratũ esse Optimatibus, & Nobilibus summo loco natis, eximiaq; eruditione præditis, magnæ laudi ducendum est. Non enim tantum apud Gallos propter generis nobilitatem, studiumq; militia commendaris, (nam & hæ dotes, & virtutes multis aliis communes sunt) sed hinc perfectioni accedit aliud peculiare, & quasi proprium, nempe non vulgaris rei literariæ cognitio, ac venustissimæ Poëseos exercitium, quod rarum est inter Gallos nobiles, quibus præcipua delectatio est arma tractare, Martiaq; inter prælia versari Libros, & Musarum occupationes togatis, vt loquuntur, & ociosis hominibus relinquunt, qui vel sacris præfecti, vel ad instituendam iuuentutem in bonis liberalibusq; disciplinis ordinati sunt. Tu autem, vt præcipuum viri generosi munus circa bellica exercitia constitui debere iudicas, existimas tamen ea neutiquam

impediri, aut torpescere bonarum scientiarum cognitione, quam & lubenter colis, singulariq; beneuolentia in aliis prosequeris. Hinc fit vt tantæ animi generosi dotes tibi fauorem literatorum omnium, gloriamque primam tibi apud peregrinos conciliauerint. Pulchrum est, & laudabile à bonis diligi, & eorum præconio cohonestari. Bellica sanè virtus, vt est excellens, & admiranda, infeliciq; hoc sæculo (quo violentia, ambitio, raptus, & auaritia inexplebilis Principum animis imperant) planè vtilis, & necessaria: Vis aduersariorum, irruptionesq; tyrannorum non nisi militari virtute arceri, & repelli possent. Ea tamen radios sui splendoris ad posteritatem producere non posset, nisi memoria, & laude viuentium: quæ facile inuidia minuitur, vel malitia labefactatur, cum plerique mortalium non facile ferant laudes alienas, existimantes tantum sibi detrahi, quantum aliis tribuitur, licet optimè meritis de Republica. Huic malo nulla alia ratione medetur gloria, quàm dum generosorum virorum magnanimi conatus consilia prudentia, & egregiè gesta literarum monumentis commissa memoriam æternam, & posterorum laudabilem recordationem adquirunt: quæ tanquam subinde renata lectione repetita, & oculis hominum frequenter proposita, laudes nouas quotidie merentur, adquirunt, & obtinent, maiores plerunque post obitum, quàm in vita. Nam id esse videmus naturale, & vitium hoc insitum mentibus mortalium, vt virtutem præsentem oderint, absentem quærant inuidi. Qui igitur literarum munus & laudabile beneficium contemnunt & reiiciunt, malè sibi consultum volunt, nescii sine literis rerum omnium excellentium memoriam obliuione tegi, & tenebris obscuritatis æternæ sepeliri. Sed, vt ait Tullius:

Præstantes viri nunquam tanta conati essent, quæ ad posteritatis memoriam pertinerent, ni animo vidissent, posteritatem ad se pertinere posse. Sed nescio quo modo animus erigens se posteritatem semper ita prospicit, quasi cum excesserit è vita, tum denique victurus sit. Et alibi: *Quis tantos labores diurnos nocturnosq; domi militiæq; susciperet, si iisdem finibus gloriam suam quibus vitam esset terminaturus? Nullam virtus aliam mercedem laborum periculorumq; desiderat, præter hanc laudis & gloriæ. Qua quidem detracta, quid est quod in hoc tam exiguo vitæ curriculo, & tam breui tantis nos laboribus exerceamus? Insidet quædam in optimo quoque virtus, quæ noctes & dies animum gloriæ stimulis concitat, & admonet non cum vitæ tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri, sed cum omni honestate æquandam.* Hæc Cicero.

Cum autem hæc commemoratio non nisi literarum & scriptorum beneficio adquiratur, nonne eos admodum insanire, & iudicio carere dice-

dicemus, qui literas tanquam inutiles contemnunt, & earum cognitionem reiiciunt? sine quib. cum vita terminatur omnis memoria viriliter gestorum. Quod si ad bene agendũ alacriter accingimur, vt de Patria, parentib. & amicis optimè mereamur, nemo tam stupidus erit aut vecors, qui audeat pfiteri se id gerere vtilitatis suæ, aut lucri alicuius sordidi causa, vt solẽnt mercenarii. Finis magnanimitatis aliorumq; consiliorum erit, vt laudem aliquam apud nostros & peregrinos adsequamur, nõ momentaneam, aut mœnibus nostræ vrbis circumscriptam, sed longè lateq; apud viuentes & posteros continuatam, dicamurq; publicum commodum priuatæ vtilitati, imò nostræ saluti, si ita res exigat, præposuisse. Hinc Curtii, Horatii, Decii, Bruti, Regulus, aliiq; plurimi mortem vltro subiuerunt, nihil aliud expectantes, quàm fortiter gestorũ memoriam sempiternam. Virtutis honos præmium: & fama virtutis stimulus: Vir bonus gloriam virtutis præmium, haud prædam poscit: Honos alit artes; Fomes virtutis gloria. Ad hoc argumentum infinitę sententiæ libris antiquorum insertæ referri possunt. Hinc videmus in ciuitatibus probè ordinatis publicè statuas locatas esse viris magnis, & de Republica benè meritis. Hinc tot inscriptiones & elogia aheneis tabulis, aris, cippis, columnis, arcubus, & marmoribus exquisitis incisa, templis, foris, theatris, & circis exposita, quæ laudes & encomia virorum fortium & sapientum continerent. Hinc Principes magni, ob prudentiam, & publica commoda viriliter & sapienter procurata, ad Deos relati sunt, illisq; consensu omnium populorum honores publici decreti sunt, trophæa erecta, signa locis celebrioribus posita, & quicquid ad sempiterni nominis memoriam facere videretur procuratum est. Quæ omnia nisi ad posterorum notitiam peruenire posse visa essent, frustra per virtutem tantos labores sustinuissent. Propterea hic liber, sicut & tres priores, institutus est, vt ex inscriptionibus & elogiis, quæ in iis continentur, cognoscat Lector, amplum claræ virtuti præmium tribui, quando fama sempiterna conatus egregios comitatur, & perpetua commendatione sequitur, quod solis scriptis, & literarum monimentis paratur. Laudem itaq; non mediocrem adsequeris, Heros generose, qui bello rerumq; cognitioni idoneus, ad vtrumque paratum te præbeas: horasq; diei selectas exercitus militiæ sedulo impendas, & alternatim lectioni historiarũ animum adplices, ex qua prudentiam summam & sapientiam adquiris, animumque laboribus bellicis defatigatum iucundissima voluptate Philosophię recrees, & refocilles, vt paulò post alacrior ad priora munia reuertaris. Nam, vt ait Cicero pro Muræna: *Rei militaris virtus præstat cæteris virtutibus: Omnia nostra studia, & hæc forensis laus, & industria latent in tutela, & præsidio bellicæ virtutis: & simulatq; increbuit*

suspicio tumultus, artes illico nostræ conticescunt. Omnia denique quæ sunt in Imperio, in statu ciuitatis ab iis defendi, & firmari putantur, qui militari virtute antecellunt. Dux bellicus in propagandis finibus, docti & sapientes in regendis exercitantur: Non igitur tantum tollit virtutem militarem, vt ab ea bonarum literarum cognitionem excludat. Ideo primo officiorum dicit: *Parua sunt arma foris, nisi est consilium domi.* Et, *Non minorem vtilitatem adferunt, qui togati publicè præsunt, quàm qui bellum gerunt. Itaque eorum consilio sæpe, aut suscepta, aut confecta bella sunt. Quare expetenda magis est decernendi ratio, quàm decertandi fortitudo. Temere enim in acie versari, & manu cum hoste confligere immane quiddam est, & belluarum simile.* Et 2. de Oratore. In rebus magnis, memoriaque dignis consilia primum, deinde acta, postea euentus spectantur. Quare consultò & sapienter faciunt, qui studium vtrumq; coniungunt, quod semper facere solitus es: Et cùm non possis assiduus esse lectioni, amas, foues, & peculiari fauore prosequeris literatos, eorumque studia, quantum potes, adiuuas, & promoues. Et quia satis animaduerti te non mediocriter delectatum fuisse antiquarum inscriptionum Romanarum inspectione, quas olim ex marmoribus tanta diligentia, labore, & sumptu collegi, præter duos priores tomos illustri viro Hermanno Baroni à Goër dicatos, tertium superiore anno publicatum, & hunc quartum tibi sacratum esse volui: quò tibi deuotum meum officium aliquo insigni testimonio probarem; & vt aliqua in parte beneuolentiam tuam promererer, cuius me participem fore tam comiter, tam benignè hactenus promisisti. Deus optimus maximus te perpetuò conseruet, tuosque conatus cum omni felicitate ad exitum faustum prosperumque perducat. Vale.

AD

AD LECTOREM.

Ioann. Theodorus & Ioann. Israel de Bry fratres.

QVAMDIV in hac vita fuit piæ memoriæ Parens noster Theodorus, hunc sibi scopum semper proposuit, vt de literatis optime mereretur. Quapropter omni diligentia & solertia perquisiuit vndique omnia, quæ possent Reipublicæ literariæ vtilia esse, ac simul iucunda, nullis parcens sumptibus, nullos subterfugiens labores, quo posset bonorum studiis & expectationi satisfacere. Cuius rei luculentissima reddunt testimonia tam præclara opera, quæ suis prælis subjecit, ac per totam Europam summa cum laude publicauit. At inter alia quæ edidit spectatu & lectu dignissima, bonorum omnium iudicio reponi debent inscriptionum Romanarum libri, quæ Ioann. Iacobi Boissardi Vesuntini opera & sedulitate collectæ sunt, additis etiam signis & marmorum delineatione tam exquisita, vt absentes etiam integras formas, & lapidum similitudinem expressam videre posint. Ingeniosum hoc opus ad Parentum nostrum transmissum est ab auctore, vt typis aheneis excuderetur. Qua in re, Lector candide, iudicare potes, quantæ in tam magno & laudabili opere faciendæ fuerunt impensæ, quantæ vigiliæ, & labores subeundi. Sed DEI gratia totum hoc negotium ad optatum finem perductum est. Duo namque tomi primi, à nostro parente perfecti, duobus libris veteris nouæq; Romanæ Topographiæ ab eodem Boissardo conscriptis adiuncti sunt. Post Parentis nostri obitum, nos vt nominis facultatumque, sic & studiorum communium heredes, tertium Volumen anno superiore calauimus, & luci publicæ dedimus. Restabat hoc quartum & vltimum, quod expressum publicamus, sperantes eodem applausu & beneuolentia exceptum iri, qua priora probata sunt. Vtque hæc pars vltima illustrior & commendatior in theatrum veniret, quia ex maiori parte tractat sepulchrorum inscriptiones, & Epitaphia, existimauimus non inutile fore, si ad finem huius Voluminis subiiceremus tractatum eruditissimum de sepulchris, olim conscriptum à doctissimo viro Lilio Gregorio Gyraldo Ferrariense, *qui plurimum facere videtur ad dilucidationem eorum, quæ hoc libro continentur. Videbis igitur, Lector candide, probabisque institutum nostrum, quod circa hoc maxime incumbit, vt tibi satisfacere poßimus, & doctis omnibus placere. Vale felicißime.*

LILIVS

LILIVS GREGORIVS GYRALDVS IOANNI FRANCISCO PICO MIRANDVLÆ PRINCIPI,

S. P. D.

EX quo tu, Pice optime, ex vrbana tempestate naufragum & omni ex parte quassatum, rerumque omnium inopem, in hoc florentissimo tuo oppido Mirandula, quasi in portum collegisti, vbi, vt alter Alcinous iactatum Vlyssem, me vltra merita fovisti, sæpiusque inter loquendum à me petiisti an quicquam inter naufragii tabulas reliqui superfuisset? quod si non publice & passim omnibus exponi, priuatim saltem & seorsum, ab amicis præsertim intimis conspici posset: & inter alia me rogasti de sepulchrorum, & sepeliendi ratione, quod tu scilicet iam supergressus septenarii & nouenarii anni ancipitem climactera sepulchrum tibi mediteris. Quare cum inuolucrum nescio quo fato mecum enatasset, illud his diebus, quibus tu apud Clementem VII. Pontificem maximum, & Carolum V. Augustum Cæsarem Bononiæ abfuisti, tanquam mango interpoliui. Non quidem vt illud venale haberem, sed ea tantum ratione, vt aliquam tibi, si non gratiam referrem, (qui enim id possum) at saltem illius significationem præ me ferrem. Vale. Ex arce tua Mirandulana, Mens. April. M. D. XXXIII. cuius anni mense Octobri infelix Princeps & vita & oppido à fratris filio per nocturnas insidias priuatus est, & ego miser omni fortuna exutus vix vnus euasi.

LILII GREGORII GYRALDI FERRARIENSIS,

DE SEPVLCHRIS ET VARIO SEPELIENDI RITV LIBER SINGVLARIS, AD CAROLVM Miltzienn Germanum.

EXORDIVM.

SVNT plerique, CAROLE, qui nullis sumptibus, nullis quantumuis immodicis expensis parcunt, vt vel ædes sibi magnificas, vel illustria monumenta construant, non illa quidem perpetuo duratura, vt quæ omni tum fortunæ, tum temporis iniuriæ sint exposita, qui tamen haud immerito nonnullam alicuius temporis gloriam consequuntur, ex iis enim eorum quædam animi magnitudo conspicitur. Tu vero cum didiceris, nulla esse monumenta perenniora iis, quæ animo & ingenio pariuntur, omni ope & studio niteris, vt tibi tale compares monumentum, quod duret æternum. Nam cum sis nobilissimâ familiâ editus, in qua complures tum literarum omnis generis, tum armorum studiis excellentes floruere, non solum in ista vestra tota, vt est latissima, GERMANIA cogniti, sed ob eorum domi forisque egregia facinora, per omnem fere Europam celebrati: quibus ne tu degener esse viderere, in ITALIAM commigrasti, luculenta tibi optimarum artium, virtutumq; omnium monumenta paraturus, atq; in primis sanctissimis tum Pontificiis, tum ciuilibus legib. strenue operam impendis, quarum auspicio vides iustissime cuncta regi, cædes tolli, ius & æquum coli, mores custodiri, ciuitates denique & resp. florere. Sed interea & humaniorum studiorum non aspernaris elegantiam, nec minus etiam amplecti videris eius facultatis professores, quos & tua liberalitate munificentiaque demereris, amantissimosque tui efficis, vt qui illius sententiam optime teneas, nullum præclarius nec perennius esse monumentum asserentis, quam bonarum literarum. Nam per DEVM immortalem quid

SIMANDIO, quid MERIDI, quid ARTEMISIÆ, quid aliis demum pene innumerabilibus ingentes moles verius, quam sepulchra struxisse profuisset, quarum nunc vix nomina restant, nisi literariis monumentis potius, quam cæmentitiis & marmoreis structa fuissent? nec dum earum in præsentia alia manet imago, nisi quam fidelissimo literarum stylo scriptorum bonorum manus formauere. Errat, CAROLE, errat profecto, quicunq; vel BRYAXIN, vel PHIDIAM, vel POLYCLETVM, vel LISIPPVM aliumue quemuis ex eiusmodi celebratis artificibus aliquid ex marmore, alioue quouis metallo seu materia effinxisse putat, quod elegantius perfectiusue fuerit, quam quæ vel ab HERODOTO, vel à DIODORO, vel PLINIO, aliisue scriptoribus expressa sunt. Qua ex re, recte, vt opinor, ille qui interrogatus, quo vellet artifice potius, quoue metallo effingi, malle se, ait, excellentis scriptoris laudibus describi, quam vllo, quantumuis pretioso metallo ab optimo quoquo artifice effingi: illius enim scripta quam mundus ipse, tam diu duratura. Sed quorsum, fortasse rogas, hæc tam alte repetita? non aliam certe ob causam, nisi vt, quod vulgo dicitur, te sponte currentem impellerem, & ad bonas artes capessendas animarem, simulq; vt aliqua ex parte tuis in me meritis hoc libello, sub nomine tuo edito, gratiam referrem. Nam si quo minus alia re possum, hoc saltem efficiam, vt ne erga te penitus ingratus fuisse videar, tuæque vel beneuolentiæ, vel liberalitati minus respondere.

PROPOSITIO.

Nunc de LIBELLO pauca quædam præfabor, quem de vasis sepulchralib. varioq; Gentium sepeliendi ritu inscripsimus. Nam cum de vasis ingens opus multis digestum voluminibus in manu habeam, in quo vasa ipsa, quantum in me est, suis reddo officiis, in hoc de sepulchralibus egi. Vas enim, vt primo eius operis volumine definiui, est quicquid quippiam intra se continet, vel quod ad eum vsum comparatum est. Vnde sicut Sacris, Medicinæ, Coquinæ, aliisq; rebus propria & peculiaria vel cõmunia vasa adscripta ostendimus, ita huic iure de sepulchralib. vasis nomen indidimus. Verum quoniam sepulturæ variæ sunt species, varii quoque sepeliendi mores, quapropter in hoc scripturo mihi de sepulchris, visum est paulo altius rem repetere, deque vario sepeliendi ritu, multipliciq; instituto tibi, & si per te alii forte legerint, non vt puto, ingrata nec inutilia colligere, quæ vt aliud nihil faciant, nos certe mortis memores efficient, mortales esse docebunt, nihilq; in hac mortalitate diu duraturum. Ea vero nunc demum ratione hoc quicquid est libelli

belli exſcriptum ad te miſimus, vt ſi editione, an potius ſepultura dignus tibi viſus fuerit, meritam ſortiatur conditionem.

PLVTO.

PLVTONEM, quem tum DITEM, tum SVMANVM Latini, Sabini SORANVM vocauere, ſepulcrorum, funerum & exequiarum inuentorem antiqui crediderunt, cum harum rerum nulla, vt ferunt, apud gentes antea in vſu fuiſſet, atq; hac ipſa cauſa vulgo creditum fuit, vt inferis DEVS & vita functis imperaret.

LIBITINA.

Libitinam quoq; Romanos DEAM ſepulcrorum præſidem coluiſſe accepimus, in cuius templo, quæ ad ſepulturas neceſſaria eſſent, venderentur, eandemque cum PROSERPINA, ſeu potius VENERE DEAM eſſe arbitrati ſunt. Cuius non abſimilis fuit, quam Epitymbiam VENEREM Delphici vocauere. Sed & VBIDINAM eandem fere cum Libitina Græci quidã fecere. A Libitina certe Libitinarii apud Latinos dicti, qui à Græcis νεκροθάπται & νεκρόθοροι dicuntur, vt eſt apud Vlpianum de Inſtitoria. Dicuntur & Veſpillones.

Templorum origo.

Fuit vero vſque adeo antiquis ſepulchrorum cura, vt non aliunde Templorum & ſacrarum ædium originem deductam, diligentiſſimi ſcriptores tradant, Euſebius & Lactantius. Qua de re & Clemens Alexandreus, in adhortatione quapiam ad Græcos, ſi ita recte προτρεπτικὸν interpretamur, ſic ſcriptum reliquit; Superſtitio, inquit, templa condere perſuaſit: quæ enim prius hominum ſepulchra fuerunt magnificentius condita, templorum appellatione vocata ſunt. Nam apud Lariſſeam ciuitatem, in arce in templo Palladis, ACRISII ſepulcrum fuit, quod nũc ſacrarij loco celebratur. In arce quoque Athenienſi, vt eſt ab Antiocho in nono Hiſtoriarum ſcriptum, CECROPIS ſepulchrum fuit. In templo vero Palladis, quam Poliada Græci appellant, iacet ERICHTHONIVS. ISMARVS autem Eumolpi atque Dariæ filius in Eleuſine, vna cum Celei natabus ſepultus, & reliqua quæ multa Clemens colligit, & ab eo Euſebius, quæ in Latinis codicibus non habentur.

Simulacrorum origo.

Sed vt templa, ita & ſimulacra atque idola à ſepulturis originem traxiſſe, ſunt qui videri velint, quos inter DIOPHANTES LACEDÆMONIVS, qui ANTIQVITATVM LIBROS XIV. ſcripſit. Is SYROPHANEM ait ÆGYPTIVM, hominem locupletiſſimum filio ſuperſtitem eius deſiderio ſimulacrum domi conſtituiſſe, ad quod familiares confugerent, cum domini iracundiam furoremue euitare vellent, quomodo familiares à Domino veniam conſecuti, ſimulacrum ipſum floribus & coronis ornare ſoliti erant, & odoramenta, aliaq; eiuſmodi adolere, quę ſunt poſtea ad ſepulchra translata.

Cauſæ ſepulturæ.

Si quis tamen in vniuerſum ſepeliendi cauſam indagare voluerit, multum erit ei maxime elaborandum, (alia enim aliis gentibus cauſa extitiſſe videri poteſt) vt ex iis, quæ infra narrabimus, facile perſpici poterit. Si tamen accuratius res ipſa perpendatur, duplicem in primis eam eſſe videbimus, vt ſcilicet poſteri ſibi quoque moriendum eſſe admoneantur, & ſimul omnibus illuc tentendibus recte ac ſancte viuendum eſſe. Quibus rebus ad bene beateque viuendum naturæ quodammodo iure impellimur. Vnde & eadem, vt opinor, ratione, DIVVS PLATO ſuæ Philoſophiæ ſcopum finemque in mortis conſideratione eſſe ſtatuit. ANNEVS tamen SENECA non defunctorum, ſed viuorum cauſa ſepulturam inuentam eſſe voluit, vt ſcilicet hominum cadauera viſu & odore foedo à viuentium medio amouerentur: id quod ego factum crediderim, poſteaquam iam coetus hominum Vrbes ac Ciuitates conſtituere coepiſſet. Sed vtcunq; his altius forte repetitis omiſſis iam ſepulcrorum varias formas, variaſq; figuras & lineamenta breuibus circumſcribam, quæ tum à me conſpectis monumentis & ſepulcris, tum ex probatiſſimis autoribus collegi.

Forma & inſcriptio conſtituunt ſepulchrum.

Nam cum in primis ſepulcrum omne duabus rebus conſtet, forma & inſcriptione, antiqui maxime ſtuduerunt, vt ad commenſum & ſymmetriam vtrunq; conſtituerent, vt videlicet monumentum inſcriptioni, inſcriptio monumento, quadam congruente ratione reſponderet. Sed de horum altero nos architectorum præcepta inſtituent, de altero Antiquitatum exempla nos inſtruent, & quæ tot extant Eulogia & collecta & edita vulgo.

Epita-

Epitaphiorum Lex.

Tituli enim qui Epitaphia dicuntur, Autore Platone, quatuor Versiculorum numerum excedere non debent, vt transiens Viator facile perlegat; Verum hoc ab eo dictum quidem præclare, sed suæ secundum instituta ciuitatis. Nam aliter factitatum non solum à Græcis sui, sed & à Latinis nostris barbarisque videmus. Inoleuit etiam plerisque antiquorum vsus, vt soluta frequentius oratione, quam versu Epitaphia sepulturis inscriptiones adhiberent, & quod Elego plerunque carmine fierent, ἐλεγεῖα à Græcis sæpe vocata reperies. Epitaphia vero ipsi legimus Græcis literis, Latinis, Hetruscis, Ægyptiis, Hebræis & Barbaris cæteris.

Forma sepulcrorum.

Sepulcri igitur formam alii, & quidem quorum corpora non cremebantur, non maiorem apud antiquos, quam vt corpus caperet, faciebant, quod & à plerisque hoc quoque tempore fieri videmus. Antiqui vero id in vasis interdum stantis forma, interdum columellæ, nonnunquam arculæ vel plutei specie conficiebant: nonnulli in tabellæ scriptoriæ planitiem effingebant, alii amplius quiddam & maius adornabant, vbi & titulos, & rerum gestarum monumenta insculpebant: quidam in scrinii marmorei; nonnulli in lectuli speciem sepulcra struxere; quidam & gradus his addidere, alii sacella proxime erexere. Fuerunt & qui columnas ingentes, aut pyramides, vel obeliscos, procerosue colossos erigerent. Verum in columnarum genere illę pręcipue celebratæ, quæ ad pedes plus minus centum ductæ sunt, quæ circum vndiq; signis asperæ & rerum Historiis circumuestitæ, intra autem gradus habent ad cochleam, quib. ad summum earum vsq; ascedi potest, quales adhuc Romę cernuntur. Fuerunt & qui criptas subterraneas, quas Græci Hypogæa, Latini conditoria nuncupant, sepulcris disponerent, cuiusmodi me vidisse tum aliubi, tum Romę, tum Baiis succurrit. Sunt & eiusmodi quædam Christianorum Hypogæa prope Templa, vt Veronæ, & adhuc toto fere in Latio conspiciuntur bustuaria familiarum & domesticorum, tellure suffossa, distinctis paruo per parietes interuallo bustulis, quibus crematorum reliquiæ condebantur. Stantq; breues titulis, Pistoribus, Coquis, Tonsoribus, Aliptis, & cæteris eiusmodi ex familia. Sed & effigies tum gypso ac polline marmoreo ac calce fictas, tum marmore sculptas, tum diuerso metalli genere formatas, in solatium & memoriam antiqui exprimere consueuerunt, quarum mentio frequens apud celebratos autores, Marcum Tul-

lium, Plinium, Lactantium, Statium, Martialem, item Historicos, quam consuetudinem & nostra demum hac tempestate ab aliquibus nouari iam plane vidimus.

Materia Sepulchrorum.

Nunc ex qua materia sepulchra confici solebant, res ipsa, & locus, vt ostendam, exposcere videtur. Nam veluti varia fuit & diuersa sepeliendi ratio apud nationes, & vario subinde tempore, ita varia quoque fuit & diuersa, ex qua monumenta conficerentur, materia. De sepulchris igitur nos ita statuimus, vt alia animata dicamus, alia inanimata. Animata rursus in ea quæ ratione pollent, & quæ rationis expertia sunt, partimur.

Sepulchra animata rationalia.

Nam aliis homines ipsi sepulchra fuere, vt eorum, penes quos mos fuit, vt mortuos vorare, & humana carne vesci, vnde & illis vocabula Anthrophagi, & Anthropophaphi: vel eorum qui potu defunctorum cineres hauriunt.

Sepulchra animata irrationalia.

Aliis sepulchra fuere animantia bruta & rationis expertia, vt qui suorum cadauera canibus vel vulturibus, cæterisq; feris exponerent.

Sepulchra animata.

Aliis item Elementa ipsa sunt sepulchra, vt eorum qui terra conduntur, qui aqua submerguntur, qui igne cremantur, qui per aera suspensi arboribus vel patibulis suffiguntur. Ac de his quidem omnibus est à nobis copiosius agendum, cum de singulis Nationibus instituta trademus. Ex omni præterea metallo sepulchra & loculos factos partim legimus, partim ipsi vidimus, ex auro videlicet, argento, ære, orichalco, ferro, plumbo, stanno, electro, magnete, plurimum vero ex marmore, eoq; diuersi generis. Item ex coctilibus fictilibusq; vasis, tegulis, plinthis, ex argilla, cretaue, sed & ex ligno, ligneisq; arculis, vitreis etiamnum vasculis & cristallinis, aliisq; eius operis.

De Iure Sepulchrorum.

His ita de sepulchrorum forma & materia à nobis breuiter expositis, illud iure subdemus, sepulchrorum iura semper sacra habita non modo Græcis ipsis, & Romanis, sed & Iudæis & Barbaris quoq; Nationibus.

Nam vt alias nunc mittam, vide quanto ſtudio & diligentia apud Moſen Abrahamus ille vir ſanctiſſimus vxori ſibiq; ac poſteris ſuis ſepulchrum pararit. Scythæ quoque qui immaniores cæteris habentur, cum Darius Hyſtaſpis eos bello laceſſeret, eiſque à Perſis obiiceretur, quod prælium detrectarent, inter alia quæ reſponderunt: ſunt, dixere, paterna noſtra ſepulchra, quæ cum inueneritis, agite, tentate illa labefactare, tum certe intelligetis, ſimus vobiſcum nos pro paternis ſepulchris pugnaturi, nec ne? interea niſi nos ratio traxerit, prælium non conſeremus. Ex quibus facile cognoſcere poſſumus, quo cultu ac reuerentia apud barbaros Scythas eſſent ſepulchra, ſi nulla alia ratione ad prælium trahi poterāt. Sed quod paterni ſepulchri ſumma eſſet religio, præter id quod de Scythis diximus Thamyridis quoque fabula aſtruit, quæ & in prouerbium vſque ceſſit in eos, qui furore & inſania corripiuntur, qui in patrios cineres mixerunt: cuius & noſter Horatius in Poetica meminit. Scribit Marcus Cicero, quod ſepulchrorū ſanctitas in ipſo ſolo eſt, quod nulla vi moueri, neque deleri poteſt, atque vt cætera extinguuntur, ſic ſepulcra ſanctiora fiunt vetuſtate. Terra, inquit PLINIVS, nos à reliqua natura abdicatos, tum maxime vt mater operit, nullo magis ſacramento, quam quo nos quoque ſacros facit. Scribit & PLVTARCHVS IN NVMA, ſacros vocari vita functos, quorum videlicet ſacra ſint ſepulchra. Noſtra quoq; Chriſtianorū lege ſua ſepulchris ineſt religio, & idcirco etiam violatoribus ſua propoſita ſunt ſupplicia. Vetus eiuſmodi extat Romanorum lex: Vbi corpus hominis demortui condas ſacer eſto: noſtri vero id Pontificis autoritati ſubeſſe voluerunt. Illud quoque Romanorum legibus cauebatur, ne quis veſtibulum aditumue ad ſepulchrum vſu caperet, neue buſtum violaret. Perſtat & Græca ſententiola, quæ & in prouerbium ceſſit: ne moue nō mouenda, hoc eſt, ἀκίνητα μὴ κίνει. Extant & hac de re tum Imperatorum ac Pontificum noſtrorum leges, tum diuinitus à Marco Tullio tradita inſtituta. Quin etiam & τυμβωρύχοι (ſic enim ſepulchrorū effoſſores ac violatores Iuriſperiti Græca voce nuncupant) ſeueris pœnis plectuntur. Scribit Vlpianus, ſepulchri violati actionem infamiam irrogare. At vero Paulus reos ſepulchrorum violatorum, ſi corpora ipſa extraxerint, vel oſſa eruerint, humilioris quidem fortunæ ſummo affici ſupplicio, honeſtiores in Inſulam deportari aut relegari, aut in metallum damnari vult. Hanc tamē ſepulchrorum religionem contra hoſtes haud valere, CAIVS IC. arbitratus eſt, cum ita prodat: Sepulchra inquit hoſtium religioſa nobis nō ſunt, ideoque lapides inde ſublatos in quemlibet vſum cōuertere poſſumus, nec ſepulchri violati competit actio. Porro & ſepulchra venditare apud antiquos probro & ignominiæ fuit, adeo vt nomen apud Hebræos immutatum eis qui feciſſent, vt EPHRONI contigit, qui ea cauſa Ephran appellatus

eſt, ſi-

est, signante (inquit HIERONYMVS) scriptura, non eum fuisse consummatæ, perfectæq; virtutis, qui potuerit memorias vendere mortuorum. Subdit idem: sciant igitur qui sepulchra venditant, & non coguntur, vt accipiant precium, sed à nolentibus quoque extorquent, immutari nomen suum, & perire quiddam de merito eorum, cum etiam ille reprehendatur occulte, qui inuitus acceperit. Hæc ille. Nec hoc loco omittendum, quod etiamsi fundus, in quo sepulchra sunt, venditione alienetur, ad ea venditori ius adeundi superesse, quod his ferme verbis POMPONIVS asserit: Dominis inquit fundorum, in quibus sepulchra fecerint, etiam post venditos fundos adeundorum sepulchrorum ius esse. Sed cum sepulchrorum iura sacra semper habita ostenderimus, nunc illud pariter non ignorandum, antiquissimi fuisse instituti, vt intra vrbem & domi quoque defunctorum cadauera conderentur.

Sepulchra domestica, Lares & Penates.

Vnde remansit LARIVM & PENATIVM religio, qui ea de causa domi à gentibus colerentur. Verum ea mox consuetudo, vt fœda ac tetra, antiquata, & in totum sublata, adeo vt etiam XII. TABVLARVM, Legibus vetitum sit, id quod & Senatusconsulto Duillio Consule approbatum est, ex qua re in vsu loquendi verba illa venere, educere & efferre. VESTALES tamen & IMPERATORES ROMANI huic legi & SC. subiici noluerunt. PLVTARCHVS VALERIIS & FABRITIIS concessum ait, vt in foro sepelirentur, eorum tamen posteri, tametsi id sibi liceret, supposita tantum face in foro, cadauer efferebant. Eius præterea qui triumphasset, vbi extra crematus esset, ossa & cineres in vrbem deferri & componi decretis permissum fuisse PYRRHON LYPARÆVS tradit. M. CICERO eadem pene quæ PLVTARCHVS scribit in lib. de legibus. APPIANVS vero SOPHISTES & nobilis HISTORICVS, inter causas quas enumerat, cur patritii agrarias leges contemnerent, & hanc affert, quod indignarentur, impiumque ducerent, suorum parentum monumenta in aliena iura transire, atque id pietatis & religionis causa. PLATO etiam in illis suis legibus agros, & in primis steriles sepulturis destinauit. Sed quod extra vrbem antiqui mortuos sepelierint, præter ea quæ attulimus, & quod adhuc monumenta pene innumerabilia huiusmodi conspicimus, inscriptiones quoque sepulchrorum & Epitaphia id manifeste comprobant. Ita fere omnia, quæ hactenus conspexi latina, has vel his similes notas habent, IN AGR. P. quæ quot agri pedes sepulchrum occuparet significabant. Et apud Vlpianum Iureconsultum id obseruatum, D. Adrianum pœnam aureorum XL statuisse in eos, qui in ciuitate sepulchrum fecissent, quos fisco inferri voluit; eandem quoque pœnam in magistratus statuit, qui id passi forent, quin & locum

locum publicari mandauit, indeque cadauer transferri. Sepeliebant autem Romani ſecus maxime militares & publicas vias, inter quas in primis flaminia & Latina celebrantur, vt apud Athenienſes Ceramicum, apud Corinthios Sinopœi Diogenis ſepulchrum, apud Siracuſas Archemedis.

Sepulchra in Agris.

Et hæc in agris quidem, vt mittam plurima, quæ apud autores & leguntur, & adhuc ſecus ipſas vias cernuntur. Quibus vero de cauſis extra ciuitates cadauera ſepelirentur, inter alias potiſſimum has afferri video, vt ſcilicet libera vrbs tetro cadauerum odore, minus peſtilenti aere afficeretur, & vt illac tranſeuntes viatores ad laudes accenderentur, mouerenturq́; ad præclara facinora obeunda, neue, ſi ita accideret, paterentur hoſtes in ſuorum maiorum monumenta graſſari, & perinde alacriori etiam animo à mœnibus vrbis propellerent. Addit his Cicero, ne rogi fortaſſis aliquando igne vrbs conflagraret aut incenderetur.

Sepulchra Chriſtianorum, contra Inſtituta Maiorum.

Nunc Chriſtiani noſtri (proh maiorum noſtrorum ſancta inſtituta deperdita) non intra vrbem modo defunctorum corpora condunt, verum &, ſi DEO placet, in Templis, ipſiſq́; delubris, & ſacellis, in quibus Diuorum cineres & reliquiæ tantum ſeruari & venerari maiorum noſtrorum religio fuit, nefariorum & ſceleſtiſſimorum hominum, vtinam vt non & impiorum fœdiſſima cadauera condunt, quod fieri præter maiorum leges & inſtituta, cum Pico ſæpius & Manardo, & nunc tecum, CAROLE, vehementiſſime doleo. Ad huius enim rei miniſterium, quæ Græco vocabulo à dormitione & quiete dicuntur κοιμητήεια à maioribus noſtris conſtituta fuerunt. Quomodo etiam Lacedæmonii, qui ex Lycurgi lege ſuos in vrbe ſecus Deorum templa mortuos ſepelire conſueuerunt: Saitæ tamen Ægyptii ſuos tantum Reges, quos vt Deos venerabantur, intra templorum ſepta condere ſoliti fuerunt, id quod & ab aliis factitatum autores prodiderunt, & nos nonnihil infra.

Lais Scortum.

Legi & apud Athenæum, nobile illud ſcortum Laidem in Veneris templo apud Peneum fluuium ſepultum fuiſſe. Sed hac de re ſatis.

Sepulchrorum cura indies aucta.

Non alienum à propoſito opere me facturum reor, ſi tibi hoc loco

repetam, qua sit ratione factum, vt ex tam paruis initiis tam magna sumpserit incrementa sepeliendi mortalium cura. Nam vt primum domi, vt retro diximus, sine vlla pompa defunctorum corpora conderentur, idque postea per leges esset abrogatum, ne tetro scilicet cadauerum nidore viuentes infestarentur, ad tantam demum magnificentiæ pompam, ne luxum dicam, deuentum est. Sed enim cum id maxime curandum esset, quod & Plato scribit, hominem ita habendum, vt neq; mortuus neque viuus hominum cœtui & societati esset incommodo, cœperunt ergo in agris primum loca in quibus fierent sepulturæ excogitare, inibique ad sepulturæ indicium lapidem seu tegulam, nonnunquam & cespitem, tumulumq; erigere, aliquando cippum & testas glebasq; aggerere, interdum arborem serere, quod & Diuo Platoni in legibus placuit, & nunc aliquando Turcis, ne videlicet feræ, animaliaue bruta, sepultorum ossa effoderent. At vero redeuntes posteri ad agros, vere iam florente, charissimorum iacentium cum reminiscerentur pro tempore floribus & sertis, cæterisque eiusmodi reliquiis, suorum memoriam celebrabant, ex qua re annua & tot mortuorum sacra adinuenta, de quibus ita cecinit ingeniosissimus Poeta Naso:

Tegula porrectis satis est velata coronis.
Et sparsæ fruges paruaque mica salis.
Inque mero mollita Ceres, violæq; solutæ,
Hæc habeat media testa reperta via.
Nec maiora veto, sed & his placabilis vmbra est.
Adde preces positis & pia verba focis.

DE III. VII. IX. XXX. XL. DIEBVS.

Sed cum nonnulli essent, qui suorum vel propinquorum, vel amicorum minus desiderium ferre possent, tertium, septimum, nonum, & quidam tricesimum & quadragesimum, non sine quadam numerorum religione, dies defunctorum manibus & memoriæ statuerunt, quorum dierum non modo apud gentes mentio & summa obseruationis cura, sed & in præsens à nostris ii magna diligentia custodiuntur. Hinc ab antiquis Græcis sacra illa Necysia, Ennata, Enagismata, Cterismata, Tarchymata. Hinc Triacas & Triacontades dies legimus institutas. Hinc à Latinis iusta, exequiæ, inferiæ, parentationes, nouendialia, denicalia, februa, feralia, & cætera huiusmodi, quæ omnia tum lacte & vino, tum sertis & floribus, tum reliquis aliis rebus, quæ, vt ait Ouidius, ab antiquis celebrabantur.

Epulæ funebres.

Afferebantur & interdum epulæ dapesque ad ſepulturam, vbi quoque antiqui epulabantur. Vnde ſunt apud Autores ferales cœnæ, SILICERNIA, & funerum fercula, quem morem vix dum Chriſtiana lex compeſcuit. Extant certe Diui Ambroſii & aliorum poſt eum, contra hanc conſuetudinem Orationes & decreta, in cuius quidem vicem (adeo difficillime potuit aboleri) in quibuſdam adhuc regionibus in parentationibus perſeuerat, vt domi amici & cognati conuocentur, peractiſque ad ſepulchrum iuſtis & funeralibus, domi conuiuia, & quidem lautiſſima agitant, in quibus & demortui laudes & viuentium ſolatia à Sacerdote, vel pro eo ab alio poſt epulas funebri oratione referuntur.

Ludi funebres.

Sed præter antiquorum conuiuia etiam ludi funebres in funeribus, & quidem magnificentiſſimos excogitarunt, quos celebri apparatu non modo actitaſſe Romanos legimus, ſed iis longe prius Græcos, vt vel Homero in Patrocli funere teſte, cæteriſque Poetis didicimus. Proceſſit vero & in tantum exercuit apud gentes immodica ſepulchrorum cura, vt aliquæ nationes etiam mortuorum monumenta in penſius ſtudioſiuſque curarent, quam viuorum domicilia, eos imprimis falli exiſtimantes, qui breuioris & momentaneæ vitæ ædificia magnifica conſtruerent, ſepulchra vero in quibus æternum vel certe diutiſſime quieſcendum ſit, negligerent. Atque inter hos maxime fuere Ægyptii, quorum moles immanes (ſic enim verius quam ſepulchra dixerim) à ſcriptoribus celebrantur.

Leges de Sumptu Funerum.

Rectius autem ac ſapientius illi mihi feciſſe videntur, qui in ſepulchrorum ſumptibus & eorum luxu, ne immodica erogaretur pecunia, modum per leges poſuerunt. Pittacus quidam, vnus, vt pleriſque viſum eſt, è ſeptem Græciæ ſapientibus, apud ſuos lege cauit, ne in conſtruendo tumulo, quam tres columellas plus expenderent. Cum antiquiores etiam quidam gleba tantum contenti & ceſpite corpora obtegerent: ibi enim fortunarum diſpendium fieri non debet, quo incommutabili naturæ lege omnes peruenire compellimur, & propterea à quibuſdam legibus interdictum accepimus, ne maiore opere ac impenſa monumentum conderent, quam quod triduo decem homines conficere poſſent. Plato quidem decentiſſima monumenta parentibus: temperatiſſima tamen fieri præcepit. Idem alio loco Philoſophus de ſepulchrorum inſtitutione plura præcepit, & Platonem ſecutus M. Tullius, quæ

tibi breuitatis causa prætereo. Sed quoniam omnibus per te scribendo prodesse cupimus, hac causa nec illa omittam, quæ ad vocabulorum & vocum proprietates hac in re pertinere videbuntur, vt qui in variis autoribus legendis occupantur, plane intelligant quid quisque senserit.

Cadauer quid?

Cadauer igitur proprie defuncti corpus à cadendo dicitur, quod Græci νεκρὸν vocauere, tametsi latine quidam mortuale, interdum morticinium verterunt, vt Hieronymus & sacræ scripturę Interpretes. Transfertur tamen & ad inania quæ sunt, vt Vrbium, Ædium & statuarum cadauera appellentur, id quod & Græci quoque, vt cum de Corinthiis fractis signis Νεκροκοεινθίους dixerunt.

Sepulti, Humati.

Sepultos quoquo modo conditos: Humatos vero humo iniecta contectos dici accipimus, quem morem ius pontificale confirmabat. Nam priusquam gleba iniiceretur, locus vbi corpus crematum esset nihil religionis habebat: iniecta vero vbi tumulo gleba fuisset, & humatum & gleba vocabatur: at tum demum multa religiosa iura complectebatur. Hanc rem & Virgilium in VI. attigisse sunt qui affirmant, cum ait de Palinuro: Aut tu mihi terram iniice. Item Horatium in eo: Quanquam festinas non est mora longa, licebit Iniecto ter puluere curras. Sed & sepultos dicimus, & tumulatos, & conditos, & funeratos legimus.

Siticines.

Item sitos, vnde siticines vocabulum deflexum existimatur, de quo hæc fere Gellius & Marcellus ex Collectaneis Atrei Capitonis: Siticines, inquiunt, appellatos legimus, qui apud sitos, hoc est, vita functos canere solebant. Amplius addit Gellius, Siticines proprium habuisse tubæ genus, quo canerent, à cęterorum tibicinum proprietate differens, quos Sicinistas (ait) vulgus dicit. Qui rectius locuti sunt sicinnistas, litera n gemina dixerunt.

Sicinnum.

Sicinnum enim genus veteris saltationis fuit, quæ & Sicinnis dicitur, de qua in Dialogis nostris de Poetis commodius ex Polluce, Athanæo, Suida, Ammonio, aliisque meminimus.

Funus.

Nec illud ignores velim, funus proprie dici cadauer iam ardens vel incensum.

Exequiæ.

Exequiæ dum portatur.

Reliquiæ.

Reliquiæ iam crematum & bustum.

Conditum.

Conditum vero iam sepultum.

De vasis Sepulchrorum.

Sed iam vasa ipsa, hoc est, sepulchrorum nomina, quibus frequenter autores vsi sunt, & cuius causa libellum concinnauimus, adscribemus.

Sepulchrum cum Synonymis.

Sepulchrum igitur à sepeliendo dictum, vt inuolucrum ab inuoluendo, verum vsu aspirationem sumpsit; vnde & SEPVLCHRETVM Catullus formauit pro loco, vbi multa sepulchra sunt, sicuti à Græcis Polyandrion dicitur, quod nos Christiani Cœmiterion vocamus. De Polyandrio D. Hieronymus apud nos, & alii quidam eius ordinis Scriptores. Dicimus & tumulum à terra in cumulum erecta: Et sarcophagum, à saxi carnem exedentis genere. Tumba quoque nonnunquam vocatur sepulchrum. Vnde & Tymbion & Hemitymbion pro parua sepultura. Cicero tamen Tymbon bustum interpretatur; Vnde & maleficæ mulieres, quæ in sepulchris versantur, tymbades nuncupatæ. Pro sepulchro etiam interdum arca, vrna, & cippus capitur. Item monumentum, quod & Græci μνημεῖον, vocatur & olla & solium, præcipue Plinio, Curtio & Suetonio. Vsi sunt & veteres puticulo pro vetusto sepulturæ genere. Petronius Arbiter aliique nonnulli Conditorium sepulchri genus faciunt, id scilicet quod Græci Hypogæum, quod subterraneum esset, vocauere. Conditiuum videtur à Seneca quadam Epistola dici. Mausolæum præterea, ab eo quod in Caria fuit Mausoli regis ab Artemisia regina conditũ, sæpe vocatũ legimus. Nostri ẽt Christiani conchylia quandoq; appellauerunt. Item Ciboria, de quibus ex Græcis & Latinis alio loco plura. Sunt item quæ Græci ἤρια, quæ ideo sic vocata, in Theocritum Grammatici tradunt, quod mortuis iniiciatur terra, quæ Græcis ἔρα dicitur. Alii ἤρια nuncupant, quæ nostri suggrundaria, infantium sepulchra, corũ videlicet, qui quadragesimum diem nedũ explessent, Rutilius Geminus, & Placiades authores. Sunt qui suggrundia & suggrundaria vocent, quorum M. Varro meminit, sed non pro sepulchri specie. Coragium Fulgentius pro virginali sepulchro vel funere interpretatus est, cuius rei causa à quibusdam accusatur, parum animaduertentibus hoc sine afflatu scribi, illud choragium cum afflatu. Meminit & Festus Pompeius.

peius. Sunt & illa apud Iureconſultos epulchrorum genera, quæ gentilia & familiaria dicuntur, hoc eſt, quæ toti familiæ & genti comparata ſunt. Sunt item hereditaria quæ hæredes ſequuntur. Lectuli vero & Lecti (ſic enim vtroq; modo vocati ſunt) quibus cadauera ad ſepulchrum feruntur, tum feretrum etiam, tum capulus, tum ſandapila, tum demum & loculus.

Nomina eorum, qui funera curant.

Videtur & locus expoſcere, vt eorum quoque qui funera curant nomina breuiter annotemus. Sunt vero in primis LIBITINARII, vt ſupra meminimus, ſic à Libitina DEA nuncupati, qui Græce dicuntur, teſte Vlpiano, νεκροτάφται, & interdum ταφεῖς, & νεκροφόροι. Sunt & pollinctores, ſic vocati, quod pollincere apud veteres funus curare ſignificaret, quo verbo vſus eſt Plautus. Sunt & Veſpillones, ea ratione dicti, quod veſperi in primis ſepelirentur vita functi. Sunt & ſandapilarii à ſandapila feretro nuncupati. Erant & deſignatores, de quibus alibi facta mentio. Sed enim nec hoc eſt prætereundum, euerriatorem vocari eum, teſte Feſto Pompeio, qui accepta hæreditate, iure iuſta facere defuncto debet, qui ſi non fecerit, ſeu quid in ea re turbauerit, ſuo capite luat, id nomen ductum à verrendo. Nam exuerræ ſunt purgatio quædam domus, ex qua mortuus ad ſepulturam ferendus, quæ fit per euerriatorem, certo genere ſcoparum adhibito, ab extra verrendo dictum.

Qui Sepulturæ Honore priuantur.

His ita expoſitis iam varios ſepeliendi ritus & mores afferam, ſi tamen illud te prius admonuero, eos quondam publico hominum conſenſu ſepulturæ honore carere, qui ſibi manus iniecisſent, quique, vt eſt Pythagoræ ſententia, iniuſſu Imperatoris ex ſtatione & præſidio deceſſiſſent, hoc eſt, qui ſe interemiſſent. Digniſſimum enim eſſe ait Egeſippus, eos qui DEI patris imperium non expectarent, priuari quodam quaſi matris gremio terræ ſepulchro. Alii tamen his dextram à cætero corpore abſcindebant, ea ratione ne membrum quod veſano quodam furore in corpus ſæuierat ſuum, cum eo pariter ſepeliretur. Eadem à Ioſepho traduntur. Hoc idem ſupplicium in parricidas, & matricidas ſacrilegos antiqui irrogabant, vt iidem Egeſippus & Ioſephus ſunt teſtes, quos tamen parricidas Romani in culeum, cum ſimia, gallo, & vipera inſutos in mare vel flumen proiicere ſolebant: & merito, vt indigni qui aliquo vitali fruerentur elemento, qui eos, à quibus vitam accepiſſent, ingratiſſimi violaſſent, perdidiſſent. Sed ipſos iam ſepeliendi ritus proſequamur.

VARII

VARII SEPELIENDI RITVS.

I.

Romanorum sepeliendi Consuetudo.

A Romano populo, vt cæterarum gentium principe exordium sumamus. Tametsi apud eos non vna, nec semper eadem fuerit consuetudo, nec ab omnibus obseruata, quod vel ex his quæ scribit Plin facile cognoscas, ipsum inquit cremare apud Romanos non fuit veteris instituti, terra condebantur, atque postquam longinquis bellis obrutos erui cognouerunt, tum institutum. Et tamen multiuarie priscos seruauere ritus. Sic in Cornelia domo nemo ante Syllam Dictatorem traditur esse crematus, idq; eum voluisse, veritum talionem, eruto scilicet C. Marii cadauere. Sed & Numæ Pompilii corpus in arca lapidea conditum legimus, quod multa post sęcula à Cn. Terentio in Ianiculo effossum scriptores monumentis prodidere. Qua de re ex diuersis autoribus multa Plinius & Plutarchus, vt Lactantium & cæteros mittam. Mansit vero apud Romanos cremandi consuetudo, vt à nostris quibusdam obseruatum est, vsque ad Antoninorum Imperatorum tempora, quibus à plerisque desitum est corpora cremare, & rursus terræ condere cœptum est. Romani igitur vbi animam ægrotus exhalare cœpisset, qui proximiores erant, si domi moriebantur, spiritum ore excipiebant, morientisq; oculos claudebant, quos oculos scribit Plinius rursus in rogo patefacere Quiritum magno ritu sacrum fuisse: ita more condito, vt neq; ab homine supremum eos spectari fas sit, & cœlo non ostendi nefas. Lege tamen Mania cauebatur, vt autor est Varro & Marcellus, ne filii parentibus luci claro oculos sugillarent. Minus enim licebat vt filii parentum oculos in obitu sugillarent. Quo loco Nonius sugillare pro occludere exponit. Scribit Plutarchus eos vulgò infelices vocari, quorum oculos propter absentiam non potuerunt parentes obtegere. Postquam ergo moriens exhalauerat animam cadauer, ii quos Libitinarios & Pollinctores diximus, lauabant, vngebantq;, & si cremandum foret, pyra lignis aliisq; rebus struebatur, pro hominis conditione: non enim eadem omnibus, nobili, ignobili, patricio & plebeio. Defuncti corpus albis vestibus induebatur, vt scribit Plutarchus, tum in pyra, vestes, vnguenta, aromata, & id genus cætera disponebantur, inde funerationem, quam appellabant, faciebant, id est funeris pompa ducebatur. Filii operto capite parentes sequebatur, vt autor est Plutarchus. Idem hoc tempore custoditur à necessariis & familiaribus in Italia, varie tamen. Filiæ verò nudis & passis crinibus seque-

quebantur, cuius rei causas inquirit idem ille Plutarchus, inter quas commemorat quod illa lugētibus accommodata sunt, quæ minus sunt vsitata. Nam cum mos esset, vt magis mulieres operto capite in publicum prodirent, & viri aperto, contraria in luctu factitari solere ait. Apud Græcos si quid aduersi accidisset, mulieres totonsisse, viros comas aluisse, consueuisse. Alias insuper causas attulit, quas breuitatis causa missas facio.

Mulierum Næniæ.

Fuit verò antiquis mulieribus eiulandi mos, & comas genasq; lacerandi, id quod & hodie quo tibi hæc scribimus, in Sabinis & toto fere Latio, & supra Latium perseuerat, quod tamen Romanis mulierib. duodecim tabularum legibus fuerat interdictum. Verba Legis hæc sunt: Mulieres genas ne radunto, Mulier faciem ne carpito, Mulieres lessum funeris ergo ne habento. Est autem Lessum, vt Lælius & M. Cicero interpretantur, lugubris eiulatio, quam rem S. Ælius & Lucius Attilius, alioqui doctissimi, haud sane perceperunt. Sed missis his difficultatibus cœptum sequamur institutum.

Digitus Mortuo incisus.

Cum digitus defuncto incidebatur, ad quem seruatum iusta fierent, reliquo corpore combusto (quod factum, teste Pompeio Festo, membrum abscidi mortuo dicebatur) mox cadauer curatum ad pyram sandapilarii & Vespillones efferebant, quo in loco is qui necessitudine defuncto maiore iunctus erat, auersus rogo facem ardentem inferebat, vti & consuetudo illa mansit, vti faces & funalia funus antecedant & subsequantur. Antiquiores nobiles nunquam fere soli comburebantur, apud exteras nationes dico, id quod ex Poetis in primis colligimus, Vergilio, Statio, & aliis. Sed & Homerus in Patrocli funere, famulos, equos, canesq; crematos cecinit. Apud Barbaros verò etiam vxores & seruos, vt retrò planius ostendemus. Illud obseruatum quoque, vt maioris ætatis homines ad tubam efferrentur, quod & ad hanc diem ciues Romani custodiunt, minoris vero natu ad tibias. Fuit enim opinio, vt scribit Macrobius, mortuos ad sepulturam cum cantu prosequi, quoniam animæ ipsæ post corporis vincula, ad originem dulcedinis Musicæ, id est, ad cœlum ipsum redire, creditum est antiquis. Sunt qui ideo factum putent, quod anima ipsa à plærisq; harmonia existimata est, quod in primis credidit Herophilus, & eum secuti. Mox vbi vstulatum corpus fuisset, bustum dicebatur, cineresq; & ossa cado colligebantur, amicis & cognatis circumstantibus, tum defunctus funebri laudatione à propinquo laudabatur, quod cum ex aliis scriptoribus, tum ex Suetonio præcipue

cipue & Cornelio Tacito didicimus. Perfectis his præfica nouissimum verbum illud alta voce pronunciabat, ILICET, quod est, quasi ire licet. Tum Cineres & Ossa sepulchro inferebantur, ante quod aram fieri solitam Maurus honoratus scribit, postquam verò omnia cõpleta fuerant, extremum vale alta voce pronunciabatur, hoc pacto, Vale, Vale, Vale, nos te ordine quo natura permiserit sequemur. Sed meo quidem iudicio melius nullus, nec elegantius omnia fere quæ diximus executus est, quam suo carmine Virgilius in sexto Æneidos, cum de Miseni funere ita cecinit:

Nec minus interea Misenum in littore Teucri
Flebant, & Cineri ingrato suprema ferebant,
Principio pinguem tædis, & robore secto
Ingentem struxere pyram, cui frondibus atris
Intexunt latera, & ferales ante Cupressos
Constituunt, decorantq; super fulgentibus armis.
Pars calidos latices & ahena vndantia flammis
Expediunt, corpusq́; lauant frigentis, & vngunt.
Fit gemitus, tum membra thoro defleta reponunt:
Purpureasq; super vestes velamina nota
Coniiciunt: pars ingenti subiere pheretro,
Triste ministerium, & subiectam more parentum
Auersi tenuere facem, congesta cremantur
Thurea dona, dapes, fuso crateris oliuo.
Postquam collapsi cineres & flamma quieuit,
Relliquias vino & bibulam lauere fauillam,
Ossaq; lecta cado texit Chorineus aheno,
Idem ter socios pura circnmluit vnda,
Spargens rore leui, & ramo fœlicis oliuæ.
Lustrauitq́; viros, dixitq; nouissima verba.
At pius Æneas ingenti mole sepulchrum
Imposuit, suaq́; arma viro, remumq́; tubamq́;
Monte sub aerio, qui nunc Nisenus ab illo
Dicitur, æternumq; tenet per secula nomen.

Atque hactenus quidem Virgilius, sed nunc videamus, quamdiu fas esset lugere defunctos.

Quamdiu fas fuerit lugere Mortuos.

Scribit Plutarchus Numam Pompilium apud Romanos pro ætati-

bus temporibusq́; defuncti, lugendi modum statuisse. Puerum non lugeri trimo minorem, neque etiam natu grandiorem, neq; etiam plus mense, qui vixisset ad annos decem, & reliqua quæ de Græco exemplari castigato petenda sunt, cum Latinum mendosissimum sit. Mulieribus quidem viduis decem menses, hoc est, per annum lugere maritum fas fuit, tantus enim Romulo annus institutus fuit; Vnde in Fastis Poeta Ouidius:

Per totidem menses à funere Coniugis Vxor,
Sustinet in vidua tristia signa domo.

Cum de anno decemmestri ageret. Idem Plutarchus à Numa institutum ait, vt quæ ante decem menses à mariti morte mulier nuberet, grandem vaccam immolaret. Leguntur & in Iustiniani Augusti Codice illa verba: Si qua ex fœminis perdito marito, intra anni spatium alteri festinarit nubere, probro notetur. Scribit Annæus Seneca annum fœminis ad lugendum maiores constituisse, non vt tamdiu lugerent, sed ne diutius. Viris nullum legitimum tempus fuisse, quia nullum honestum. Hæc ille. Aliquos tamen in Repub. viros excellentes annuo matronarum luctu ornatos legimus in Historiis, vt Marcum Brutum, & Valerium Publicolam. Idem ex vsu nostris mulieribus in mariti funere permittitur. Sed mali adeò mores ætatem nostram inuasere, vt quæ quintumdecim diem vel vicesimum nō expectauerint ad secundas nuptias, ego ipse viderim. Sed mores hos longe funere peiores, satyricis perstringendos mittamus. At enim vt honestum humanumque putamus mortuos lugere, ita Stoicos quosdam inhumanos non satis probamus, qui maximum flendi ius in diem vnum duntaxat statuunt, idque Poetæ Græci testimonio comprobatum volunt, qui Nioben infelicem illam matrem, post tot filiorum necem, de cibo cogitasse inducit: quibus & ego alios possem Poetas & Græcos & Latinos adducere, qui eam nimio lachrymatu in saxum diriguisse cecinerunt, perpetuis quasi lachrymarum guttis manans. Sed nos hæc fabulosa mittamus.

Ludi Funebres.

Ludos quoque funebres & Græci & Romani instituerunt, vt supra meminimus, quos incœptari tuba, vel ex hoc Vergilii carmine cognoscimus:

Et tuba commissos medio canit aggere ludos.

Qui vero ludis præerant, Designatores vocabantur, quo nomine & qui funera curant, nonnunquam dicti sunt. Funebrium autem ludorum principium à Græcis incepisse, manifeste ostendit Homerus, à quo suos Funebres ludos Vergilius & Statius desumpsere. Ea vero funera, quibus ludi adhibebantur, Simpludearia dicta sunt, vt ex Ticinio, anti-

antiquiſſimo Poeta colligitur. Indictiua autem dicebantur, quibus non modo ludi adhibebantur, ſed & Deſignatores, atque ideo ampliſſima putabantur. Dicta verò eo nomine, quod per præcones indicerentur, vt Feſtus ſubinnuit. Tametſi eo loci perperam quidam Inductiua ſuppoſuit.

Lecti & Lectiſternia.

Lectos præterea & Lectiſternia in Romanorum exequiis deferri & conſtrui ſolita à potentioribus legimus, vt in Marcelli pompa ſexcenta, in Syllæ ſex millia, quod pro fortunæ qualitate ſcribit factum Seruius Grammaticus.

Imagines, Signa, Arma.

Sed & nonnunquam imagines & ſigna in Funeribus præferebantur, vt Lactantius, ſeu Lutatius Grammaticus obſeruat in Papiniana Thebaide, in miraculum ſcilicet ſpectantium. Idem etiam innuit Horatius, cum ait:

Atq; imagines ducunt triumphales.

Statius quoque:

Exin magnanimum ſeries antiqua parentum
Inuehitur.

Vt Hiſtoricos hoc loco & alios miſſos faciam. Solebant cum primis Reges & Principes Vrbium antiquitus, quod & noſtris temporibus fieri vidimus Pontificibus maximis, tumulari condique cum gemmis aliiſq; opibus: vnde exit illud Satyrici Perſii:

O ſi ebullet patrui præclarum funus.

Tametſi paſſim alio modo exponi à Grammaticis ſoleat. Certe ego in vrbis direptione, cum alia ſepulchra pleraque effodi vidi, tum Iulii ſecundi ſepulchrum, ex quo inter cætera Cæſariani milites annulum ſuſtulerunt, in cuius pala Saphyrus erat incluſus ingentis pretii, quem Auguſtinus Triuultius Card. multis aureis redemit. Vidimus præterea & arma, & ocreas vetuſtis in monumentis repertas. Sed & Hiſtoriæ de ſepulchris agunt, in quibus theſauri inuenti ſunt. Redeo nunc ad Sepulturas.

Cenotaphia.

Erat & earum genus illud, quam noſtri Imaginariam & Inanem, Græci Cenotaphion vocant, cum mortuo iuſta abſente cadauere ſoluuntur. Cenotaphium Tranquillus Suetonius honorarium tumulum appellaſſe viſus eſt, cum de Druſo agit. Cæterum, inquit, exercitus ei honorarium tumulum excitauit, circa quem deinceps ſtatuto die quotannis miles decurreret, Galliarumque Ciuitates publice ſupplicarent.

Funus Imaginarium in Pertinace Capitolinus vocat: Funus, inquit, Imaginarium & censorium ductum est.

Legitima Sepultura.

Legitima verò Sepultura vocabatur, cum defuncti corpus adesset. Erat & illud Sepulturæ genus, quod per pulueris, vel terræ, vel glebæ iniectionem celebrabatur, cuius Maro & Horatius, aliique meminere, atque in hos in primis Grammatici. Id verò secundum Pontificalem ritum & circa cadauer, & circa absentis corpus solennibus quibusdam sacris fieri consueuerat. Quod & Marcus Cicero in legibus affirmat, & nonnihil ego supra retuli.

Si defunctus domi non extinctus.

At si forte defunctus domi non extinctus erat, cui exequiæ celebrandæ fuerant, domi referebatur, vbi dies septem seruatus, octauo incendebatur, nono sepeliebatur, vnde & nouendiales pulueres vocat Horatius. Sed & Ludi funerales Nouendiales aliquando dicti sunt, & sacra ipsa Nouendialia. Quare nos nostro quodam Hendecasyllabo, rudes & inertes semper sepulturis & cadaueribus quasi vultures inhiantes, sacerdotes, nouendiales, vulturios iocose certe, si minus recte, appellauimus. Ita enim ad ALEXANDRVM RANGON. nostri HERCVLIS FRATREM, cum NEPHRITI EGO, & renum doloribus vrgerer, nec orationi dicendæ propterea interesse possem, cecini:

At vobis male sit mali dolores,
Bonis qui bona semper inuidetis,
Quin vrgete popas rudes inertes,
Istos vulturios nouendiales.

Denicales Feriæ.

Adhæc & Denicales feriæ ab antiquis celebrabantur, cum hominis mortui causa familia purgabatur, περὶ τὸ νεκροῦς nuncupatæ, vt putat Sextus Pompeius, quanquam & non fortassis inerudite, si à Denarii numero deriuentur. Post nonum enim diem, quo tumulo cineres condebantur, decimo purgabantur. De his & Columella & Festus Pompeius meminerunt. Sed & M. Tullius in libris de Legibus, qui tamen locus parum sincere legitur, vt est locupletius obseruatum in nostris annotatis.

Februa.

Februa quoque à Romanis, mense FEBRVARIO DITI patri celebrabantur, de quibus, vt alios mittam, copiose & ornate agunt Ouidius Fastorum libro secundo, & Festus Pompeius.

Apotheosis.

Videtur & hoc loco operæ pretium tibi referre Cæsarum & Imperatorum consecrationem, quam ἀποθέωσιν Græci vocant, id Herodiani præcipui verbis, vt sunt ab Herodiano in Latinam versa. Mos est, inquit, Romanis consecrare Imperatores, qui superstitibus filiis vel successoribus moriuntur, quique sunt eo honore affecti relati dicuntur inter diuos. Est autem tota vrbe quasi luctus quidam festæ celebritati promiscuus, quippe functum vita corpus more hominum sumptuoso funere sepeliunt, sed ceream imaginem defuncto quam simillimam effingunt, eamque in Regiæ Vestibulo proponunt supra lectum eburneum maximum & sublimem, vestibus instratum aureis, & quidem imago illa ad ægroti speciem pallida recumbit, circa lectum verò vtrinque magnam partem diei sedent, à læua quidem Senatus omnis vestibus atris amictus, à dextra verò matronæ, quas parentum aut virorum dignitas honorabiles clarasque reddit. Harum nulla vel aurum gestans, vel monilibus ornata conspicitur, sed vestibus albis exilibus indutæ mœrentium speciem præbent. Hæc itaque per septem dies continuos faciunt, medicis ad lectum quotidie accedentibus, inspectumque velut ægrum, deterius se habere subinde pronunciantibus. Deinde vbi iam visus obiisse diem, lectum humeris attollunt equestris senatoriique ordinis nobilissimi ac lectissimi iuuenes, ac per viam sacram in vetus forum deferunt, vbi magistratus Romani deponere Imperiam consueuerunt. Vtrinque autem gradus quidam sunt ad scalarum similitudinem extructi, in quibus altera ex parte puerorũ chorus est è nobilissimis atq; patritiis, altera fœminarum illustrium, hymnos in defunctum, pæanasq; canentium, verendo ac lamentabili carmine modulatos, quibus peractis tollunt iterum lectum, atq; extra vrbem perferunt in Martium campum, vbi quam latissime campus patet. Suggestus quidã specie quadrangula lateribus æquis assurgit, nulla præterquam lignorũ ingentium materia compactus in tabernaculi formam, id quidem interius totum est aridis fomitibus oppletum; extra aũt intextis auro stragulis atq; eboreis signis variisq; picturis exornatum: infra verò alterum minus quidem positum est, sed forma & ornatu persimile portis ianuisq; patentibus: tertiũ verò & 4. semper superiore contractius, ac deinceps alia donec ad extremum,

quod est omnium breuissimum, perueniatur. Posses eius ædificii formam comparare turribus iis, quæ portibus imminentes, noctu igne prælato naues in tutas stationes dirigunt. Pharos vulgo appellant. Igitur lecto in secundum tabernaculum sublato, aromata & suffimenta omnis generis, fructus, herbas, succosque omnes odoratos conquirunt, atque aceruatim effundunt: quippe neque gens est, neque ciuitas, neque qui honore vllo aut dignitate præcellat, quin certatim pro se quisque suprema illa munera Principis honori deferant. Vbi vero ingens aromatum aceruus aggestus est, ac locus omnis expletus, tunc circa ædificium illud adequitant, vniuersi equestris ordinis certa quadam lege, ac recursu motuque pyrrhechico, numeroque in orbem decurrente. Currus item circumaguntur, insessi purpuratis rectoribus, qui personas ferant ducum omnium Romanorum, Principumque illustrium: quæ vbi celebrata sunt, facem capit imperii successor, eamque tabernaculo admouet, tum cæteri omnes vndique ignem subiiciunt, cunctaq; illico fomitibus illis aridis odoramentisque referta igne valido corripiuntur, mox ab extremo minimoque tabernaculo tanquam fastigio quodam simul cum subiecto igni aquila dimittitur, quæ in cœlum creditur ipsam Principis animam deferre, ac iam ex illo vna cum cæteris numinibus Imperator colitur. Atq; hæc ita quidem ex verbis Herodiani. Illud vero hoc loco tibi animaduertendum, quod tabernaculum illud extremum recte fastigium nuncupatum est. Nam & hoc apud autores & in nomismatis quibusdam obseruasse, vir antiquitatum studiosus, amicus meus, & quidem est penes me argenteum nomisma, dono mihi datum à B. Diuitio Bibiennate, D. Mariæ in porticu Cardinalis, in quo insculptum est eiusmodi tabernaculum cum inscriptione, CONSECRATIO. Post hanc autem apotheosin Sacerdos & sodales ipsis in Diuorum numerum relatis Cæsaribus de ipsorum nominibus nuncupatos attribuebant, de quibus crebra est mentio apud Scriptores. Ab his longe diuersa Christianis fiunt, cum à Romano Pontifice maximo in Diuorum sanctorumque numerum quispiam refertur. Nuper à Leone Pontifice maximo magna celebritate & religione, ceremoniisq; omnis generis, cum in maiorum & minorum Pontificum, tum cæterorum promiscua hominum frequentia celebrari conspexi, cum in Diuorum numerum D. Franciscum Paludem, virum insigni pietate & religione retulit. Idem postea iterum conspexi, Adriano sexto Pontifice maximo, in ordinem Diuorum Antonium Florentinum Præsulem & Beronem Germanum referente. Sed de his iam satis.

De Ægyptiorum Funeribus.

NVnc Romanis funeribus Ægyptiorum iure subiunxerim, vt post rerum Dominos vetustissimæ gentis instituta subtexam, atque in primis de eorum Regum sepultura agam, quę multo apparatu celebratur, vt Diodorus scribit. Cum enim, inquit, Ægyptiorum aliquis è vita decessit, illum omnes communi luctu deflent, vestes discindunt, templa clauduntur, iustitiũ indicitur, festiuitates nõ celebrantur, luto caput fœdant, totos duos & septuaginta dies linteo & sindone subtus mãmas cinguntur C C. aut C C C. permixti sexus, bis interdiu vrbem lustrant, luctum lessumq; nouantes, regisq; virtutes ad numeros cõmemorant: cibis, coctis, vino, omni denique mensæ apparatu abstinent, non lauacris, non balneis, non vnguentis, non stragulatis lectis, non Venere denique vtuntur, sed per eos continuos dies mœrore & luctu afficiuntur. Interea quæ ad pompam faciunt comparant. Postrema verò die cadauer in arca repositum ante sepulchri aditum collocant. Libellumque de rebus à Rege gestis, breuem recitant, tum si qui sunt, qui velint, Regem vituperant. His autem omnibus præsentes sunt sacerdotes, qui singula censent: adest & populus, qui Regis laudibus applaudit, vitiis reclamat. Quare factum est, vt Ægyptiorum aliqui indigni existimati sint, vt sepulturæ honore honestarentur. Atque ita quidem Ægyptiorum regum exequiæ celebrabantur. Priuatorum verò & popularium sic. Cum quispiam fato functus est, propinqui & amici luto caput deturpant, ciuitatem deflentes circumeunt, interim neque lauantur, nec nisi vile quippiam edunt bibuntq;, neque splendidis vtuntur vestibus.

Tria Sepulchrorum Genera apud AEgyptios.

Sepulchrorum apud ipsos tria habentur genera, sumptuosum, mediocre, humile. In primo argenti talentum, in altero minas viginti, in vltimo quid minimum exponunt. Qui funera curant, eorum impensam domesticis afferunt, petentes quanti velint funus apparari, atque ita inter se componunt. Primus igitur Designator, quem Grammaticum illi appellant, humi cadauere deposito, circa illius illa describit, quantum à sinistra parte incidendum sit: dein qui scindit lapide Æthiopico quantum lapidis designatum est à Grammatico, aperit, statimque currens profugit, quem tum astantes lapidibus & execrationibus insequuntur: mox qui salitores nuncupantur, cadauer in templo delatum, per quæ facta est, scissuram expurgant, omnibus eductis intestinis & interaneis, præter cor & renes, quæ ab alio quopiam vino

Phœni-

Phœniceo lauantur, odoramentiſque liniuntur, mox reliquum corpus cedro vnguentiſque dies amplius triginta perungunt ii, quibus hæc cura eſt, myrrhaq; ac cinnamomo, aliiſq; rebus odoriferis perlinunt, quibus rebus cadauera à corruptione conſeruant. Vbi Deſignatores ita corpus curarunt, vt integrum cum ſuperciliis, palpebris, cęteris membris in dormientis modum quieſcere videatur, tum illud ipſius cognatis tradunt. Multi vero Ægyptiorum maiorum ſuorum corpora multo ſumptu ſic expurgata cõdiunt, & eorum etiam imaginibus valde oblectantur. Alii autem antequam ſepulturæ mandent, cum Iudicibus, ad hanc rem deſtinatis, diem indicũt exequiarum. Mortuum enim Acheruſiam paludem, quam & ſtyga quidam nuncupant, tranſiturum exiſtimant, quam prope Mempſim eſſe autores prodiderunt. Hanc rem ex Seneca aliter Seruius recitat. Ait enim circa Syenem locum eſſe, quem Ægyptii Phylas vocant, apud quem palus eſt Styx, quod triſtitiam tranſeuntibus gignat, limoſa & papyris referta: Vltra quam breuis eſt Inſula, quæ Abatos appellata eſt, quod ſit inacceſſa, cuius & Poeta Lucanus meminit:

Hic Abatos, quam noſtra vocat veneranda vetuſtas.

Lectum eſt etenim quod vicini populi ſuorum cadauera ad alteram regionem transferant. Sed ſi quis forte in fluuio pereat, nec eius corpus inueniatur, poſt centum annos ei perſoluuntur officia, atque hic illud propterea dictum eſt à Virgilio:

Centum errant annos.

Transmiſſa vero palude aſtant Iudices amplius quadraginta in hemicyclo præparato, trahiturque nauis, quæ ab illis βάρις dicta eſt, à Græcis ἠπηβάθες, ad hoc opus ab illis comparata, quibus illa cura imminet. Eam vero nauim Nauta, qui ab illis Charon nuncupatur, regere dicitur, cui pro Naulo danacem ſoluere conſueuerunt (id obuli ſeu pecuniæ genus à danais, hoc eſt, vita functis, vel quod δάνα arida dicuntur, appellatur, adeo vt inde Prouerbium emanarit, Danace, quod dicitur de vltimis bonis, aliis vel conſumptis vel amiſſis.) Sane Græci Scriptores Melituttam maſſam quandam melle conditam ſeu offam eſſe tradunt, quę cum danace vel obolo vita functis dabatur in portitoris mercedem. Alii tamen offam Cerbero offerri prodidere. Sed ad Ægyptiorum inſtituta redeo, quæ primum ab Orpheo, & mox à Virgilio de Charonte & inferis tradita ſunt, idquod & ante me antiqui Grammatici obſeruauere. Igitur vltra ripam, antequam in arcam corpus condatur, deducta in palude naui, volenti cuicunque mortuum accuſare conceditur. Si quis ab Iudicibus fuerit, vt malus, reprobatus, ſepultura caret: & qui itidem iniuſte damnaſſe coniicitur, graui pœna punitur. Poſt hæc cognati compoſito

posito luctu & lachrymis demortui hominis laudes recensent, non eo vtique modo, quo Græci & Latini consueuerunt, qui genus, familiam opesque celebrant, sed defuncti ipsius à pueritia facta, mores, doctrinam, iustitiam, continentiam, pietatem, religionem, cæterasq; virtutes perstringunt, Deosq; manes inuocant, precanturq; vt inter pios illum reponant, quibus tota astantium concio læta quadam voce respondet, tum demum cadauer à domesticis & familiaribus sepelitur in propriis sepulchris, sed quibus ea desunt, domi apud firmiorem parietem arca suspenditur. Qui vero ob aliquam ignominię causam sepultura priuantur, domi quidem sine arca seruantur, quorum si ignominiam & delicta posteri eluant, magnifice, vt alii, tumulantur.

Parentum Corpora Creditoribus oppignorata.

Fuit & illa apud Ægyptios consuetudo, vt Creditoribus in pignus darent parentum corpora, quæ qui non redemisset, perpetua infamiæ nota inurebatur. Lucianus tamen & Sextus Empericus hoc tantum de Ægyptiorum sepulturis tradunt, eos intestina educere, dein corpora salire. Chrysippus & Cicero condire, & domi seruare. Plutarchus in symposio, cadauera aperire, apricoq; aliquo loco soli exponere, intestina in flumen iacere, reliquum purgatum corpus asseruare. Strabo vero, ab aliis quidem cadauera in flumen præcipitari, ab aliis vero vitro circundata domi seruari, ab aliis in vasis fictilibus alueolisque quibusdam circum templa defodi & condi. Herodotus, Herodotumq; secuti scribunt in hunc propemodum: Vbi vita functus homo est, ferro incuruo inflexoque ad hoc parato cerebrum per nares mortuo educi, locum medicamentis expleri intestinisque purgari, & lapide, vt diximus, Æthiopico illa discindi, odoramentis oppleri, mox consuto ilii vulnere nitro saliri, LXX. dies quod vltra non liceret, lugeri (quare Moses cum de Iacobi morte agit, qui in Ægypto decessit, illum ait Iosephi filii iussu, ibi tum præpotentis more Ægyptio quadraginta diebus conditum, defletumque septuaginta fuisse, inde cadauer linteamine inuolutum, gummique illitum, in ligneam hominis effigiem ad hoc paratam componi. Alterum dehinc subdit idem Herodotus mediocrium sepulturæ genus, tum & tertium, sed quæ nihil fere differant nisi sumptu, vt etiam ante diximus. Demum vero subdit; Vxores vero insignium virorum non statim vita functas tradunt condiendas, ac ne eas quidem fœminas, quæ conspicuæ valde & maioris momenti fuere. Sed triduo atque quatriduo exanimes custodiunt, ea scilicet causa, ne cum ipsis mortuis salinarii concumbant. Quippe aliquando aiunt, quendam ex ipsis coeuntem cum recenti formosæ mulieris cadauere deprehensum, remque à sociis indi-

catam. Id quoque obſeruant Ægyptii, vt cum quis Ægyptius vel hoſpes compertus ſit mortuus, ſiue flumine ſubmerſus, ſiue à Crocodilo raptus, ei ciuitati vbi compertus, vel ad quam deiectus ſit, neceſſarium eſſe illum condire, & honeſtiſſimo funere in ſacris monumentis ſepelire, quæ nulli niſi Nili ſacerdotibus fas ſit attingere, eos enim ſupra homines neſcio quid exiſtimant. Cur verò Ægyptii vt pleriq; omnes ſuorum cadauera non cremarent, hanc Herodotus rationem affert. Ægyptii, inquit, perſuaſum habent, ignem quandam animatam eſſe beluam, quæ, quæcunque nanciſcitur, deuorat atque conſumit: at cum eſt expleta ipſam, & quæ ab ipſa vorata ſunt, vnà emori, ac propterea non cremare, nec belluis offerre corpora, vt aliæ pleræque nationes Ægyptii ſtatuerunt: ſed ea cõdire ac ſalire, ne etiam à vermibus conſumi poſſent. Atque hactenus de Ægyptiorum funeribus dictum.

III.

Aſſyriorum ſepeliendi Ritus.

Eundem ritum ab Aſſyriis ſeruari quidam tradunt, verum illi potius cera & melle mortuos condiunt, aſſeruantque conditos. Reges ſuos in paludibus relinquunt.

IIII.

Scythæ & Gerrones.

Sed & quæ Scytharum & Gerronum pręcipua inſtituta legimus, hoc aſſcribamus loco, atque Regum in primis, quorum ab aliis eſt diuerſus ſepeliendi modus. Namque, vt Herodotus ſcribit, Rex vbi deceſſit, ingentem & quadratam ſcrobem effodiunt, dein regis corpus exenterant, ceraque illud vndique circumlinunt, aluum optime expurgant & ſcelere contrito, thymiamate apii ſemine & aniſi complent, reſutumque cadauer ad alias gentes plauſtro deferunt, quod illi excipientes aurem recidunt, crinem circumtondent, brachia circumcidunt, frontem naſumque ſauciunt manum, ſiniſtram ſagittis traiiciunt, poſtmodum cadauer ad aliam rurſus gentem, cui imperitent carpento deuehunt, atque inde referunt eò vnde prius diſceſſerant, omnibus regem comitantibus ad id deſtinatis. Simulac verò luſtratæ ſunt omnes nationes, quibus rex viuens imperabat, apud illas, quæ in extremis habitant, reponunt, cadauerque ſuper thorum in loculo componentes haſtas hinc & hinc defigunt, & deſuper ligna diſponunt, & pallio contegunt. In altera verò loculi parte aliquam ex regiis concubinis iugulatam ſepeliunt, atque vnà pocillatorem, coquum, equiſonem, miniſtrum, & qui regis erat à nunciis, equosque, & aliarum rerum omnium primitias, cum iis etiam phialas au-

las aureas, aliaque huiuſcemodi. Hanc tamen Seruius Grammaticus Indorum eſſe conſuetudinem exiſtimauit. His autem quæ iam retulimus circa Regis inferias expeditis, humum certatim iniiciunt, quam maximum tumulum ſtruere parantes. At vbi annuum exactum eſt ſpacium, itidem rurſus agunt, quinquagintaque ex ſeruis ingenuis ſtrangulatos mactant, totidemque equos, quos eductis inteſtinis palea replent, eosq; tum quinquaginta iuuenes, tum equos tignis traiicientes, dirum ſpectaculum ſepulchro regio circumponunt. Atque hæ quidem Scytharum regum inferiæ. Priuatorum verò & reliquorum in hunc modum fieri ſolent. Defunctorum corpora condiunt, eaque plauſtris impoſita proximi ad amicos circumferunt, cadauer excipientes epulum iis, qui illud ſequuntur, exhibent, & in hunc modum quadraginta diebus priuatorum hominum comitatus circumagitur, poſthæc humatur, ſi prius tamen cadauer expurgauerint. Caput cerebro euacuant, abluuntq;, circa corpus tria ligna ſtatuunt, hinc inde procumbentia: circum hæc lanea pilea obtendunt, quam maxime poſſunt obſtipantes, & in ſcapham inter ligna pileaque poſitam, lapides igne candentes iniiciunt, ſuper quos ſemen cannabis, quæ apud illos precioſiſſima naſcitur, imponunt, vnde vapor emanat omni Græcorum ſuffimento odoratior, quo ſtupentes odore Scythæ eiulant, ſtupentq;, id quod eſt apud eos lauacri loco. Neque enim corpora lauant, ſed eorum vxores aquam infundentes, cupreſſo, cedro, aut thuris ligno, ad ſcabrum aliquod ſaxum corpus atterunt, mox cum intumuerit, illud medicamentis quibuſdam perlinunt, & ſimul faciem, quæ poſtero die, amotis medicamentis, conſpicua ſplendidaq; apparet.

Alius Scytharum Mos.

Alios eſſe Scythas legimus, qui inter epulas defunctorum corpora deuorant, quod Lucianus & Tertullianus ſcribunt. Sed quoniam ampliſſima latiſſimaq; eſt Scytharum regio, ſunt ex iis aliqui, quibus fere perpetuæ ſunt niues, qui parētum cadauera inter niues & glaciem truncis affixa arboribus ſuſpendunt, arbitrati flagitium & ſcelus eſſe, ea terræ mandare, ſcribit Stobæus, Tauros gentem Scythicam qui & Taurici appellati ſunt, cum Regibus extinctis gratiſſimos eorum amicos ſepelire, ſi vero amicus aliquis Regi interierit, pro illius merito regem aut totam aut partem auris abſcindere. Apud eundem Stobæum legimus Indos id moris habuiſſe, vt tot piſces in ſepulchrum coniicerent, quot hoſtes, qui ſepeliretur interfeciſſe conſtaret.

IV.

Aethiopum Ritus sepeliendi.

Æthiopas diuersos esse manifeste qui de orbis situ scripserũt, ostendunt: Atlanticos tamen in Africa imprimis celebratos inuenio, quorum sepeliendi instituta Scythicis subiungere non ab ordine alienum mihi visum est: si prius tamen de Regum morte in medium attulero. Scribit Diodorus, Sacerdotes qui circa Meroen Insulam Deorum cultui assistentes inseruiunt, maximam præcipuamque autoritatem habere, eamq; imprimis, vt cum oportunum eis visum sit, & expedire, Regibus significare, vt sponte mortem oppetant, quibus dicto audientes Reges nullatenus abnuentes, voluntariò eam subeũt, aliquosq; apud illos esse, qui cum Rege libenter occumbant, nec deesse, qui, si forte Rex aliqua corporis sui parte debilis sit, vt Regem imitentur, ea se parte mutilant priuantq;, adeo verum est quod à lepido Poeta canitur:

Mobile mutatur semper cum Principe vulgus.

Quod & à Philosopho multo ante scriptum fuerat. Priuatorum vero Æthiopum, quemadmodum diuersa eorum regio, ita varia quoque sepeliendi institutio. Alii quidem defunctos in fluminibus abiiciunt, id elementum optimum arbitrantes. Sextus quidem Empericus hos Ichthyophagos nuncupatos ait, hoc est, vt quidam verterunt, Piscedulos: idque ea ratione ab ipsis fieri prodit, vt à piscibus cadauera vorentur, quod piscibus ii victitent. Alii sunt Æthiopes, qui vitreis vasis conclusos mortuos suos conseruant, vt nepotibus & posteris eorum sint notæ effigies, & idcirco eorum sæpe sunt memores. Herodotus tamen rem ita explicat. Posteaquam, inquit, Æthiopes, qui Maerobii vocantur, mortuum arefecerunt, totum gypso inducunt, picturaque exornant, & eius quoad fieri potest effigiem repræsentant. Dein sepulchrum ei è vitro, quod apud illos abundat & passim effoditur, circundat, in cuius medio defunctus interlucet, nihilque fœditatis vel tetri odoris exhibet, sed omnia pene viuo assimilis. Sepulchrum hoc ipsum propinqui per annum intra ædes seruant, omniumque illi rerum primitias offerunt, anno vero exacto efferunt, extraque vrbem statuunt. At eorum alii fictilibus vrnis condientes, circa Templorum septa sepeliunt, & per hoc maximum habent iusiurandum. Quidam & Satis hoc attribuunt, vt retro diximus.

V.

Indorum sepeliendi Consuetudo.

Indorum quoq; multiplex variaq; sepeliendi consuetudo.

Parentes mactantur.

Quidam parentes, priusquam annis aut morbo aliquo in maciem eant, velut DEORVM hostias mactant, cæsorumque visceribus epulari fas & maxime pium est. At vbi senectus aut morbus incessit, procul à cæteris abeunt, mortemque in solitudine, nihil anxii sollicitiue expectant.

His prudentiores, quibus sapientiæ studium contingit, mortis tempus non expectant, sed semet ignibus ingerendo, eam læti & hilares accersunt. Scribit Egesippus eos primum protestari, quod discedere velint, nec ideo vllum obstrepere. Deinde vbi apparatus mortis processit, eos lætos insilire ardentem pyram, & astantibus valedicere, dolere quidem mulieres, quasi subsidio destitutas, & paruulos liberos, quod derelinquantur. Alios vero cæteros benedicere, nec inuidere, quod meliores ipsi ad splendidiora loca & ad puriora consortia festinent. Hoc idem & suo carmine Lucanus testatur:

Quiq; suas struxere pyras, viuiq; calentes
Conscendere rogos.

Hunc insuper & alium alias nationes moriendi morem habere legimus, vt dicemus.

VI.

Padæi.

Padæos gentem Indicam scribit Herodotus, ægrotantes interimere ac epulari, mulieresque mulieribus idem officii præstare, etiamsi negent ægrotare, qua causa, inquit, pauci apud eos ad senectutem peruenire dicuntur, & si perueniant mactati itidem comeduntur. Plinius apud Indos linum gigni prodit, quod Latini viuum, Græci Asbestinon ex argumento naturæ vocant, quod ignibus non absumitur. Ex eo factas Plinius se vidisse mappas ait, & ego ex aliis hoc tempore audiui: ex eo funebres confici solebant tunicæ, quæ Regum fauillam corporis cremati à reliquo separarent cinere. Maurus vero Honoratus in Commentariis Virgilianis Indorum consuetudinem scribit fuisse, vt quoties eorum Reges moriantur, cum his dilecti equi, serui, & vna de Vxoribus, quæ Regi charior fuisset, incenderetur, inter quas de hac ipsa re magna erat contentio. Solinus, aliique nonnulli non modo Regum Vxores hoc facere, sed & priuatorum prodiderunt. Solini verba asscribam. Apud Indos, inquit, quibus ad viuendi rationem propensior cura est, multæ Vxores in eiusdem viri coeunt matrimonium, & cum maritus

homo eſſe deſierit, apud grauiſſimos iudices ſuam quæque de meritis àgunt cauſam, & quæ officioſior cæteris ſententia vicerit iudicantium, hoc palmæ refert præmium, vt arbitratu ſuo aſcendat rogum coniugis, & vmbris eius ſemetipſam det inferias, cæteræ nota viuunt. Lucianus verò Indos μυέλῳ, hoc eſt medulla circumlini. Alii Indis, qui Macrobii cognominati ſunt, hoc ipſum attribuunt. In vulgatis Luciani Codicibus male, vt puto ὑάλῳ pro μυέλῳ legitur. Diuerſa ab his Sextus Pyrrhonius. Indorum enim, ait, aliqui, vulturibus cadauera lancinanda attribuunt. Aliqui Taxillis hoc tribuũt, vt Hieronymus ſcribit, & ante Hieronymum Ariſtobulus, vt eſt apud Strabonem, qui Taxillam vrbem locupletiſſimam & inſignem Indiæ ſcribit, qui eius regem Taxillum, quod recte ſe erga Alexandrum geſſerat, ab eo honoribus ad inuidiam reliquorum, accumulatum. Alii hoc quod diximus de Vulturibus liberas factitaſſe prodiderunt. Sed mirum hoc, cum Procopius hac ſolum cauſa à Perſis prouocatos ſcribat, quod Chriſtianorum ritu defunctorum corpora ſepelirent. Verum hoc potuit diuerſis temporibus contigiſſe.

VII.

Calaciæ Gens.

Indicam inſuper gentem Calaciæ ſcribit Herodotus, quæ parentibus veſcatur. Vnde, inquit, interrogatus à Dario, quantum pecuniarum peterent, vt patres igne cremarent, illos reſpondiſſe, iube Rex meliora ominari. Sunt & apud Indos ſapientes Brachmannæ, qui mirabiliter mortem contemnunt, quod cum ab aliis tum à Strabone traditur, ſeq; ad eius contemptum mire exercebant. Idem Megaſthenes prodidit. Notiſſima eſt de Calano Hiſtoria, qui ſe vltro incẽdio obtulit, cum iam mori decreuiſſet. Nicolaus Damaſcenus & Philoſophus & Hiſtoricus ſcribit à ſe viſum Zarmanochegam Indum, qui ſatis fortunatus Athenis ſe cremauit, quod abunde vixiſſet, in cuius tumulo ita inſcriptum fuit. Zarmanochegas Indus ex Barcho iuxta patrios Indorũ mores ſe ipſum immortalem faciens, hic iacet. Atque de Indis hucvſque.

VIII.

Græcorum ſepeliendi Ritus.

Iam verò Græcorum ſepeliendi morem afferamus, quos Lucianus ait cadauera cõbuſſiſſe, ꝙ & manifeſtius ex Poetis colligimus, atq; inprimis Homero, qui in Patrocli funere rem clariſſime executus eſt, in cæteris ea fere quæ noſtri. Cæterum qui pro patria occubuiſſent, longe honeſtiore exequiarũ honore afficiebantur, quã rem luculentiſſime deſcribit Thuc. & propterea eius fermè verbis hic tibi aſſcribam. Facto, inquit, triduo ante

ante exequiarum diem tabernaculo, mortuorum ossa proponebantur, & suorum quisq; reliquiis, si quid libuisset, imponebat. Cum efferebantur, singularum tribuum singulas arcas, suæ cuiusque tribus ossa continentes vehiculo deportabant, vnus præterea totus inanis constratus simul deferebatur, eorum quorum ossa non extarent, vel inter cæsorum corpora reperti non fuissent. Educebant verò funus voluntarii quique promiscuo vel ciues vel hospites, cum interea fœminæ aliqua defunctis necessitudine coniunctæ lachrymantes deflerent: ossa sepulchro publico composita inferebantur, quod Athenis quidem iuxta Callisti monumentum fuerat in suburbanis, quo in loco semper qui in pugna occiderant, sepeliri consueuere, præter eos, qui in Marathone occiderant, quorum singularem fuisse virtutem existimãtes, eodem in loco monumentum erexerunt. Postea verò quam sepulturæ traditi omnes fuissent, vir eloquentia præstans ex numero seligebatur, qui in defunctorum laudes luculẽtam haberet orationem. Extant ad hunc diem Orationes elegantissimæ hac de re Lysiæ, Demosthenis & Periclis seu Thucydidis, quas nunc me vidisse recordor. Athenienses quidem adeò sepulturæ eorum, qui in bello occubuissent, curam habuere, vt si quis ducum bello peremptos sepulchro honestare neglexisset, capitis pœna puniretur, quare & summos duces, quia cæsos nauali pugna in mare deiecerãt, graui supplicio affecere. Quin & cum occisorum pro patria cadauera minus assequi possent, dispersa eorum ossa & dissipata, diligenter exquirere, & humo mandare curæ fuit, cæteraque facere, quæ superius modo commemorauimus. Vnde de Nicia egregio Atheniensium Imperatore traditur, quod omnem exercitum subsistere iussit, vt duos tantum peremptos milites sepulturæ mandaret. Cimon quoq; Miltiadis filius se captiuum exhibere non dubitauit, vt pater sepulturæ traderetur. Sed hæc publica. Priuatum verò morem fuisse tradit M. Tullius Atheniensibus à Cecrope institutum, hoc est, terra humandi, quod cum proximi fecerant, obductaque terra erat, frugibus obserebatur, vt sinus & gremium quasi matris mortuo tribueretur, solum autem frugibus expiatum, vt viuis redderetur. Verum cum apud eos increuisset funerum & sepulchrorum magnificentia vsque ad luxum, Demetrius Phalereus eam minuit lege, & ante lucem voluit cadauera efferri, sepulchrisq; nouis modum finiuit. Nam super terræ tumulum noluit quid statui, nisi columellam, tribus cubitis non altiorem, aut labellum, quin & certum his magistratum præfecit. Illud præterea humandis defunctis ab Atheniensibus obseruatum, vt orientem versus cadauera vertere solerent, contra verò ad occidentem Megarenses & Phœnices.

IX. Lace-

IX.

Lacedæmoniorum Funera.

Nec parua incuria omiserim Lacedæmoniorum Regum funera, quę à parcissima licet Ciuitate, multo tamen & magnifico apparatu celebrari solebant, id quod imprimis ostendit Herodotus. Nam equites inquit per vniuersam Laconum regionem Regis interitum pronunciabant, fœminæ per vrbem ollas pulsitabant. Interea dum hæc sic fierent, ex singulis domibus mas & fœmina sese præ luctu & lachrymis fœdabant, quod si facere renuissent, grauibus pœnis mulctabantur. Regiis exequiis ex omni Lacedæmoniorum regione necessarios quosque & vicinos adesse oportebat, qui simul ad Regis funus coniuncti conuenissent, promiscuo sibi vicissim frontes pulsabant cum gemitu & vlulatu, optimum quemque vltimum fuisse Regem vociferantes. Si quis vero eorum bello periisset, eius simulachrum effingebant, totoque splendide ac magnifice strato componebant, perque decem dies continuos, qui regio funeri dicabantur, iustitium indicebatur, & silebant fora, nec interim magistratuum consessus vllus erat, verum assiduus luctus. Atq; hæc Spartiatarum Regum inferiæ. Ciuiles vero exequias Lycurgum ita statuisse accepimus, vt nihil cum mortuo sepeliretur, puniceo tantum amictu velatum & oleæ fronde cadauer terræ obduceretur. Eiusdem quoque lege sancitum, vt in vrbe & secus Deorum templa sepulchra construerentur, vt Plutarchus docet, à quibus, vt diximus, Christiani ipsi nostrum institutum sumpsisse videri possumus. Lugendi vero tempus ad vndecimum diem illis præfinitum fuit, duodecimo Cereri rem sacram faciebant, luctumque soluebant.

X.

Argiuorum Ritus.

Argiui ex Græcis omnibus in funeribus albis vestibus, ablutis aqua, teste Socrate, soli induebantur, in quibus & sacrum illud erat, quod ἔγκνισμα illi vocabant, in quo & carnes coctas exhibebant, vt Plutarchus refert. Præterea circumlitos mortuos condire solitos, scribit Cicero, vt quam maxime corpora diuturna permanerent. Hoc & Assyriis, vt paulo ante diximus, attribuitur.

XI.

Persarum sepeliendi Ritus.

Strabo etiam, Sola, inquit, sepeliunt corpora Persæ, cæra oblinentes, MAGOS VERO INSEPVLTOS AVIBVS EDENDOS DIMITTVNT.

D. Hie-

D. Hieronymus Persas, inquit, non prius cadauera humare, quam aut ab alite, aut à cane traherentur. Idem & Procopius. Idem & Agathius in secũdo Historiarum cum de sepultura ageret Mermeroes Persarum Regis viri strenuissimi. Tunc inquit, in destinatum locum solum nudumque cadauer Regis mortui reliquerunt, canibus simul & auibus, eiusmodiq; cæteris carniuoris obscœnisq; animantibus vorandum, quando quidem inquit, hunc Persæ seruant sepeliendi ritum, vt nudata à canibus & feris ossa per campos dispersa maneant. Neq; enim aut vrna condere, aut terra obruere defunctorum corpora fas est Persis. Hæc ferme ille. Lucianus tamen Persas sepeliri tradit. Quod autem Persę suorum cadauera non cremarent, vt Græci, in promptu causa est, quod DEVM ipsi ignem arbitrantur, eumq; colunt, & propterea nefas illis videtur, DEVM hominum cadauera depasci. At verò Curtius in lugubri veste Persarum coniuges & liberos in funere tonderi prodidit. Non homines modo, sed & iumenta quoq; testis est Herodotus in vltimo, cum de nece agit Masistii, viri apud Persas spectatissimi. Suetonius etiam Tranquillus cum Grammatici interitum describit: quin & Barbaros, ait, quosdam Regulos ferunt barbam posuisse, & vxores capita rasisse, ad indicium maximi luctus.

De Tonsura Capillorum.

Sed postquam incidimus in tonsuræ mentionem, scribit Plutarchus Græcos, si quid eis aduersi accidisset, viros capillos aluisse, fœminas totondisse, vt supra quoque meminimus. Scribit Herodotus Argiuos capita totondisse, cum superati à Lacedæmoniis fuissent in agri Thyræi contentione, ac si in maximo luctu constituti fuissent. Vnde, ait, legem tulerunt, ne quis comam aleret, donec Thyręas recuperassent. Stobæus ex Nicolao Damasceno, Philosopho & Historico apud Græcos doctissimo, morem recitat fuisse, quod si quis apud Indos maximum aliquod peccatum admisisset, à Rege tonderi iubebatur, tanquam apud cam gentem tonderi maxima sit ignominia & dedecus. Sed de Capillorum tonsura si minus forte accurate, copiose tamen scripsimus super illud Mosis, non in rotundum caput attondebitis, quare iam nunc in viam redeo.

Scribit Sextus Empericus Persarum morem esse vita functos in crucem tollere, nitro salire, & postmodum corio contegere. Persarum Magos ac sapientes scribit Cicero suorum corpora non humare, nisi sint antea à feris laniata. Parthi eadem ferme quæ Persæ instituta seruauere, hoc est, defunctorum cadauera canibus auibusq; lanianda proponere, nudaq; post ossa terra condere.

XII.

Hyperborei ad Arcton.

Hyperborei ad arcton morem hunc custodiunt. Mors, inquit Plinius, non nisi satietate vitæ epulatis delibutisque senibus luxu, ex quadam rupe in mare salientium, hoc genus sepulturæ beatissimum. Eadem scribit Mela Pomponius.

XIII.

Co Insula.

Hæc Lex in Co Insula ad Hellespontum posita fuisse proditur, vt Sexagenarii aconito vitam finire cogerentur, ne videlicet desides absumerent fortium virorum cibaria.

XIV.

Troglodytæ.

Troglodytarum sepultura fuisse pene ridicula videri potest. Nam vt est à Diodoro proditum Paliuri ramusculis corpus obligabant, ceruicemq; cruribus annectebant, inde cadauer ipsum eminentiori loco depositum saxis & lapidibus obruebant. Dein super saxorum cumulum, nullo de suorum morte affecti dolore capræ cornu deponentes cum risu abibant. Sextus Pyrrhonius eadem fere omnia, nisi quod de Paliuri ramo non meminit.

XV.

Insulæ Baleares.

In Insulis quæ Balearides nostris, à Græcis Gymnasides vocantur, illud quidem moris fuit, vt eius qui esse desiit, lignis quibusdam corpus membratim in frusta conciderent, & mox concisum in vas componerent, tum demum saxorum ac lapidum aceruo accumularent, id quod Diodorus Siculus scriptum reliquit.

XVI.

Nasamones Africani.

At Nasamones Africana gens, sedentes vita functos sepeliebant, idq; maxime obseruabant, vt cũ quis animam efflare cœpisset, sedentẽ constituerent, ne supinus occumberet, quod scribit Herodotus. Silius verò Italicus Nasamonas in mare sua cadauera, & in pelagus proiecisse cecinit.

XVII.

Panebi in Libya.

Panebi populi Libyæ, cum eorum Rex moriebatur, reliquum quidem corpus eius ſepeliebant, vt Stobæus tradit, caput vero abſciſſum & inauratum in Templo ſuſpendebant, ac conſecrabant.

XIIX.

Nabathæi, Arabes, Sabæi.

Nabathæi atque Arabes, nec non Sabæi defunctorum corpora ſtercoribus ſimilia putabant, atque ideo regum ſuorum ac ducum cadauera in ſterquiliniis, cœno fimoq́; obtegebant, dein terra condebant.

XIX.

Maſſagetæ Parentes comedunt.

Maſſagetæ verò Scythica gens eos miſerrimos ac infeliciſſimos putabant, qui infirmitate ac morbo decumbentes morerentur, talesque feris beſtiisque vorandos proiiciebant. Vnde cum parentes & propinqui in ſenium vergerent, iugulabant, eosq́; in fruſta conciſos, & ouium ac pecudum carne permixtos, in menſa appoſitos abſumebant. Satius rati à ſe illos, quam à vermibus abſumi. Idem ferme ſcribit Herodotus in primo. Septimius verò Tertullianus in libris aduerſus Marcionem inſtitutum hoc Pontices gentibus aſſcribit. Parentum, inquit, cadauera cum pecudibus cæſa conuiuio conuorant, qui non ita diſceſſerint maledicta mors eſt.

XX.

Colchi.

Colchos mortuos non ſepeliſſe ſcribit Stobæus, verum ex arboribus ſuſpendiſſe, quod genus ſepulturæ aërium fuit.

XXI.

Derbices.

Derbices gens Scythica Hyrcanis proximi eos qui ſeptuageſimum annum exceſſiſſent, iugulabant, & in conuiuiis appoſitos neceſſarios & propinquos ad epulas conuocabant. Abſtinebant verò à Vetularum carnibus, eas tantum præfocatas condebant. Atqui ſi ante id temporis ſpacium aliquis fato ceſſiſſet, non eſſe, ſed terra condere ſolebant.

XXII.

Caspii in Parentes.

Caspii parentibus, vt septuagesimum annum instare viderent, occludunt, illosq; recte admodum obseruant, vt fame intereant. Alii tradunt, vbi ad id ætatis peruenerint, inter syluas in lectulo destitui, finem rei obseruantibus & prospicientibus suis. Quod si forte supraurolantes aues vnguibus & rostro iacentes discerpserint, summum eos felicitatis gradum assecutos arbitrantur. Si verò à canibus & feris dilanientur, eos quidem beatos ac felices existimant, sed non æque vt ii qui à volucribus discerpti sint. At si neq; ab his, neque ab illis, eos perinde ac infelicissimos lugent.

XXIII.

Eruli.

Eruli, qui Danubii accolæ sunt, eam teste Procopio consuetudinem in sepeliendis suis habent, vt senibus quidem & morbo male habentibus fas non esse existimarent diutius vitam producere. Verum vbi aliquis ita esset affectus, propinquos rogare cogebatur, vt se quanto ocyus ex humanis delerent, tum verò proximi & cognati ingentem pyram lignis struere, vt super eam tanquam fastigium quoddam, hominem morti destinatam collocare. Ad hæc aliquis nulla ei necessitate coniunctus, pugione illum conficere, cognati ignem rogo iniicere, cremati ossa legere, terra condere, legibus obligantur. At verò defuncti vxor si non multo post iuxta viri sepulchrum laqueo vitam finiisset, perpetuæ ignominiæ nota inurebatur.

XXIV.

Bactriani & Hircani.

Bactriani & Hyrcani suos ætate confectos canibus obiicere consueuere, quos quidem canes propterea publice alebant, suæque linguæ vocabulo Sepulchrales vocabant. Quod immane facinus Nicanor apud Bactrianos Alexandri præfectus cum emendare tentasset, pene, vt scribit Hieronymus, regnum amisit. De Hyrcanis quidem in hunc propemodum modum Cicero: In Hyrcania, inquit, plebs publicos alit canes, optimates verò domesticos, atque pro sua quisque facultate canes parat, à quibus lanietur, optimamque eam censent esse sepulturam. Idem Sextus Empericus asserit. Sunt qui & canes ipsos sepulchrales ideo nuncupent. At D. Hieronymus non à canibus solum lacerari tradit, sed & volucribus semiuiuos lancinari, atque vt canit Lucretius:

Viua vident viuo sepeliri viscera busto.

XXV.

Tibareni Scythiæ.

Tibareni, qui Scythię populi sunt, quos senes dilexerunt patibulis affigunt, id quod & Persas facere ait Sextus.

XXVI.

Essedones.

Essedones Scythiæ & ipsi populi, parentum suorum funera cantibus lęti prosequi dicuntur, conuocatisque propinquorum cœtibus, cadauera ipsa dentibus laniant, pecorumque visceribus mixta, vt de Massagetis retulimus, conuiuis inter epulas apponunt. Osse autem capitis, quod craniam vocamus & caluariam, poculi loco habent, quod & auro circumornant, vt Solinus autor est & Mela. Alii Celtis hoc attribuunt, quod modo de Capitis osse dixi. Aliter ab Herodoto traditur, ait enim, defuncti caput denudatum purgatumq; inaurant, eoq; pro simulachro vtuntur, agentes illi quotannis maiores & hostias & ceremonias.

XXVII.

Albani.

Albanos montis Caucasi incolas, defunctorum curam nullam habuisse, sunt qui tradant, eosque cum opibus & pecuniis reliquisque eorum rebus pretiosis quibuscunque parentes sepelire, iam olim consueuerant, ne scilicet diuitiæ post obitum relictæ defunctorum memoriam desideriumq; afferrent, autor Strabo, vnde & parum diuites fuisse à scriptoribus produntur.

XXVIII.

Lotophagi.

Lotophagi Libyæ populi suorum cadauera in pelagus iacere consueuere, ea suasi opinione, minimum interesse, humone an humore corpora dissoluantur.

XXIX.

Pæones.

Pæonas Laertius in stagna suos iam vita functos proiicere scriptum reliquit. Suos & Ichthus ophaphi, vt dictum est.

XXX.

Phryges.

Phryges igne cremare, vt Græci, consueuere, mox sepelire. Alia

Sacerdotum consuetudo, quos decem cubitis erectos constituunt sublimes super lapidum struem, nec vt cæteros defodiunt, quod idem scribit Stobæus.

XXXI.

Lycii.

Apud Lycios non morem duntaxat, sed legem etiam fuisse accepimus, vt non nisi veste muliebri lugerent, idque ob eam rem factum, vt cultus deformitate commoti, se maturius à mœrore abducerent, cum luctum intelligerent effœminatum esse, & mollem, & à viri grauitate dignitateque maxime alienum.

XXXII.

Thraces.

Thracum varia sunt instituta, vt variæ quoque eorum gentes.

XXXIII.

Trausi.

Trusi enim qui inter eos connumerantur, vbi in lucem infantes editi sunt, lugent: vbi quis naturæ concessit, læti atque hilares, per iocum læticiamque humare soliti sunt, arbitrati eos ex tot vitæ incommodis liberatos. Stobæus & Causianis hoc attribuit. Certe & Hesiodus, qui & ipse Thrax fuit, natales hominum lugens, vt ille ait, gaudet in funere.

XXXIV.

Getæ.

Getæ & ipsi Thraces à plerisque existimati, vt Hieronymus & Osorius scribunt, idem faciunt à Zamolxi edocti. Fuit verò, vt scribit Herodotus, Zamolxis homo Pythagoræ quondam discipulus, qui in patriam reuersus cum animaduerteret, Thraces male viuere & inscite, eorum ipse edoctus Ionicum viuendi genus & mores ipsis dedit & leges, docuitque & persuasit popularibus eas seruantibus, post obitum eos ad sese in eum locum ituros, vbi superstites omnium bonorum compotes essent futuri. Per hoc diuinitatis opinionem consecutus, è Thracum se conspectu abduxit atque euanuit, maximo sui desiderio post se relicto. Ad hunc mittere consueuere, cum naui quinque remigum, nuncium quempiam, ex se ipsis sorte delectum, præcipientes, ea quibus ipsi tum indigerent, eumq; ita mittentes, eorum quibusdam negociũ dabatur, vt tria iacula tenerent, aliisq; comprehẽsis, eius qui ad Zamolxin mitteretur, manibus pedibusq; hominem agitantes, in sublime iactarent ad iacula, qui si in præsens extingueretur, propitium sibi DEVM arbitrabantur, sin minus, ipsum nuncium insimulabant, asseuerantes malum il-

lum illum esse virum. Hoc insimulato alium mittebant, dantes adhuc viuenti mandata. Sed præter hæc pleraque alia de Zamolxi à Strabone traduntur, deq; eius cultu, vt cæteros tum Græcos, tum Latinos, in præsentia scriptores prætercam.

XXXIV.

Crestones.

Crestones & ipsi Thraciæ populi his superiores id sepeliendi moris habent, vt quæ vxor magis dilecta à viro sit, ea mactata cum viro sepeliatur. Sed optimatum, qui apud Thraces sunt, Herodotus hanc sepeliendi consuetudinem esse prodidit. Triduo, inquit, cadauer proferunt, mactatisq; quotidie victimis comessantur, mox deflent, tum defuncti corpus crematum terræ mandant, congestoq; desuper tumulo certamina proponunt, sed singulorum tantum hominum, quæ μονομαχίαι dicuntur. Sed de Thracibus in vniuersum plura Pomponius & Solinus, qui vt sunt breuitatis studiosi, ita loquuntur. Vna, inquiunt, gens Thraces habitant, aliis, aliisq; præditi & nominibus & moribus. Quidam feri sunt, & ad mortem paratissimi Getæ vtiq; id varia opinio perficit: alii redituras putant animas abeuntium: alii etsi non redeant, non extingui tamen, sed ad beatiora transire: alii emori quidem, sed id melius esse quam viuere. Itaque lugentur apud quosdam puerperia, natiq; deflentur: funera contra festa sunt, & veluti sacra cantu lusuq; celebrantur. Ne fœminis quidem segnis est animus super mortuorum corpora interfici, simulq; sepeliri votum eximium habent, & quia plures simul singulis nuptæ sunt, cuius id sit decus apud iudicaturos magno certamine affectant. Moribus datur, estq; maxime lætum, cum in hoc contenditur, vincere. Mœrent alii vocibus, & cum acerbissimis planctibus efferunt. At quibus consolari eas animus est, arma opesq; ad rogos deferunt, paratiq; vt dictitant cum fato, si detur in manus vel pacisci vel decernere, vbi nec pugnæ nec pecuniæ locus sit, manentq; domi non procis nupturæ. Atque hæc quidem ex Mela magis, quam Solino.

XXXV.

Macedones.

Macedonibus nullum tam solēne munus fuisse proditum est, quam suos sepelire.

XXXVI. Gal-

XXXVI.
Galli.

Gallorum in ſepeliendis cremandiſque cadaueribus ritus his prope verbis à Cæſare ſexto belli Gallici Commentario refertur: Funera ſunt,inquit,pro cultu Gallorum magnifica & ſumptuoſa,omniaq; quæ viuis cordi fuiſſe arbitrantur in ignem inferunt, etiam animalia, & paulo ſupra hanc memoriam (hoc eſt, ipſius Cæſaris) ſerui ac clientes,quos ab iis dilectos eſſe conſtabat, iuſtis funeribus confectis, vna cremebantur. Et hæc quidem Cæſar. Mirum quidem eſt, quod de iiſdem tradit Pomponius: Æternas,ait,Druidas apud eos animas aſſerere,vitamque eſſe alteram ad manes. Itaque cum mortuos cremant ac defodiunt,acta viuentibus olim negotiorum ratio,etiam & exactio crediti, defertur ad inferos,erantque qui ſe in rogos ſuorum, velut vna victuri libenter immitterent. At vero Maſſiloenſes inter Gallos eruditiſſimi, vtpote à Græcis oriundi, eodem die quo funus eſſet elatum domeſtico ſacrificio adhibito,neceſſariorum ac cognatorum cõuiuio celebrato, luctum finire conſueuere.

XXXVII.
Germani.

Germanorum vero funera ita deſcribit Cornelius Tacitus, vt illorum nulla eſſet ambitio, id ſolum obſeruarent, vt clarorum virorum corpora certis lignis cremarentur, ſtruem rogi nec veſtibus nec odorib. cumularent, ſua cuiq; arma quorundam igni & equus adiiciebatur, ſepulchrum ceſpes erigebat, monumentorum arduum & peroperoſum honorem & grauem defunctis aſpernabantur,lamenta & lachrymas cito, dolorem & triſtitiam tarde ponebant: fœminis lugere honeſtum. Vtrique vero, hoc eſt, Germani & Galli hac tempeſtate, vt Chriſtiani Chriſtianorum exequiis & ceremoniis mortuos ſepeliunt.

XXXVIII.
Iudæi.

Iudæorum conſuetudinem eſſe corpora condere potius, quam cremare more Ægyptio, idem Tacitus autor eſt, quod & in Iudæorum ſacris libris manifeſtius conſpicitur: quem morem & hodie ab iis, qui diſperſi ac palantes nullis certis ſedibus vagantur, ſeruari videmus. Condiri vero odoramentis & aromatibus, candidiſque inuolui linteaminibus,cum eorum, tum Euangelica doctrina docet. Magnos autem

adeo

adeò sumptus in suis sepeliendis aliquando fecisse scribit Iosephus, vt plerique ea causa ad inopiam redigerentur. Illud addit D. Hieronymus: Flentes, inquit, vsque hodie Iudæi, nudis pedibus in cinere volutati, sacco induti, ex superstitione Pharisæorum, prius cibum lentis accipiunt, signantes, quali edulio primogenia perdiderint: & merito, ait Hieronymus, quia resurrectionem CHRISTI non credentes Antichristi parantur aduentui. Hoc quidem ille, qui & alio loco, libro scilicet in Hieremiam tertio: Mos, inquit, hic fuit apud veteres, & vsque hodie in quibusdam permanet Iudæorum, vt in luctibus incidant lacertos, & caluitium faciant, quod & Iob fecisse legimus, manifestius Propheta ipse. Non sepelientur, ait, neque plangentur, & non se incidant, & neque caluitium fiat pro eis, & non frangent inter eos lugenti panem ad consolandum super patre suo & matre, & domum conuiuii non ingredieris vt sedeas cum eis, & comedas & bibas. Quæ Prophetæ verba morem ostendunt hæc facta fuisse in funeribus. Sepeliri verò in agris, & obstrui sepulchrorum ostia saxis & lapidum molibus antiquitus mos fuit. Nunc quidem vt plurimum exilia sunt, cippo tantum & gleba terræ contenti, vel tegula fictiliue Plintho, vel si qui magis marmoreo lapide. Illud vtique Iudæi religiose antiquitus seruarunt, vt nec hostem quidem insepultum dimitterent, ne dum qui patibulo fuisset suffixus.

XXXIX.

Turcæ.

Turcarum quoque funera his áddere par visum est. Solent igitur qui inter Turcas optimates sunt, sua sibi sepulchra cõstruere iis potissimum in locis, vbi solitarium sit solum, & nullo tempore cultum, in viridariis scilicet & in specubus: tametsi apud eos etiam sint cœmiteria, vbi populares passim & vulgares terra, vt nostri, obruũtur. Potentiorum inquam & optimatum funera, eorum sacerdotes, quos patrio illi vocabulo Thalassamanas vocant, pro hominis fortuna & conditione multi comitantur, identidem hoc Carmen concinnentes: DEVS EST, DEVS ET VERVS DEVS ET MAGMAN DEI NVNCIVS. Efferunt verò Turcæ cadauera in caput, vt Hebræi quoque, non in pedes, vt nos. Consequuntur funus necessarii ac propinqui, & post hos hinnientes equi, hamis quibusdam naribus affixis, & cum his humi tracta insignia & vexilla ducunt, & hastas fractas, & huiusmodi cætera nonnunquam & equos inuersis ephippiis constratos. At verò Turcarum Reges alii templa & Xenodochia pro sepulchris construunt, quibus & prouentus annuos, & reditus opulentos adscribunt ad inopum & pauperum subsidia. Solent id quoque plerique eorum principes efficere, vt circum sepulchra, cæterasq; arbores viuentes serant, simul & violas, & halantium florum omne genus, ad-

dunt & his marmoreos titulos, ſuis inſcriptos literis. At verò Turcarum ſepulchra obtecta ſunt quædam, quædam detecta, hoc eſt, ſub diuo, vt apud nos quoq; Primatum quidem ſepulchra quotidie fere nouis ſtragulis ac palliis obteguntur. Adduntur & his Diademata, quæ vulgo TVRBANT vocantur, variisque omnia floribus inſpargunt. Turcæ verò funerum luctus finiunt tertio plerunque die, nonnunquam octauo, conuocatis ad epulas & conuiuia amicis & propinquis, vbi & ſermones habentur tempori & rei congrui. Non ideò tamen fœminæ, Matres ſcilicet & vxores, ſororesque, ac eiuſmodi reliquę, à luctu ceſſant, quæ frequentius ſepulchrum adeunt, ſuamque ſortem deflent, eiulatum noſtratium haud parum imitantes. Atque hactenus quidem paucioribus tibi, quam potui, Turcarum funera ſum executus.

XL.

Chriſtianorum Funera.

Nunc ſummatim noſtra Chriſtianorũ inſtituta tibi attingam, quod ea notiſſima ſunt. Defunctorum nos corpora, vt antiquitus Romani, lauamus, & vt cuiuſque vitæ conditio, proprio habitu, hoc eſt, vt Pontifex pontificio, rex regio, ornatu, vel vt ſibi quiſque teſtamento legato iuſſiſſet, induimus, & humanæ redemptionis inſigni præeunte cruce præcedentibus omnis ordinis ſacerdotibus, vltimo loco ſubſequentibus neceſſariis & propinquis, pullatis atratisq; cadauere ſandapila medio loco cõſtituto, ad templa & cœmiteria deferimus, vbi de more peractis iuſtis vel terra condimus, quod vulgare & plebeium eſt, vel marmoreis ſepulchris, quod ciuilius, vel prophyreticis labris, vel aheneis, quod Principum eſt, & potentiorum, nonnulli etiam balſamo, alii ſale & melle condiunt, & in templorum fornicibus arculis picatis ceratiſue ſuſpendunt obtectis ſericeis, aureiſue tegumentis, cum tamen illud à noſtris maxime proprium exiſtimetur, TERRAM TERRÆ REDDERE, quæ, vt canit Lucretius; QVONIAM OMNIPARENS, EADEM RERVM EST COMMVNE SEPVLCHRVM. Sed & apud Xenophontem Cyrus id ſepulturæ genus commendat, quod & antiquiſſimum fuiſſe M. Tullius declarat.

Peroratio Autoris.

Hactenus quidem quantum memoria complecti potui, de variis gentium ſepeliendi inſtitutis diſſerui, quibus, vt puto, longe facilius Silii Italici carmina intelliguntur, quæ ſunt in XIII. Punicorum, quo nullus, vt mihi quidem videtur, varios ſepeliendi ritus breuius complexus eſt, vt eo loci facile iures, oratorii partes eũm quam Poëtæ potius obiuiſſe, ita enim Scipionem cum Appii vmbra loquentem inducit:

Namq;

--Namq; (inquit) ista per omnes
Discrimen seruat populos, variatq; iacentum
Exequias, tumuli & cinerum sententia discors,
Tellure, vt perhibent, is mos antiquus Ibera.
Exanima obscœnus consumit corpora vultur,
Regia cum lucem posuerunt membra probatum est;
Hircanis adhibere canes: Aegyptia tellus
Claudit odorato post funus stantia saxo
Corpora, & à mensis exanguem haud separat vmbram.
Exhausto instituit Pontus vacuare cerebro
Ora virum, & longum myrrhata reponit in æuum.
Quid qui reclusa nudos Garamantes harena
Infodiunt, quid qui sæuo sepelire profundo
Exanimes mandant Libycis Nasamones in oris?
At Celtæ vacui capitis circundare gaudent
Ossa (nefas) auro, & mensis ea pocula seruant.
Cecropidæ ob patriam Mauortis sorte peremptos
Decreuere simul communibus vrere flammis.
At gente in Scythica suffixa cadauera truncis
Lenta dies sepelit putri liquentia tabo. Hæc Silius.

MIRACVLA SEPVLCHRORVM.

SED iam sepulchrorum miracula, quæ toto terrarum orbe clarissima habita sunt, libello modum imponant. Etenim superius gentes memorauimus, quarũ in construendis monumentis ingens fuit ambitio, atque in primis Ægyptii, cuius Reges & pyramides primi, & obeliscos, & irremeabiles struxere labyrinthos. Nam & Hecatæus, qui tẽpore Lagi Thebas profectus est, vt fidelius Ægypti Historias conscriberet. & post eum alii, tradunt Ægyptiorum Regum sepulchra talia fuisse, vt eis nulla alia comparari possint. Ægyptii vero Sacerdotes quadraginta septem regia monumenta commemorant, quæ miraculosissima fuerint. Ad Lagi tamen Ptolomæi tempora decem & septem duntaxat superfuisse dicuntur. Celebrant item ea, in quæ Iouis concubinas Ægyptii conditas asserebant. Verum illud multo maxime celebratur, quod Simandii Regis fuisse perhibetur, cuius in præsentia formam tibi præscribam. Eius sepulchri circuitus decem stadiorum fuit, cuius aditus porta, quæ duorum ferme iugerum latitudine, altitudine quadragin-

taquinque cubitorum fuit, variis constructa marmoribus, quam primum ingressis offerebatur peristylus, quaque versum quatuor iugerum, in quo pro columnis animalia sex, & decem cubitorum, ad morem antiquum insculpta fuerant. Tota vero superioris tecti structura ex duorum passuum lapidibus, stellis dispositis colore cœruleo erat adornata. Dein alter erat aditus à priori porta non absimilis, verum sculpturis multo copiosior, in cuius ingressu tres erant statuæ ingentes positæ, Memnonis (vt aiunt) opus, quarum vna colossi instar erat altissimi, hinc & hinc pusillas duas filias, vt videbatur, habens, mirabili tum naturæ, tum artis ingenio. Titulus in eo talis:

Rex Regum Simandius sum: Si quis, qualisue fuerim, & vbi iaceam nosse velit, meorum aliquid operum exuperet.

Erat & signum aliud Matris viginti cubitorum, in cuius capitis vertice tria regia ornamenta cum essent, id (puto) innuebant, *quod filia, vxor & Regis mater fuisset*. Posthæc & alter peristylus erat, longe superiore pulchrior, in quo Bactriana ipsius Regis pugna erat effìcta. In medio peristyli duo erant ingentes statuæ, ex vnico marmoris frusto confectæ, ad quas ex peristylo tres aditus patebant. Tum ædes erant suspensæ columnis, & in ea ligneæ statuæ innumerabiles, hinc Iudices, & inde Principes videbantur. Dehinc Deambulatorium & Regis signum, DEIS immortalibus ex sibi allatis tributis dona offerentis, quotque annuatim millia ex tributo Rex acciperet. Post hæc etiam fuit Bibliotheca cum huiuscemodi inscriptione: Animi medicamentum. Et post ipsam Bibliothecæ inscriptionem, omnium DEORVM Ægyptiorum imagines & Regis munera offerentis. Domus hæc sequebatur, in qua Iouis & Iunonis lectisternia viginti, & statuæ Regis ipsius, vbi Rex erat sepultus. Circum hanc domum erant habitacula variis depicta animalibus, quæ versus sepulchrum ascendere videbantur. Circumibat monumentum aureus circulus vnius cubiti crassitudine, ambitu vero & circuitu trecentorum sexagintaquinque, in quo dies anni & astrorum cursus inscriptus erat, quem circulum vsque ad Cambisis tempora permansisse, testis est Diodorus Siculus. Et tale quidem Simandii Regis monumentum fuisse legimus.

Meridis Sepulchrum.

Meridis vero Regis sepulchrum labyrinthus fuit omnium maximus, quæ traduntur in Ægypto de illo, cum varie à Scriptoribus scribatur, eorum opiniones nõ est quod hoc loco referam. Pyramidum quoque amplitudinem portentosam sepulchrorum causa construxit, vt Diodo-

Diodorus & Herodotus aliique affirmant, tametsi Plinius præter hanc & alias afferat. Sunt qui id operis Ægyptios ab Æthiopibus mutuatos existimant, apud quos primum erectæ fuerunt, sed enim Pyramidum aliæ quidem trium laterum, aliæ quatuor fuisse manifeste ex authoribus colligimus. Illa autem inter reliquas celebrata est, quæ Amasidis Regis fuisse creditur. Item ea, quam sibi Chemis Rex posuit, quem Cheopen, ni fallor, vocat Herodotus. Fuit & illa, quæ Rhodopidis meretriculæ fuisse traditur, illius, inquam, Rhodopidis, quam Charaxus Sapphus frater perdite amauit, quam rem periniquo animo Sappho tulisse, liquido ex eius carminibus patet. Falluntur nonnulli, qui putarunt, Myerini hanc fuisse Pyramida, cum alia quidem illa fuerit. De quo & illud passim ferebatur, quod is fato functam filiam in boue lignea condidisset, & apud se, illius vt leniret desiderium, in aula regia asseruabat, iussitque vt qui mysteriis & sacris præessent, illi quotidie parentarent. Vidimus & ipsi Romæ, si non tantas, similes tamen, vt quæ C. Cæstii fuit. Fuerunt & Obelisci aliqui eadem sepulchrorum caussa erecti (vt Ægyptios taceamus) duo illi, qui erant in monumento Augusti Romæ ab Ammiano celebrantur, quorum alterius hoc tempore ingentia frusta & crepidines repertæ sunt. Stat & adhuc qui in Vaticano à Claudio Cæsare positus fuit. Mausoleum vero in Caria, ab Artemisia Regina in Mausoli viri & fratris memoriam constructum, & inter septem orbis miracula repositum fuit. Vnde & apud Græcos de re magnifica prouerbium, χαρικὸν τάφος. Sed & Porsenæ Regis labyrinthus apud Hetruriæ ciuitatem Clusium, sepulturæ loco ab eo Rege positum fuit, in quo & Pyramides addidit, vt ex Varronis authoritate Plinius recitat. Huius quidem Labyrinthi & hodie vestigia cernuntur. Quid, nonne notum est & vrbes nonnullas conditas pro sepulchris, vt Antinoi ciuitas ab Adriano constructa in dilecti adolescentis memoriam, & monumentum? Quid, nonne Bucephalam ab Alexandro de equi sui nomine? Sed & flumina sepulchri loco nonnullis fuisse legimus, vt est de Tyberino apud Romanos nota historia. Vt apud Medos Hydaspes, de quo in Poetis agemus. Item fluuius Pythopolites à sepulchro Pythei Regis, de quo Plutarchus agit. Maria etiam sepulchri loco fuere, vt Icarium, Ægæum, Hellespontus, Erythræum, à submersis sepultisq; Regibus nuncupata. Verum hoc de Erythra adnotaui, quod in Tyrina fuit non longe à Carmania sepultus, cum huiusmodi Inscriptione:

Hic tumulus pelago late dominantis Erythra.

Celebratur & apud Barbaros Nini Regis sepulchrum. Nam, vt scri-

bit Diodorus, sepultus fuit Ninus in regia, molis ingentis condito à se monumento, nouem stadiorum altitudine. Ctesias Gnidius non nouem, sed decem prodidit, ex quo loco facile vrbs tota spectari poterat. Vnde Poeta Ouidius de Pyramo & Thysbe, qui mutuo amore concordes Babylone fugiebant, ita cecinit:

Conueniunt ad busta Nini.

Quem locum admodum ieiune exposuisse videntur Interpretes. Laudatur item Zarinæ sepulchrum, quæ Sacarum Regina fuit. Erat vero pyramis trilatera, quæ in summitate & altiore fastigio colossum aureum habuisse fertur.

Helenæ Iudææ Monumentum.

Helenes Iudææ memorabile monumentum fuisse Iosephus & Egesippus indigenæ, tum Græcus Pausanias prodiderunt. Nitocris etiam Assyriorum Reginæ sepulchrum ea ratione celebratur, quod posteros elusit, thesauros sub ea mentita, quo multo post Darius est deceptus, in eo enim multo labore effosso has literas scriptas reperit: Nisi pecuniæ esses insatiabilis, & turpis lucri cupidus, non defunctorum vrnas aperuisses, sed pluribus hoc Herodotus. Artachæ Xerxis Præfecti memorabile fuit monumentũ, quod ab vniuerso illo Xerxis exercitu tellure congesta constructũ fuit. Sed & Sardanapali sepulchrũ epitaphiumque celebratum est. Nec minus & Cyri Regis, quod non ad Ægyptiorum Regum luxum Rex potentissimus sibi parauit, sed ad plebeiam fere mediocritatem, quod cum Alexander recludi mandasset, nihil in eo præter clypeum putrem & arcus duos Scythicos & acinacem reperit, quod Curtius Regem miratum ait: Vberius tamen ab Arriano laudatur, eiusque Cyri Epitaphium. Commendatum quoque Augusti Cæsaris monumentum, quod Romæ lapide quadrato constructum legimus, & arbore opertum perpetuo virenti, in cuius monumenti summitate Augusti ipsius statua erat posita, cuius reliquiæ molis non procul à Tyberi extabant superioribus annis, hodie qui marmora effodiunt, funditus pene diruere. Manet adhuc Adriani moles, quam bellis Gothorum pene disiectam, statuisque ac signis nudatam scribit Procopius, demum à Romanis Pontificibus, postquam vrbem Romam adepti sunt, instauratam, muris, propugnaculis ac fossis munitam, qua non Tyberi alluitur, in arcis munitissimæ formam redactam nunc conspicimus.

Iouis Sepulchrum.

Nunc tibi mitto Iouis sepulchrum, quod fabulosum multis carminibus est decantatum, vt cum alii, tum Picus noster in suis commentariis

riis luculēter ostendit. Mitto & Thaphosirin vrbem in Ægypto, in qua sepultum Osirim nomen indicat. Mitto & Serapidis sepulchrum, quod Ruffinus, Alcmenæ, quod Plutarchus, Isidis, quod Diodorus commemorant. Mitto & Mahometis, vel vt rectius vocatur Magmedis, Turcarum Prophetæ, quod ex Magnetis fornice & Chalybe aëre suspenso vulgus fabulatur. Mitto & alia pene innumerabilia Diuorum, Pontificum, Cæsarum, Regum. Sed non sine piaculo illud præterierim, quod omnes summo cultu, summaque reuerentia, si minus corpore, animis saltem purgatis adire debemus, quod est in Iudææ vrbe Hierosolyma, CHRISTI DEI & seruatoris nostri, cuius ô possessores essemus, qui eius nomine, vtinam non immerito, Christiani nuncupamur.

Hactenus tibi de sepulturis, & vario sepeliendi ritu, CAROLE, disserui, scio plurima me fugisse, multa tamen de industria præteriui, quæ tamen non asscripsisse minoris sint monumenti. Quod si studiū hoc nostrum aliqua ex parte tibi non aspernabile visum fuerit, multū mihi collatum arbitror, præcipue cum te tuapte natura & instituto ad bonas artes semper propensioris animi fuisse intelligam, teq; ab auunculo tuo, viro integerrimo & probatissimo, non declinare conspiciam. Superest verò, mi CAROLE, vt, quoniam mortale nobis contingit corpus, animus verò immortalis, enitamur, vt animi memoriam post mortem relinquamus immortalem, dumq; sepulturas hasce legimus, earum iacturā facilem esse putemus, quin illud potius agamus, quod Pericles ait, vt exuti mortalitate, sine sepulchro, sine etiam titulo, si ita contingat, nostri memoriam magis apud DEVM immortalem in cœlo, bonorum omnium operum remuneratorem, quam in sepulchris, & marmoratis eorum inscriptionibus conseruari putemus, mortisq; ipsius memores semper dum viuimus simus. Nam nec aliam ob causam, vt à principio diximus, summum in Philosophia finem Platonem in assidua mortis cogitatione posuisse videmus, nisi quod per eam & vitia fugimus, & ad virtutes accendimur, quibus rebus in summi & tremendi tempore iudicii, vna cum corporibus non iam mortalibus surrecturi, donati illustri sempiternoq; domicilio, cum DEO gloriosissimo optimoque æternum beato æuo perfruemur.

FINIS.

T. VESCIS. T. F
VELTERTI.

C. CESTIO Ↄ. L. QVIETO
VIX. AN. I. MENS. XI.
DIEBVS XXVIII. V.
PINDARVS F. CARISSIMO.

T. STATILIVS
MALCHIO
AD VESTEM.

TI. CLAVDIVS AVG. LIB.
IANVARIVS CVRATOR
DE MINVCIA DIE XIIII.
OSTIO XLII ꝭ ET
ANONIA TYCHE VXSORE EIVS
PITVANIANI SOLARIA DE SVA
IMPENSA FECERVNT.

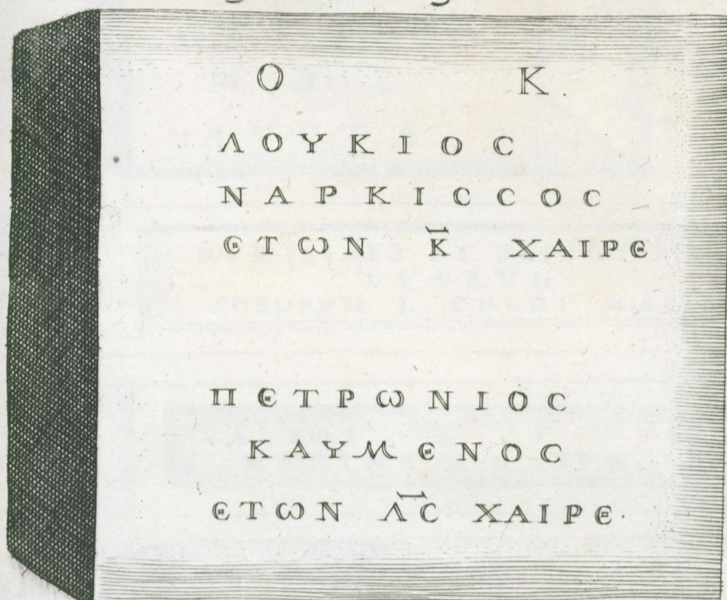
O K.
ΛΟΥΚΙΟϹ
ΝΑΡΚΙϹϹΟϹ
ΕΤΩΝ Κ̄ ΧΑΙΡΕ
ΠΕΤΡΩΝΙΟϹ
ΚΑΥΜΕΝΟϹ
ΕΤΩΝ ΛϹ̄ ΧΑΙΡΕ.

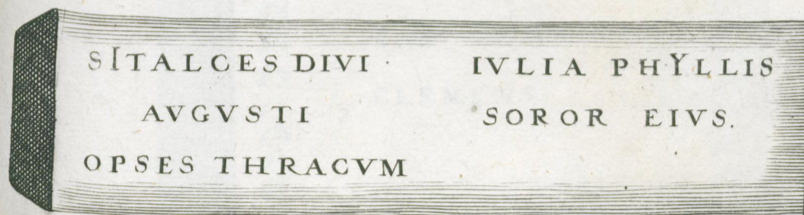
SITALCES DIVI
AVGVSTI
OPSES THRACVM
IVLIA PHYLLIS
SOROR EIVS.

PONTIA LL. TERTVLLA SIBI
ET THOLO CAES. CVBICL.

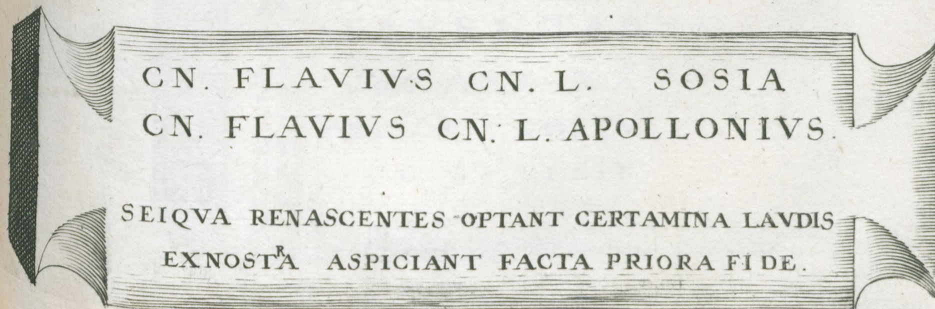
CN. FLAVIVS CN. L. SOSIA
CN. FLAVIVS CN. L. APOLLONIVS.
SEIQVA RENASCENTES OPTANT CERTAMINA LAVDIS
EXNOSTRA ASPICIANT FACTA PRIORA FIDE.

AEMILIA
M. Ɔ L.
AVCTA

NVMISIAES ET SEPTICIAES
DVARVM
SORORVM L. CHLOI MISELLA.

VALERI M F
MYRINE V A XIIX

M. CAESETIVS
C. F. ARN.
CLEMENS.

ALEXANDER
TAVRI TABVL
VIX ANN XXV
PRISCA CONTVB
D S FECIT

Aput Marium Delfinum.

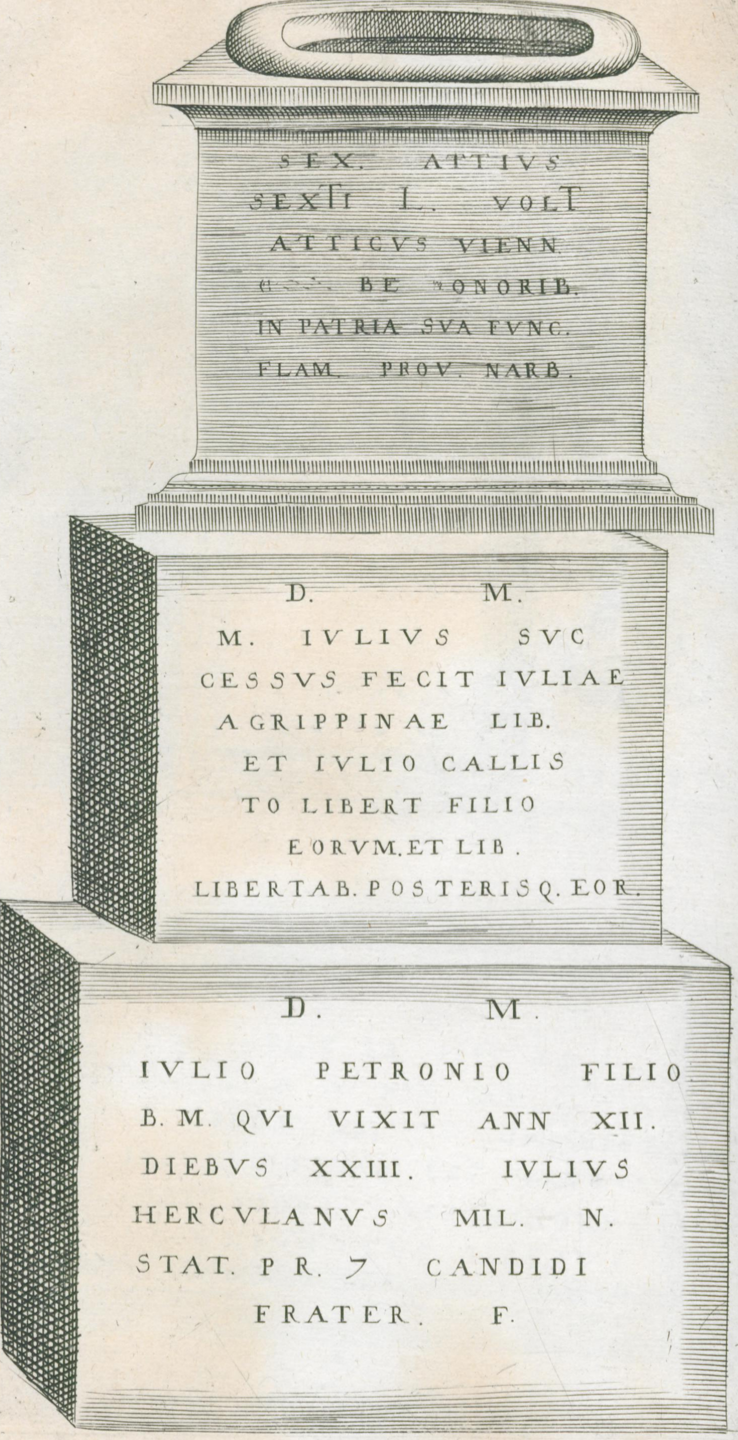

Apud Marium Delfinum

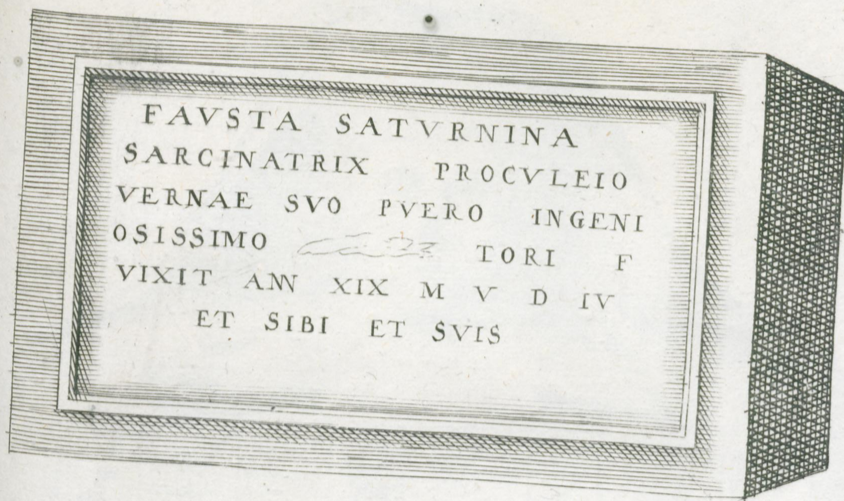

Antiquissima Canopi Statua apud Marium Delfinum.

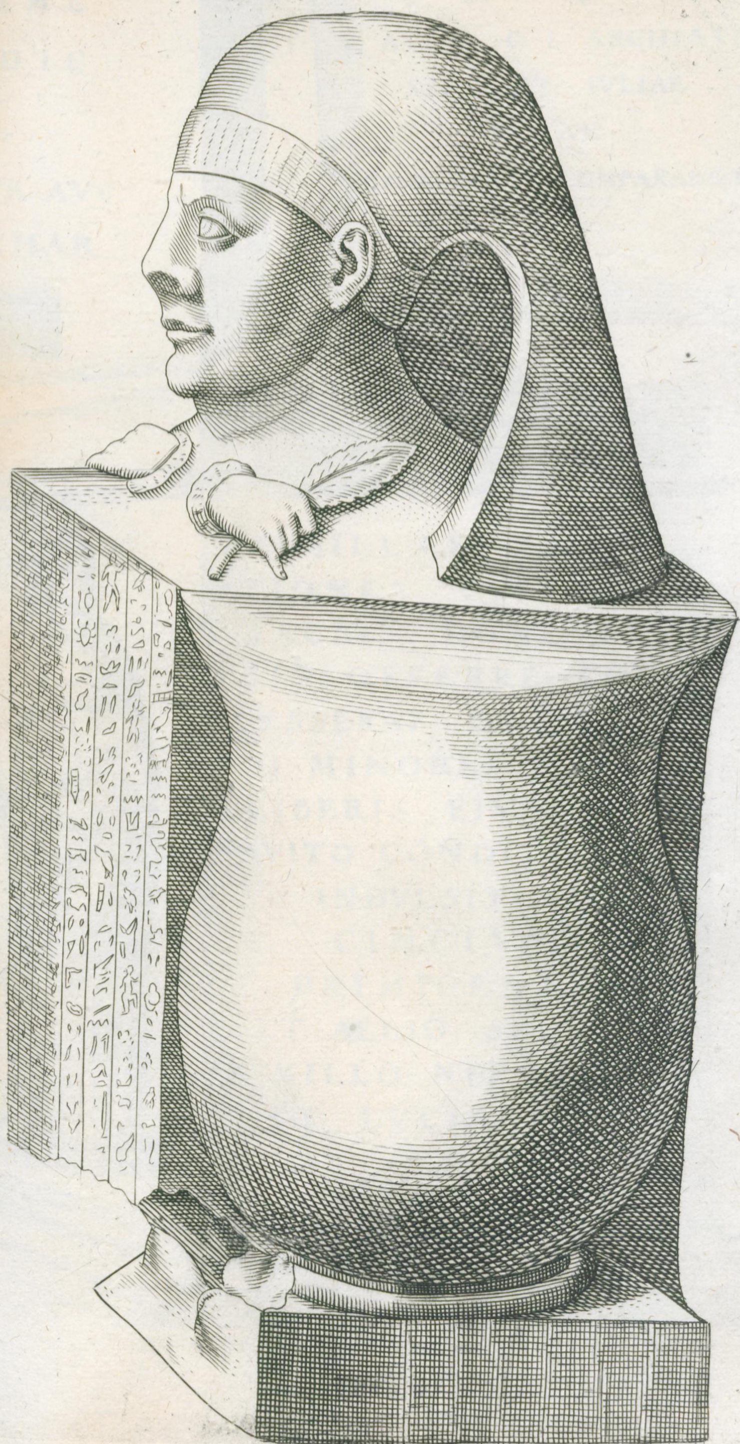

P. CARM.
SOSTHE.
MEDIC.

IIIIII. VIR AVG.
ANCHAR.

D. M.
P. ATIVS C. L. ARCHIATR.
SIBI ET IVLIAE.
PRIMAE
CONIVGI INCOMPARABILI

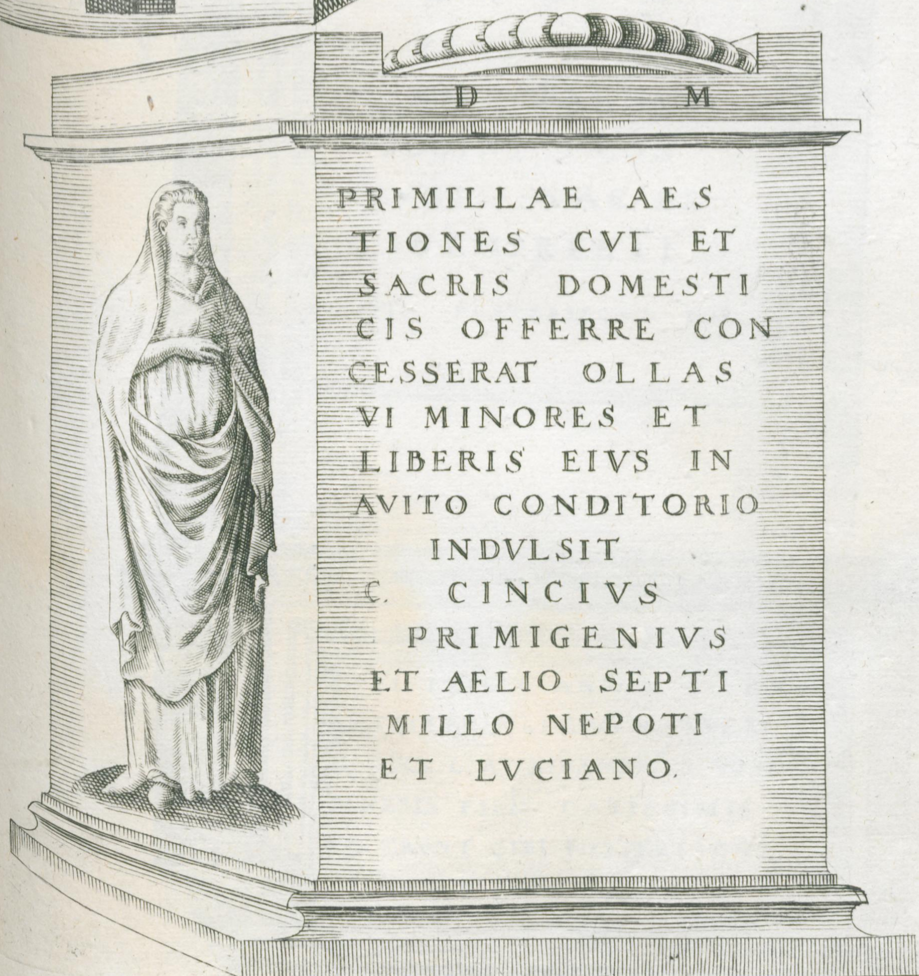

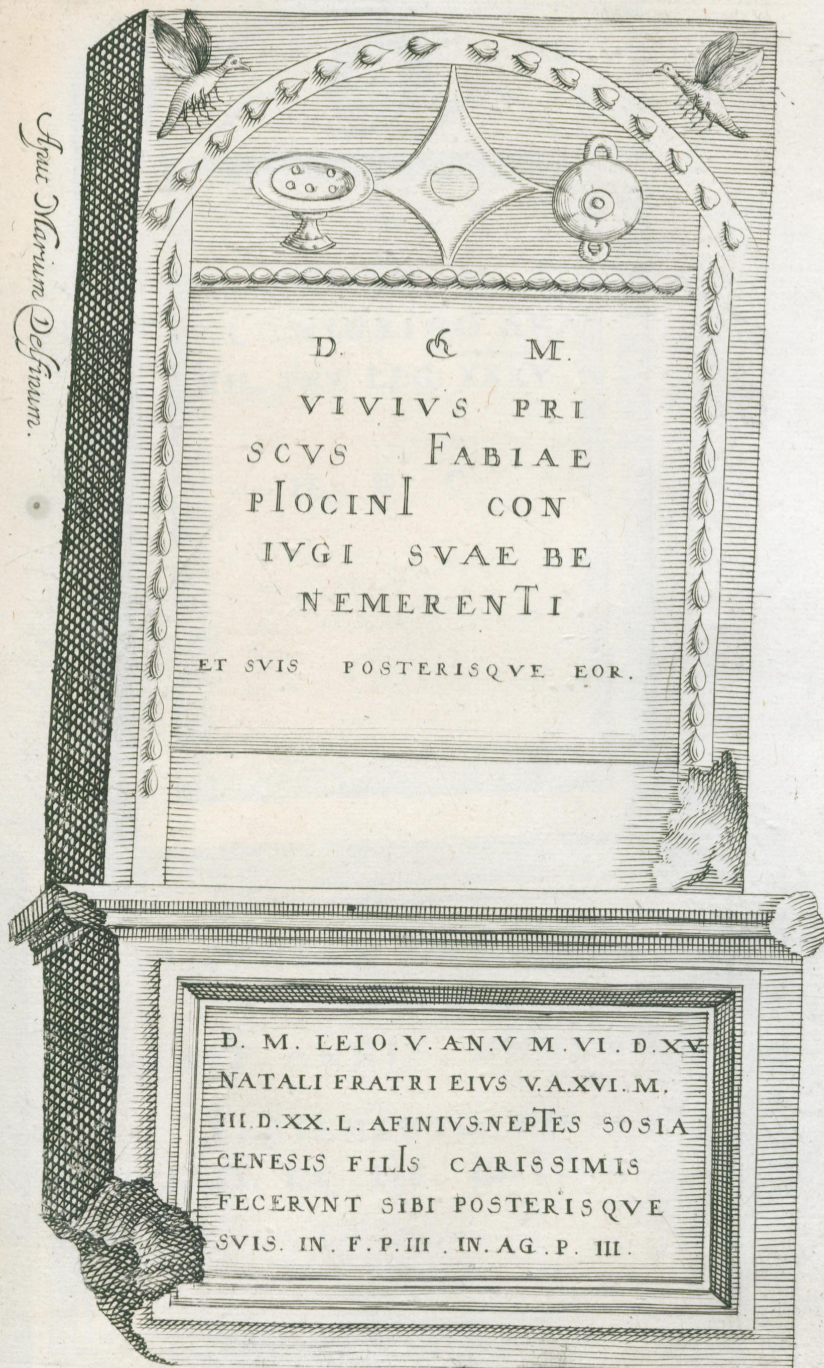
Apud Marium Delfinum.
D. M.
VIVIVS PRI
SCVS FABIAE
PIOCINI CON
IVGI SVAE BE
NEMERENTI
ET SVIS POSTERISQVE EOR.
D. M. LEIO. V. AN. V M. VI. D. XV
NATALI FRATRI EIVS V. A. XVI. M.
III. D. XX. L. AFINIVS. NEPTES SOSIA
CENESIS FILIS CARISSIMIS
FECERVNT SIBI POSTERISQVE
SVIS. IN. F. P. III. IN. AG. P. III.

Apud Marium Delfinum

C. IVLIVS CAESAR III. SINE COLEGA DICT. Ɔ. L. SESTIVS P. F.

V.F Q. FABIVS MAXIMVS. C. TREBONIVS C. F M. CLAVDIVS M. F. L. A P.

C. CANINIVS C. F. L. MVNATIVS. PAVL. AEMILIVS

C. IVLIVS CAESAR DICT IV. M. AMILIVS M. EQ Q. AEMILIVS. LEP ID. M. LO

C. IVLIVS CAESAR. V. M. ANTONIVS M. F. M. APPVLEIVS. SEX. F. P. SI.

VF P. CORNELIVS. P. F. C. SENTIVS SATVRN. Q. LVC

C. VIBIVS C. F. PANSA ∫VF. M. VINVCIVS P. F. C

∫VF C. IVLIVS CAESAR ∫ A HIRCIVS A.F. P. CORNELIVS P. F. CN. Q

V.F. Q. PAEDIVS Q. F.

C. CARINAS. C. F. P. VENTIDIVS. P. F. C. FVRNIVS C F. C. IVN.

AEMILIVS. M. ANTONIVS IMP. CAESAR. III. VIR. R. P. S. CL. L. DOMITIVS CN. F. D. COR

EX. A. D. V. H. DEC. AD. P. R K. I. IAN. SEXT ∫V. F. L. TA.

MVNATIVS L. F. M. AEMILIVS M. F. M. DRVSVS L. F. L

ANTONIVS Ɔ SVLPICIVS. CENS. LVSTR. N. F. MILICINIVS. M. F.

ANTONIVS P. SERVILIVS. P F TI CLAVDIVS TI F P

P DOMITIVS M F C ASINIVS CN. F. M. VALERIVS M. F. P.

V. E. L. CORNELIVS L. F. M. P. CANDIDVS P. F. ∫VF C. VALGIVS C F.

C. CANINIVS

Non procul a turri Arantiorum

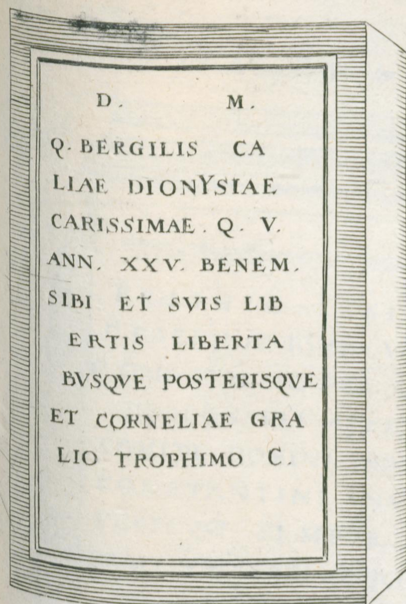

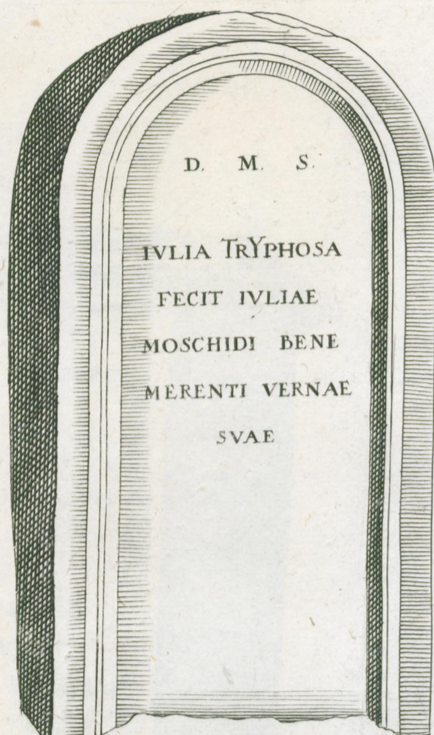

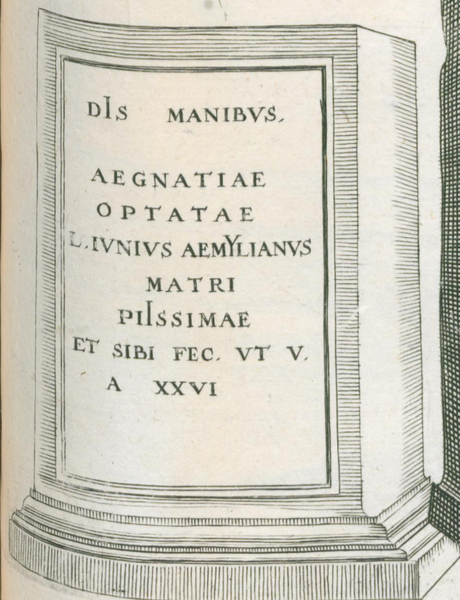

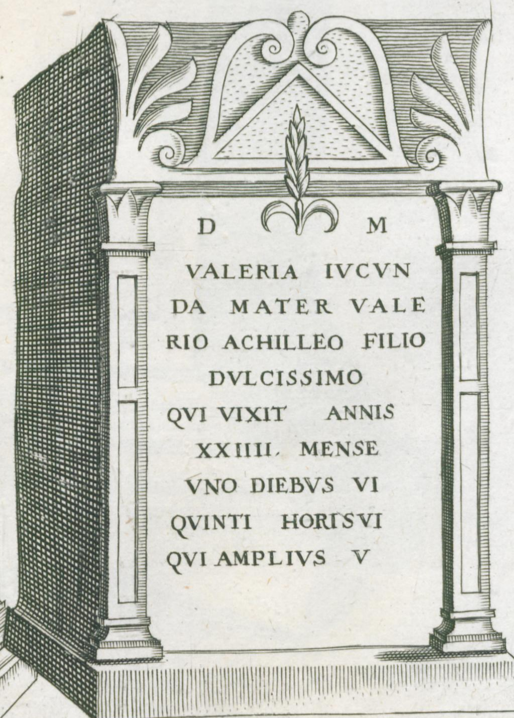

RELIGIOSISSIMQVE
C CAEIONIO RVFIO VOLVSIANO V.C.
C. OBD. ITALIAE PER ANNOS OCTO
PROCONSVLI AFRICAE
COMITI DOMINI NOSTRI
CONSTANTINI INVICTI ET
PERPETVI SEMPER AVGVSTI
PRAEFECTO VRBI IVDICIS AC RARARVM
COGNITIONVM CONSVLI.

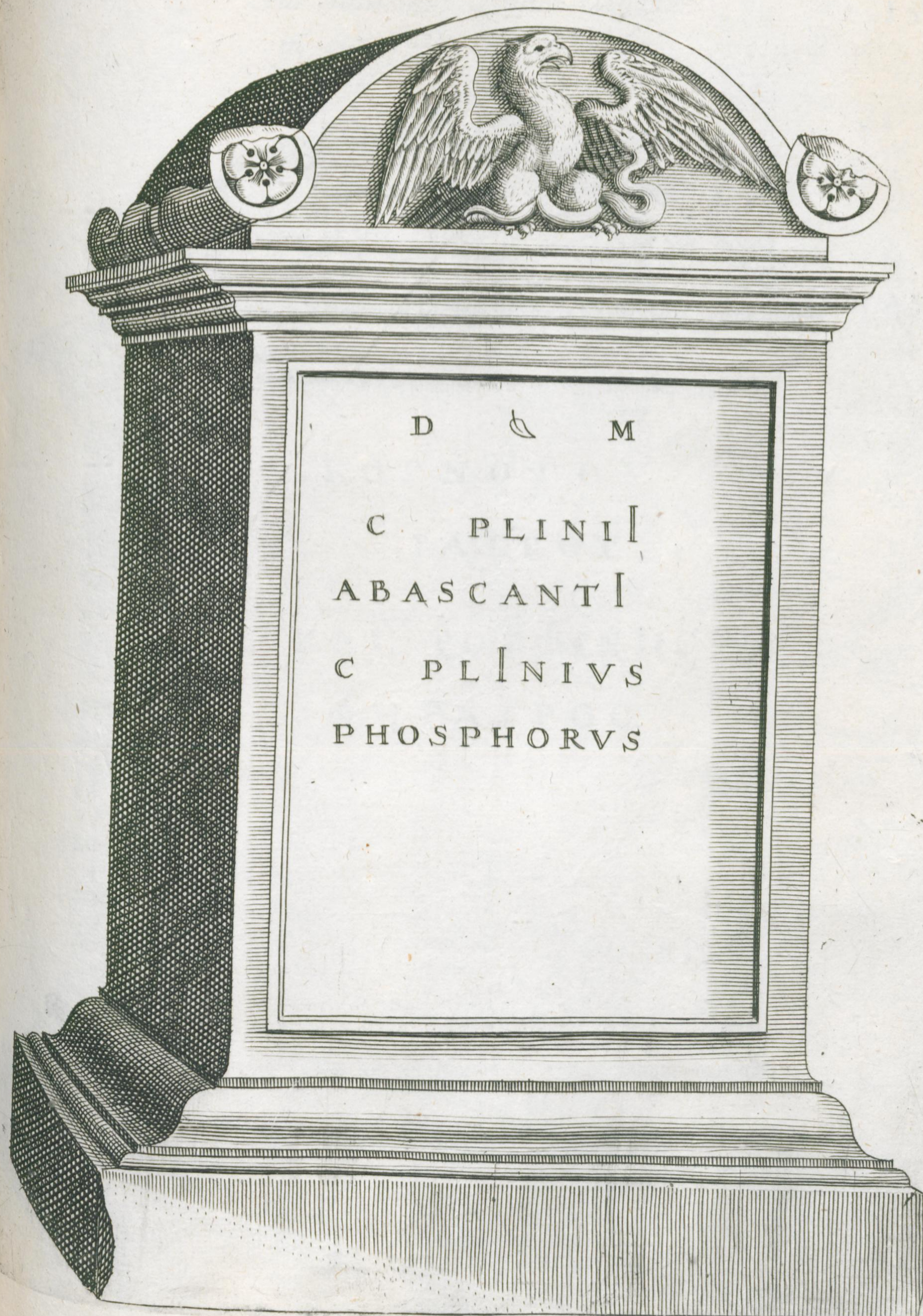
D M
C PLINII
ABASCANTI
C PLINIVS
PHOSPHORVS

Ad Palatium Liuiæ Columnæ in ruinis Oratorii Neronis.

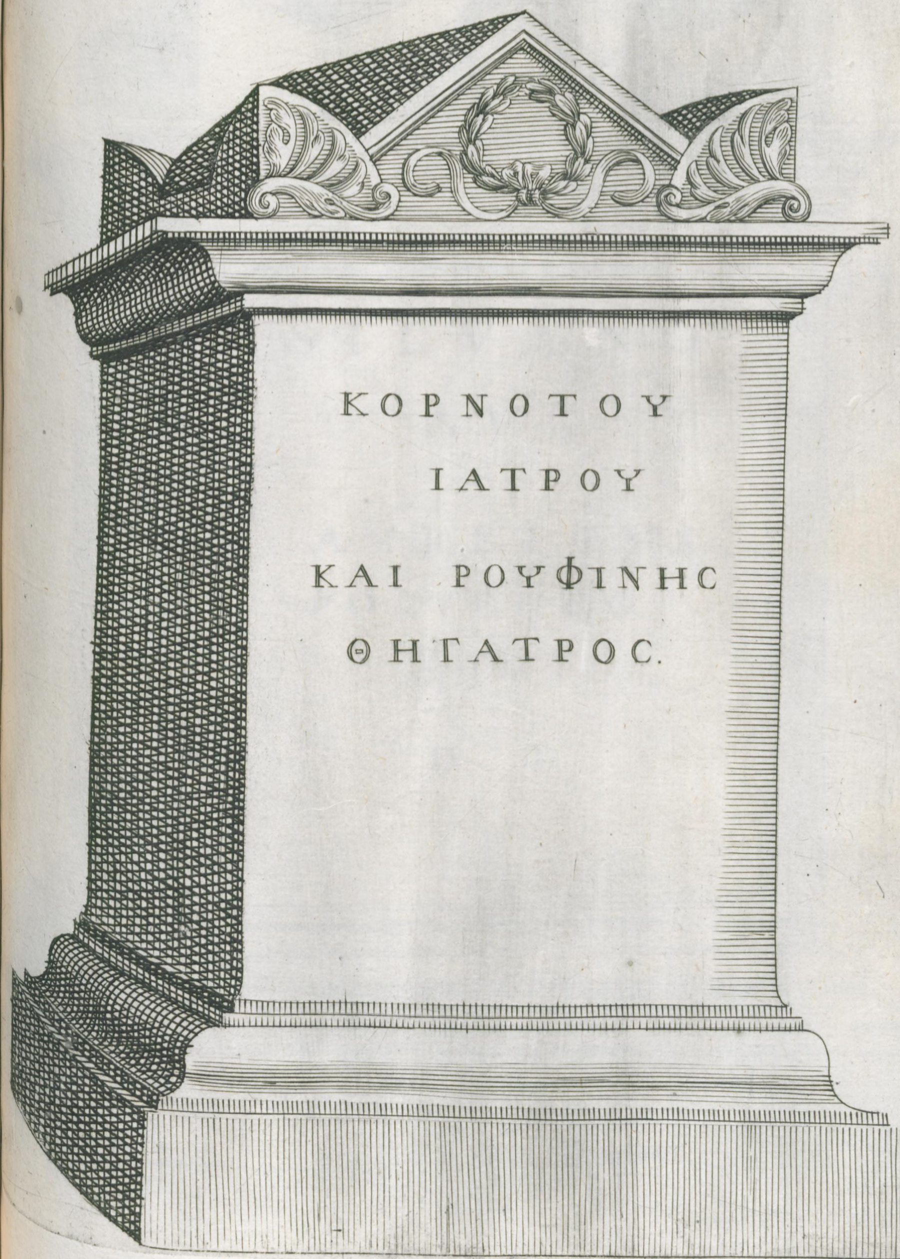

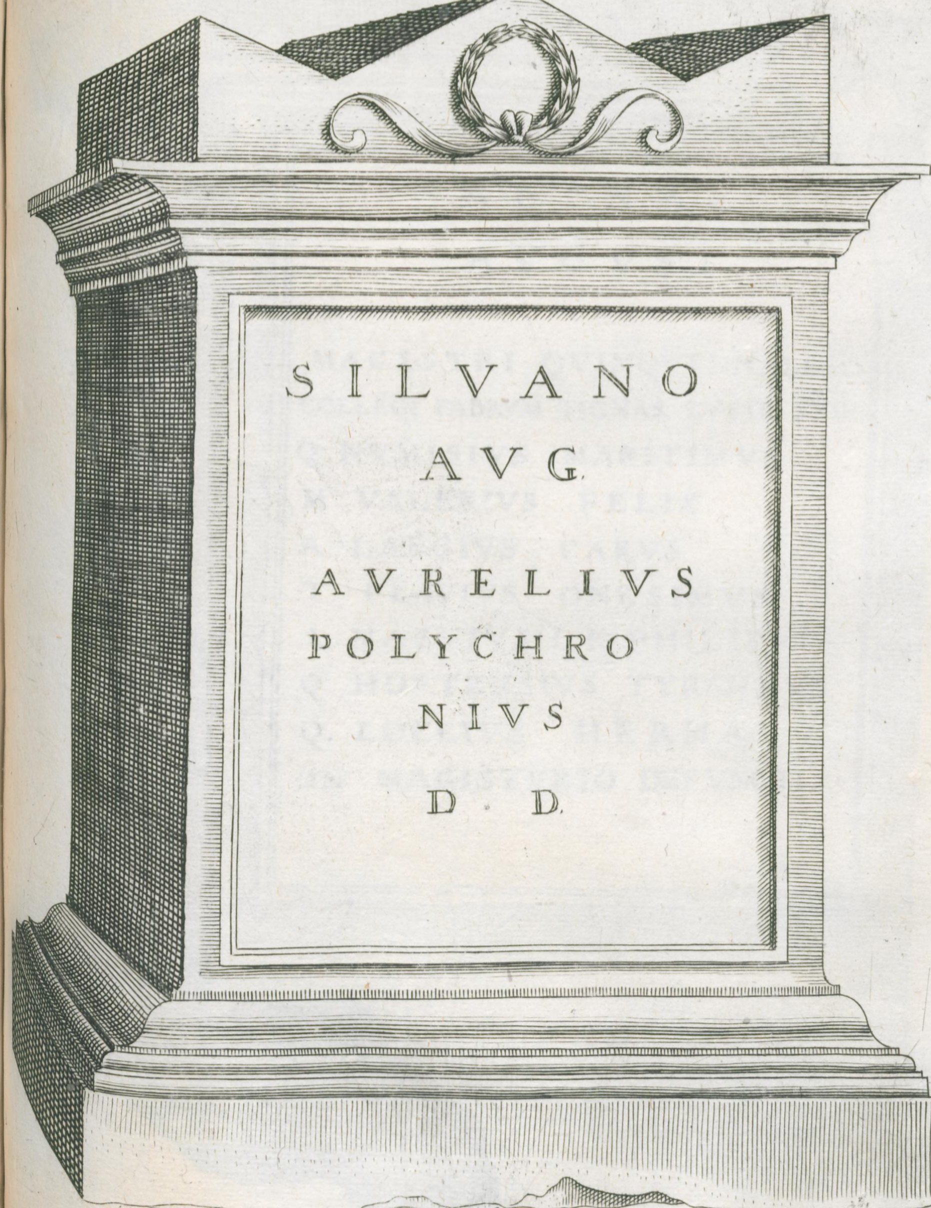
SILVANO
AVG.
AVRELIVS
POLYCHRO
NIVS
D. D.

SABINAE
AVGVST

MAGISTRI QVINQVENNALES
COLLEGI FABRVM TIGNAR LVSTR. XXIII
Q. NVMISIVS. MARITIMVS
M. VALERIVS. FELIX
A. LARGIVS. CARVS
T. FLAVIVS ONESIMVS
L. NAEVIVS L.F. PHILIPP.
Q. HORTENSIVS TYRANNVS
Q. LOLLIVS HERMA
IN MAGISTERIO DEFVNCTI.

C. PVBLICIO L. F. BIBVLO
AED. PL. HONORIS VIRTVTISQVE
CAVSA S.C. POPVLIQVE IVSSV
LOCVS. MONVMENTO
QVO IPSE POSTERIQVE EIVS
INFERRENTVR PVBLICE DATVS EST

Prope Deganam Veterem: in Campo Martio.

SILVANO SANCTO
L. VALERIVS SOLON
PORTICVM EX VOTO FEC.
DEDICAVITQ. KAL. APRIL.

PISONE ET
BOLANO COSS.

In domo Maximorum

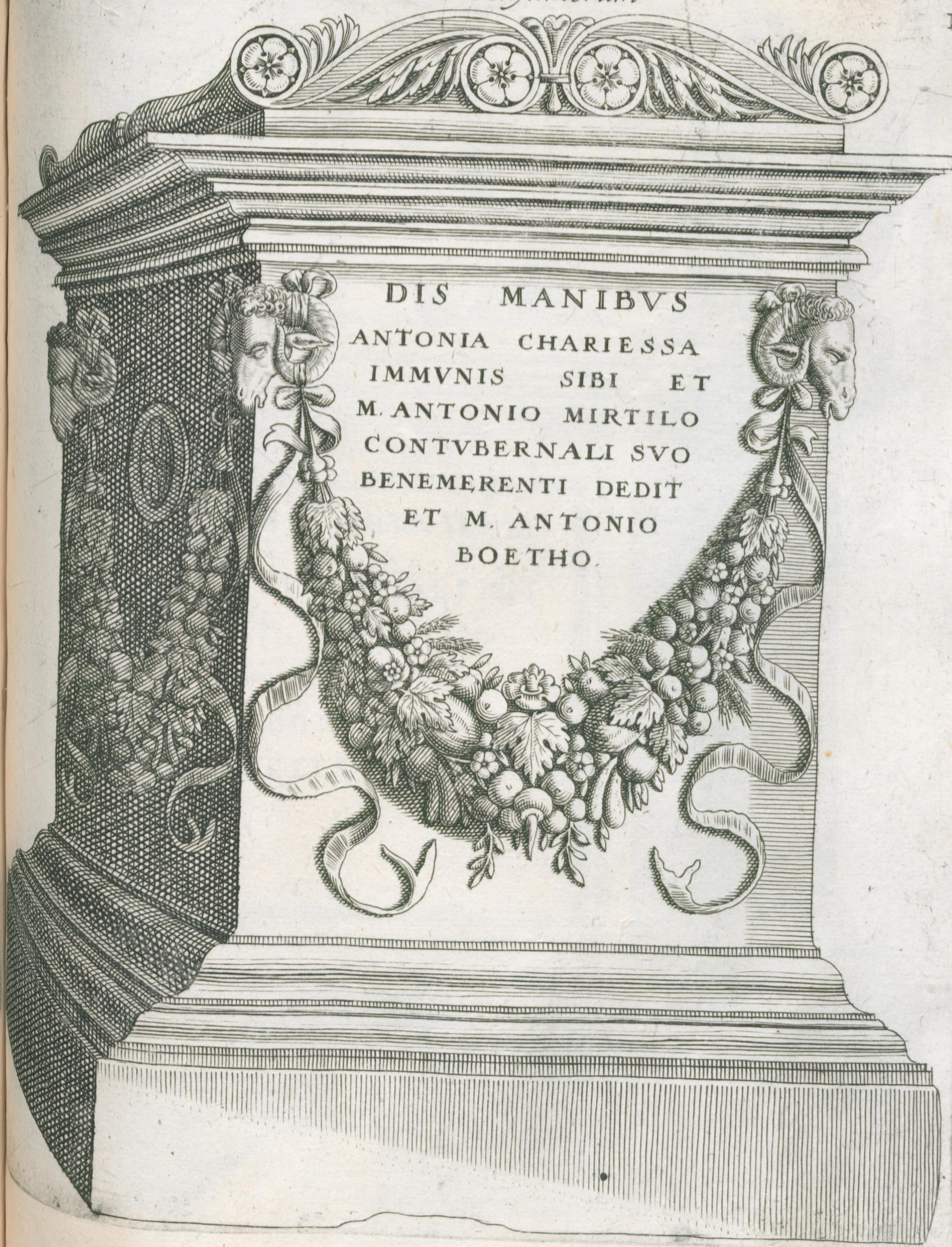

DIS MANIBVS.
FLAVIAE HELPIDI
T. FLAVIVS
HERMA
CONIVGI
SANCTISSIMAE.
In pallatio Maximorum

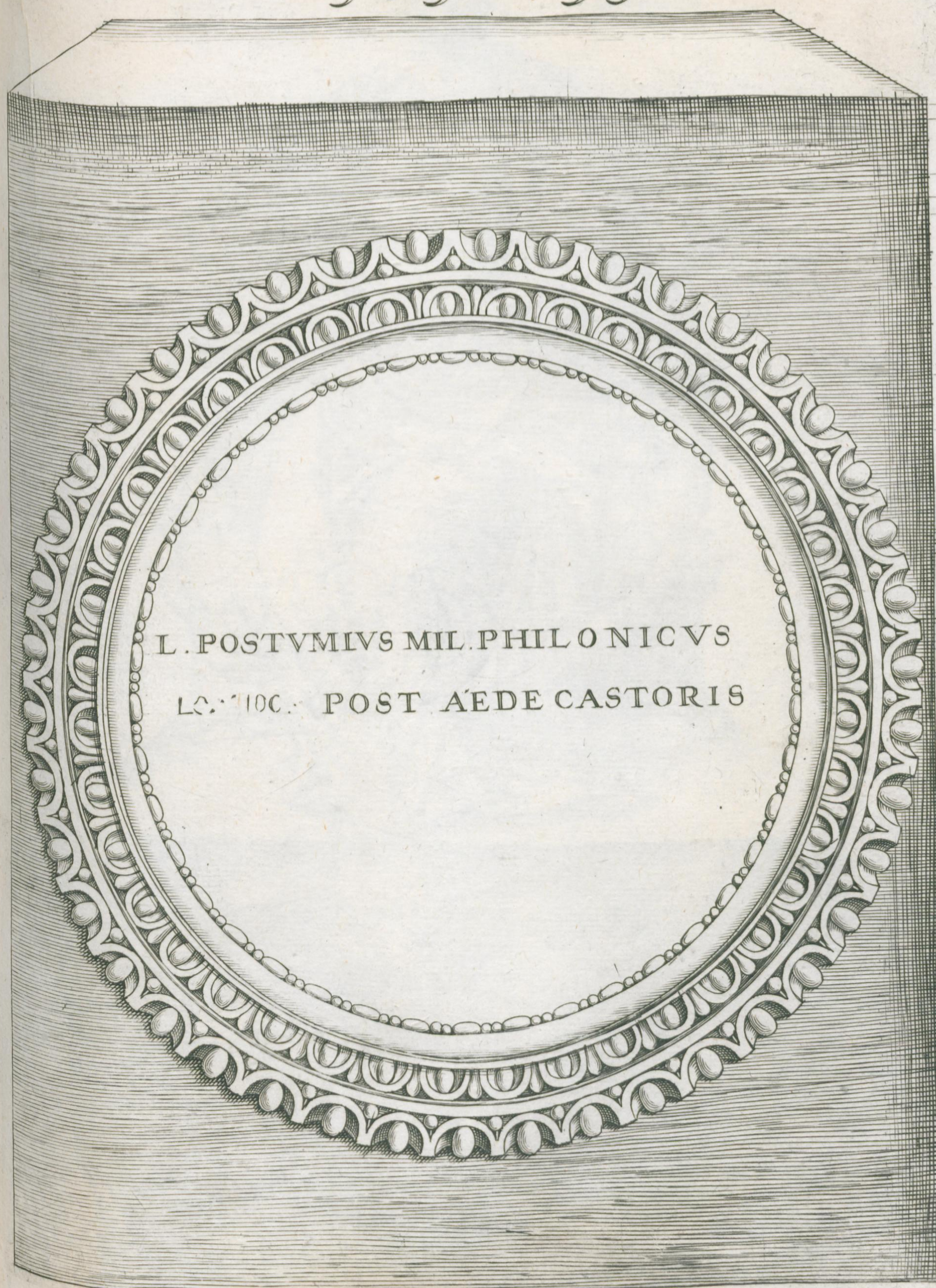
L. POSTVMIVS MIL. PHILONICVS
LOC. HOC. POST AEDE CASTORIS

Apud Papirium
Capizuccam.
SAECVLO FELICI
ISIAS SACERDOS
ISIDI SALVTARIS
CONSECRATIO.

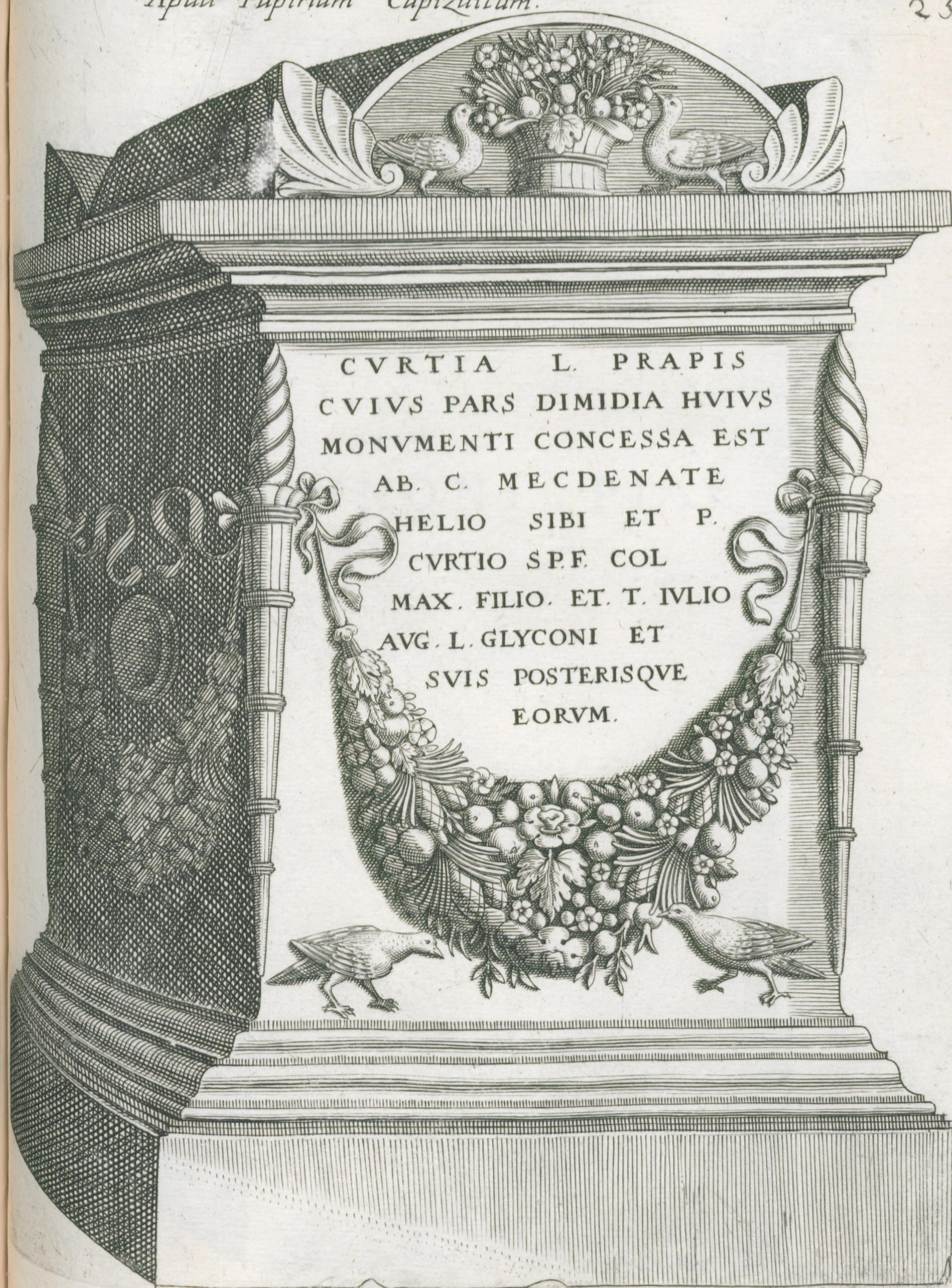
CVRTIA L. PRAPIS
CVIVS PARS DIMIDIA HVIVS
MONVMENTI CONCESSA EST
AB. C. MECDENATE
HELIO SIBI ET P.
CVRTIO S.P.F. COL
MAX. FILIO. ET. T. IVLIO
AVG. L. GLYCONI ET
SVIS POSTERISQVE
EORVM.

In ædibus Papirij Capizucciæ.

SEM CAPRI QVICVNQVE SVBIS SACRARIA FAVNI
HAEC LEGE ROMANA PAVCA NOTATA MANV.
HERCILVS HIC IACEO MECVM MAVRVLLA QVIESCIT
QVA SOROR ET GENITRIX QVAE MIHI SPOXSA FVIT.
VERA NEGAS FRONTEMQ TRAHIS AENIGMATA SPHINGOS
CREDIS SVNT PYTHIO VERA MAGIS TRIPODE.
ME PATER E NATA GENVIT MIHI IVNGITVR ILLA
SIC SOROR ET CONIVX SIC FVIT ILLA PARENS.

Ad aquæductum fontis Virginis.

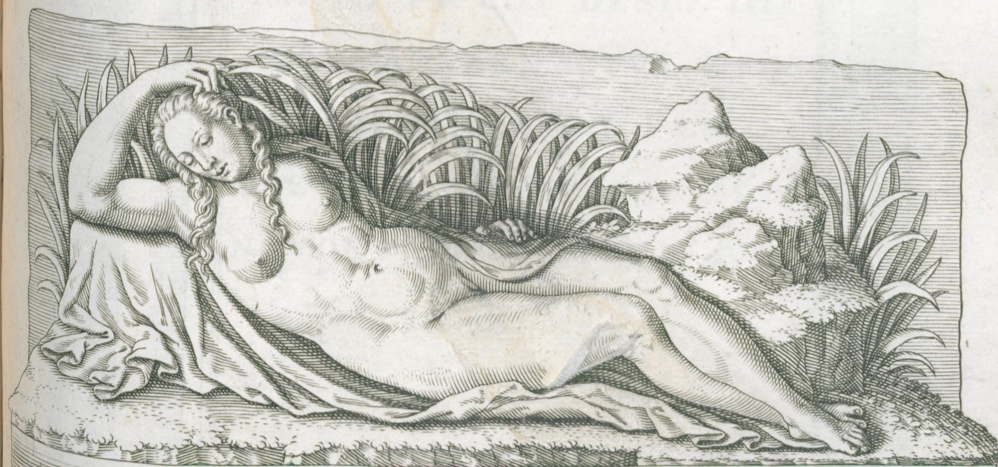

HVIVS NYMPHA LOCI SACRI CVSTODIA FONTIS
DORMIO DVM BLANDAE SENTIO MVRMVR AQVAE
PARCE MEVM QVISQVIS TANGIS CAVA MARMORA SOMNV̄
RVMPERE SIVE BIBAS SIVE LAVERE TACE.

In hortis Collotiorum.

in aquæ ductu Virginis

T. CLAVDIVS DRVSI F.
CAESAR AVG. GERMANIC.
PONT. MAX. TRIB. POT. V.
IMP. XI. PP. COS. DESIG. IIII.
ARCVS AQVAE DVCTVS VIRGI
NIS DISTVRBATOS PER C.
CAESAREM A FVNDAMENTIS
NOVOS REFECIT ET RESTITVIT.

Apud Collotium

SV F L. SESTIVS P. F.
M CLAVDIVS M F L. AR
L. MVNATIVS. P. AEMILIVS.
Q. AEMILIVS LEPIDVS. M. LO
M. APPVLEIVS SEX. F. P. SI
C. SENTIVS SATVRN. Q. LV
SV F. M. VINVTIVS P F
P. CORNELIVS P. F. CN. C
C. FVRNIVS C. F. C. IV
CL. L. DOMITIVS CN. F. P. CO
SV F. L. TA
M. DRVSVS L. F. L.
M LICINIVS M. F.
TI CLAVDIVS TI. F.
M. VALERIVS M. F.
SV F. C. VALGIVS C. F.
C. CANINIVS

GERMANICO CAESARI
TI. F. DIVI AVG. N.
DIVI IVLI PRON.
COS.
L. TVRPILIVS L. F. GEMINVS
AED. D. S. P.

P. QVINTILIVS SEX. F. VARVS
COS.
LVDOS VOTIVOS PRO REDITV
IMP. CLAVDIO TI F. NERONE
IOVI OPTIMO MAXIMO FECIT
TI. CLAVDIO TI. F. NERONE
CONLEGA
EX S C.

In horto Collotiorum.

Non procul a fonte Lotreio
qui Est Aqua Virginis.

SILVANO LITTORALI ET MVSAE

LACHES.

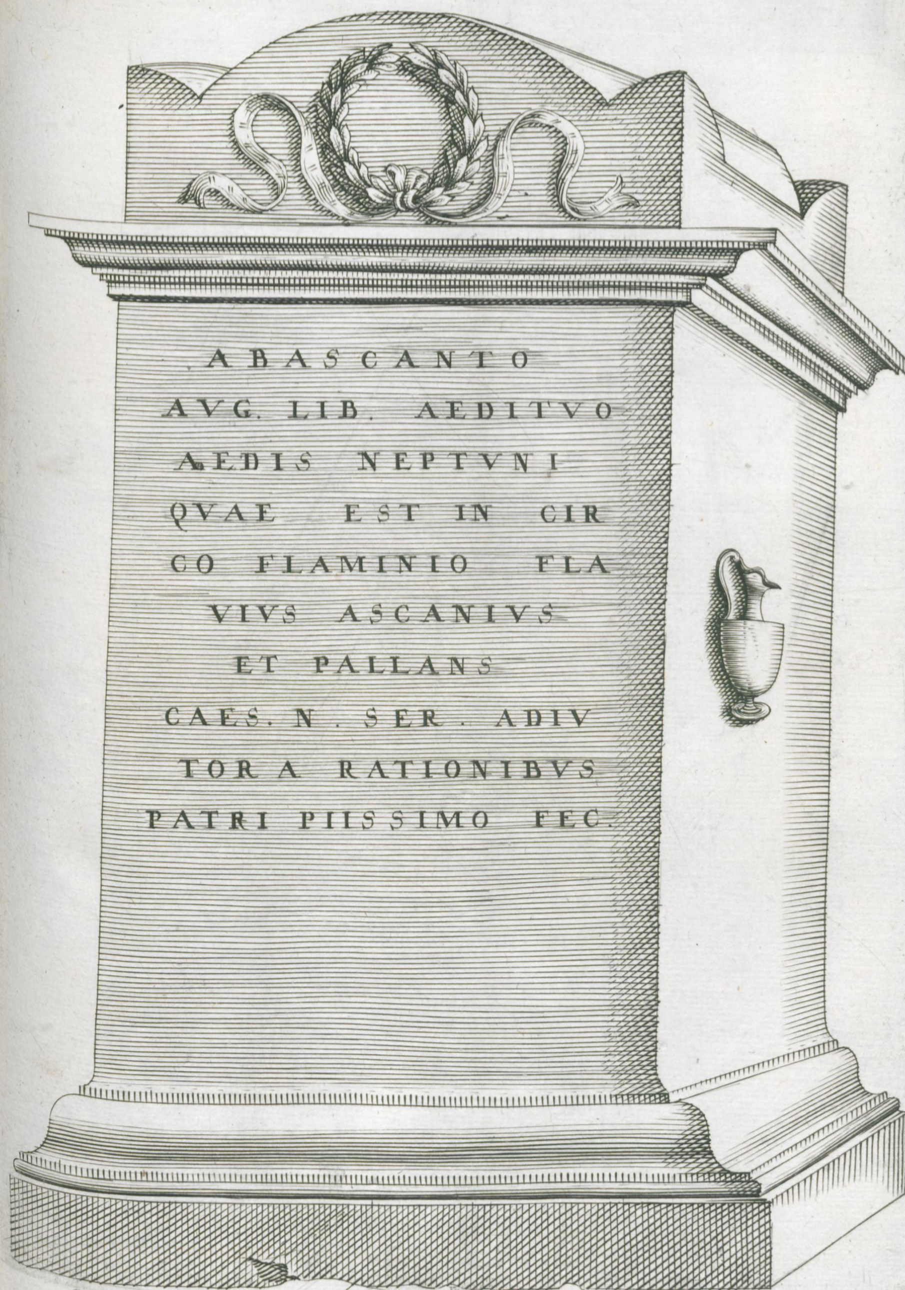
ABASCANTO
AVG. LIB. AEDITVO
AEDIS NEPTVNI
QVAE EST IN CIR
CO FLAMINIO FLA
VIVS ASCANIVS
ET PALLANS
CAES. N. SER. ADIV
TOR A RATIONIBVS
PATRI PIISSIMO FEC.

Non procul à templo S. Rochi: qua itur.
ad portam populi.

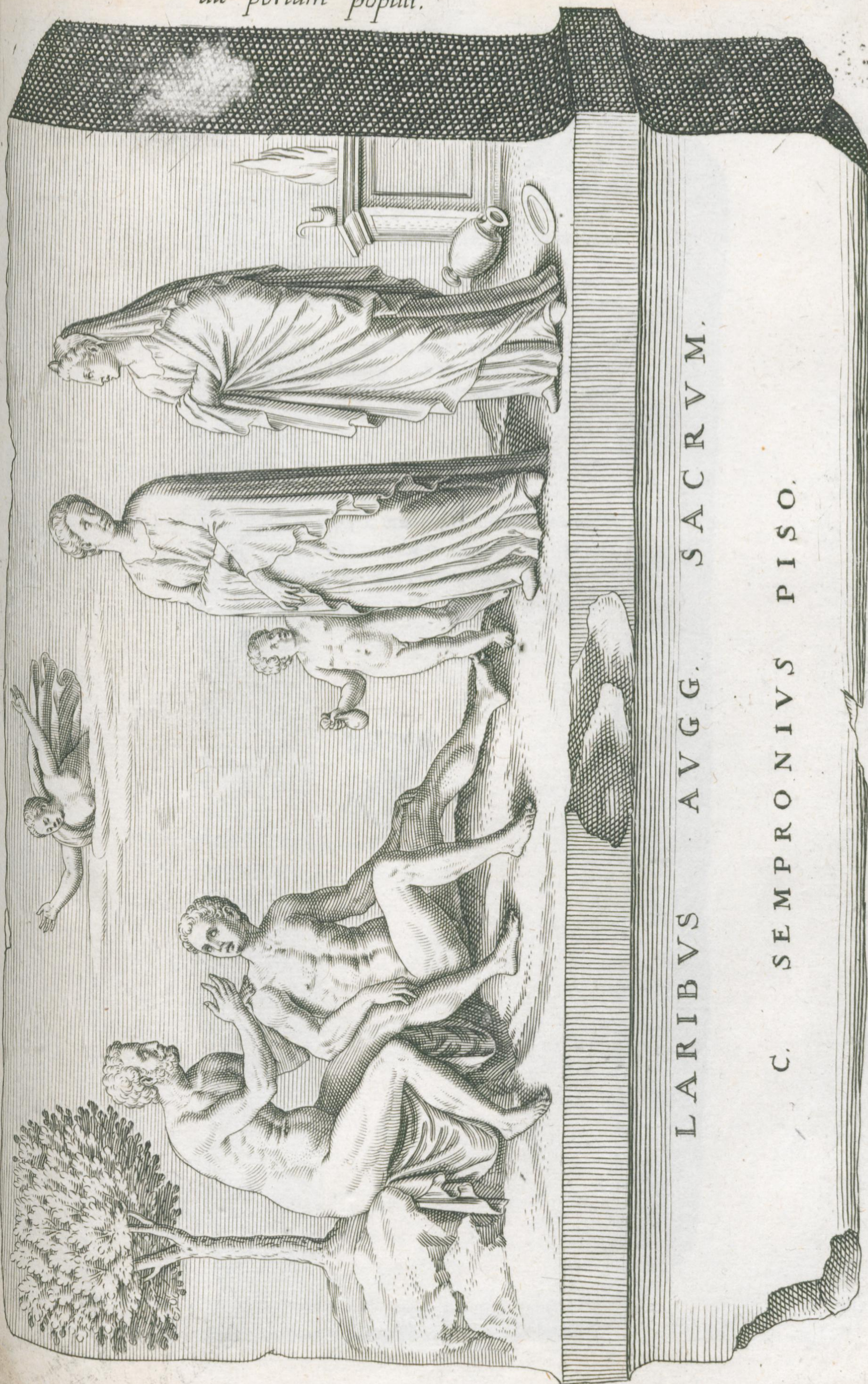

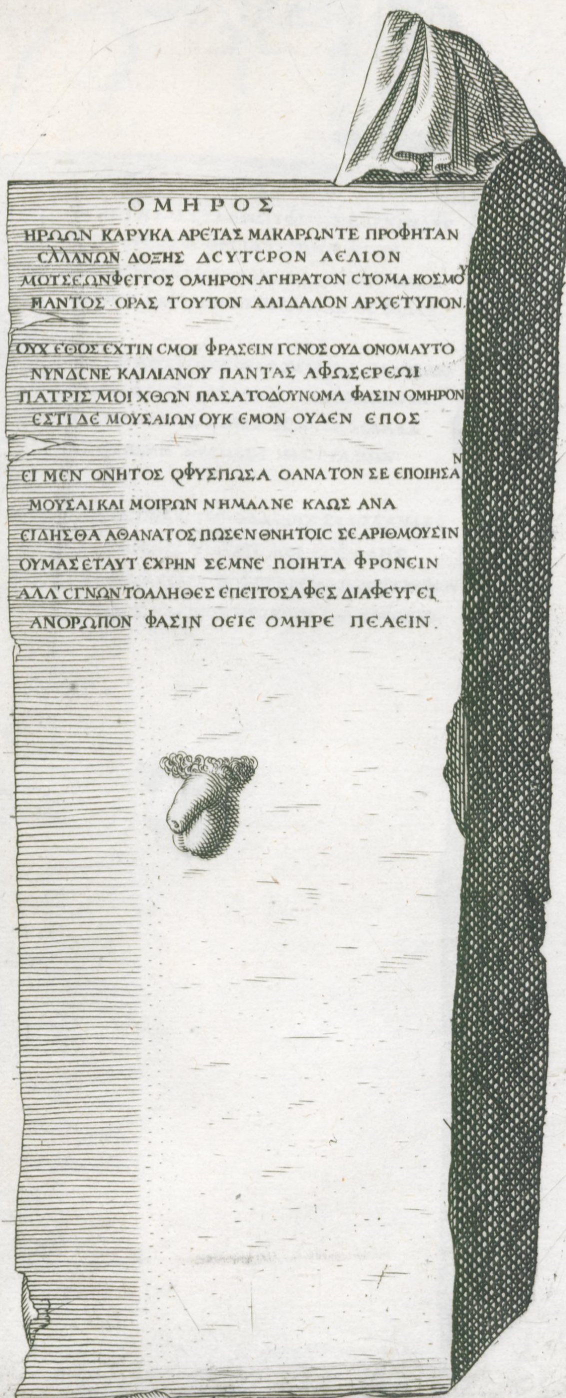
ΟΜΗΡΟΣ
ΗΡΩΩΝ ΚΑΡΥΚΑ ΑΡΕΤΑΣ ΜΑΚΑΡΩΝΤΕ ΠΡΟΦΗΤΑΝ
ΕΛΛΑΝΩΝ ΔΟΞΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΑΕΛΙΟΝ
ΜΟΤΣΕΩΝΦΕΓΓΟΣ ΟΜΗΡΟΝ ΑΓΗΡΑΤΟΝ ΣΤΟΜΑ ΚΟΣΜΟΥ
ΠΑΝΤΟΣ ΟΡΑΣ ΤΟΥΤΟΝ ΑΛΙΔΑΛΟΝ ΑΡΧΕΤΥΠΟΝ.
ΟΥΧ ΕΘΟΣ ΕΧΤΙΝ ΕΜΟΙ ΦΡΑΣΕΙΝ ΓΕΝΟΣ ΟΥΔ ΟΝΟΜΑΥΤΟ
ΝΥΝΔΕΝΕ ΚΑΙΛΙΑΝΟΥ ΠΑΝΤΑΣ ΑΦΩΣΕΡΕΩΙ
ΠΑΤΡΙΣ ΜΟΙ ΧΘΩΝ ΠΑΣΑ ΤΟΔΌΥΝΟΜΑ ΦΑΣΙΝ ΟΜΗΡΟΝ
ΕΣΤΙ ΔΕ ΜΟΥΣΑΙΩΝ ΟΥΚ ΕΜΟΝ ΟΥΔΕΝ ΕΠΟΣ
ΕΙ ΜΕΝ ΘΝΗΤΟΣ ΩΦΥΣΠΩΣΑ ΘΑΝΑΤΟΝ ΣΕ ΕΠΟΙΗΣΑΝ
ΜΟΥΣΑΙ ΚΑΙ ΜΟΙΡΩΝ ΝΗΜΑΛΝΕ ΚΑΩΣ ΑΝΑ
ΕΙΔΗΣΘΑ ΑΘΑΝΑΤΟΣ ΠΩΣΕΝ ΘΝΗΤΟΙΣ ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣΙΝ
ΟΥΜΑΣ ΕΤΑΥΤ ΕΧΡΗΝ ΣΕΜΝΕ ΠΟΙΗΤΑ ΦΡΟΝΕΙΝ
ΑΛΛ'ΕΓΝΩΝ ΤΟΑΛΗΘΕΣ ΕΠΕΙΤΟΣΑΦΕΣ ΔΙΑΦΕΥΓΕΙ
ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΦΑΣΙΝ ΘΕΙΕ ΟΜΗΡΕ ΠΕΛΕΙΝ.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ.

ΕΧΡΗΝ ΜΕΝΣΤΗΣΑΙ ΣΥΝΕΡΩΤΙ ΦΙΛΩ ΣΕ ΜΕΝΑΝΔΡΕ
ΩΣ ΥΝ ΖΩΝ ΕΤΕΛΕΙΣ ΟΡΓΙΑ ΤΕΡΠΝΑ ΘΕΟΥ
ΔΗΛΟΣ ΔΕΙ ΦΟΡΕΩΝ ΑΙΕΙ ΘΕΟΝ ΟΠΠΟΤΕ ΚΑΙ ΝΥΝ
ΣΗΝ ΜΟΡΦΗΝ ΚΑΤΙΔΩΝ ΑΥΤΙΚΑ ΠΑΣ ΣΕ ΦΙΛΕΙ

ΦΑΙΔΡΟΝ ΕΤΑΙΡΩΝ ΕΡΩΤΟΣ ΟΡΑΣ ΣΕΙΡΗΝΑ ΘΕΑΤΡΩΝ
ΤΟΝΔΕ ΜΕΝΑΝΔΡΟΝ ΑΕΙ ΚΡΑΤΑ ΠΥΚΑΣΟΜΕΝΟΝ.
ΟΥΝΕΗΑΡ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΙΛΑΡΟΝ ΒΙΟΝ ΕΞΕΔΙΔΑΞΑ
ΗΔΥΝΑΣ ΣΚΗΝΗΝ ΔΡΑΜΑΣΙ ΠΑΣΙ ΓΑΜΩΝ

ΟΥ ΦΑΥΛΩΣ ΕΣΤΗΣΑ ΚΑΤ ΟΦΘΑΛΜΟΥΣ ΣΕ ΜΕΝΑΝΔΡΕ
ΤΗΣ ΔΕΓ ΟΜΗΡΕΗΙΣ ΦΙΛΤΑΤΕ ΜΟΙ ΚΕΦΑΛΗΣ
ΑΛΛΑΣΕ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΤΑΞΕ ΣΟΦΟΣ ΚΡΕΙΝΕΙΝ ΜΕΤ ΕΚΕΙΝΟΝ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΚΛΕΙΝΟΣ ΠΡΟΣΘΕΝ ΑΡΙΣΤΟΦΝΗΣ

DIS MANIB
L. AVIANIO L.F. PVB.
VALERIANO
MEDICO VIX.
ANN. XLVII. M. IX. D. XV.
L. AVIANIVS LL. STEPHANIVS
PATR. PER. AG. CVR.

DIS MANIB
C. CAECILII C.F. SAB.
AQVILAE
CAECILIA. C.L. MOSCHIDI
C. CAECILIVS DIAETVS
MEDICVS
FILIO ET LIB. CONIVGI
SVAE PIISSIMIS.

AEMILIO PAVLO PAPINIANO
PRAEFECTO PRAETORIO IVRIS
CONSVLTO QVI VIXIT ANNOS XXXVI.
MENS. X. DIES III
PAPINIANVS HOSTILIVS
EVGENIA GRACILII TVREATO
ORDINE IN SENIO
HEV PARENTES FECERVNT
FILIO OPTIMO

ΤΡΥΦΩΝ
ΤΡΥΦΩΝ
ΙΘΥΦΑΛΛΩΙ ΚΟΡΥΝΗΦΟΡΩΙ
ΚΗΠΟΦΥΛΑΚΙ ΚΑCΠΤΟΜΑCΤΙΓΙ
ЄΥЄΡЄCΙΑC ΚΑΙ ЄΥΔΟΚΙΑC ΧΑΡΙΝ
ΛΑΜΦΑΧΙΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

In Hortis Iulii de Monte Pontificis Maximi axtra portam Flaminiam.

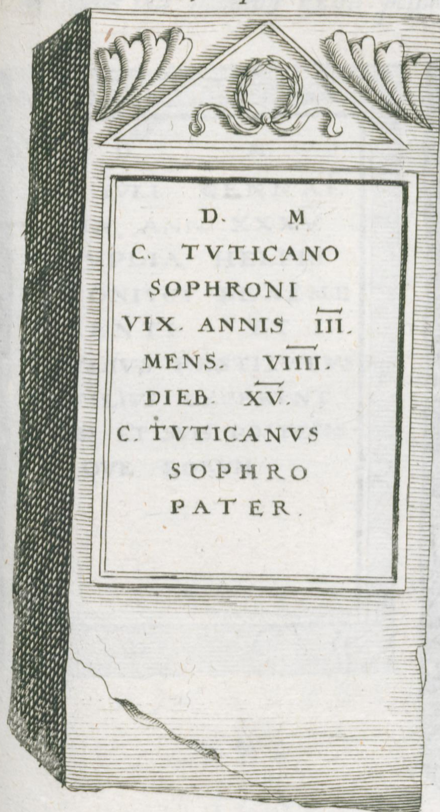
D. M
C. TVTICANO
SOPHRONI
VIX. ANNIS III.
MENS. VIIII.
DIEB. XV.
C. TVTICANVS
SOPHRO
PATER.

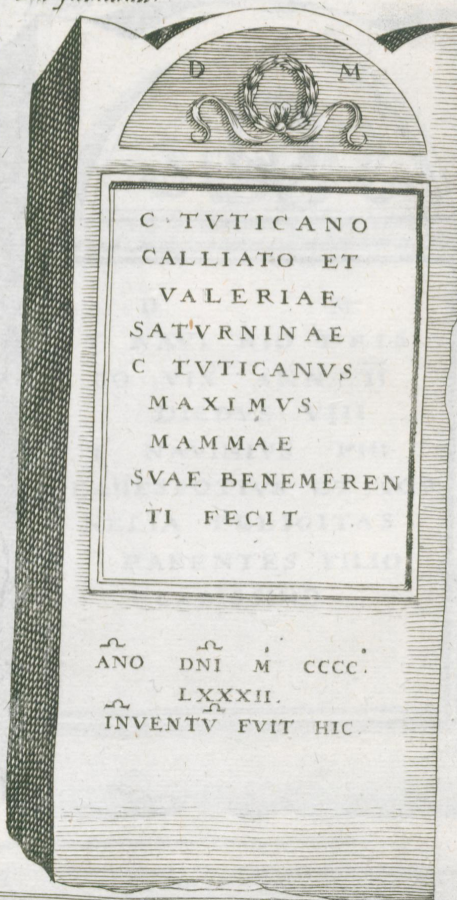
D M
C TVTICANO
CALLIATO ET
VALERIAE
SATVRNINAE
C TVTICANVS
MAXIMVS
MAMMAE
SVAE BENEMEREN
TI FECIT
ANO DNI M CCCC.
LXXXII.
INVENTV FVIT HIC.

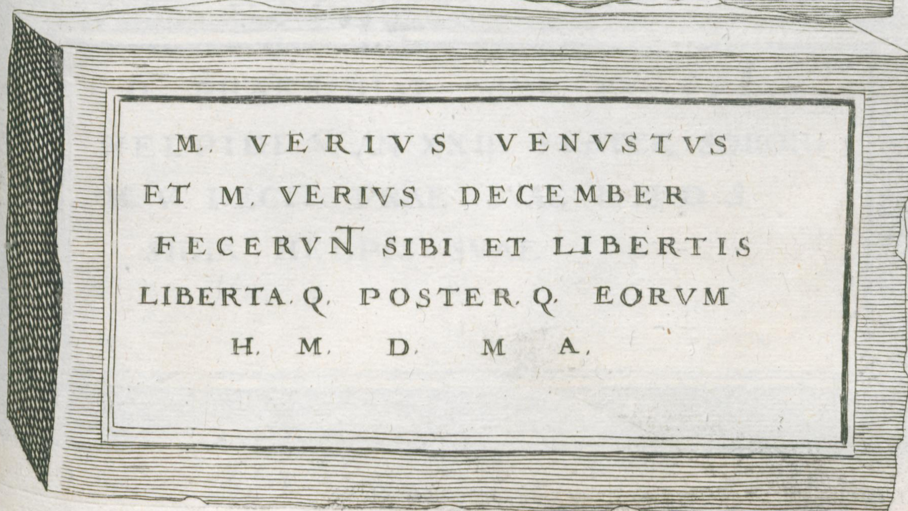
M. VERIVS VENVSTVS
ET M. VERIVS DECEMBER
FECERVNT SIBI ET LIBERTIS
LIBERTA. Q. POSTER. Q. EORVM
H. M. D. M. A.

D. M.
L. IVLI GENNAE
VIX. ANN. XXXV.
PVPLIA HELPIS
CONIVGI BENEME
RENTI ET L.
IVLIVS RESTITVTVS
FILIVS FECERVNT
SIBI ET SVIS POSTERIS
QVE EORVM.

D. M.
T. NAVI NIO PRIS
CO. VIX. ANN. II.
DIEBVS VIII
T NAVINIVS PHI
LADESPOTIVS ET COR
NELIA FELICITAS
PARENTES FILIO
CARISSIMO

D. PRAESIDIAE SVAE ET FELIX
HELPIDI V. AN XXIII. FRATER SORORI
M. V. FECIT PRAE SVAE B. M. D. S.
SIDIA HELPIS SVAE.

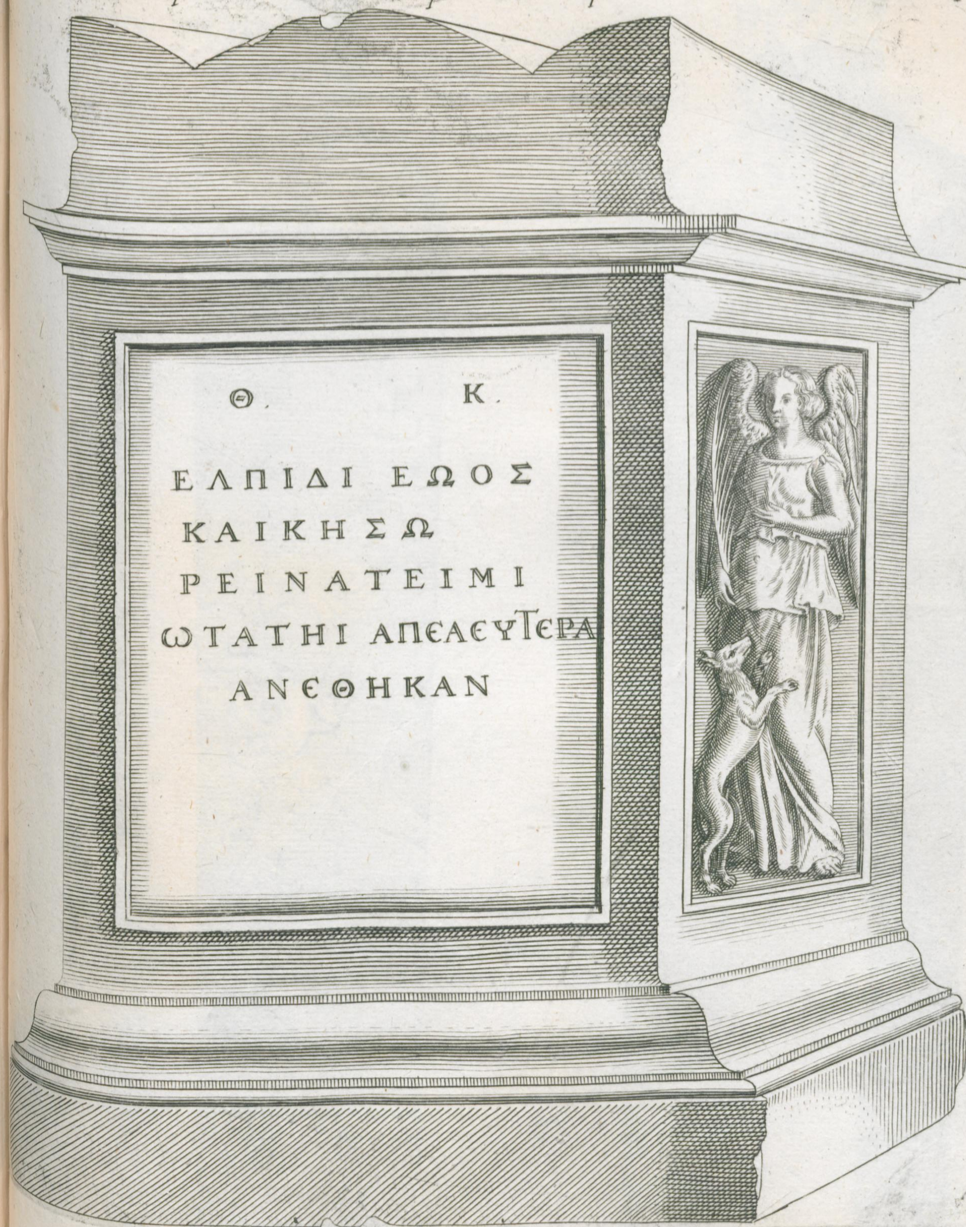
Θ. Κ.
ΕΛΠΙΔΙ ΕΩΟΣ
ΚΑΙΚΗΣΩ
ΡΕΙΝΑΤΕΙΜΙ
ωΤΑΤΗΙ ΑΠЄΛЄΥΤΕΡΑ
ΑΝЄΘΗΚΑΝ

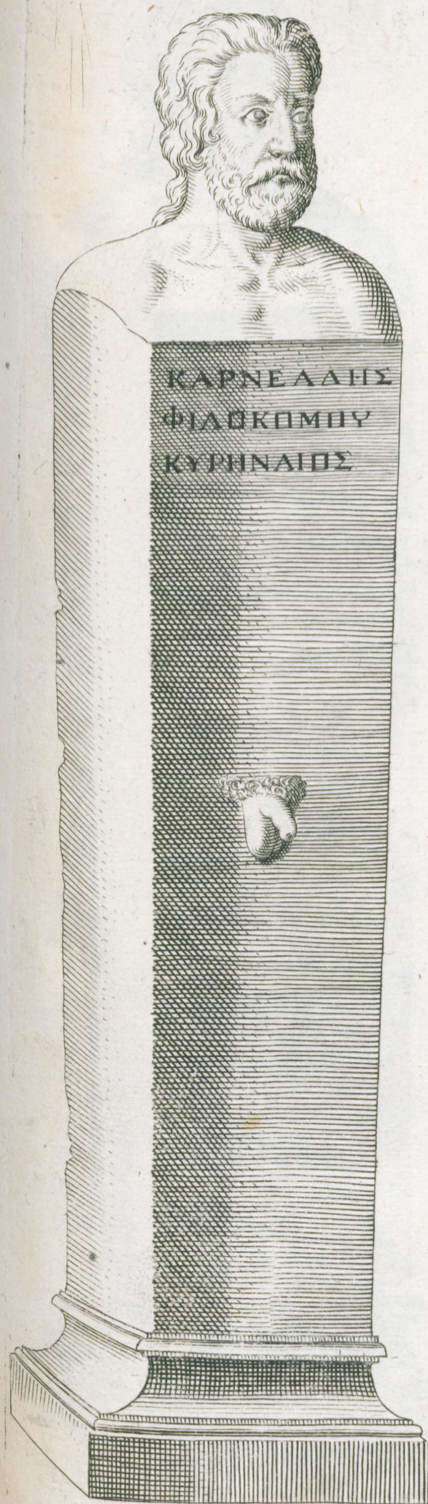
ΚΑΡΝΕΑΔΗΣ
ΦΙΛΟΚΟΜΟΥ
ΚΥΡΗΝΑΙΟΣ

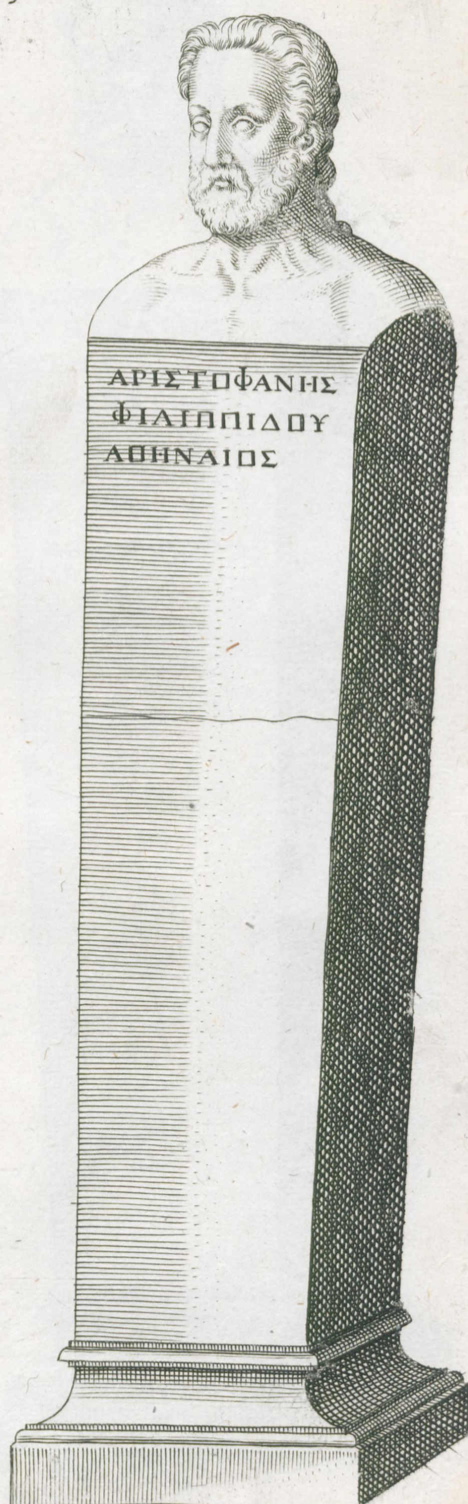
ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΟΣ

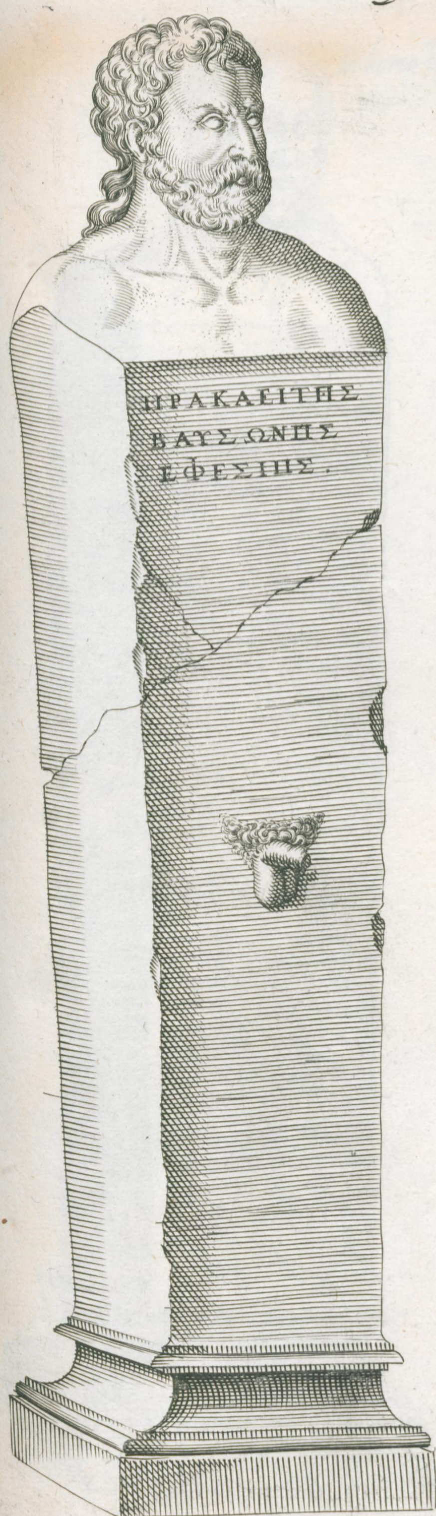
ΗΡΑΚΛΕΙΤΗΣ
ΒΛΥΣΩΝΠΣ
ΕΦΕΣΙΠΣ.

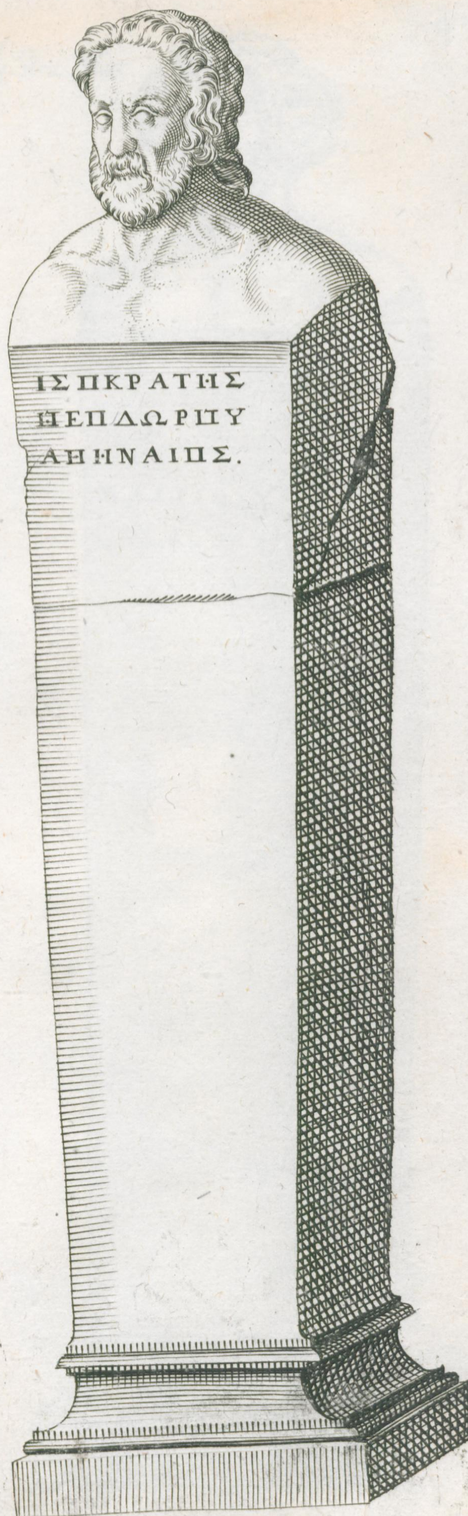
ΙΣΠΚΡΑΤΗΣ
ΗΕΠΔΩΡΙΤΥ
ΑΘΗΝΑΙΠΣ.

In horto Julij Pont. Max.

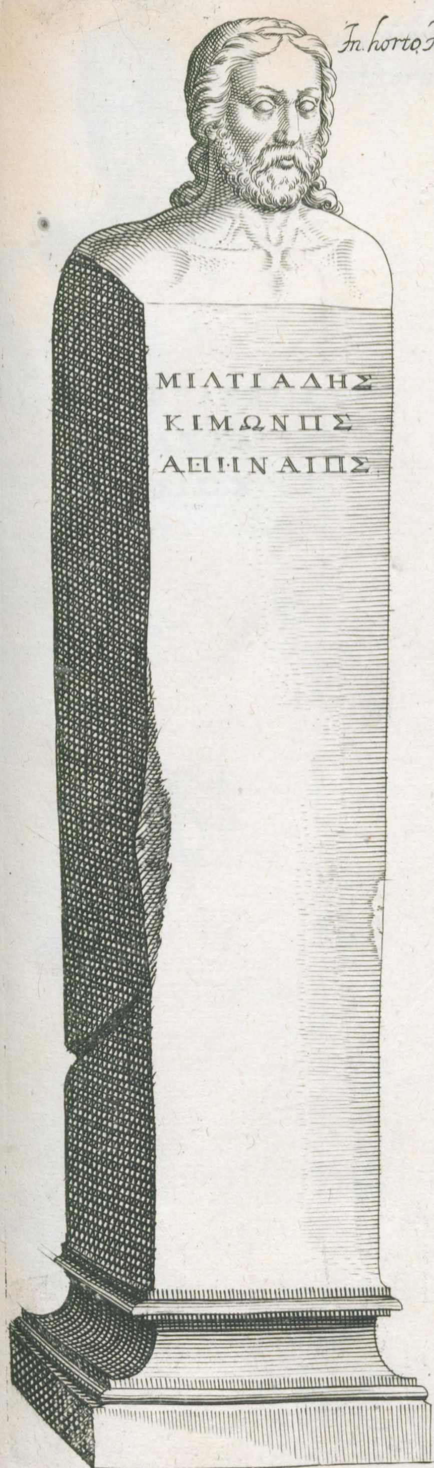

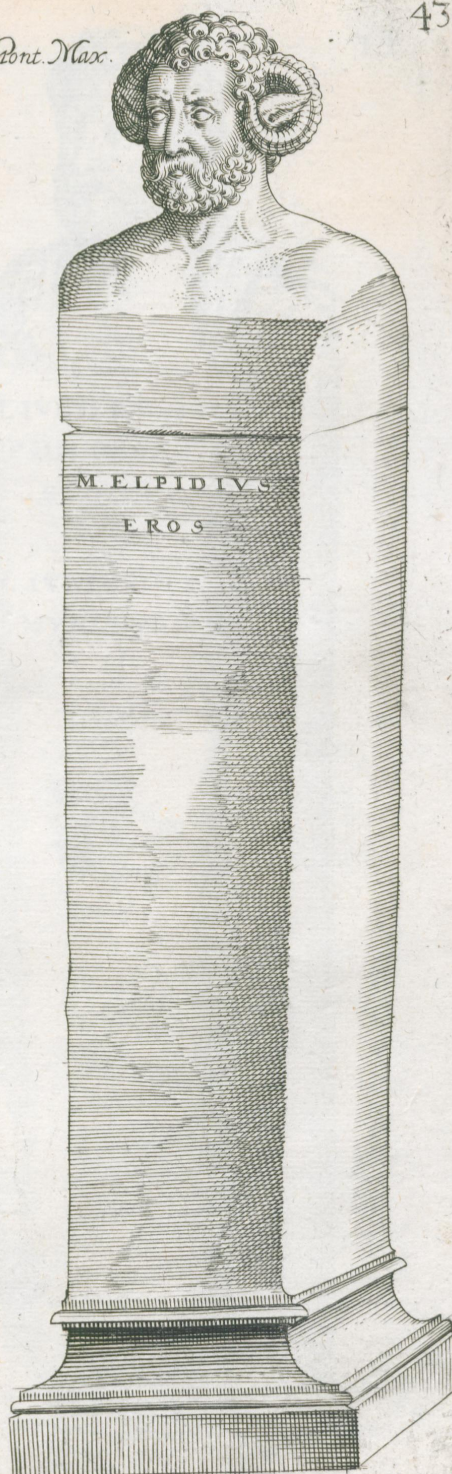

In ædibus Rusticorum

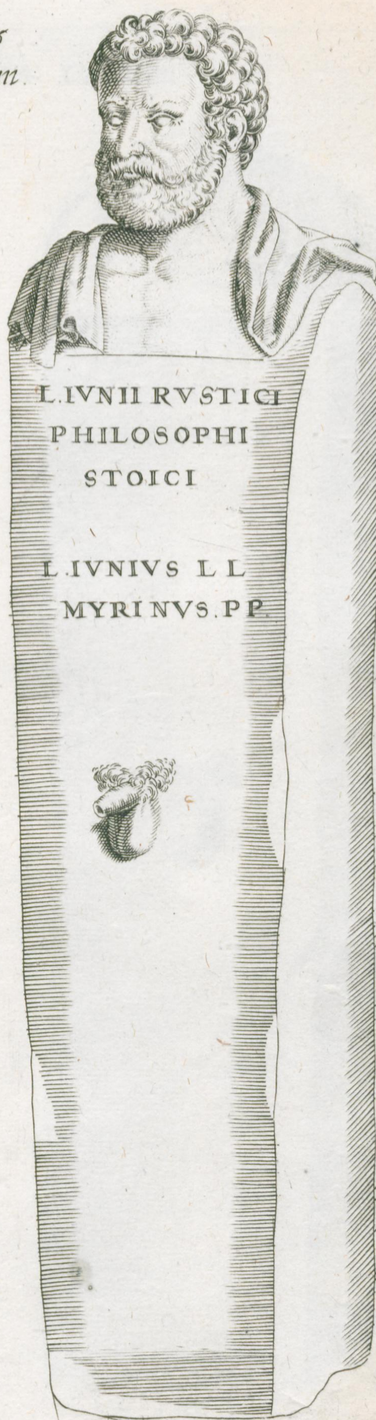

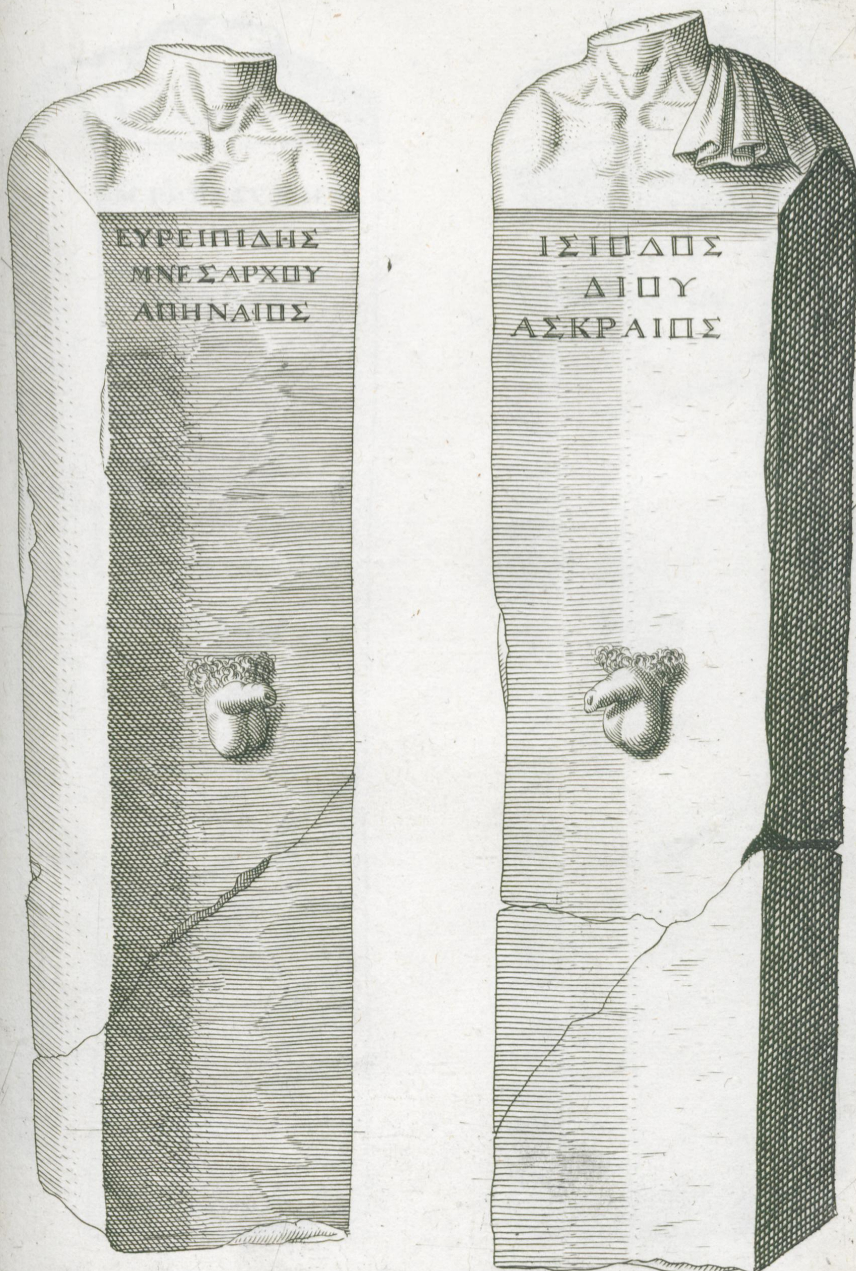
ΕΥΡΕΙΠΙΔΗΣ
ΜΝΕΣΑΡΧΟΥ
ΑΘΗΝΑΙΟΣ
ΗΣΙΟΔΟΣ
ΔΙΟΥ
ΑΣΚΡΑΙΟΣ

In ædibus Cardinalis Farnesij.

Apud Cardinalem Carpensem.

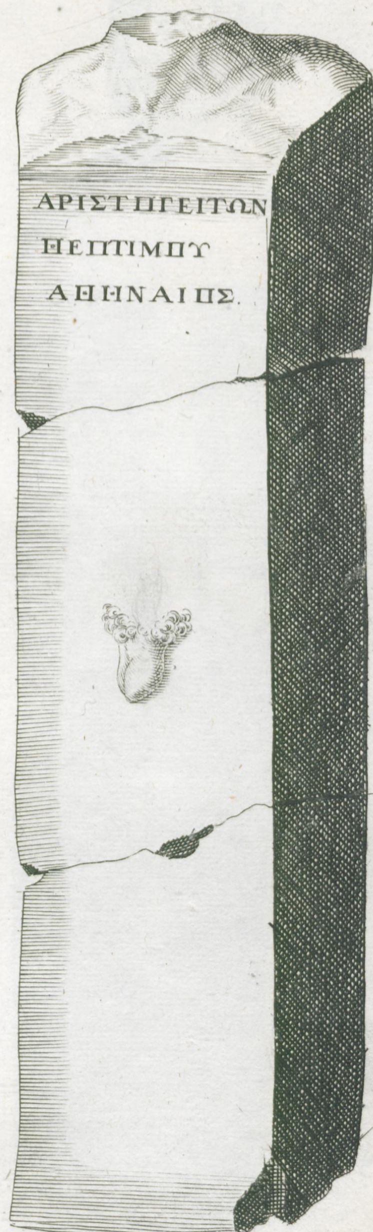

In hortis Iulij III
Pont max.

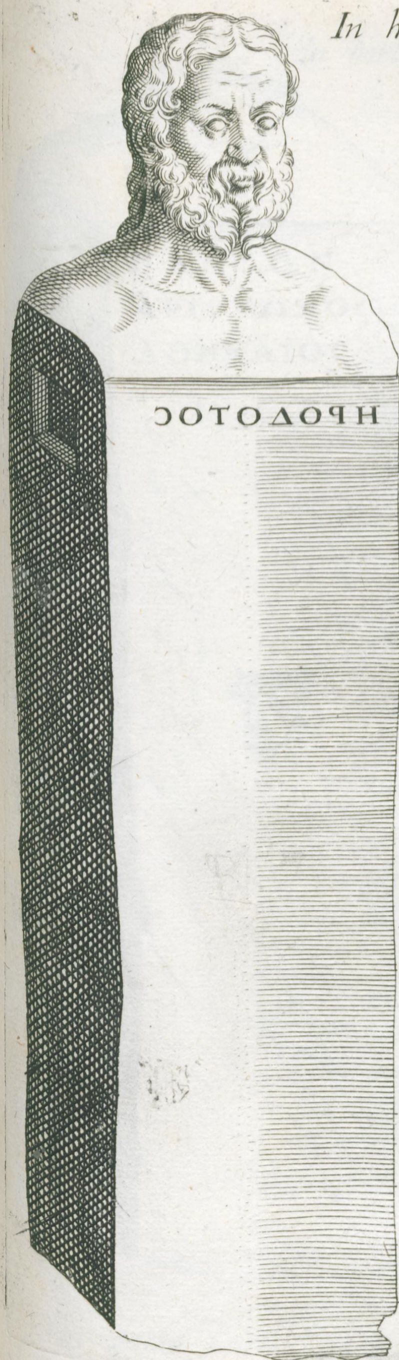

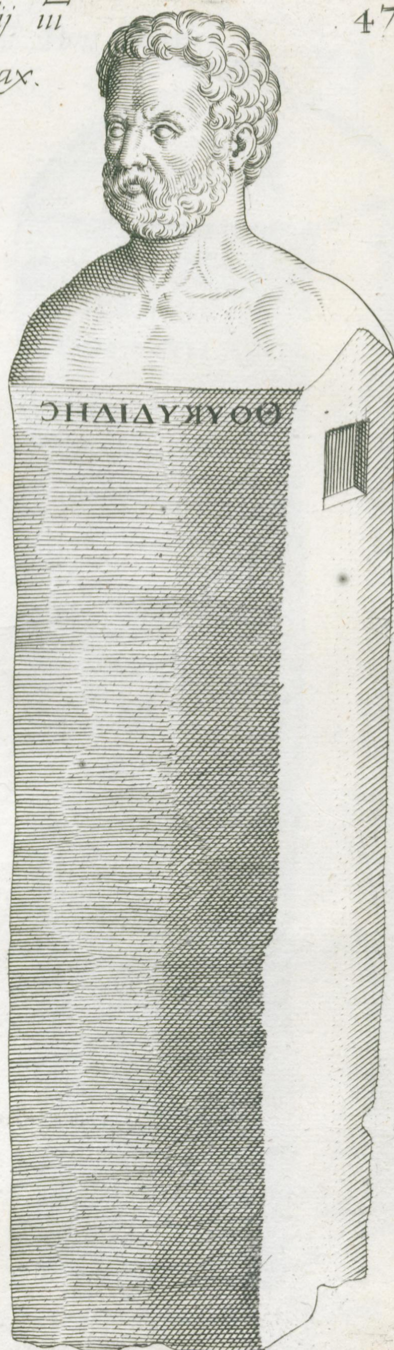

In horto Iulij iii Pont Max

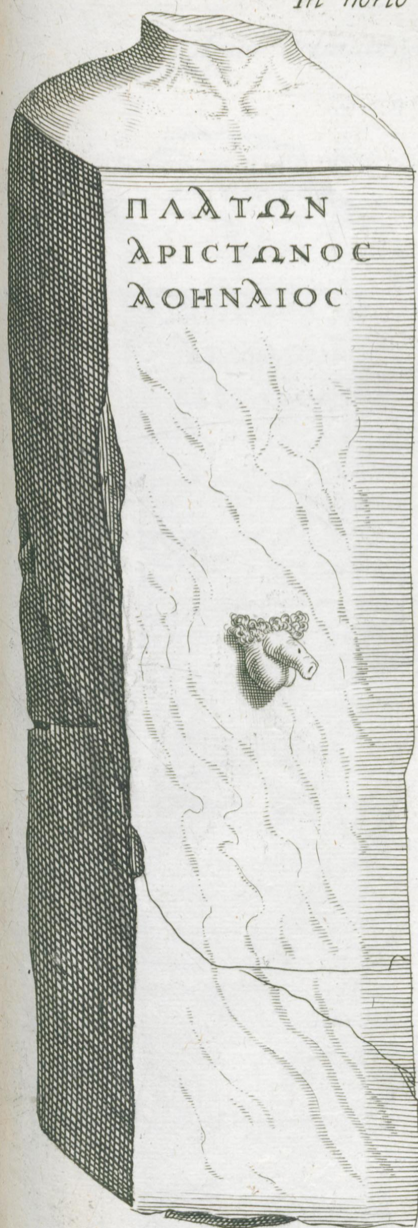

in domo Card: Zenonis

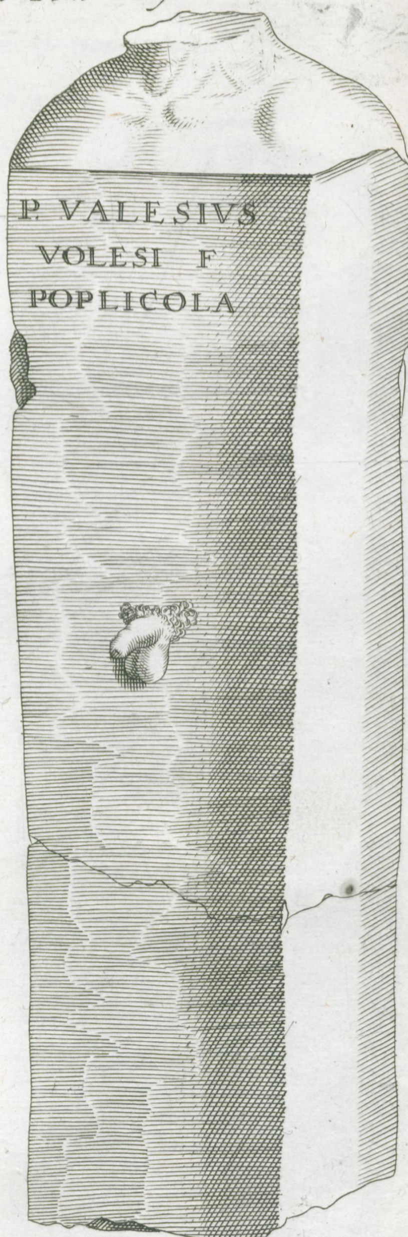

translatum ad domum Achillis Maphæi

Apud Octavianum Zenonem non procul a Campo Floræ

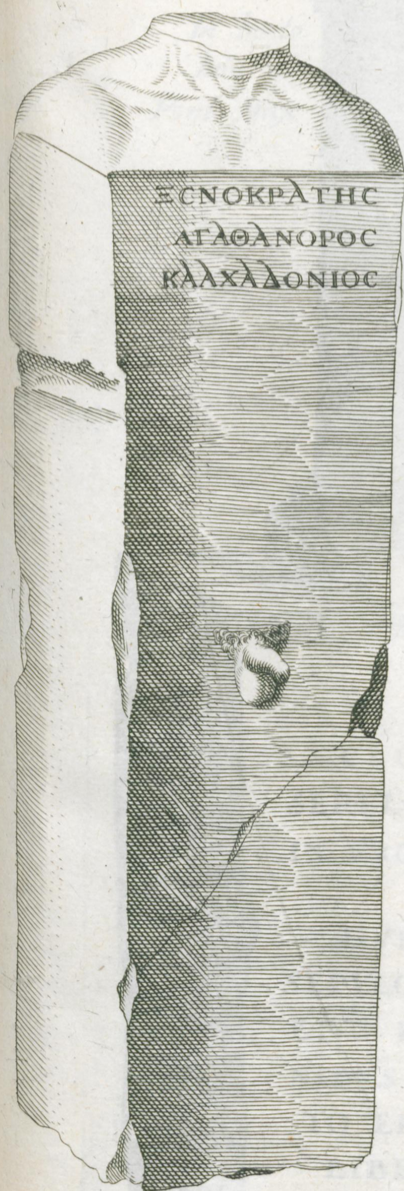

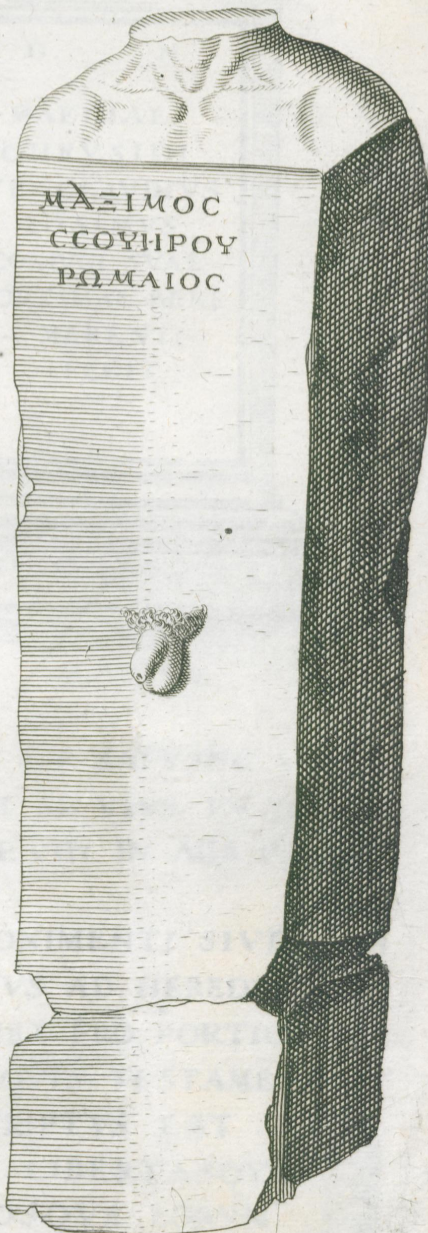

In horto Iulij iii Pont Max

D. M

MAELIAE
CHRVSIDI
TI. CLAVDIVS
ZOSIMVS
CONIVGI SVAE
OPTIMAE BENE
MERENTI
FECIT

DIS MANIB.

CLODIAE T. F. SATVRNINAE
SEPVLCHRVM SE VIVA FECIT
IN FRONTE P. VIII. IN AGR. P. VIII.

HVIVS MONIMENTI SIVE
SEPVLCHRI IVS AD HEREDES
EIVS PERTINET PRO PORTIO
NIBVS QVA QVIS TESTAMEN
TO EIVS SCRIPTVS EST
LIBERTOS LIBERTASQVE
POSTEROSQVE EORVM

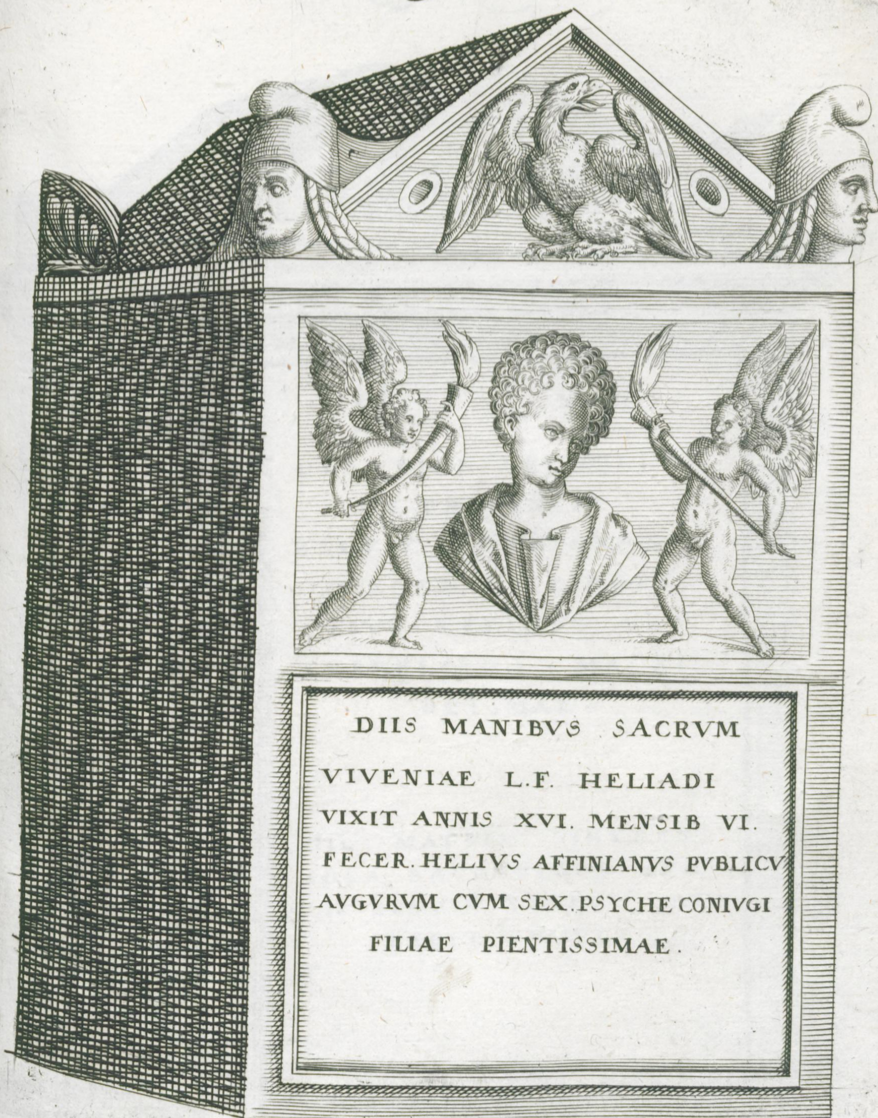
DIIS MANIBVS SACRVM
VIVENIAE L.F. HELIADI
VIXIT ANNIS XVI. MENSIB VI.
FECER. HELIVS AFFINIANVS PVBLICV
AVGVRVM CVM SEX. PSYCHE CONIVGI
FILIAE PIENTISSIMAE.

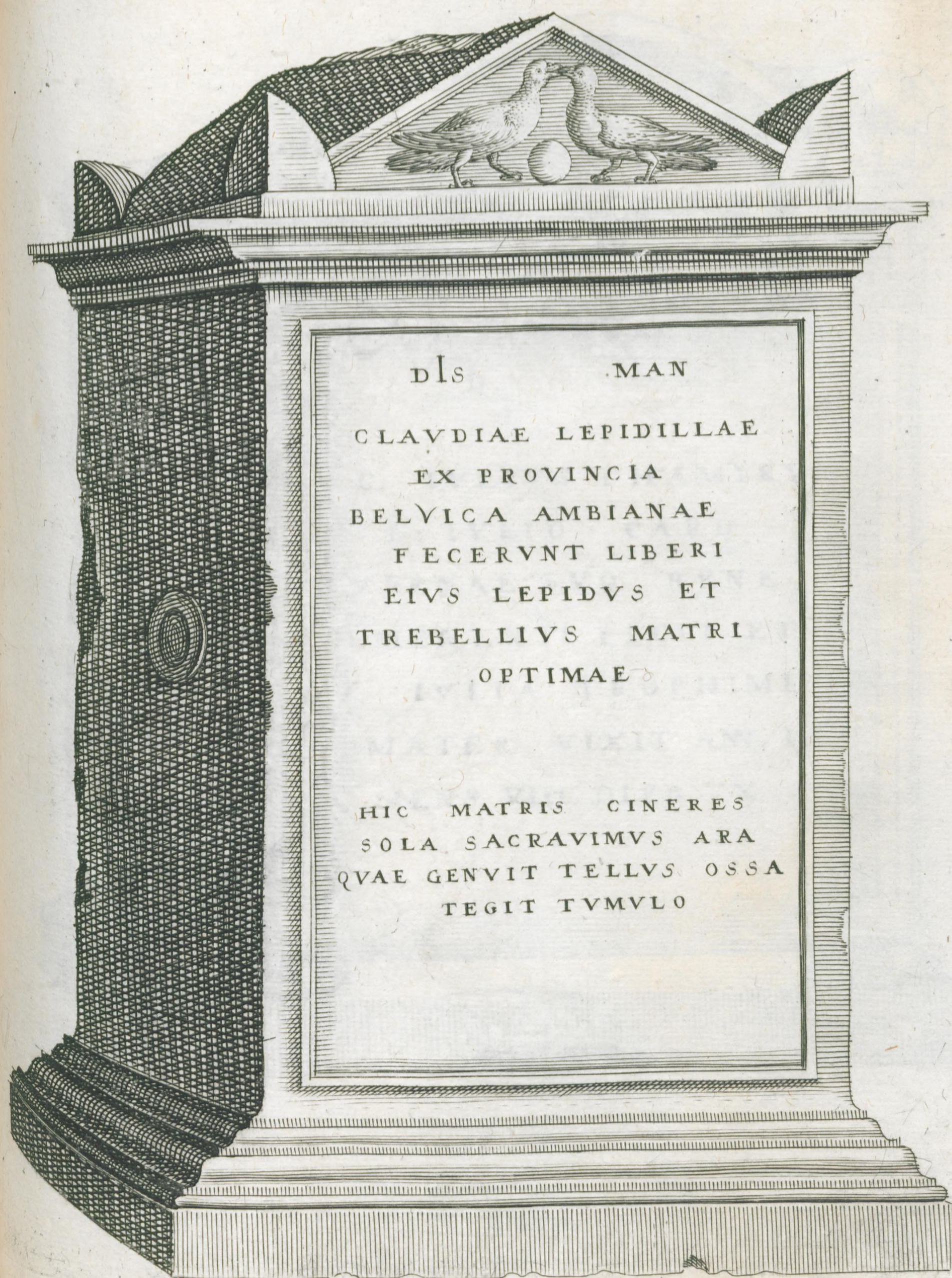
DIS MAN
CLAVDIAE LEPIDILLAE
EX PROVINCIA
BELVICA AMBIANAE
FECERVNT LIBERI
EIVS LEPIDVS ET
TREBELLIVS MATRI
OPTIMAE
HIC MATRIS CINERES
SOLA SACRAVIMVS ARA
QVAE GENVIT TELLVS OSSA
TEGIT TVMVLO

D. M.
C. IVLIVS THAMYRVS
L. IVLIO CARO
VERNAE SVO BENE
MERENTI FECIT ET
IVLIA TROPHIME
MATER. VIXIT ANN. III.
MENS. VIII. DIEB. X.

D M

AVR POLVCRO
NIVS FRATRI
SVO POLVCRO
NIO BENEME
RENTI ET IVL
MARCIANA CON
IVNX FECERVNT

D M.
DANG CONSIDIO
ALCIDH ... TATAHB
HNHMHRHNTI
ITHM. C CONSIDIVS
ALCIMVS A PATRONO
BHNHMHRHNTI
LIBHRTIS LIBHRTAB
QVH POSTHRISQVII.

D. M.
ANNAEAE
LAMPADI
C. COSIDIVS
ALCIDES
CONIVGI
B. M. FE.

L. CAELIO
L. F POL.
C. CLEMENTI
HASTA MIL
COH. XII. VRB.
IVLI. VIX. ANN
XXIII. MILIT. ANN. V.
VALERIVS
FESTVS ET IVLIVS
ENCOLPVS
HEREDES POSVERVNT

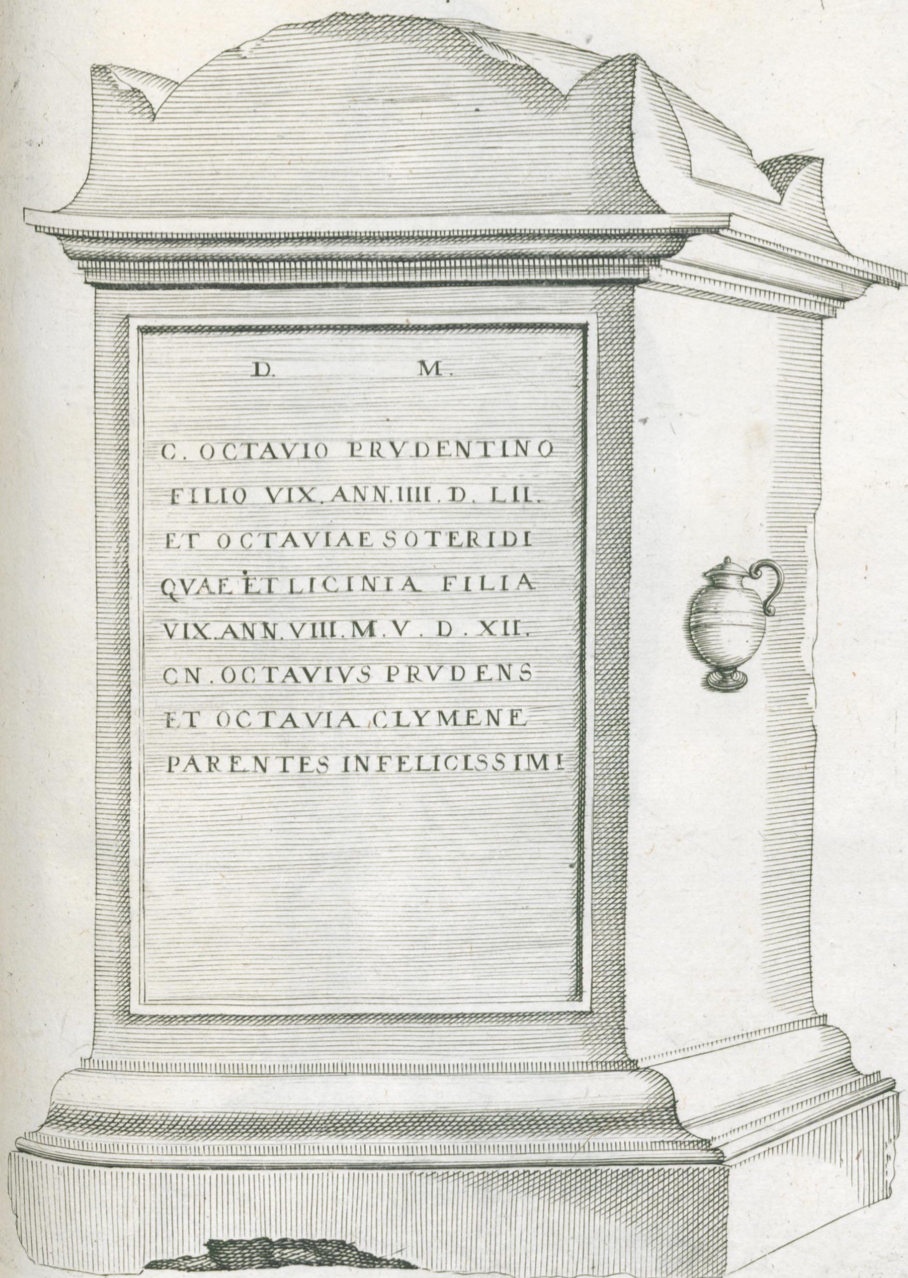
D. M.
C. OCTAVIO PRVDENTINO
FILIO VIX. ANN. IIII. D. LII.
ET OCTAVIAE SOTERIDI
QVAE ET LICINIA FILIA
VIX. ANN. VIII. M. V. D. XII.
CN. OCTAVIVS PRVDENS
ET OCTAVIA CLYMENE
PARENTES INFELICISSIMI

MATER VILLA FAGNAE.

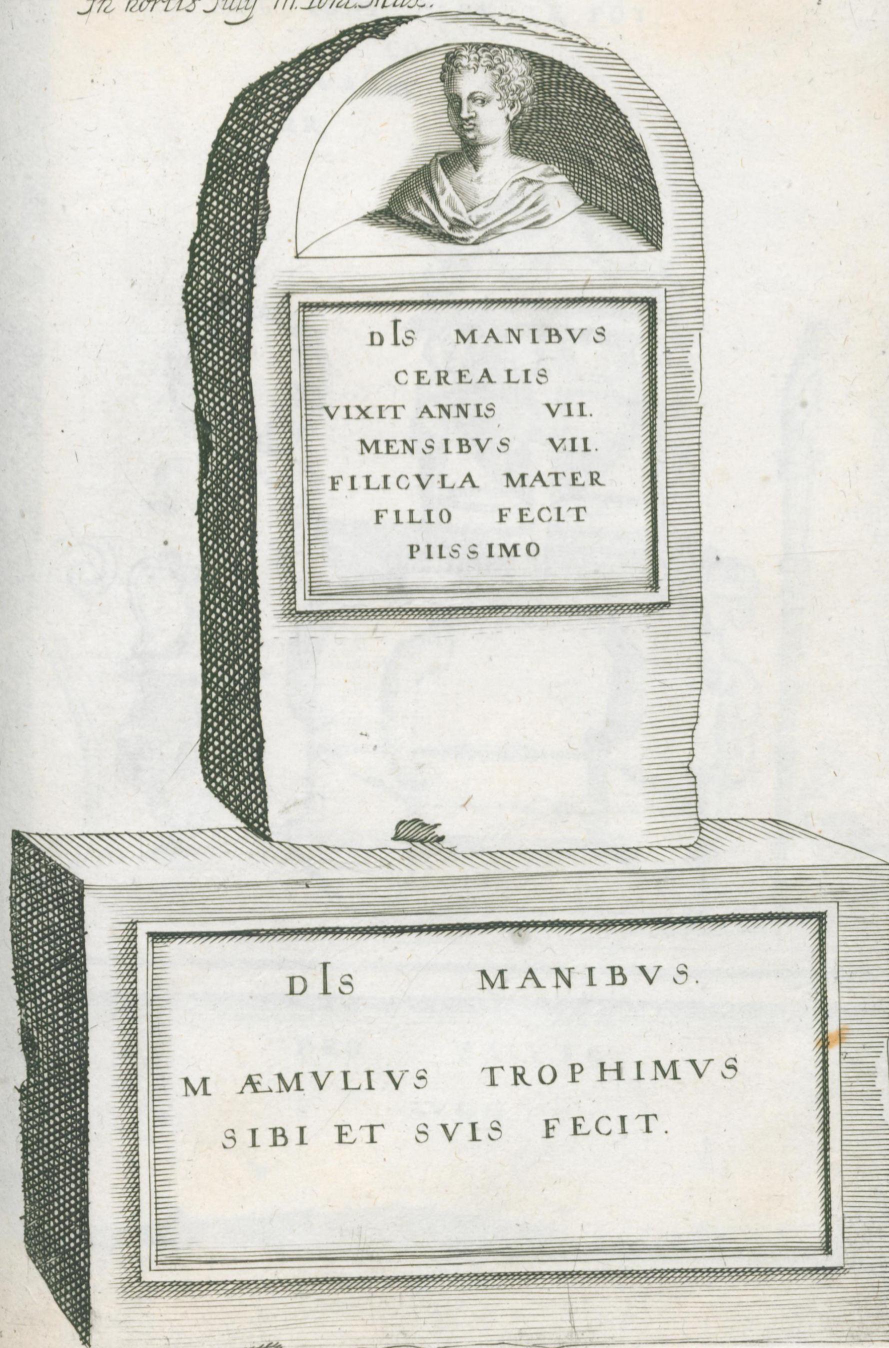
DIS MANIBVS
CEREALIS
VIXIT ANNIS VII.
MENSIBVS VII.
FILICVLA MATER
FILIO FECIT
PIISSIMO
DIS MANIBVS.
M ÆMVLIVS TROPHIMVS
SIBI ET SVIS FECIT.

IMP. CAES. VESPASIANO
AVG. PONT. MAX. TR. POT.
COS.
AVGVRVM COL
RR PS.

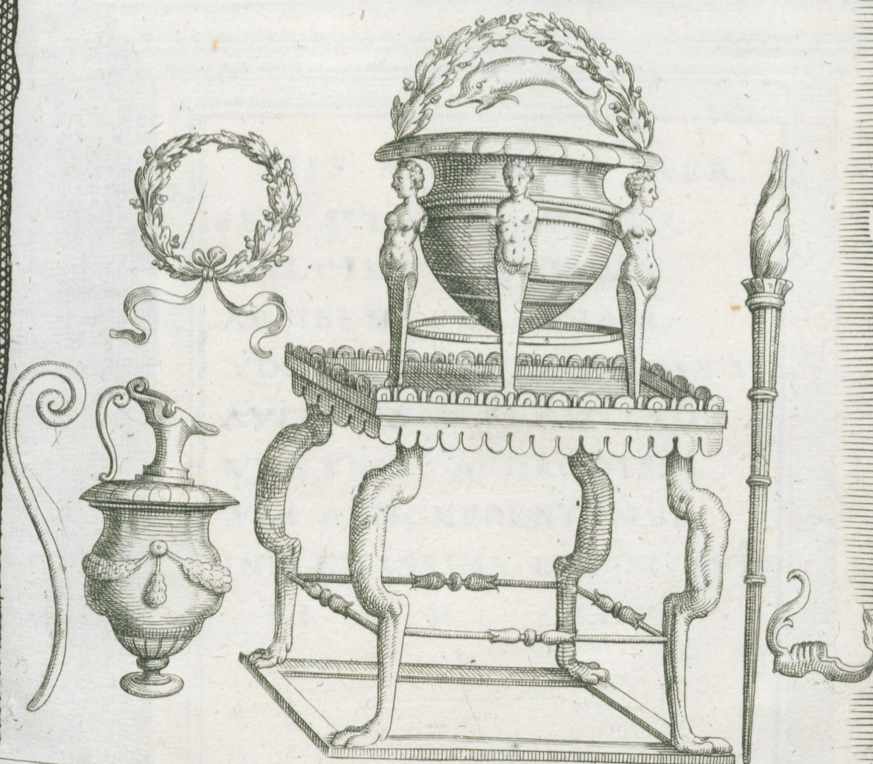

PRO SALVTE
AVGG.

In horto Iulij Pont Max

DIIS MANIBVS SACR.
SER. SVLPICIO AVG. L.
ALCIMO AEDITVO
AD ISEM PELATIAM
VIX. AN. XXXVIII. AEDITV
AVIT ANN. X. FECIT VXOR
VENTRIA APHRODISIA
VIR. BENEMERENT. MVL.
INFELICISSIMA ET SIBI SVIS
LL P EOR.

ANNONA AVGVSTI CERES

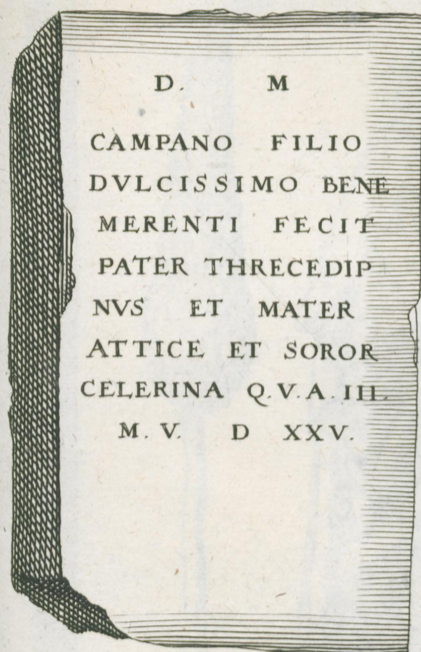
D. M
CAMPANO FILIO
DVLCISSIMO BENE
MERENTI FECIT
PATER THRECEDIP
NVS ET MATER
ATTICE ET SOROR
CELERINA Q.V.A.III.
M.V. D XXV.

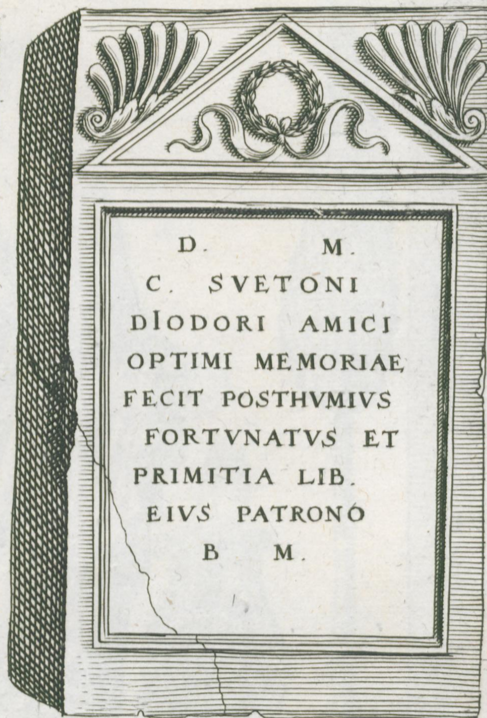
D. M.
C. SVETONI
DIODORI AMICI
OPTIMI MEMORIAE
FECIT POSTHVMIVS
FORTVNATVS ET
PRIMITIA LIB.
EIVS PATRONO
B M.

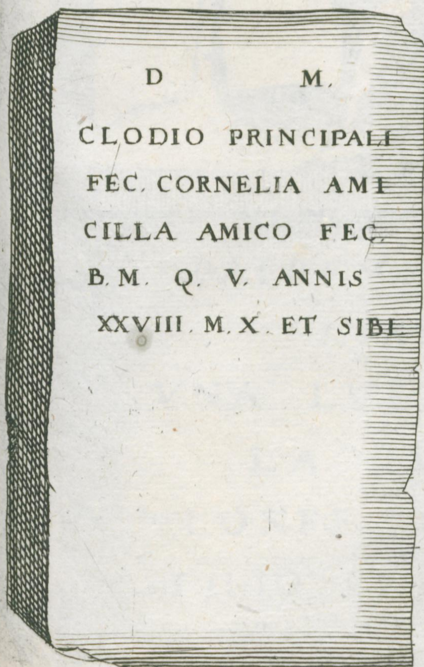
D M.
CLODIO PRINCIPALI
FEC. CORNELIA AMI
CILLA AMICO FEC.
B.M. Q. V. ANNIS
XXVIII. M.X. ET SIBI.

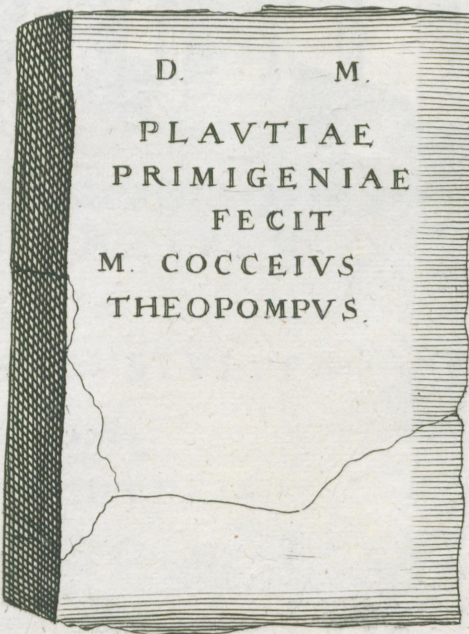
D. M.
PLAVTIAE
PRIMIGENIAE
FECIT
M. COCCEIVS
THEOPOMPVS.

In horto Iulij iii. Pont. Max.

PATREM MATREM
LIBEROS
VNA LVES SVSTVLIT
LACRVMIS
CONFECTA CYPRIS
FILIO ET NEPOTIBVS.

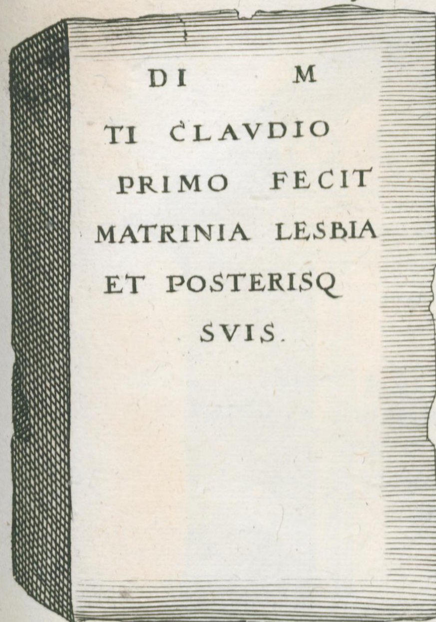
DI M
TI CLAVDIO
PRIMO FECIT
MATRINIA LESBIA
ET POSTERISQ
SVIS.

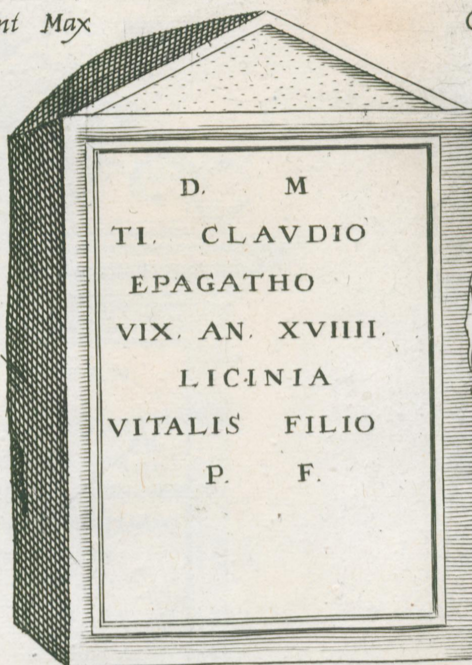
D. M
TI. CLAVDIO
EPAGATHO
VIX. AN. XVIIII.
LICINIA
VITALIS FILIO
P. F.

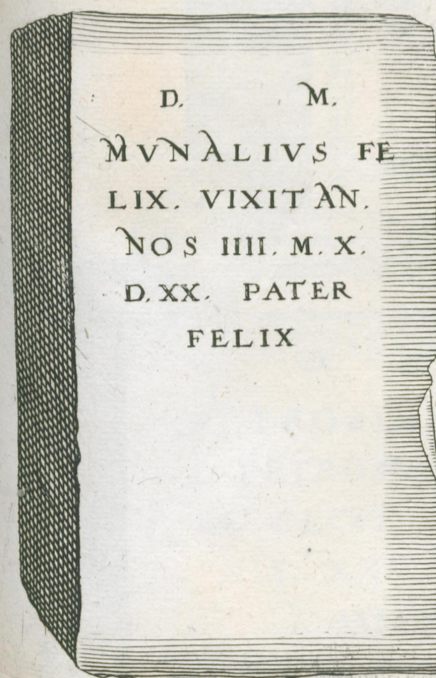
D. M.
MVNALIVS FE
LIX. VIXIT AN.
NOS IIII. M. X.
D. XX. PATER
FELIX

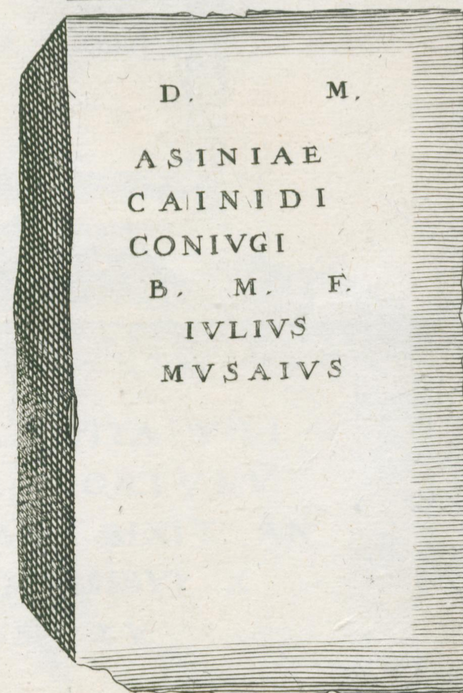
D. M.
ASINIAE
CAINIDI
CONIVGI
B. M. F.
IVLIVS
MVSAIVS

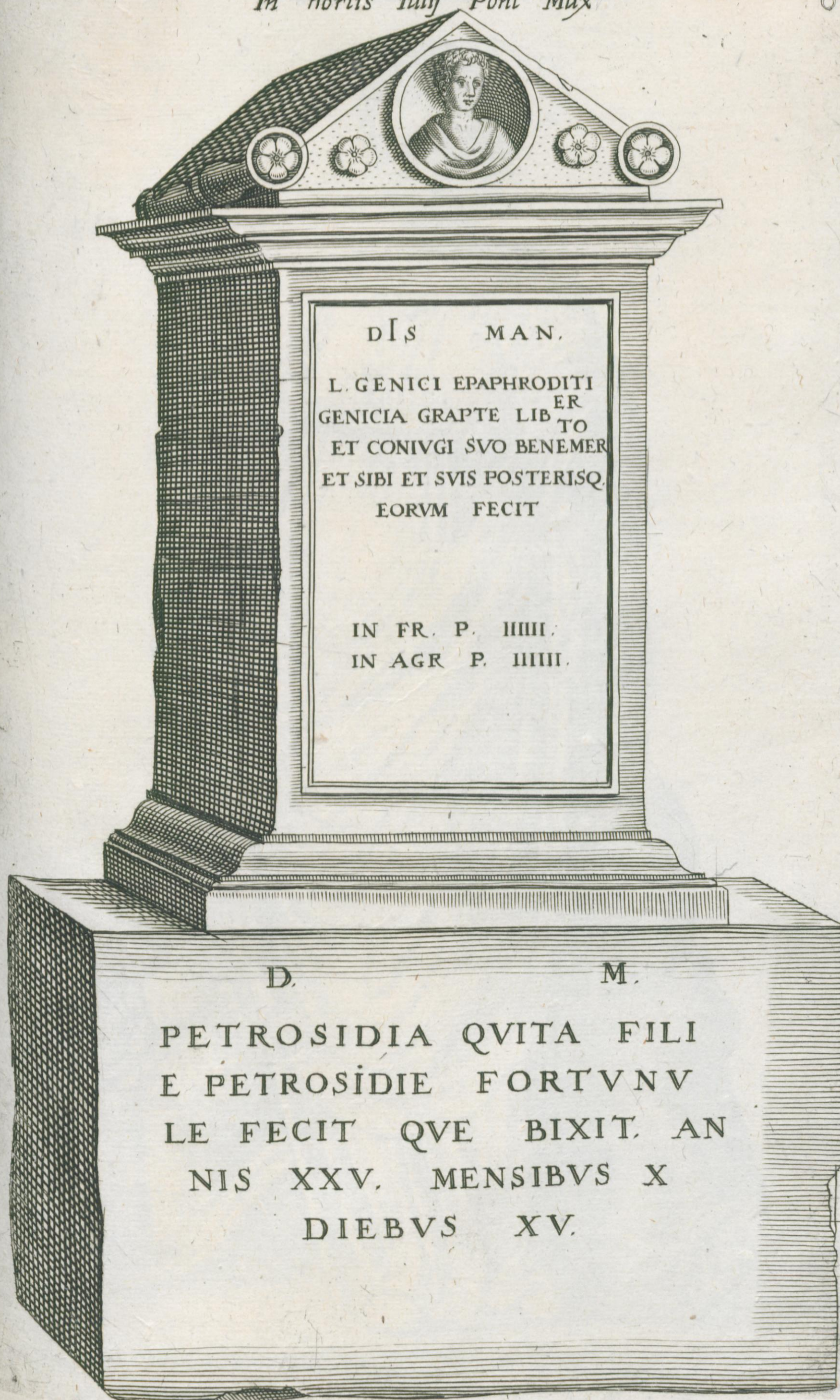
DIS MAN.
L. GENICI EPAPHRODITI
GENICIA GRAPTE LIB ER TO
ET CONIVGI SVO BENEMER
ET SIBI ET SVIS POSTERISQ.
EORVM FECIT
IN FR. P. IIIII.
IN AGR P. IIIII.
D. M.
PETROSIDIA QVITA FILI
E PETROSIDIE FORTVNV
LE FECIT QVE BIXIT. AN
NIS XXV. MENSIBVS X
DIEBVS XV.

PROVIDENTIAE DEORVM

P. PEREGRINO
CONSVMMATAE PE
RITIAE MEDICO
ET MIRAE PIETATIS
IVVENI
COMINIA FAVSTINA
MATER
INFELISSIMA
F. C

V. F.
C. TERENTIVS
FRVCTVS
SIBI ET
ATTICO SER
QVI VIXIT ANN. XX
LITERATVS GRAECIS
ET LATINIS
LIBRARIVS
PONTES DIXIT CCC.
IN FRONT. P. XV.
IN AGR. P XXV.

EVTYCHVS AVG. LIB. NERONIANVS
MEDICVS LVDI MATVTINI
FECIT SIBI ET IRENE LIB. CONIVGI
CARISSIMAE BENEMERITAE.
ET LIBERTIS LIBERTABVSQ.
POSTERISQ. EORVM.

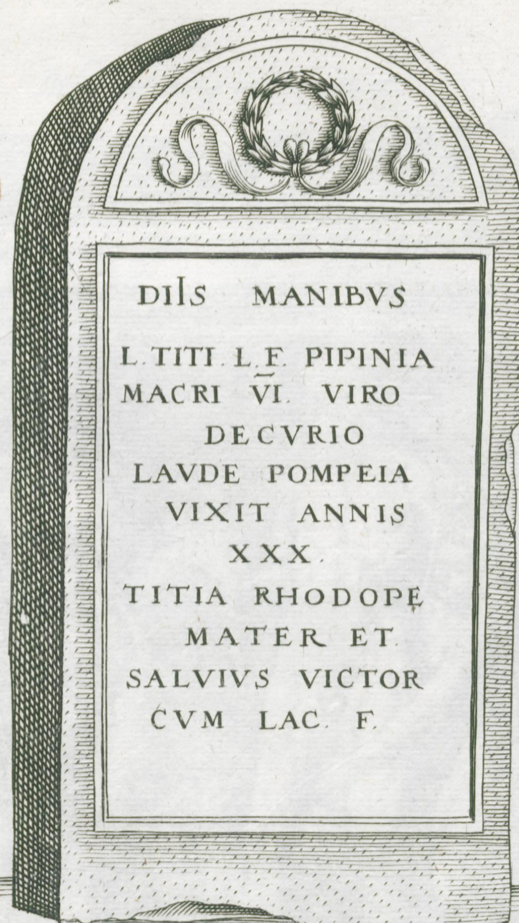

D. M.

ÇLAV. TI. F. EGLOGE
FECITQ. HORTENSI
VS FORTVNATVS CON
IVGI CARISSIMAE ET
SIBI. IN. F. P. III.
IN. AG. P. II.

In hortis Julij III Pont. Max.

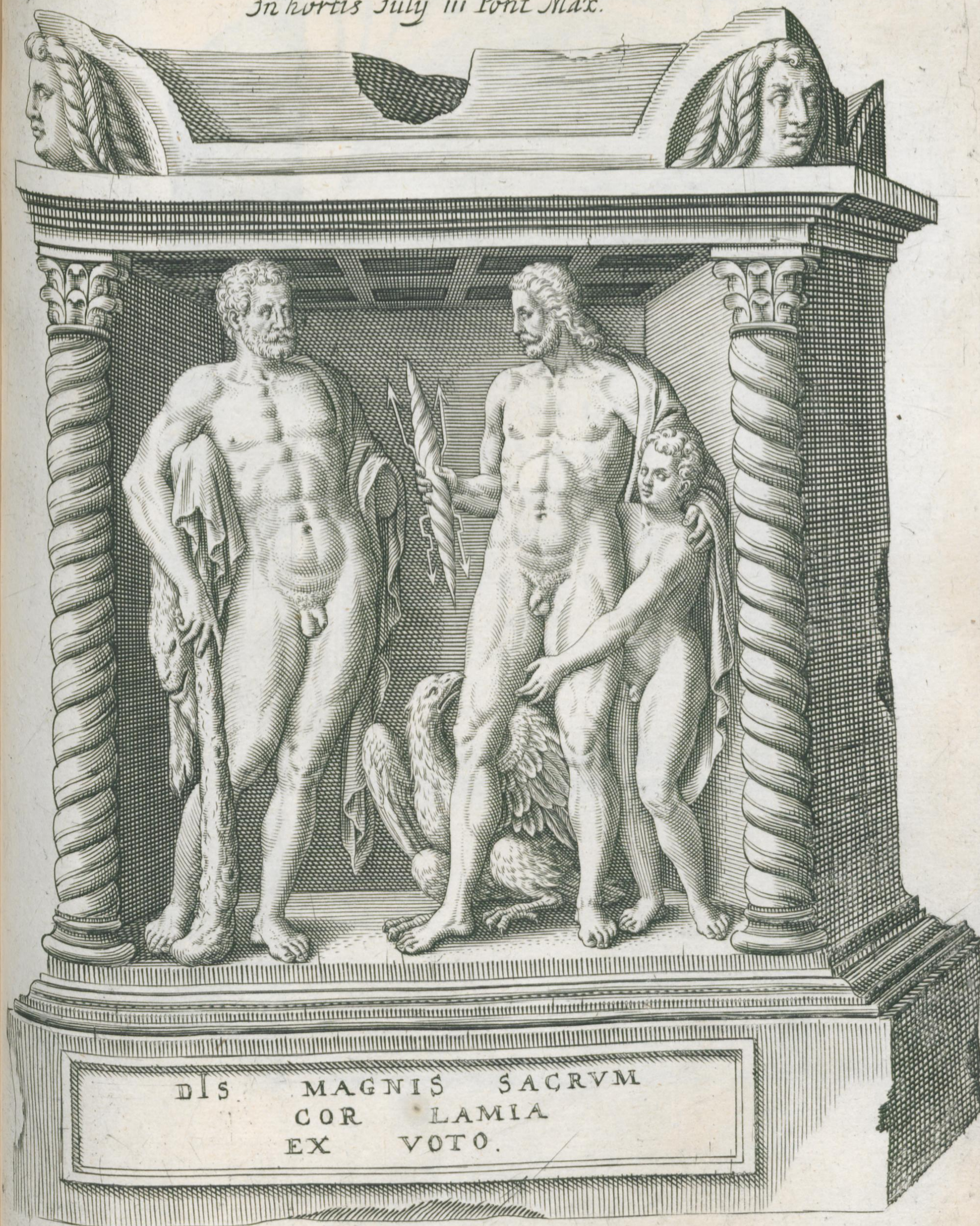

D. M.
HIRRIA
FELICVLA
L. SILIO
IANVARIO
CONIVGI SVO
BENEMERENTI
FECIT
VIX. ANN. L.

70

D. M.
VICIRIAES
EVHODIAES
V. A. XIX.
C. IVLIVS MAR
TIALIS ET PE
TILLIA AMPLI
ATA FILIAE PI
ENTISSIMAE FE
CERVNT

D. M.
C. VASIDIVS
ZOSIMVS ET
IVLIA VICTO
RINA PAR. F.
VASIDIAE ZO
SIMAE BENEM
ERENTI QVAE
VIXIT ANNIS
VII. MENS. VII.
DIES VII.

DIS MANIB.
GAMVS AVG. L. PRAE. PAVRI
ESCARI FECIT SIBI ET.
FLAVIAE TYCHE CONIVGI
BENEMERENTI ET LIBERTIS
LIBERTABVSQVE SVIS POSTERISQVE
EORVM

FELICI CAES. N. VERNAE POSTERISQVE
ET P. AELIO AVG. L. CONSTANTI FILIO.

In horto Iulij iii Pont. Max.

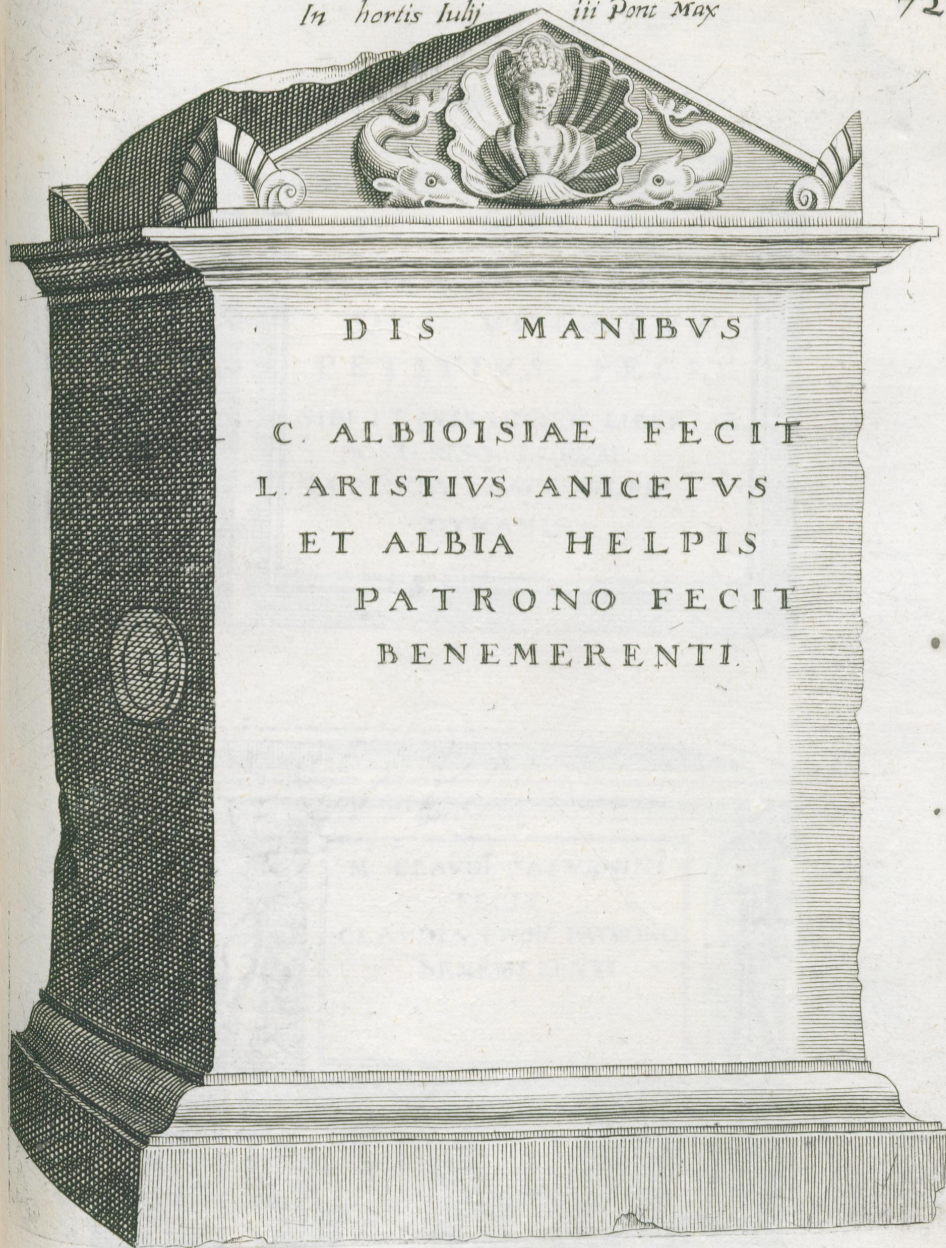
DIS MANIBVS
C. ALBIOISIAE FECIT
L. ARISTIVS ANICETVS
ET ALBIA HELPIS
PATRONO FECIT
BENEMERENTI.

In hortis Iuly iii. Pont. Max.

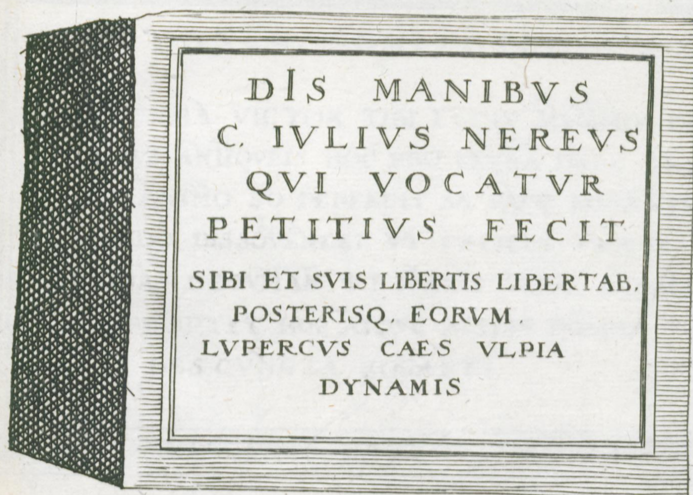

SANCO SEMI PATRI

DE DECVMA VICTOR TIBI LVCIV MVMMIV DONVM
MORIBVS ANTIQVEIS HOC PRO VSVRA DARE SESE
VISVM ANIMO SO PERFECIT SA PACE ROGANTE
COGENDO DISSOLVENDEI VT FELICIA FAXIS
PERFICIAS DECVMAM VT FACIAT VERAE RATIONIS
PROPTET HOC ATQVE ALIEIS DONEIS
DES CVNGTA ROGANTI

DIGNE DOCTILOQVEIS PICTVREIS CONDECORAVIT
REGINAE IVNONI SVPREMAE CONIVGI TEMPLVM
MARCVS LVDIVS ELOTAS AETOLIA ORIVNDVS
QVEM NVNC ET POST SEMPER OB
ARTEM HANC ARDEA LAVDAT.

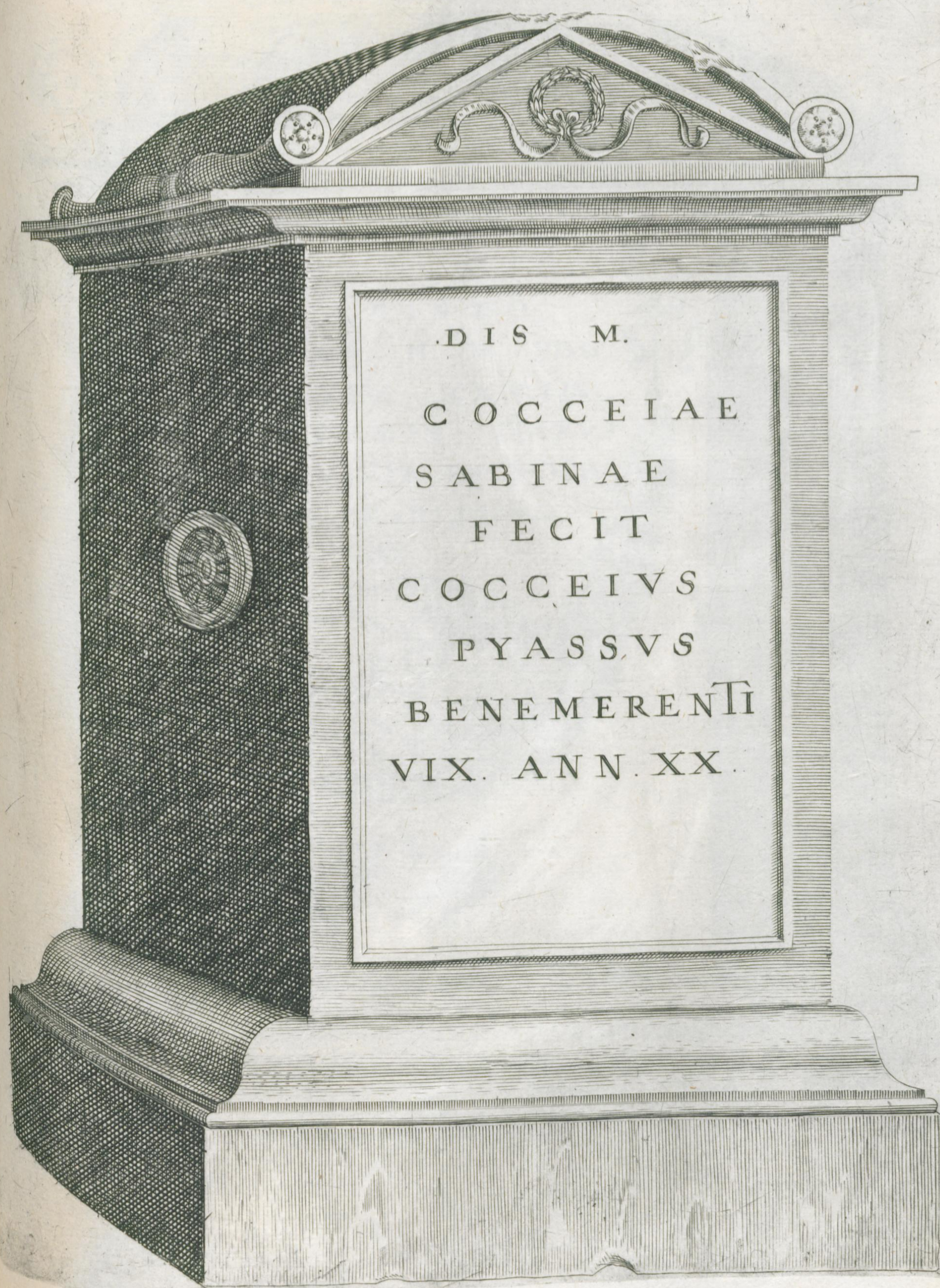

DIS M.
COCCEIAE
SABINAE
FECIT
COCCEIVS
PYASSVS
BENEMERENTI
VIX. ANN. XX.

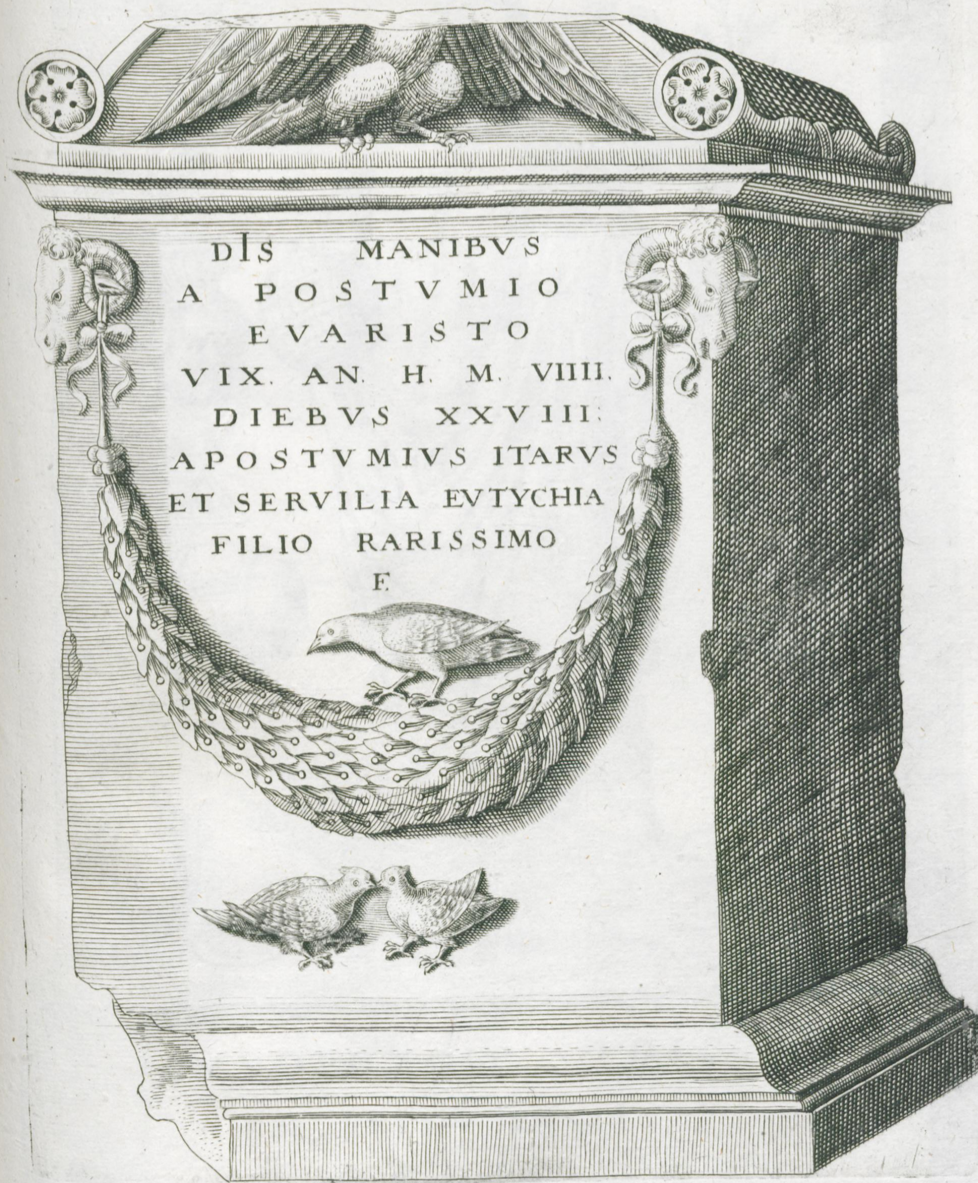
DIS MANIBVS
A POSTVMIO
EVARISTO
VIX. AN. H. M. VIIII.
DIEBVS XXVIII.
APOSTVMIVS ITARVS
ET SERVILIA EVTYCHIA
FILIO RARISSIMO
F.

ΘЄΟΙ ΑΔЄΑΦΟΙ
Μ
CΥΝΘΡΟΝΟΙC ΤΟΙC
ЄΝ ΑΙΓΥΠΤΩΙ
ΘЄΟΙC
ΙCΙΑC ΑΡΧΙЄΡCΥC
ΑΝЄΘ

DIS MAN. S.
CALPVRNIAE
Ↄ · L · NOMEAE
M · CALPVRNIVS
M · L · PARIS
CON · SVAE SANCTISS ·
CVM QVA V · A · XXV ·
SINE OFFENS · F · ET SIBI

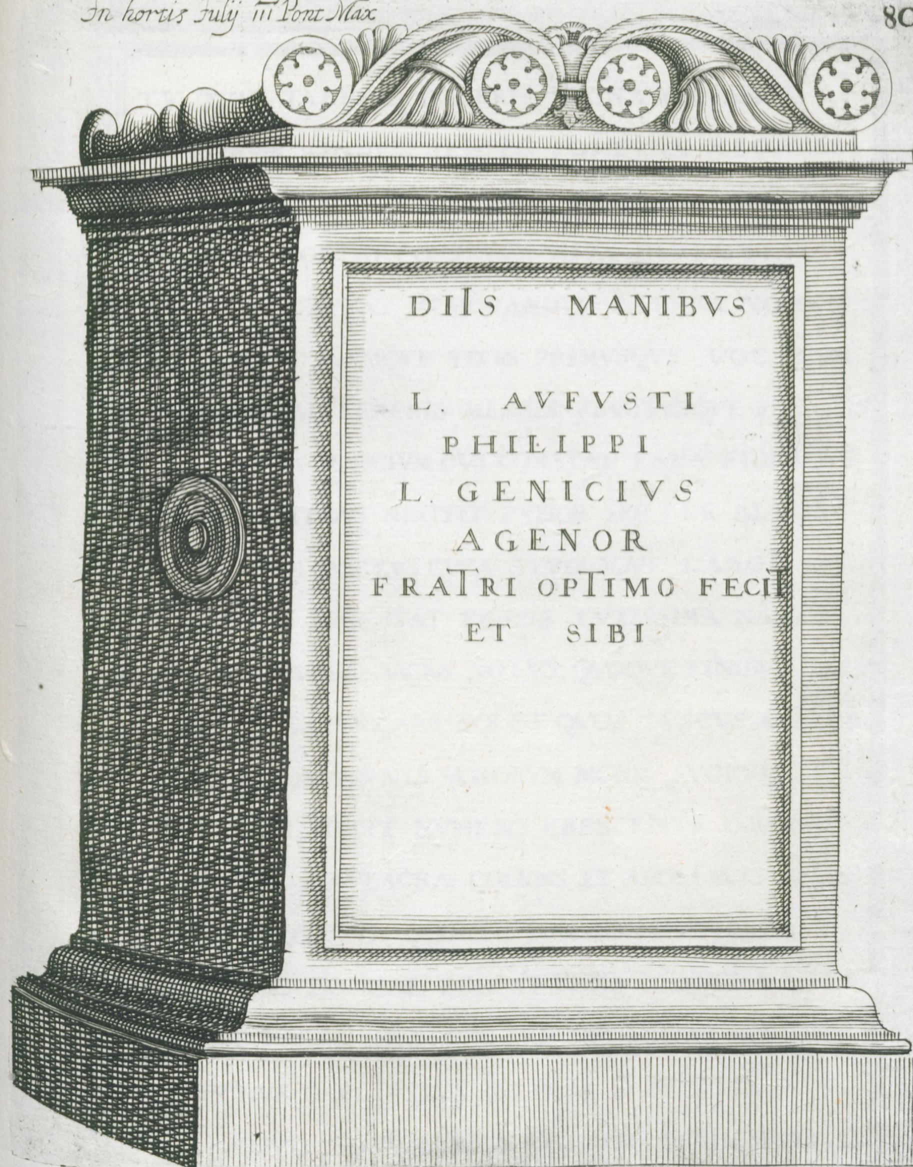
DIIS MANIBVS
L. AVFVSTI
PHILIPPI
L. GENICIVS
AGENOR
FRATRI OPTIMO FECIT
ET SIBI

TV QVAE TARPEIO COLERIS VICINA TONANTI
VOTORVM VINDEX SEMPER FORTVNA MEORVM
ACCIPE QVAE PIETAS PONIT TIBI DONA MERENTI
EFIGIEM NOSTRI CONSERVA DIVA PARENTIS
CVIVS NE TACEAT MEMORANDVM LITERA NOMEN
CAESIVS HIC IDEMQVE TITVS PRIMVSQVE VOCATVR
QVI LARGAE CERERIS MESSIS FRVCTVSQVE RENATOS
DIGERIT IN PRECIVM CVI CONSTAT FAMA FIDESQVE
ET CVI DIVITIAS NECTIT PVDOR IRE PER ALTOS
CONSVETVS PORTVS CVRA STVDIOQVE LABORIS
LITORA QVI PRAESTAT FESSIS TVTISSIMA NAVTIS
NOTVS IN VRBE SACRA NOTVS QVOQVE FINIBVS ILLIS
QVOS VMBER SVLCARE SOLET QVOS TVSCVS ARATOR
OMNIBVS HIC ANNIS VOTORVM MORE SVORVM
CENTENAS ADICIT NVMERO CRESCENTE CORONAS
FORTVNAE SIMVLACRA COLENS ET APOLLINIS ARAS
ARCANVMQVE VII QVORVM CONSENTIT IN ILLO
MAIESTAS LONGAE PROMITTENS TEMPORA VITÆ
ACCIPE POSTERITAS QVOD PER TVA SAECVLA NARRES
TAVRINVS CARI IVSSVS PIETATE PARENTIS
HOC POSVIT DONVM QVOD NEC SENTENTIA MORTIS
VINCERE NEC POTERIT FATORVM SVMMA POTESTAS
SED POPVLI SALVO SEMPER RVMORE MANEBIT

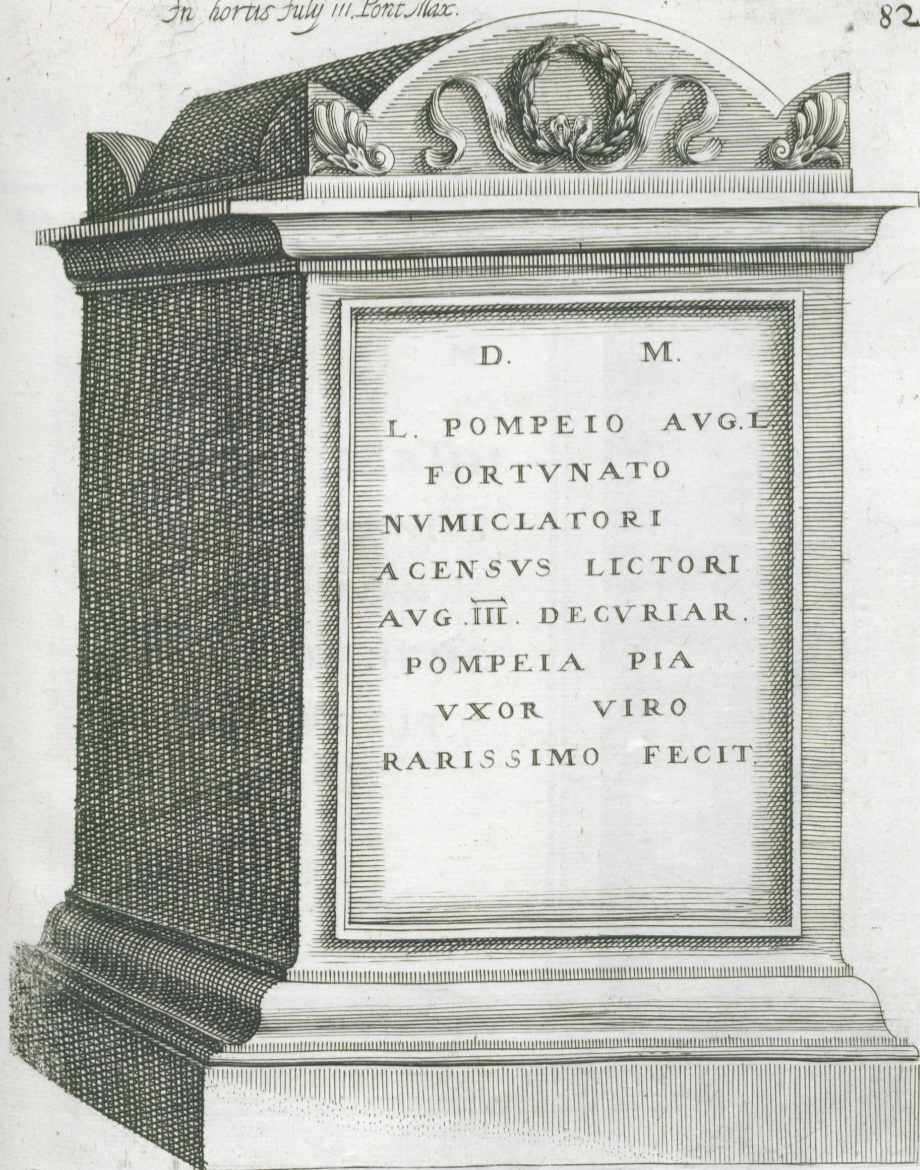
D. M.
L. POMPEIO AVG. L.
FORTVNATO
NVMICLATORI
ACENSVS LICTORI
AVG. III. DECVRIAR.
POMPEIA PIA
VXOR VIRO
RARISSIMO FECIT.

D. M
FANNIAE PARTHE
NOPEC. FANNIVS
ZENON
VXORI BENEME
RENTI FECIT.

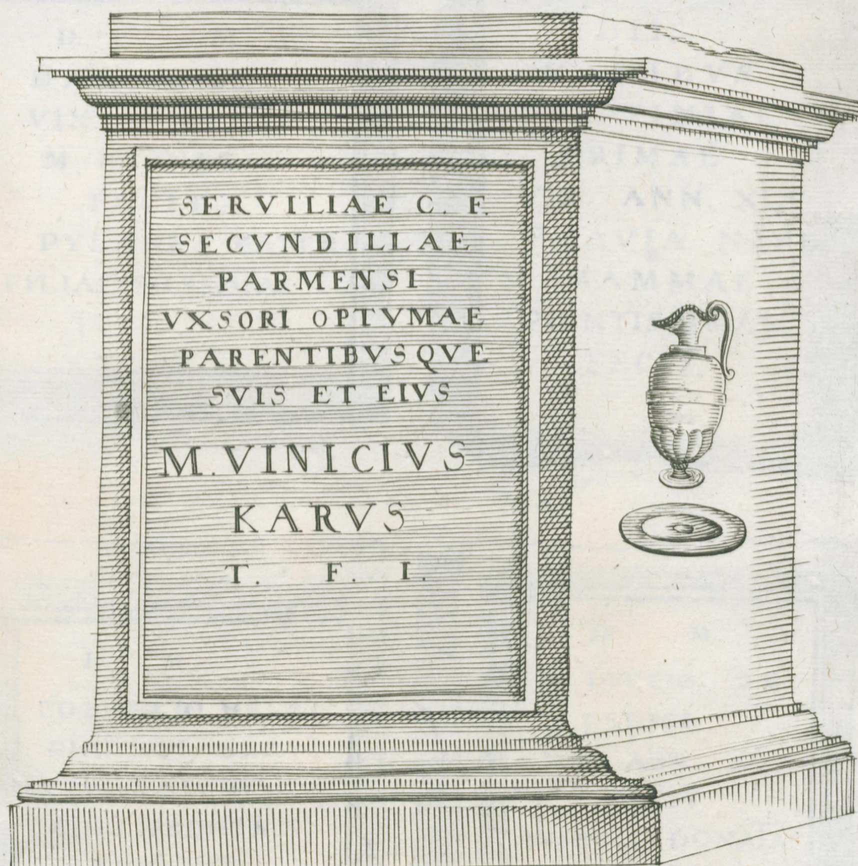
SERVILIAE C. F.
SECVNDILLAE
PARMENSI
VXSORI OPTVMAE
PARENTIBVSQVE
SVIS ET EIVS
M. VINICIVS
KARVS
T. F. I.

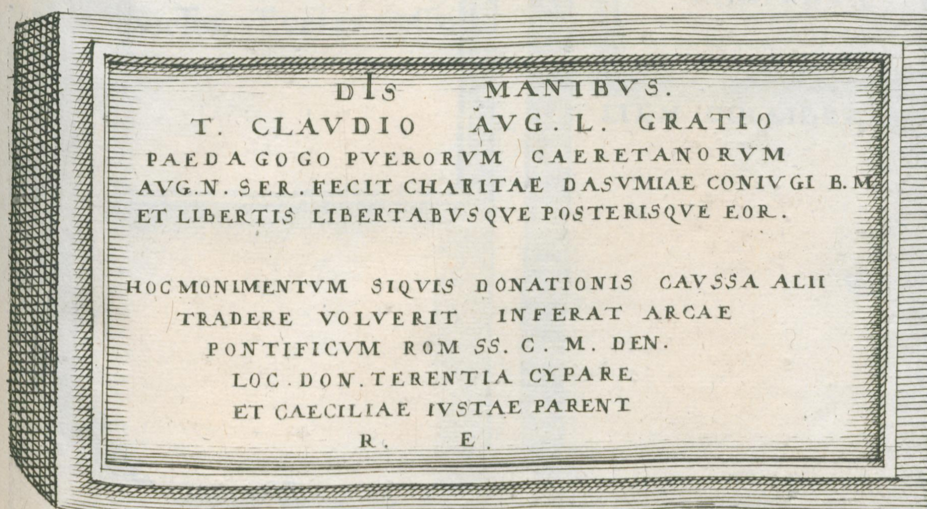
DIS MANIBVS.
T. CLAVDIO AVG. L. GRATIO
PAEDAGOGO PVERORVM CAERETANORVM
AVG. N. SER. FECIT CHARITAE DASVMIAE CONIVGI B. M.
ET LIBERTIS LIBERTABVSQVE POSTERISQVE EOR.
HOC MONIMENTVM SIQVIS DONATIONIS CAVSSA ALII
TRADERE VOLVERIT INFERAT ARCAE
PONTIFICVM ROM SS. C. M. DEN.
LOC. DON. TERENTIA CYPARE
ET CAECILIAE IVSTAE PARENT
R. E.

D. M
DAMALAE
VIX. ANN. III.
M. I. DIEB. II.
FECIT
PYLADES PATER
FILIAE PIISSIMAE

DIIS
MANIBVS
SCAPTINIAE
PRIMAE
VIX. ANN. XLV.
PLAVIA NAPE
MAMMAE
PIENTISSIMAE
FECIT.

D. M. S.
CORNELIO HELVI
PHILIPPI SER.
EX LVSITANIA MVNICIPI
COLLIPRONENSI
ANN. XXI
VICTOR ET CELER FRATRI
D. S. F.

D. M.
M. LVCEIO Ɔ.L.
FELICI
VIX. ANN. XL.
FECIT
IVSSEIA DONATA
CONIVNX.
ITEM COLLIBERTA

In hortis Iulij iii Pont Max

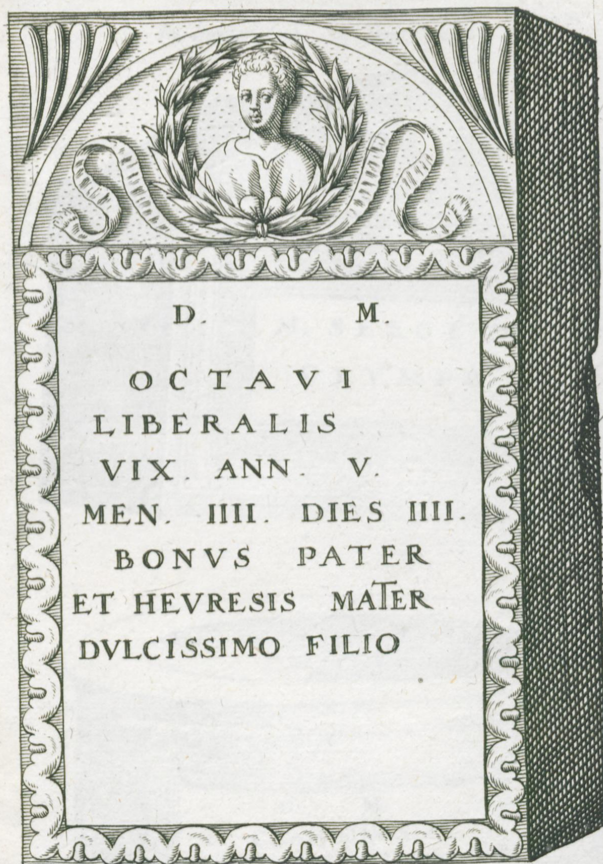

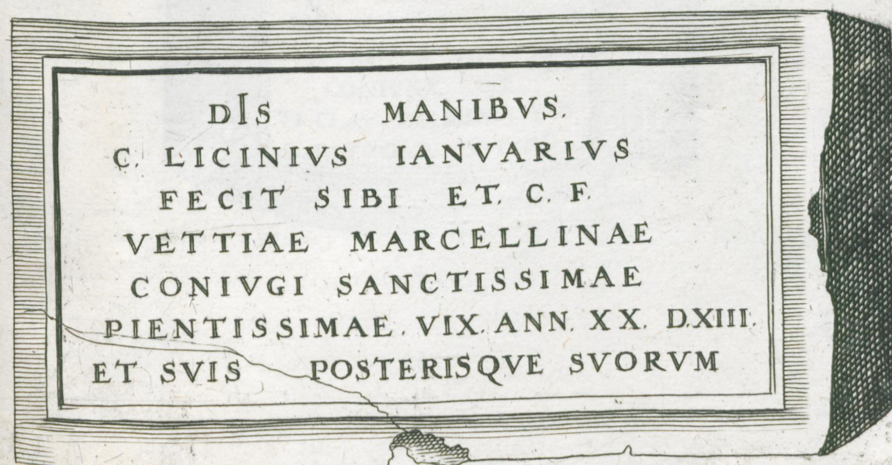

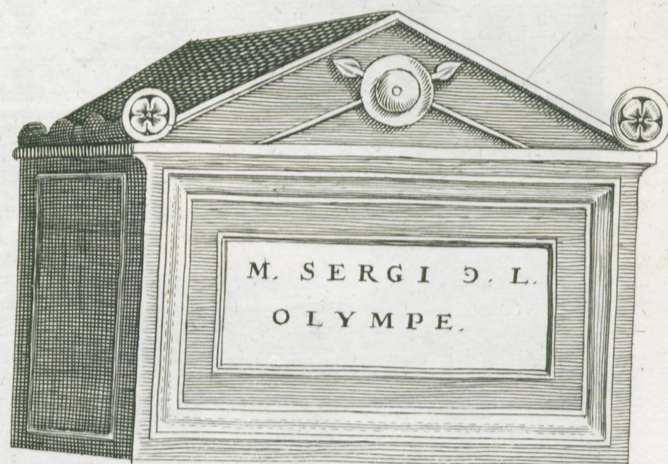
M. SERGI Ↄ. L.
OLYMPE.

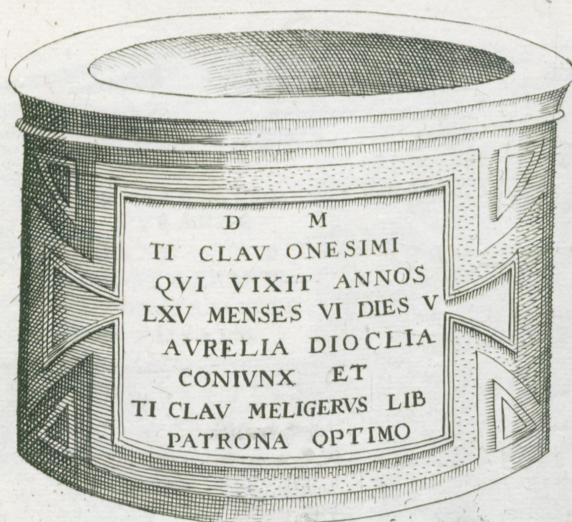
D M
TI CLAV ONESIMI
QVI VIXIT ANNOS
LXV MENSES VI DIES V
AVRELIA DIOCLIA
CONIVNX ET
TI CLAV MELIGERVS LIB
PATRONA OPTIMO

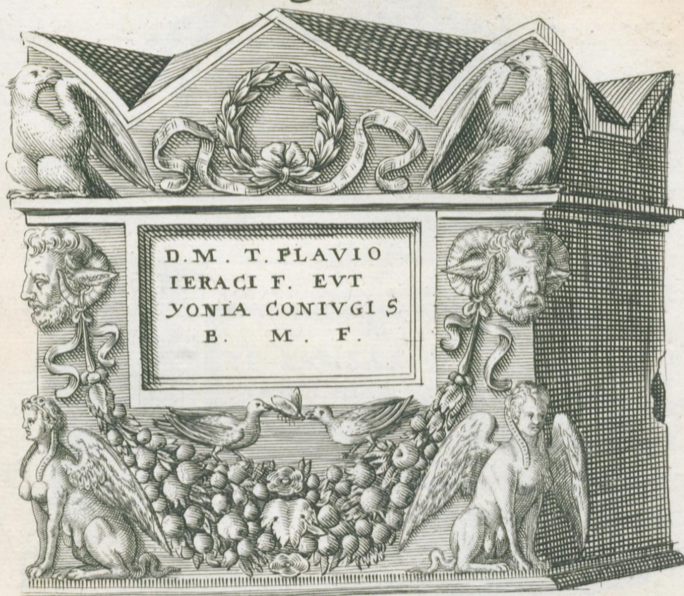
D.M. T. PLAVIO
IERACI F. EVT
YONIA CONIVGI S
B. M. F.

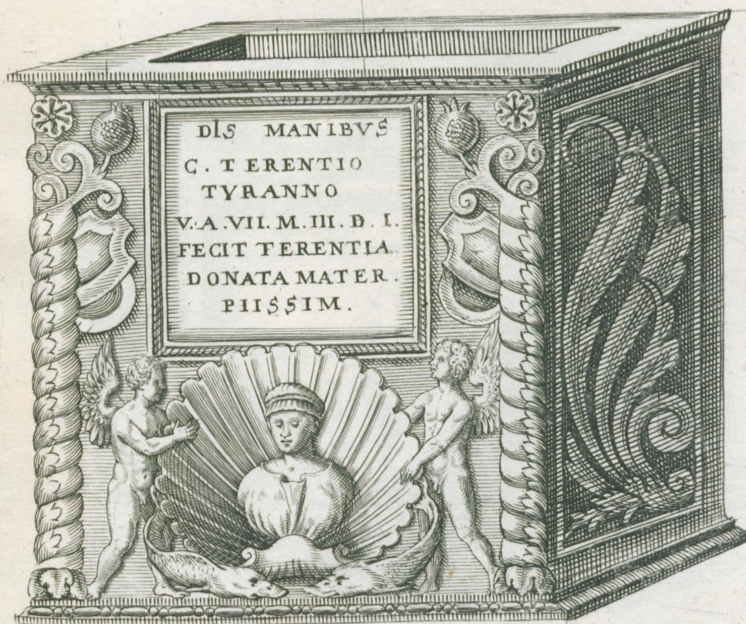
DIS MANIBVS
C. TERENTIO
TYRANNO
V. A. VII. M. III. D. I.
FECIT TERENTIA
DONATA MATER
PIISSIM.

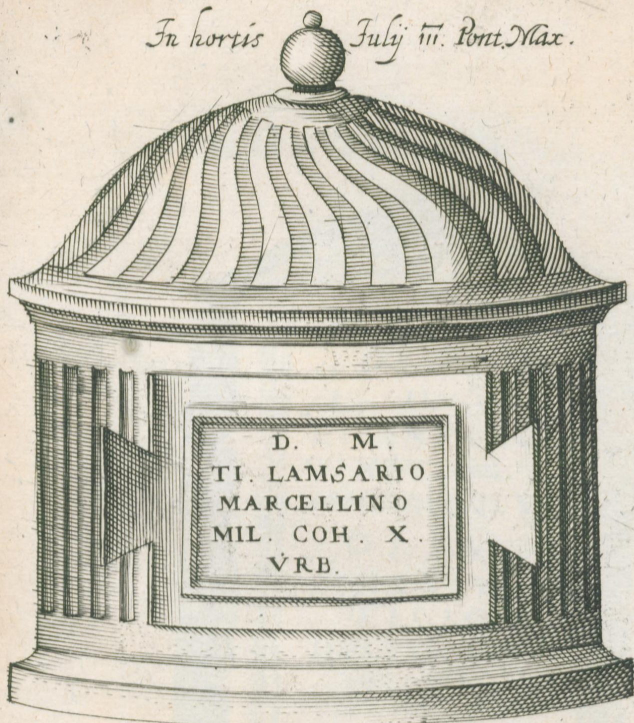
D. M.
TI. LAMSARIO
MARCELLINO
MIL. COH. X.
VRB.

C. CLODIO C. F.
COR. ARIANO
VIX. ANN. XII.
DIEB. XV.

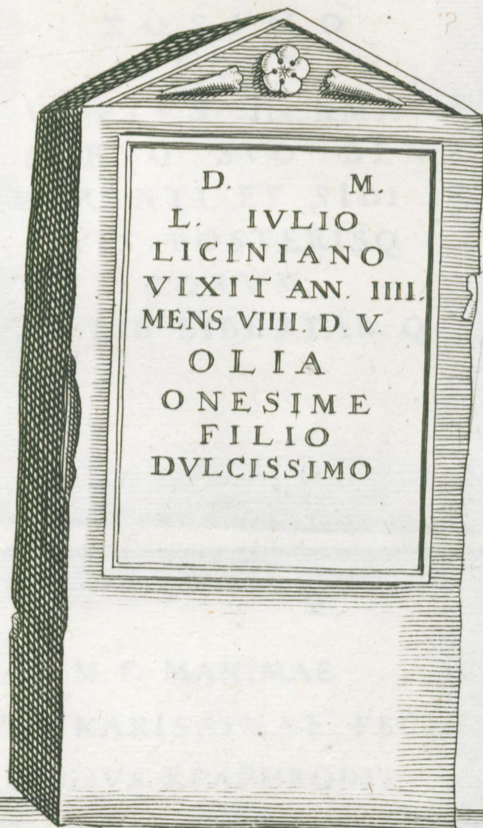
D. M.
L. IVLIO
LICINIANO
VIXIT ANN. IIII.
MENS VIIII. D. V.
OLIA
ONESIME
FILIO
DVLCISSIMO

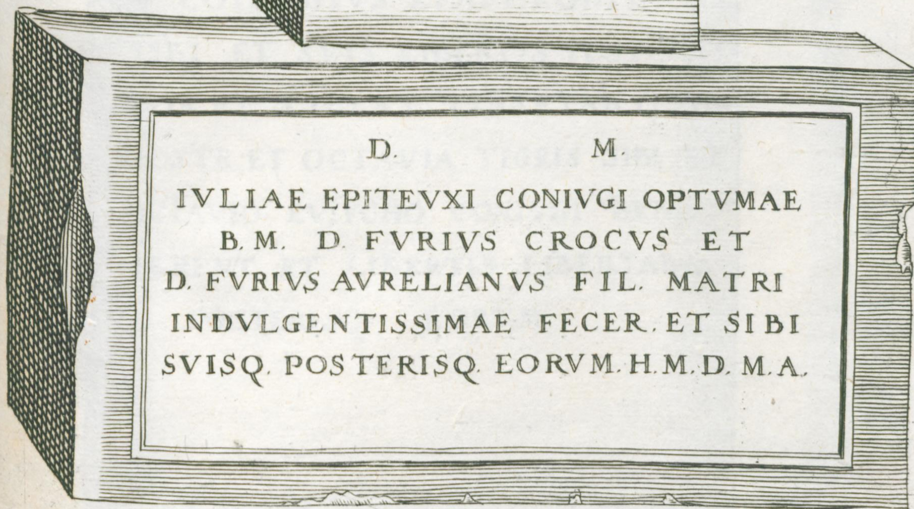
D. M.
IVLIAE EPITEVXI CONIVGI OPTVMAE
B. M. D. FVRIVS CROCVS ET
D. FVRIVS AVRELIANVS FIL. MATRI
INDVLGENTISSIMAE FECER. ET SIBI
SVISQ. POSTERISQ. EORVM. H. M. D. M. A.

D. M.
ZOSIMO
FECIT
VLPIVS HERMA
SERVO SVO BENE
MERENTI ET SIBI ET
SVIS POSTERISQ.
EORVM
ET LIB. LIBERTAB. Q.

D. M.

PACIAE M. F. MAXIMAE
CONIVGI KARISSIMAE FECIT
T. COILAGIVS EPAPHRODITVS
SIBI ET SVIS LIBERTIS POSTER. Q.
EOR. ET LIBERT. LIBERTAB. Q. EOR
POSTE. ET OCTAVIA TIGRIS SIBI ET
OCTAVIO EVTYCHO CONIVGI BENE
MERENT. ET LIBERTIS LIBERTAB. Q.
POSTERISQ. EORVM.

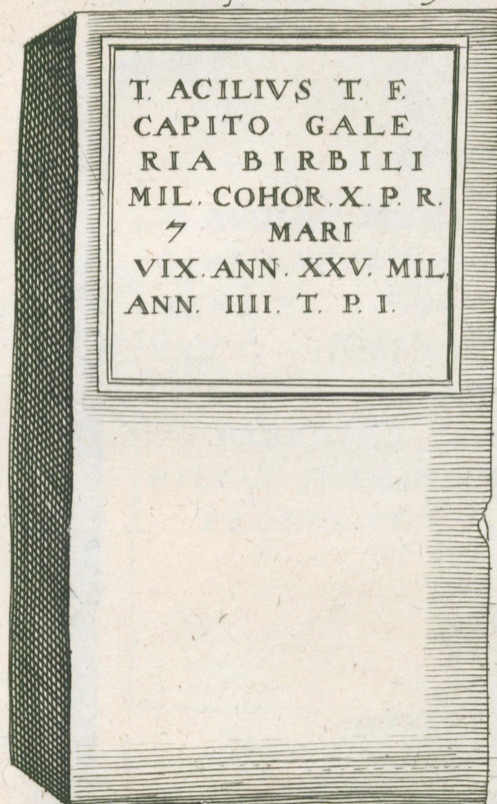
T. ACILIVS T. F.
CAPITO GALE
RIA BIRBILI
MIL. COHOR. X. P. R.
7 MARI
VIX. ANN. XXV. MIL.
ANN. IIII. T. P. I.

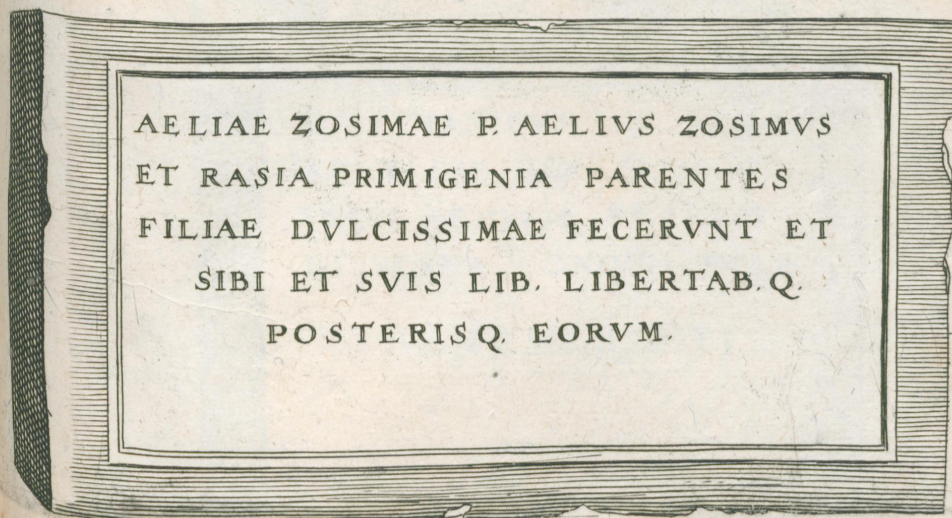
AELIAE ZOSIMAE P. AELIVS ZOSIMVS
ET RASIA PRIMIGENIA PARENTES
FILIAE DVLCISSIMAE FECERVNT ET
SIBI ET SVIS LIB. LIBERTAB. Q.
POSTERISQ. EORVM.

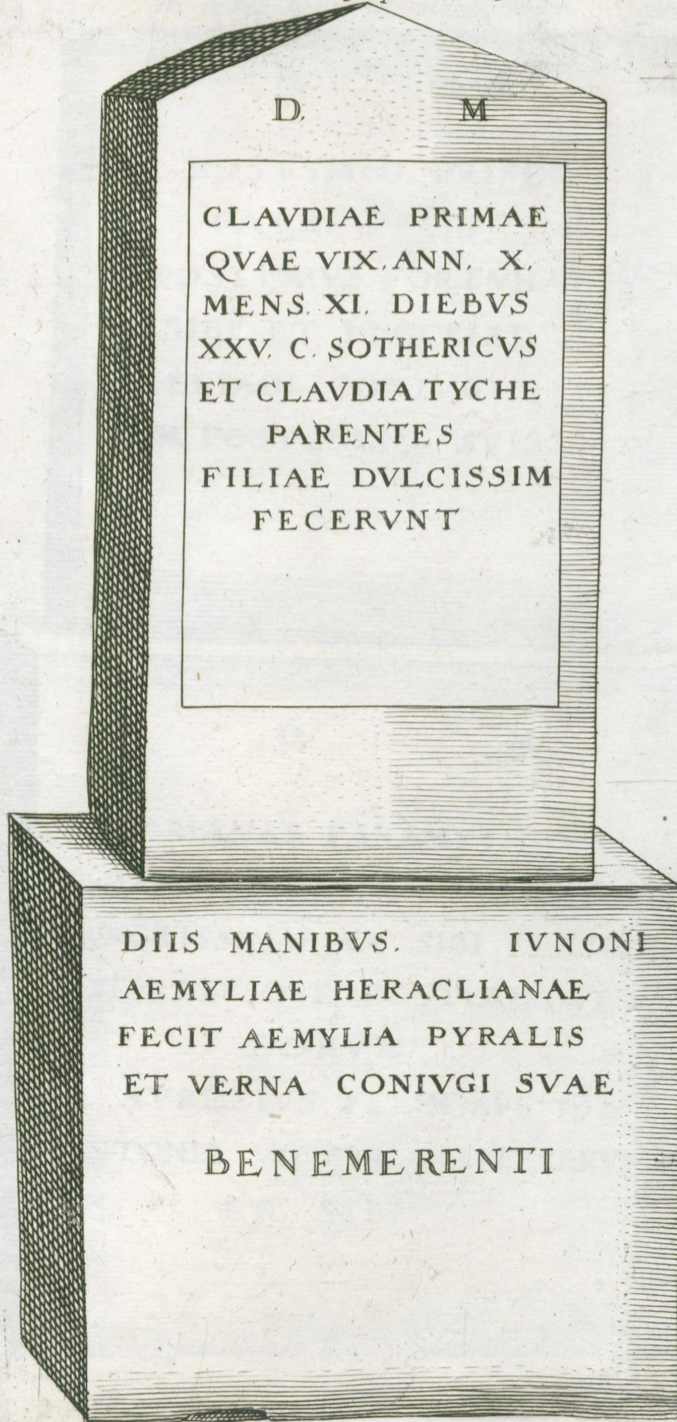
D. M
CLAVDIAE PRIMAE
QVAE VIX. ANN. X.
MENS. XI. DIEBVS
XXV. C. SOTHERICVS
ET CLAVDIA TYCHE
PARENTES
FILIAE DVLCISSIM
FECERVNT
DIIS MANIBVS. IVNONI
AEMYLIAE HERACLIANAE
FECIT AEMYLIA PYRALIS
ET VERNA CONIVGI SVAE
BENEMERENTI

D. M.

P. POSTVMIO PRISCO
PATRI FECIT
P. POSTVMIVS FORTVNATVS
SIBI ET LVCCEIAE
HELIADI CONIVGI
B. M. POSTERISQ. SVIS.

D. M.

SEVERIANAE PARAMYTHIADI
P. MARCIVS STEFANVS CONIVGI
SANCTISSIMAE ET SIBI ET LIBERTIS
LIBERTABVSQVE POSTERISQVE
EORVM
L. AVRELIVS FELIX AVG. LIB. ET
ANTONIA VICTORIANA FECERVNT
ET SIBI

CVIVS PATER NATVS MISER DESIDE
RIO NATAE DIEM ET NOCTEM CVM
LACRVMIS TRAXIT VITAM MALAM
MORTVVM ME QVOQVE FVNERARI
IVSSI REBVS LVGVBRIS QVIBVS VIVOS
PARAVI LECTO STRAGVLIS FORENSI PENVLA
NIGRIS OMNIBVS OSSAMEA IN ARAM MIX
TACVM FILIAE VNA REQVIESCVNT. HOC
SOLATIVM MECVM ERIT CIRCA ARAM LIB
ERTIS LIBERTABVSQ. POSTERISQ. EOR
VM, ET QVIBVS PERMISERINT HACLEGEVT
QVOTIENS QVIS EORVM SVIS CORONAS PONENT
ARAM NOSTRAM CORONENT. ATIMETO LIB.
CVIVS DOLO FILIAM AMISI RESTEM ET CLA
VVM VNDE SIBI COLLVM ALLIGET.

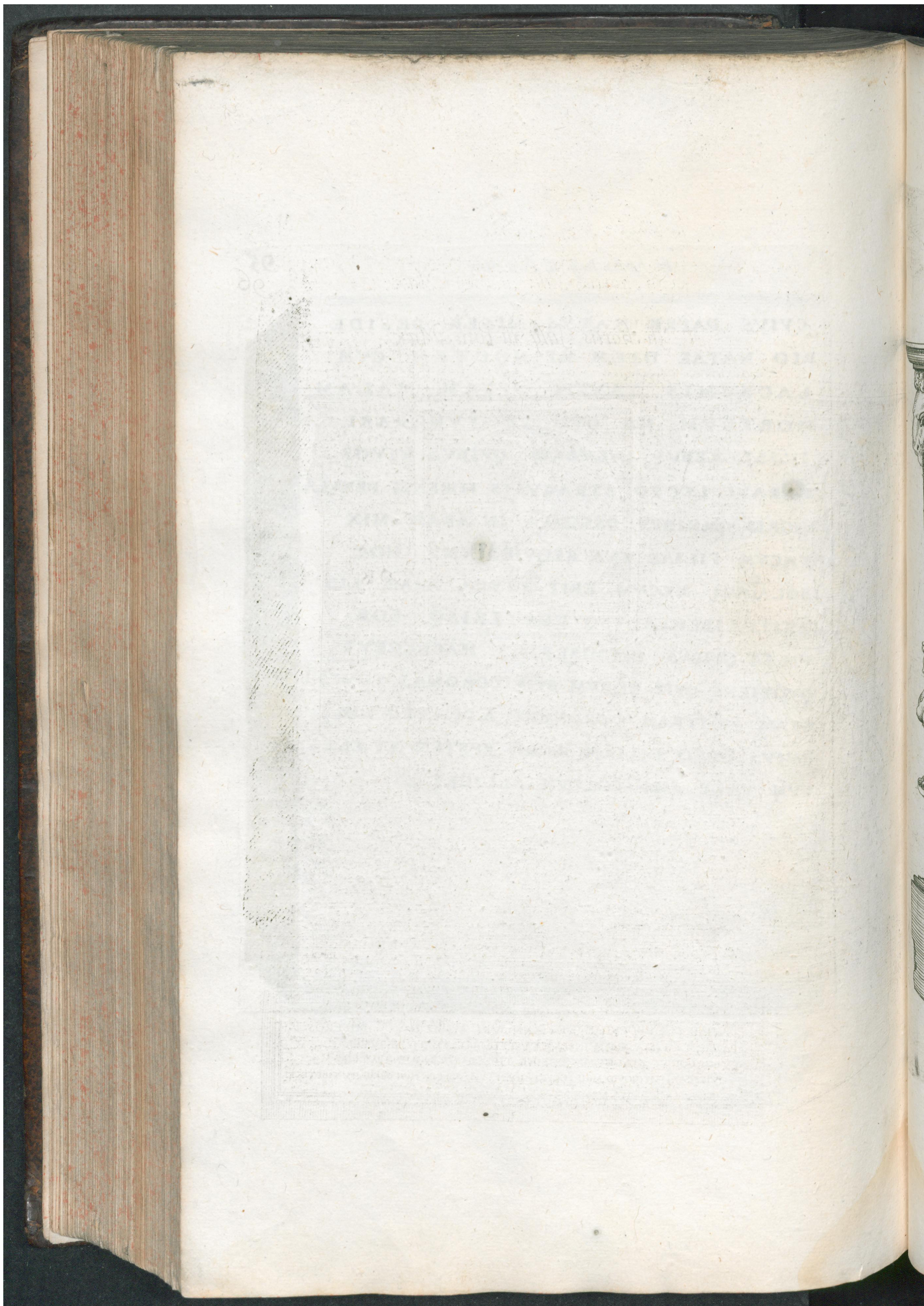

In hortis Julij III. Pont. Max.

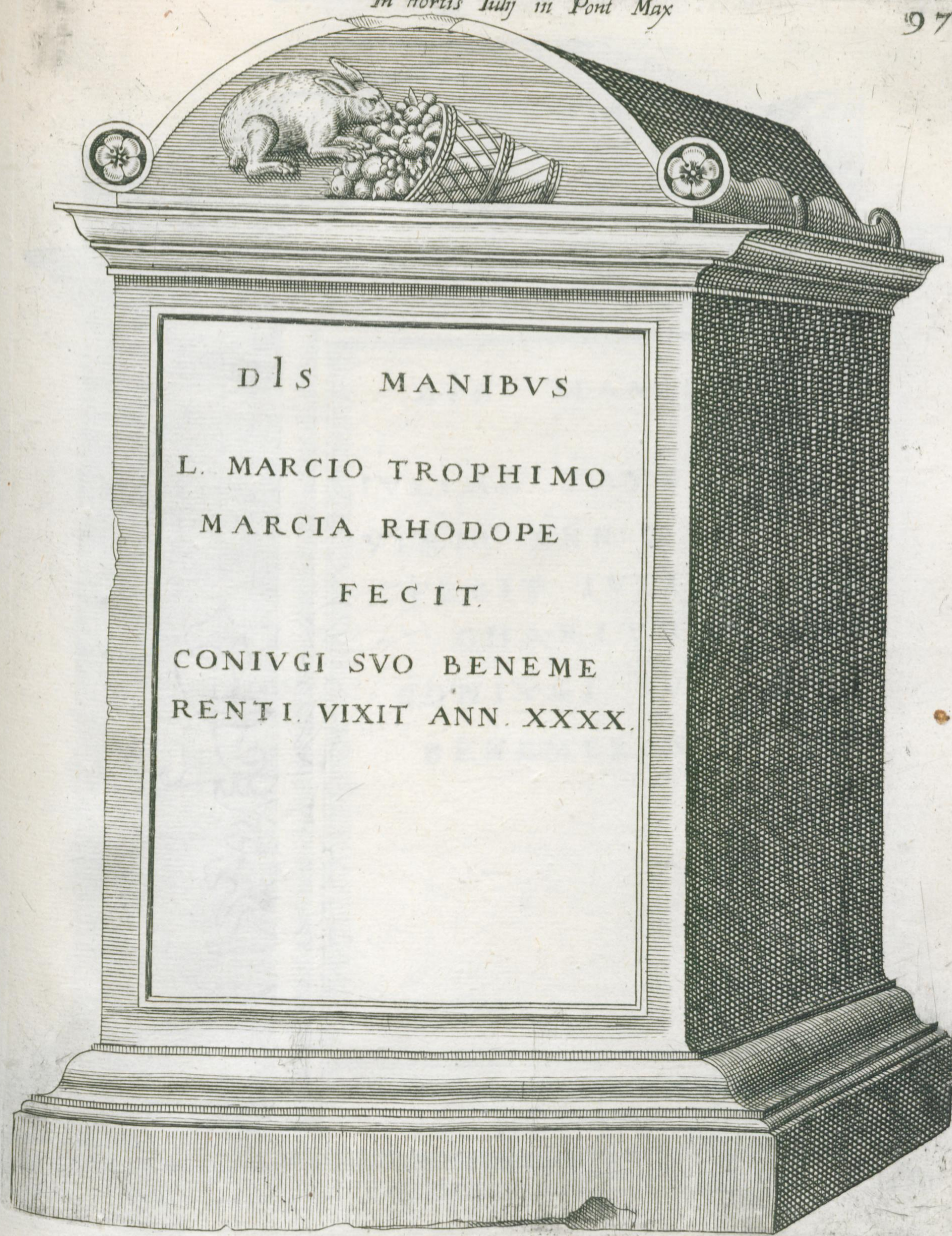
DIS MANIBVS
L. MARCIO TROPHIMO
MARCIA RHODOPE
FECIT.
CONIVGI SVO BENEME
RENTI. VIXIT ANN. XXXX.

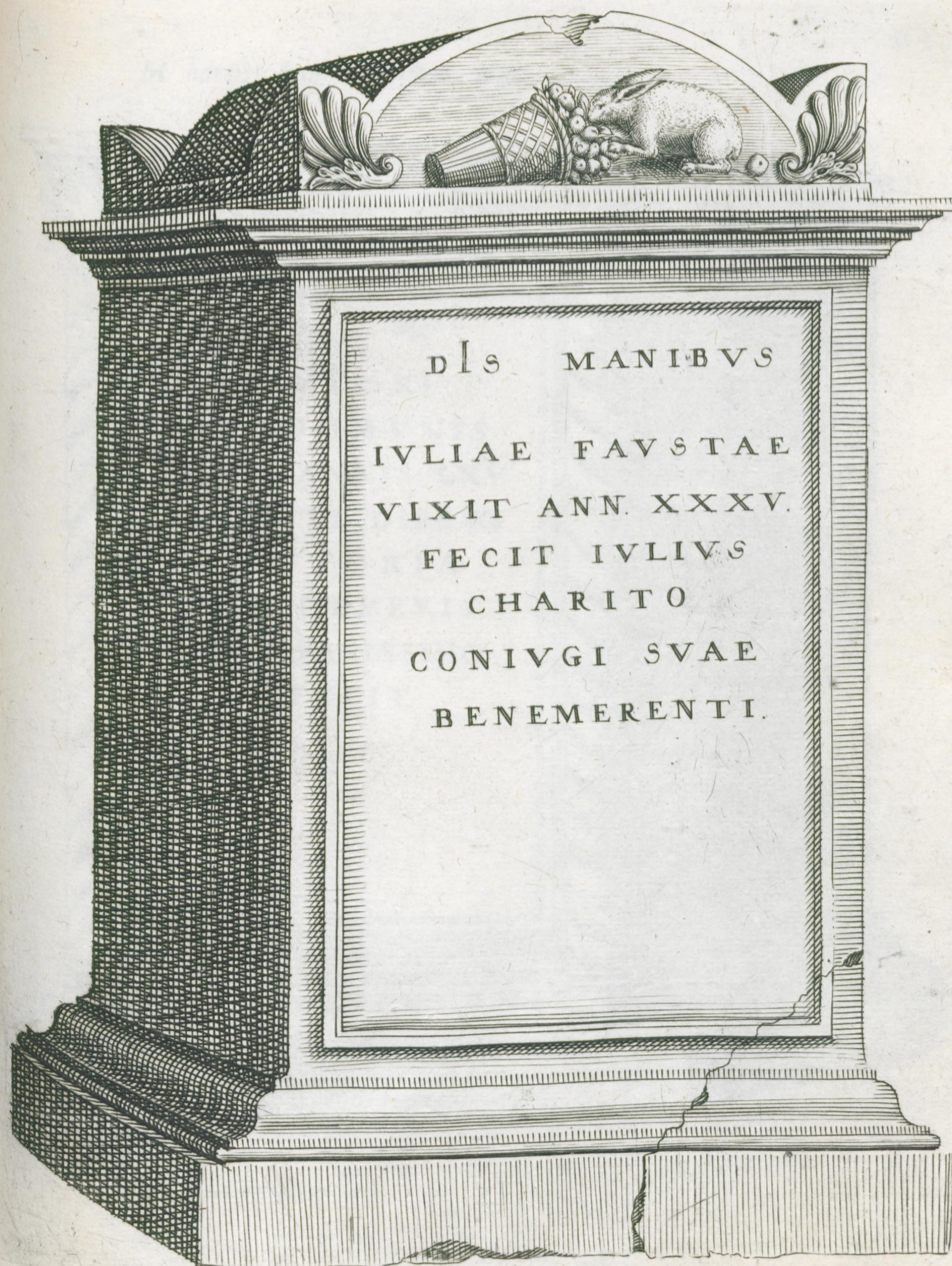
DIS MANIBVS
IVLIAE FAVSTAE
VIXIT ANN. XXXV.
FECIT IVLIVS
CHARITO
CONIVGI SVAE
BENEMERENTI.

In hortis Iulij iii Pont Max

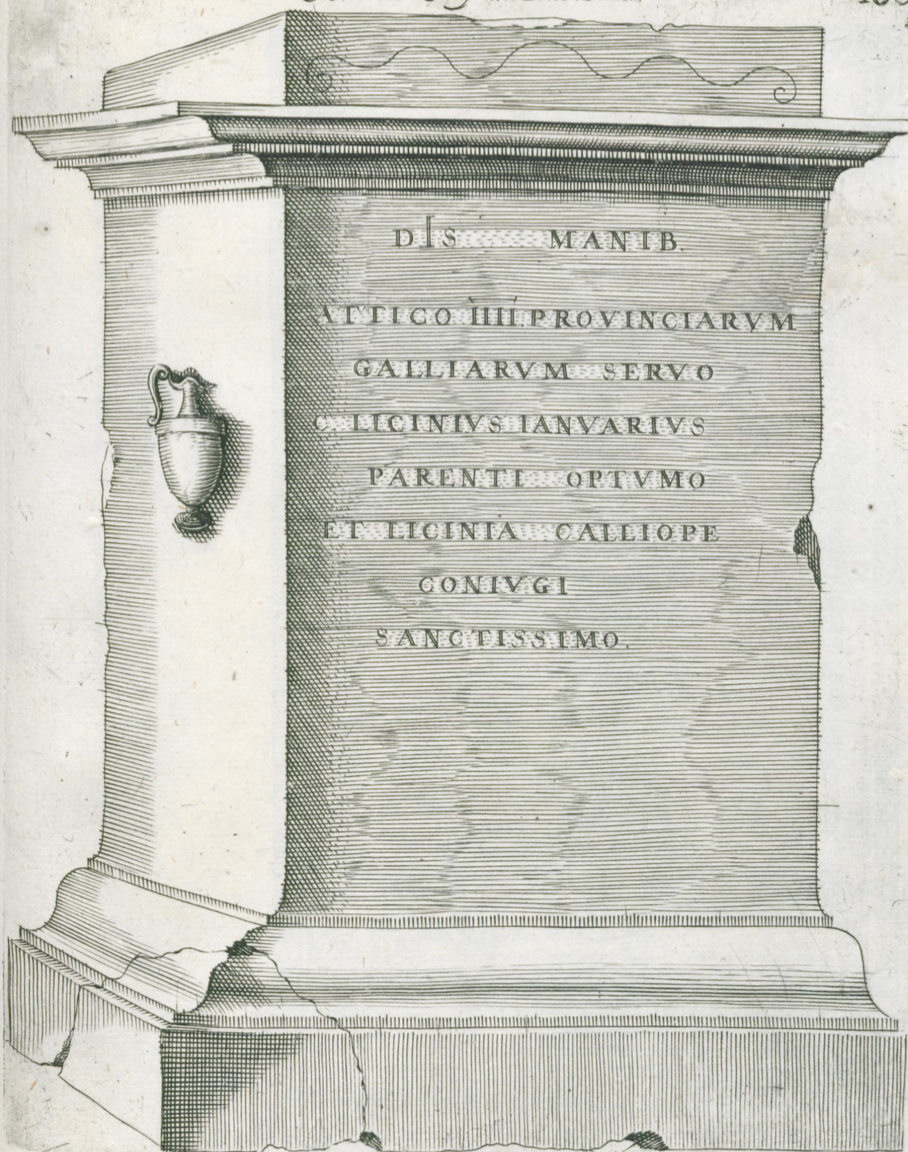
DIS MANIB.
ATTICO IIII PROVINCIARVM
GALLIARVM SERVO
LICINIVS IANVARIVS
PARENTI OPTVMO
ET LICINIA CALLIOPE
CONIVGI
SANCTISSIMO.

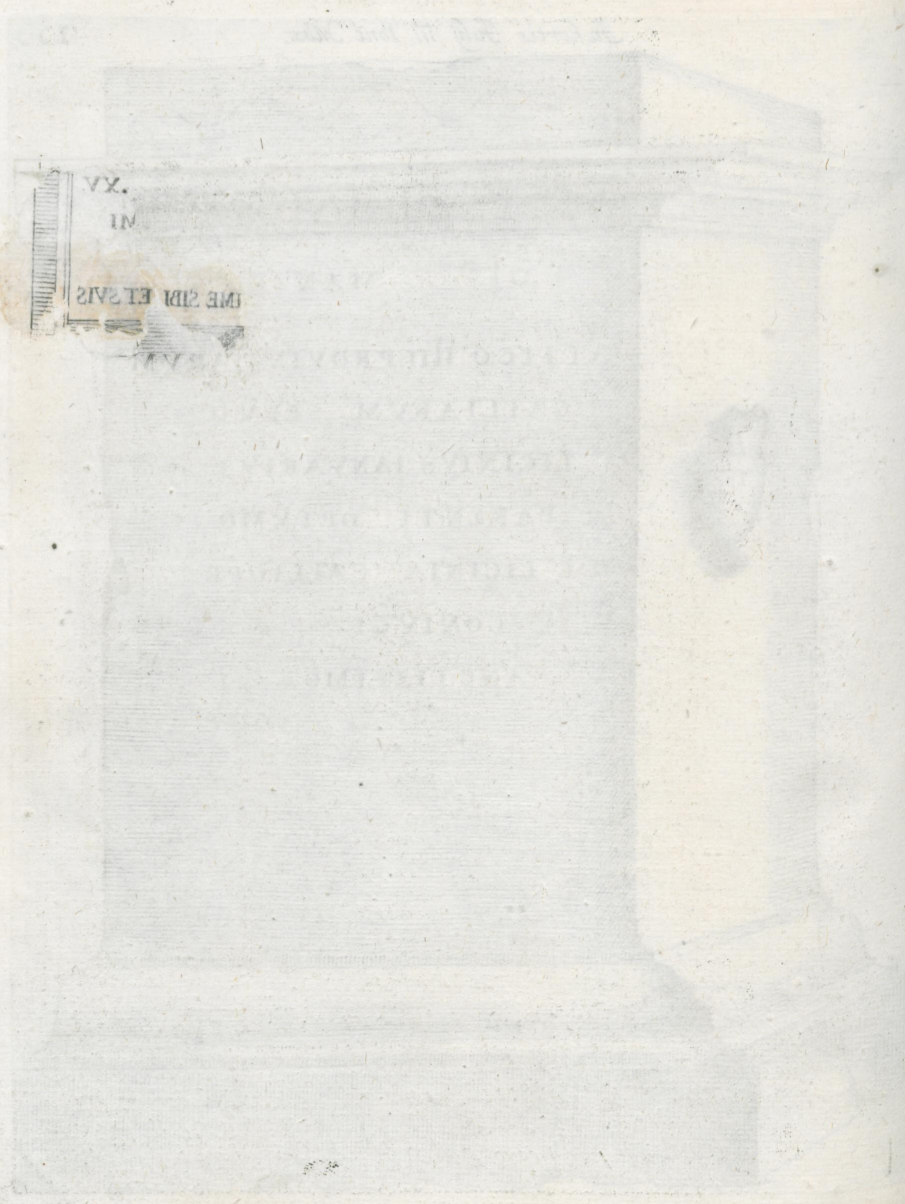

In hortis Iulij Pont. Max.

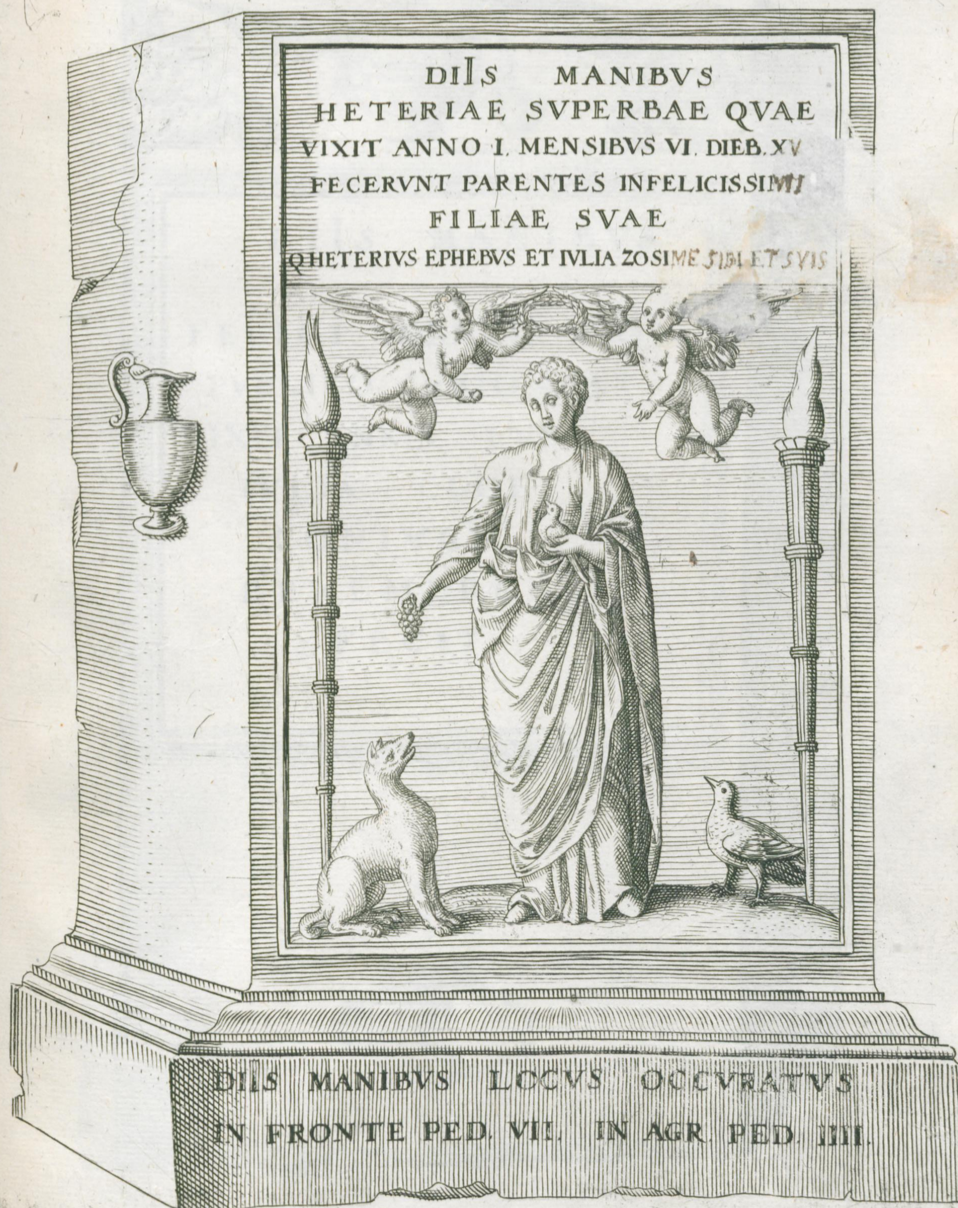

In hortis Iulij III Pont Max

Θ. Κ.
ΜΥΡΟΠΝΟΥΙΝΑΝΩ
ΝΟΡΑΥΛΗ

TI. CLAVDIVS
CHRESIMVS OB HON.
QVINQVENNALITATII
COLLEGIO DENDROPHOR
ROMANOR. QVIBVS EX
S. C. COIRE LICET. ARGEN
TI P. X. ET HS. X. MILIA N
REDDIDIT

QVAE DIVISA SVNT POPVLO PERGRADVS

KAL. AVG. N. COLLEGI.

NVMMIO ALBINO ET FVL. AEMYLIANO COSS.

In hortis Iulii III. Pont. Max.

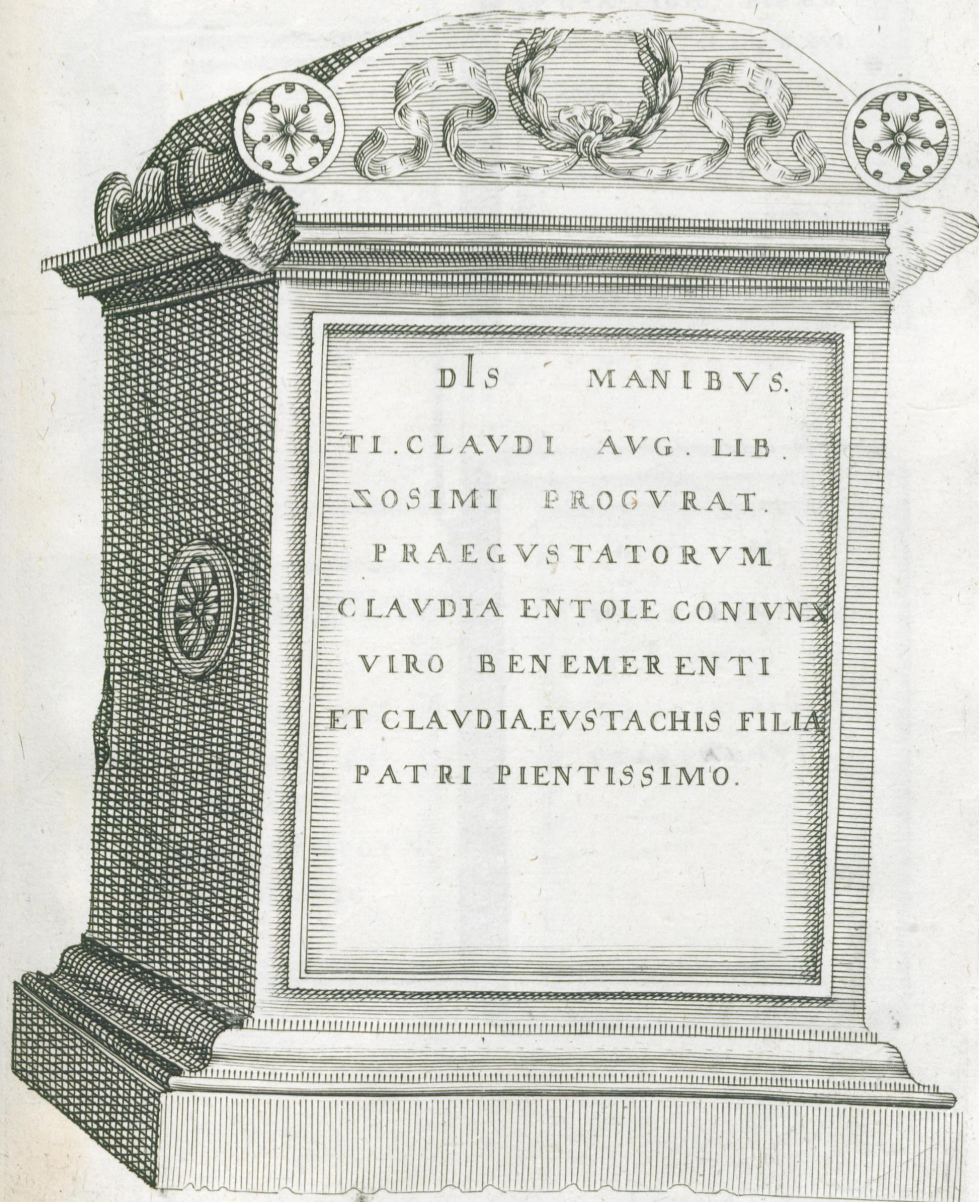
DIS MANIBVS.
TI. CLAVDI AVG. LIB.
ZOSIMI PROCVRAT.
PRAEGVSTATORVM
CLAVDIA ENTOLE CONIVNX
VIRO BENEMERENTI
ET CLAVDIA. EVSTACHIS FILIA
PATRI PIENTISSIMO.

D. M.
TI. CLAVDIO
SILVANO
VIX. ANNIS
XIII. M. XI. D. XXVI.
CVRTIA
SERVATA
MATER FILIO
PIENTISSIMO

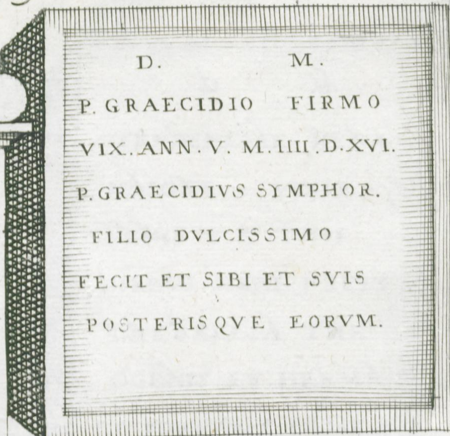
D. M.
P. GRAECIDIO FIRMO
VIX. ANN. V. M. IIII. D. XVI.
P. GRAECIDIVS SYMPHOR.
FILIO DVLCISSIMO
FECIT ET SIBI ET SVIS
POSTERISQVE EORVM.

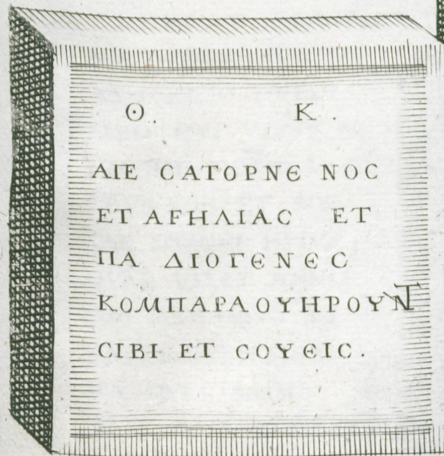
Θ. K.
ΑΙΕ CΑΤΟΡΝΕ ΝΟC
ΕΤ ΑΓΗΛΙΑC ΕΤ
ΠΑ ΔΙΟΓΕΝΕC
ΚΟΜΠΑΡΑΟΥΗΡΟΥΝΤ
CΙΒΙ ΕΤ COΥΕΙC.

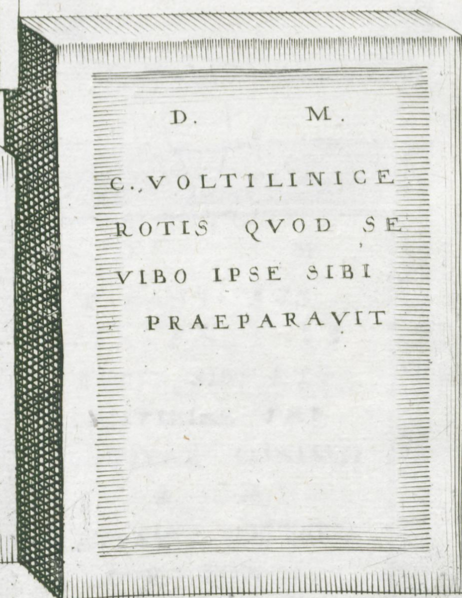
D. M.
C. VOLTILINICE
ROTIS QVOD SE
VIBO IPSE SIBI
PRAEPARAVIT

D. M.
FLAVI AE AR
BVSCV LAE
CONIV GI BENE
MEREN TI FECIT
PRIMVS SIBI ET
SVIS VIXIT
ANNIS XX.

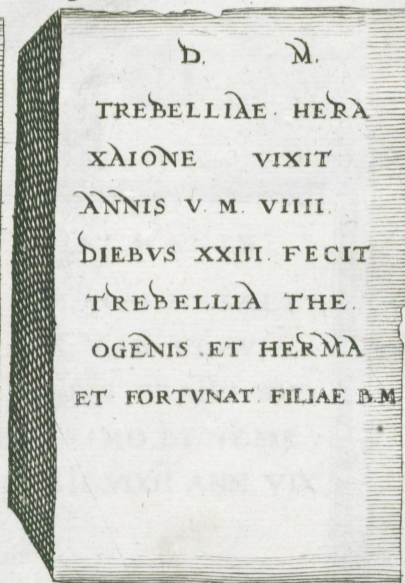
D. M.
TREBELLIAE HERA
XAIONE VIXIT
ANNIS V. M. VIIII.
DIEBVS XXIII. FECIT
TREBELLIA THE.
OGENIS ET HERMA
ET FORTVNAT. FILIAE B.M.

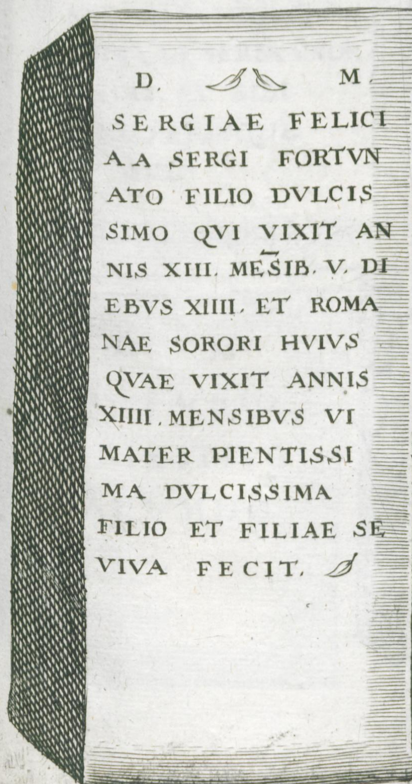
D. M.
SERGIAE FELICI
A.A. SERGI FORTVN
ATO FILIO DVLCIS
SIMO QVI VIXIT AN
NIS XIII. MESIB. V. DI
EBVS XIIII. ET ROMA
NAE SORORI HVIVS
QVAE VIXIT ANNIS
XIIII. MENSIBVS VI
MATER PIENTISSI
MA DVLCISSIMA
FILIO ET FILIAE SE
VIVA FECIT.

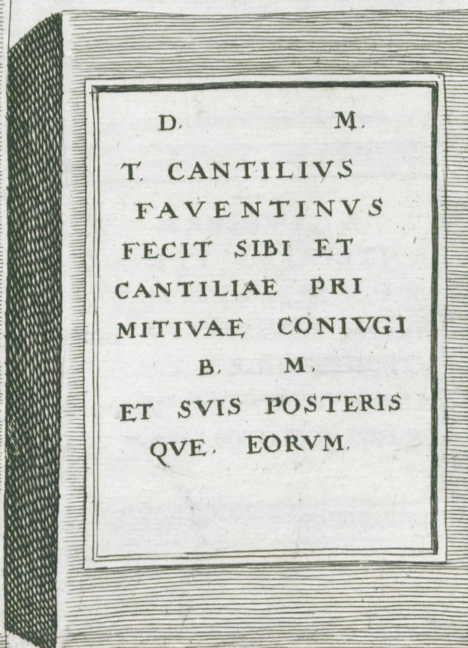
D. M.
T. CANTILIVS
FAVENTINVS
FECIT SIBI ET
CANTILIAE PRI
MITIVAE CONIVGI
B. M.
ET SVIS POSTERIS
QVE. EORVM.

D M
L IVLIVS AGATHOPVS
IVLIAM CALLISTAN
NI PATRONAM SVAM
FECIT BENEMERENTI

DIS MANIB.
T. FLAVIO NATALI
AVG. LIB. FLAVIA
HELPIS FRATRI SVO
PIISSIMO BENEME
RENTI. VIXIT ANN. VIX.

D M
SEX MANLI SATVRNINI
VIPIA VENERIA VXOR
FECIT ET SIBI
POSTERISQVE
SVIS

D M
Q FVRIO
PRIMITIVO
ALVMNO

DIS MANIBVS S
L. DOMITI EVARISTI
QVI VIXIT ANN. VI. M.V. D.X.
L. DOMITIVS EVARISTVS PATER
FECERVNT F. S. BENEDICTO
HOC NOMEN INPOSVERVNT SODALE
SIBI ET SVIS ET POSTERISQ. EORVM

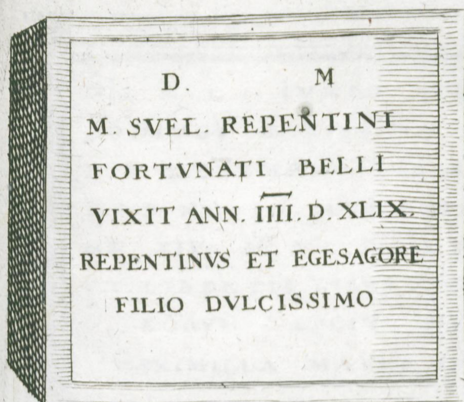
D. M
M. SVEL. REPENTINI
FORTVNATI BELLI
VIXIT ANN. IIII. D. XLIX.
REPENTINVS ET EGESAGORE
FILIO DVLCISSIMO

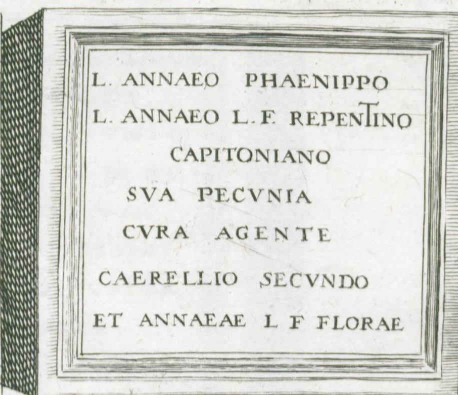
L. ANNAEO PHAENIPPO
L. ANNAEO L. F. REPENTINO
CAPITONIANO
SVA PECVNIA
CVRA AGENTE
CAERELLIO SECVNDO
ET ANNAEAE L F FLORAE

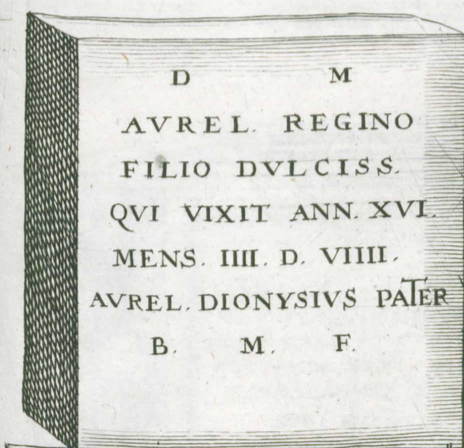
D M
AVREL. REGINO
FILIO DVLCISS.
QVI VIXIT ANN. XVI.
MENS. IIII. D. VIIII.
AVREL. DIONYSIVS PATER
B. M. F.

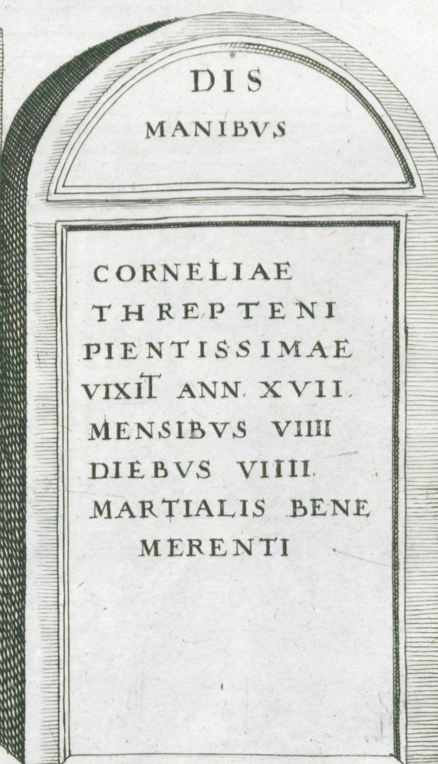
DIS
MANIBVS
CORNELIAE
THREPTENI
PIENTISSIMAE
VIXIT ANN. XVII.
MENSIBVS VIIII
DIEBVS VIIII.
MARTIALIS BENE
MERENTI

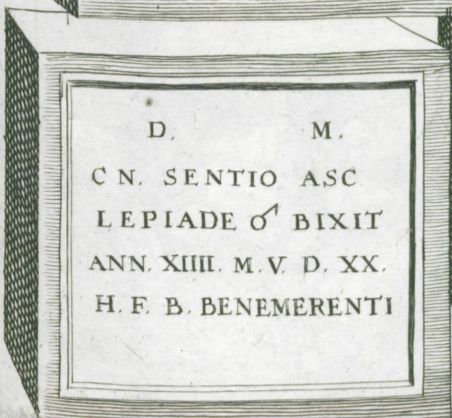
D. M.
CN. SENTIO ASC
LEPIADE ♂ BIXIT
ANN. XIIII. M. V. D. XX.
H. F. B. BENEMERENTI

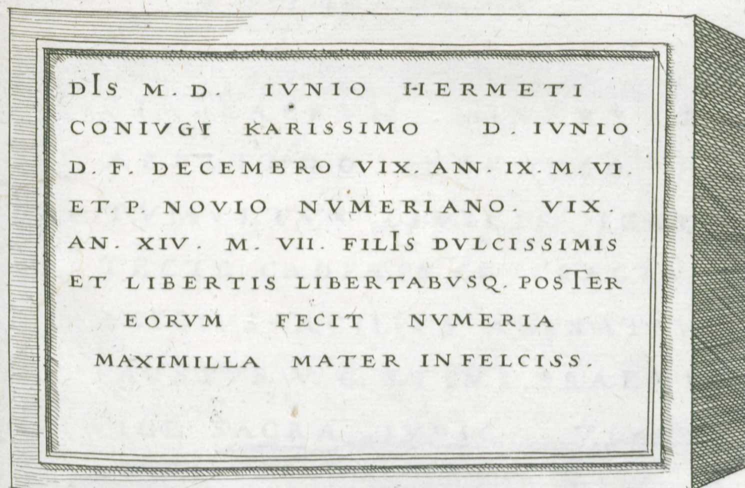
DIS M. D. IVNIO HERMETI
CONIVGI KARISSIMO D. IVNIO
D. F. DECEMBRO VIX. ANN. IX. M. VI.
ET. P. NOVIO NVMERIANO. VIX.
AN. XIV. M. VII. FILIS DVLCISSIMIS
ET LIBERTIS LIBERTABVSQ. POSTER
EORVM FECIT NVMERIA
MAXIMILLA MATER INFELCISS.

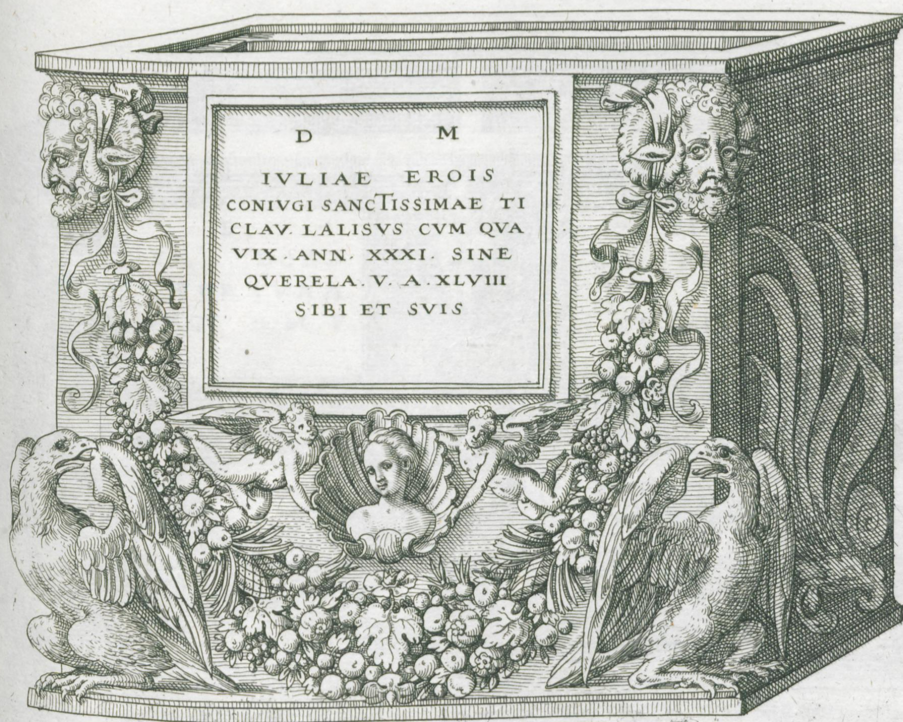
D M
IVLIAE EROIS
CONIVGI SANCTISSIMAE TI
CLAV. LALISVS CVM QVA
VIX. ANN. XXXI. SINE
QVERELA. V. A. XLVIII
SIBI ET SVIS

SIMVLACRVM MINERBAE
ABOLENDO INCENDIO
TVMVLTVS CIVILIS IGNI
TECTO CADENTE CONFRACTVM
ANICIVS ACILIVS AGINATIVS
FAVSTVS V. C. ET INL. PRAEF VRBI
VICE SACRA IVDIC V

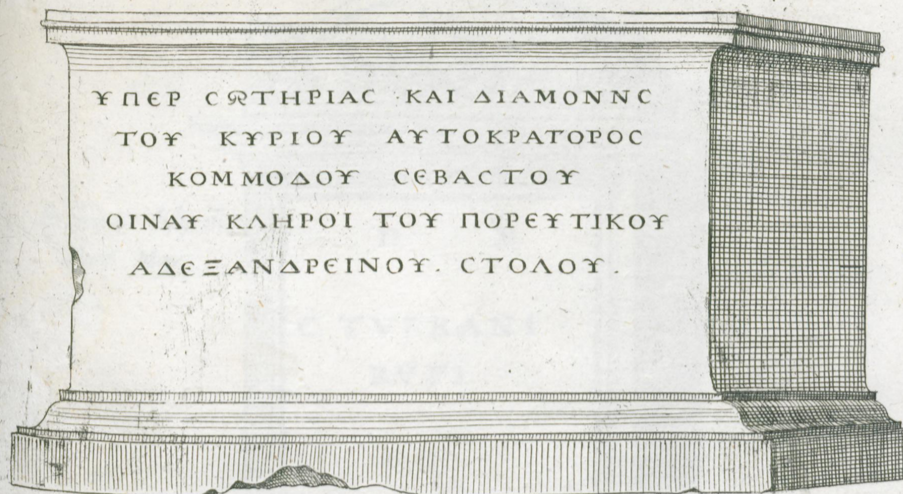
ΥΠΕΡ CΩΤΗΡΙΑC ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΝΝC
ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟC
ΚΟΜΜΟΔΟΥ CΕΒΑCΤΟΥ
ΟΙΝΑΥ ΚΛΗΡΟΙ ΤΟΥ ΠΟΡΕΥΤΙΚΟΥ
ΑΔΕΞΑΝΔΡΕΙΝΟΥ. CΤΟΛΟΥ.

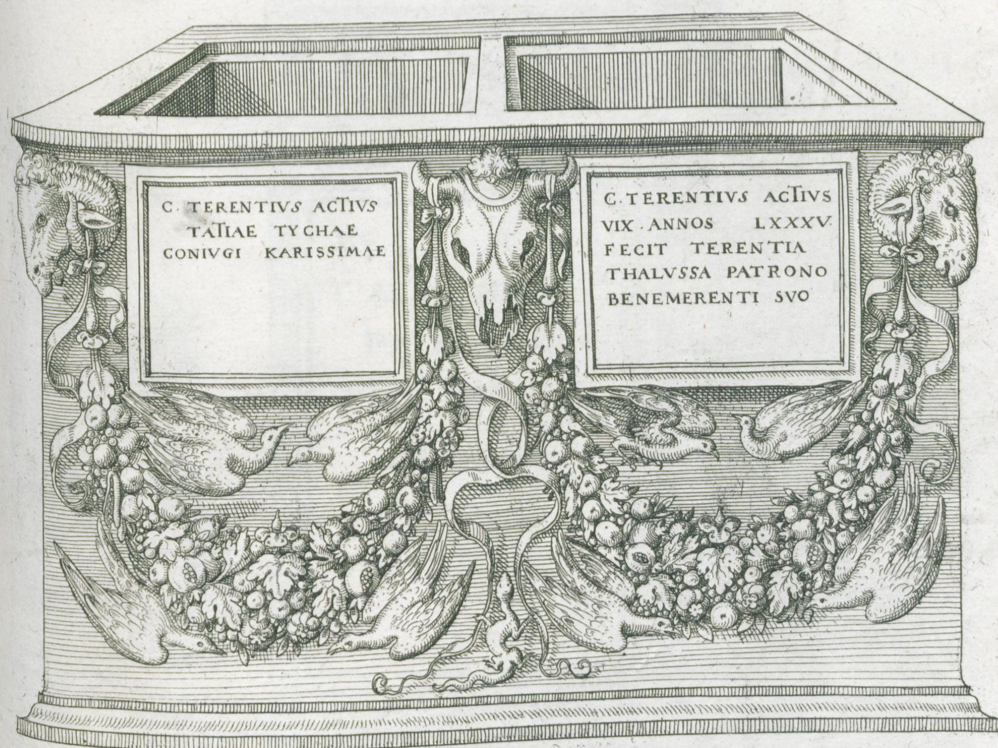
C. TERENTIVS ACTIVS
TATIAE TYCHAE
CONIVGI KARISSIMAE
C. TERENTIVS ACTIVS
VIX. ANNOS LXXXV
FECIT TERENTIA
THALVSSA PATRONO
BENEMERENTI SVO

In hortis Iuly iii Pont Max

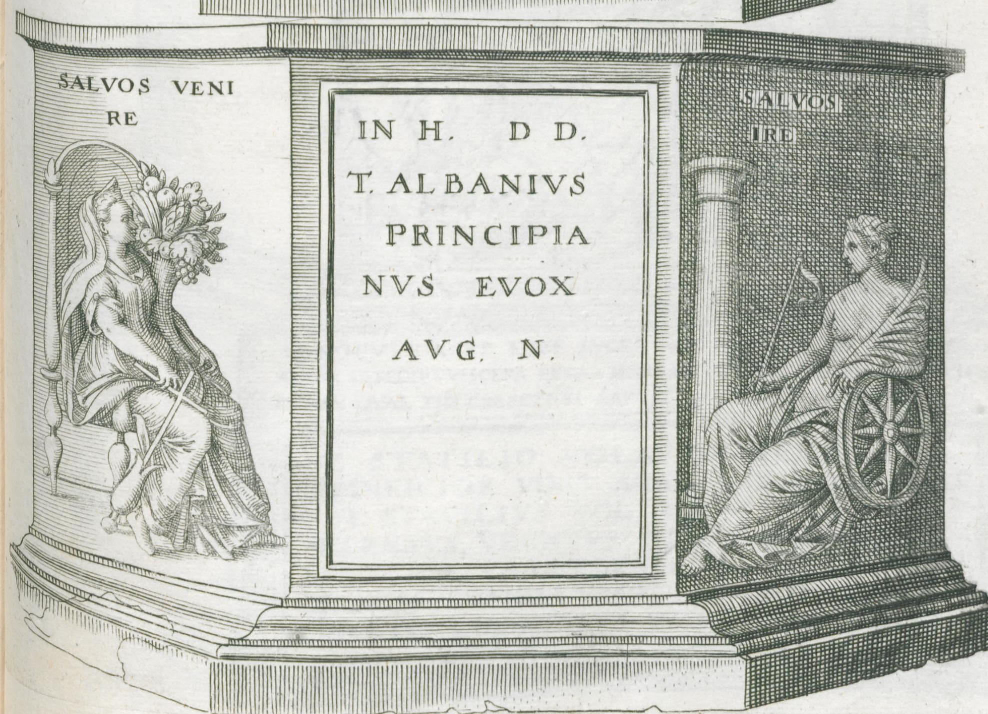

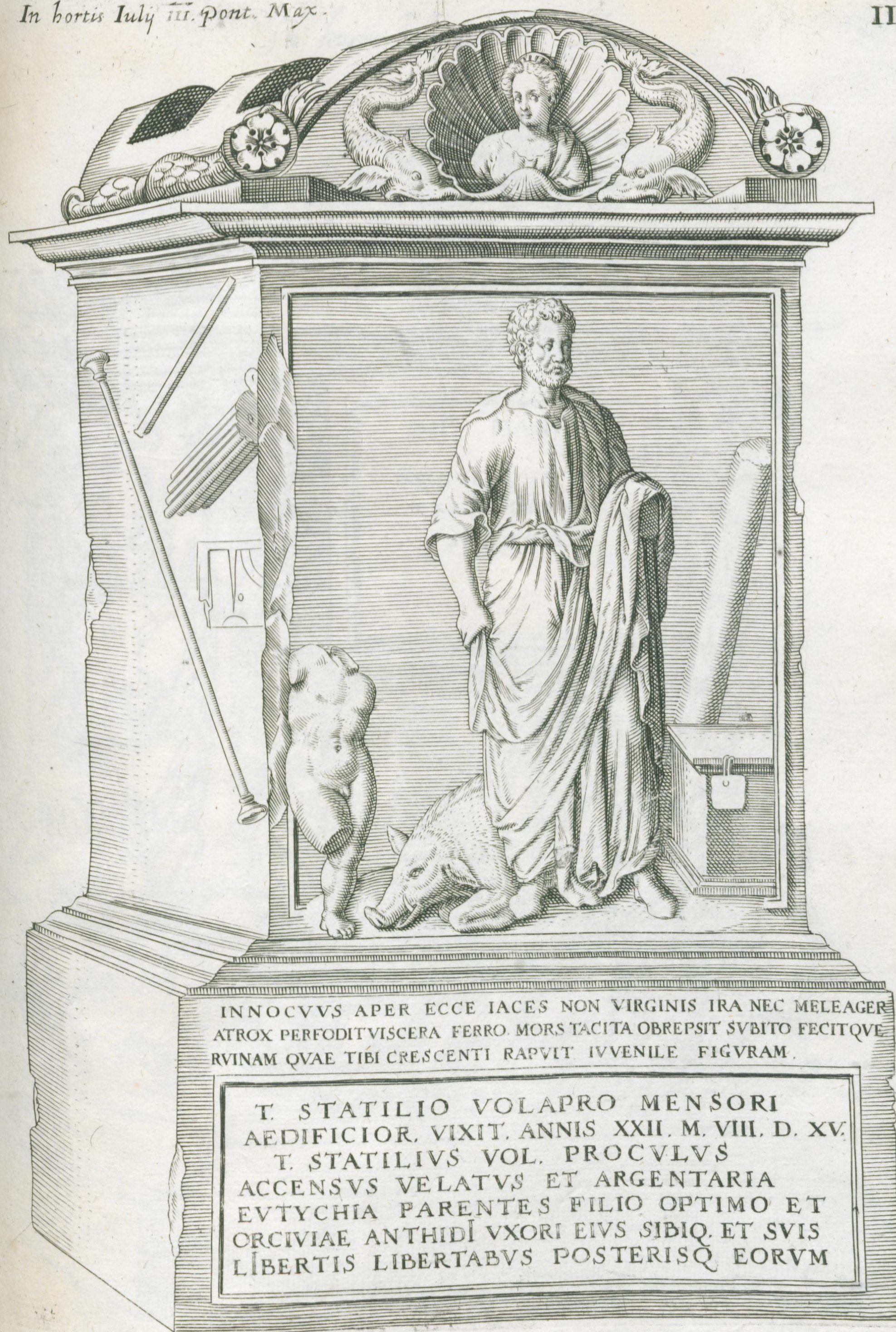
INNOCVVS APER ECCE IACES NON VIRGINIS IRA NEC MELEAGER
ATROX PERFODIT VISCERA FERRO. MORS TACITA OBREPSIT SVBITO FECITQVE
RVINAM QVAE TIBI CRESCENTI RAPVIT IVVENILE FIGVRAM.
T. STATILIO VOLAPRO MENSORI
AEDIFICIOR. VIXIT. ANNIS XXII. M. VIII. D. XV.
T. STATILIVS VOL. PROCVLVS
ACCENSVS VELATVS ET ARGENTARIA
EVTYCHIA PARENTES FILIO OPTIMO ET
ORCIVIAE ANTHIDI VXORI EIVS SIBIQ. ET SVIS
LIBERTIS LIBERTABVS POSTERISQ. EORVM

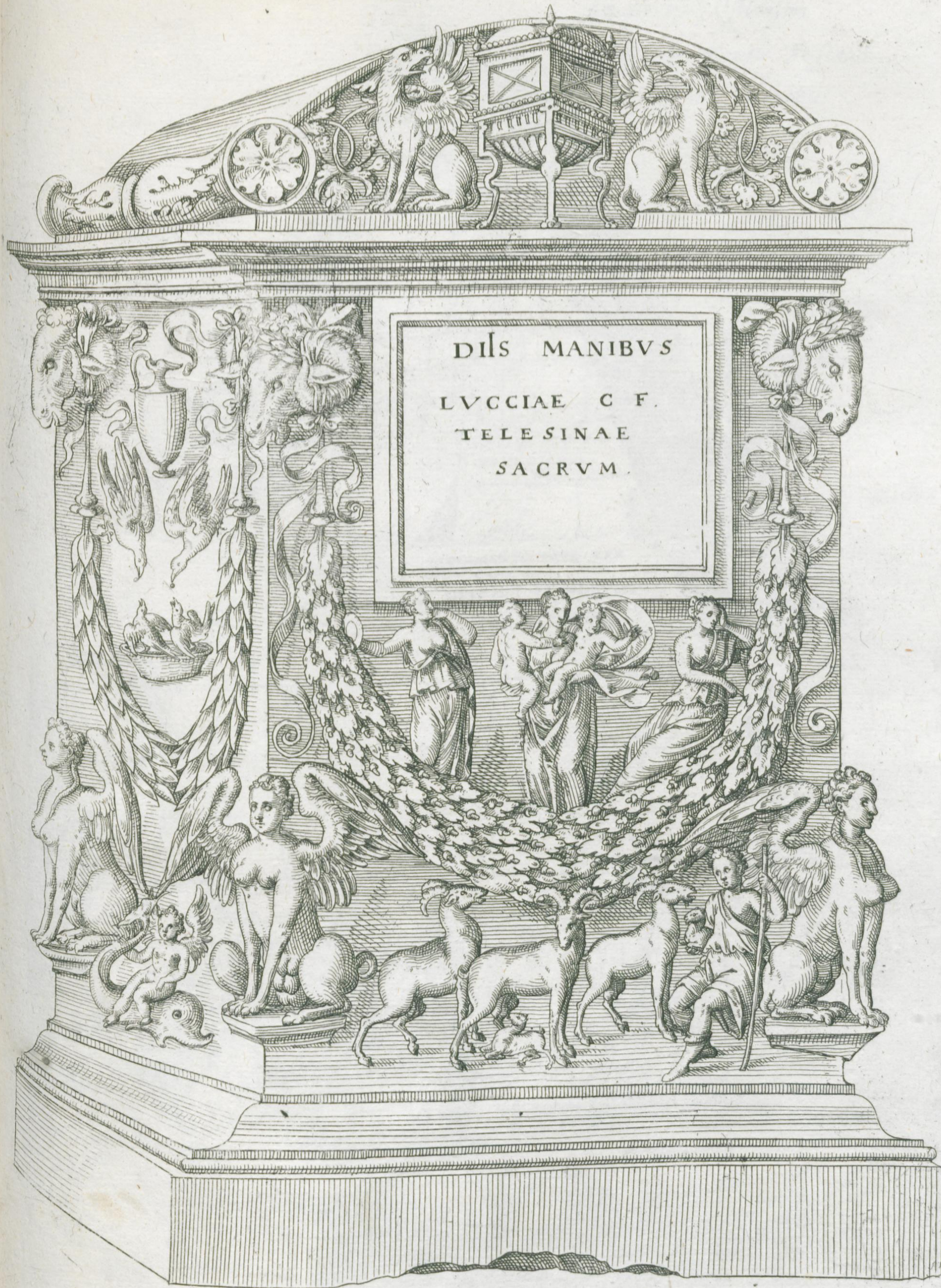
DIIS MANIBVS
LVCCIAE C F.
TELESINAE
SACRVM.

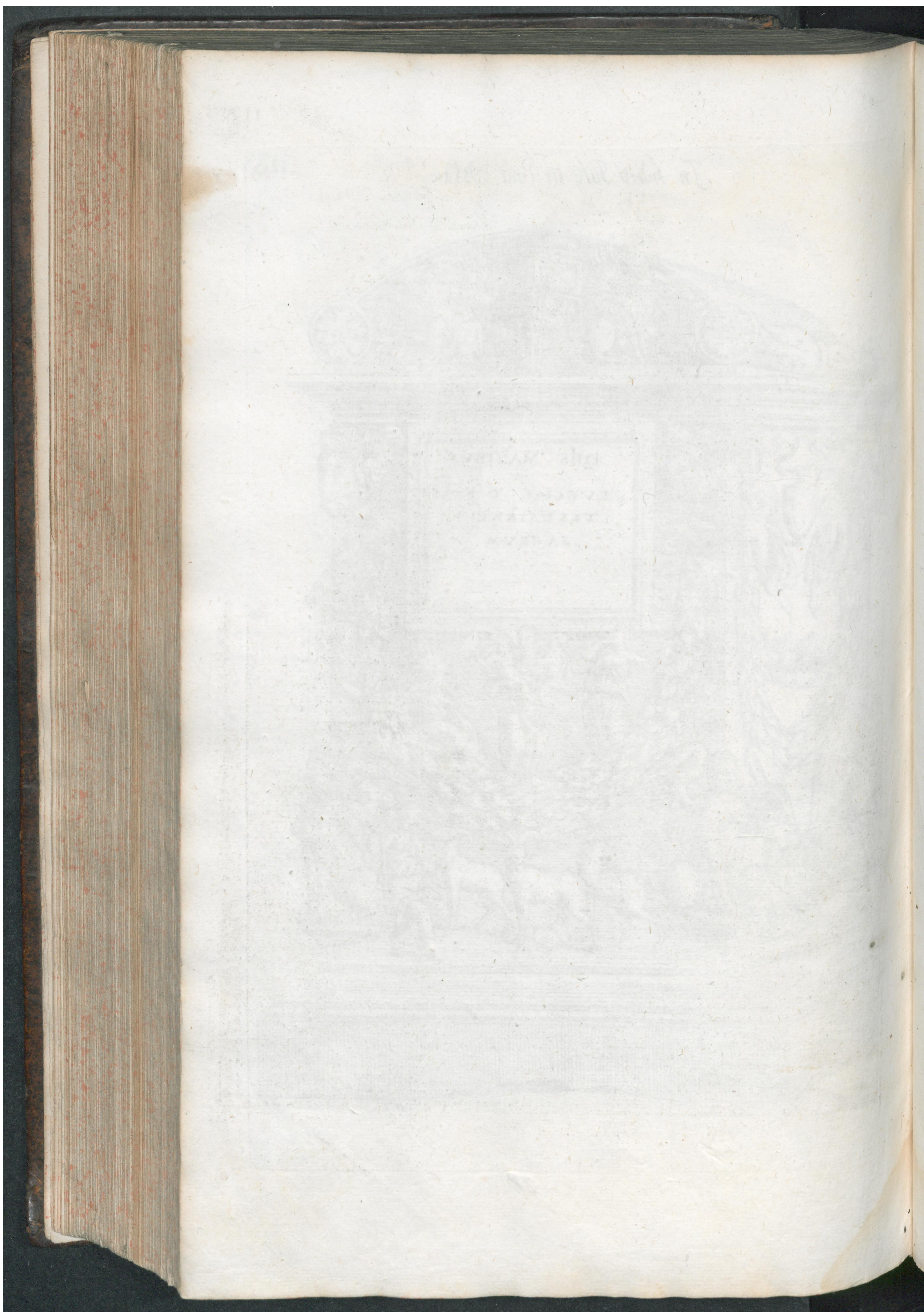

Ad portam Ostiensem
e regione montis Testacei.
annexum monibus.

Extra portam Ostiensem non procula Tyberi.

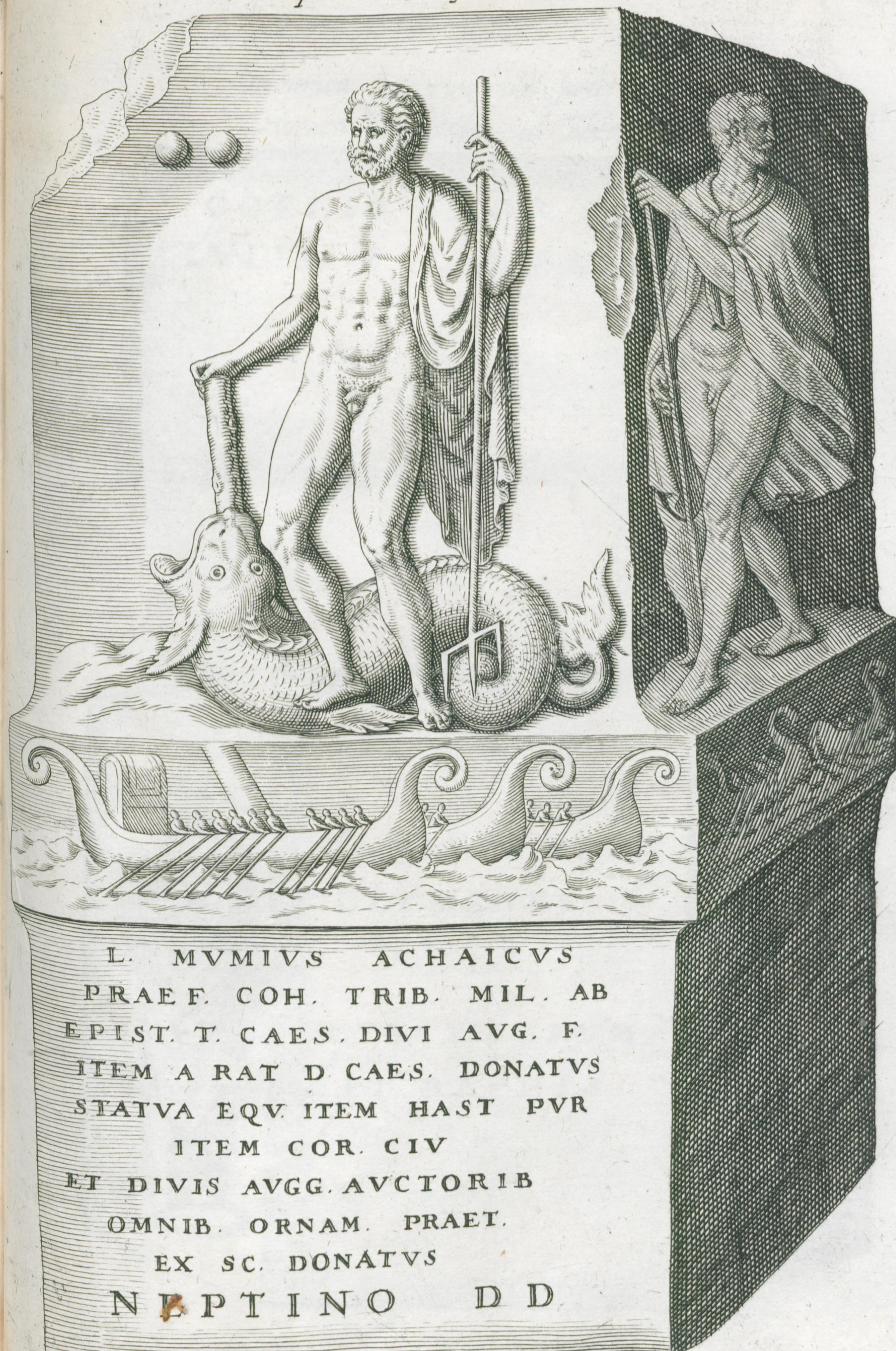

In vinea Cæsarum vbi sunt
Horrea Diocletiani ad Tiberim

COELIA VXOR SALVE.
IVLIA FILIA SALVE.

VALETE.

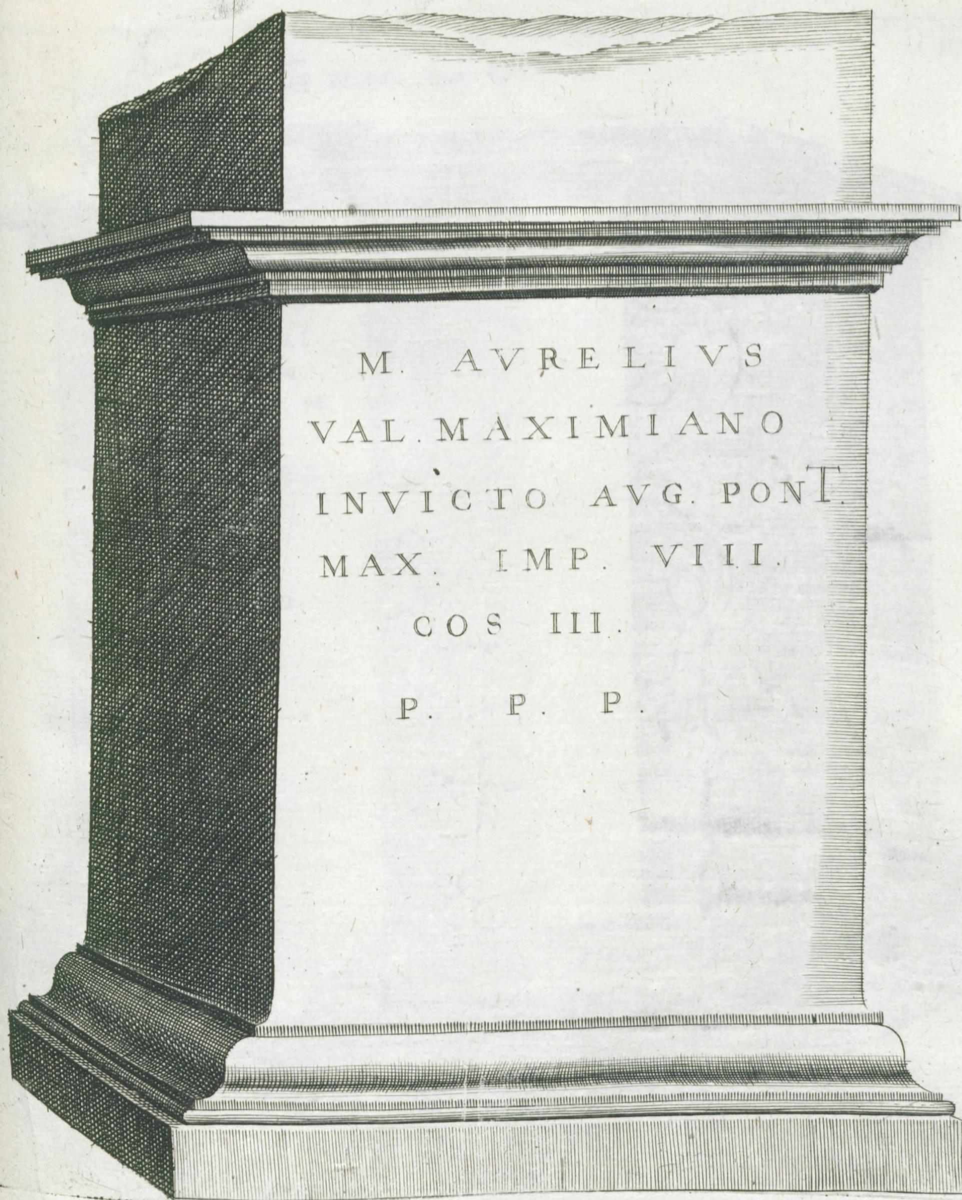
M. AVRELIVS
VAL. MAXIMIANO
INVICTO AVG. PONT.
MAX. IMP. VIII.
COS III.
P. P. P.

In vinea Iulij Cæsarini.

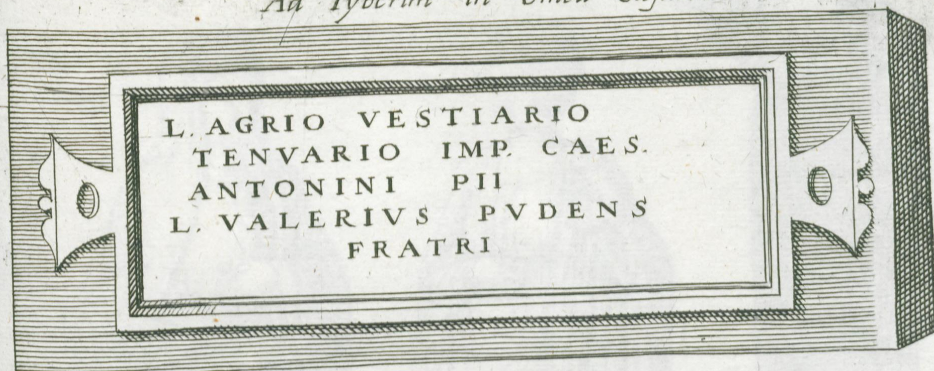
L. AGRIO VESTIARIO
TENVARIO IMP. CAES.
ANTONINI PII
L. VALERIVS PVDENS
FRATRI

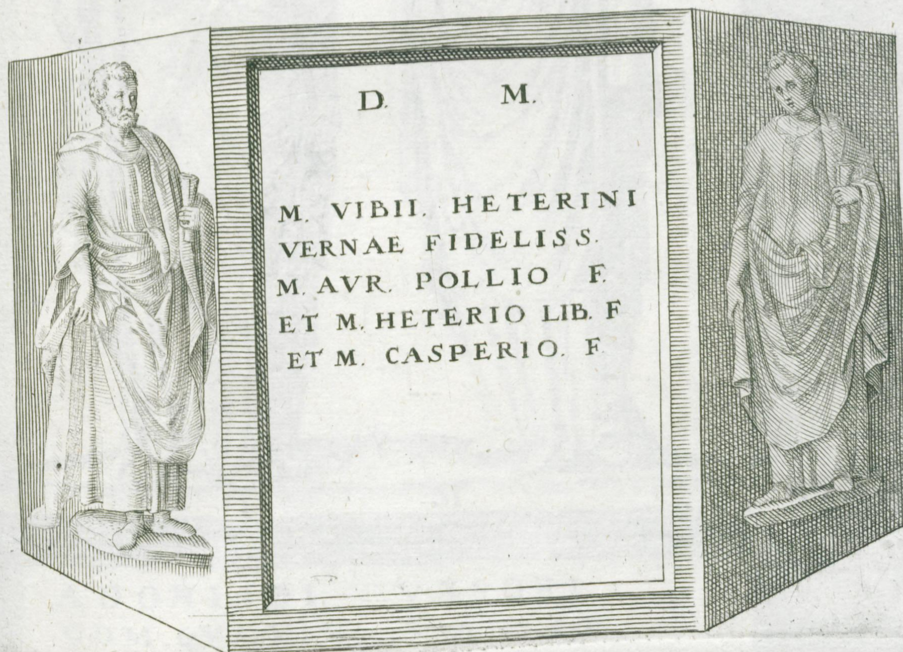
D. M.
M. VIBII. HETERINI
VERNAE FIDELISS.
M. AVR. POLLIO F.
ET M. HETERIO LIB. F
ET M. CASPERIO. F

Ad Horrea Diecletiani

Extra portam Ostiensem

Primum hoc est in templo S. Pauli.

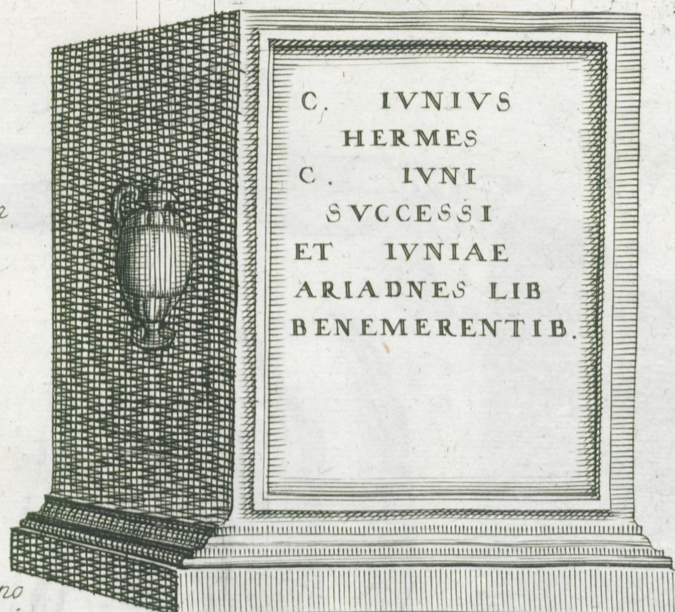

Hoc sub altari vicino vbi S. Paulus capite trucatus est Vulgo allè trè fontanè.

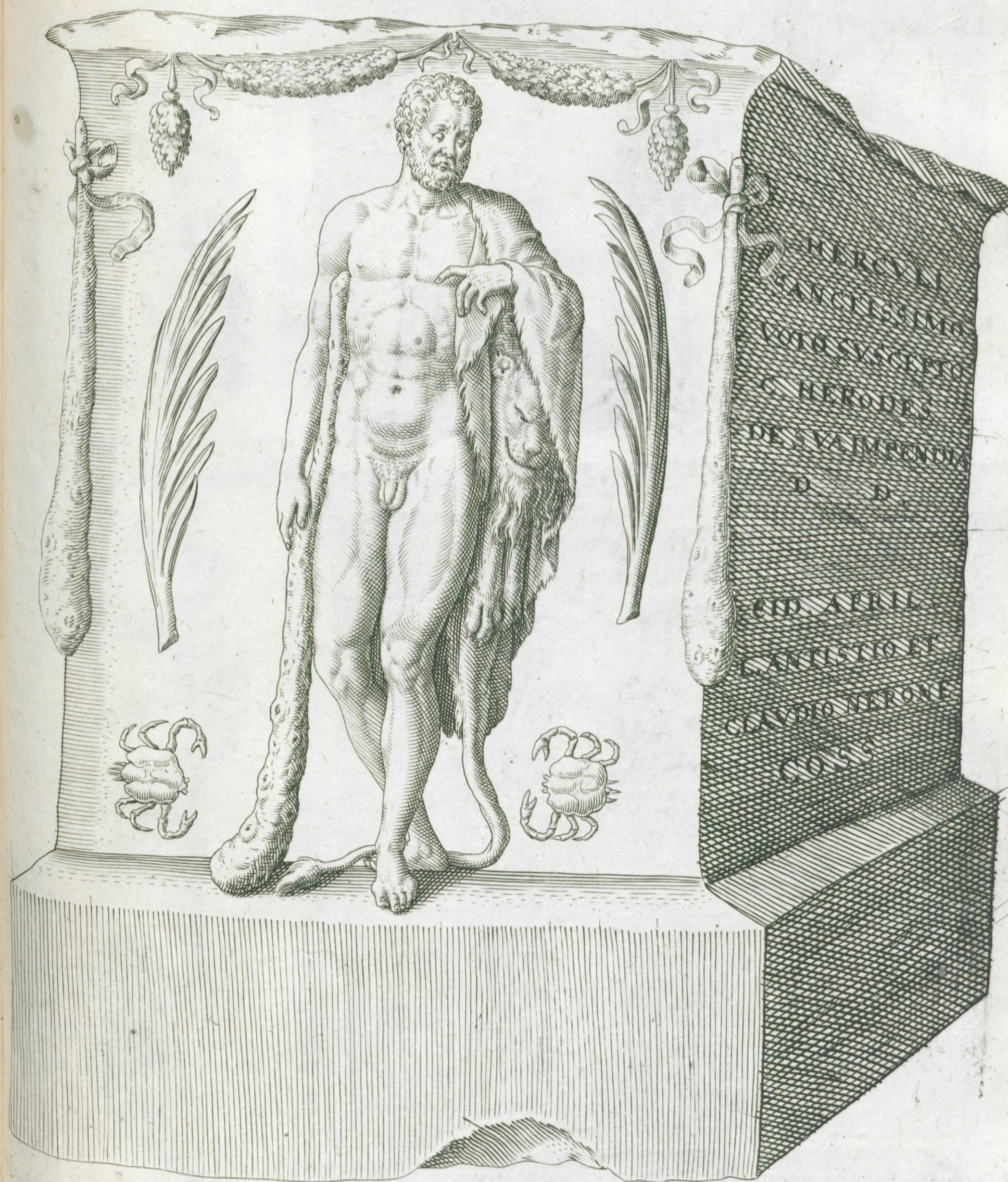
HERCVLI
SANCTISSIMO
VOTO SVSCEPTO
C. HERODES
DE SVA IMPENDIA
D. D.
ID. APRIL.
L. ANTISTIO ET
CLAVDIO NERONE
COSS.

Ad Horrea Ducletiunj.

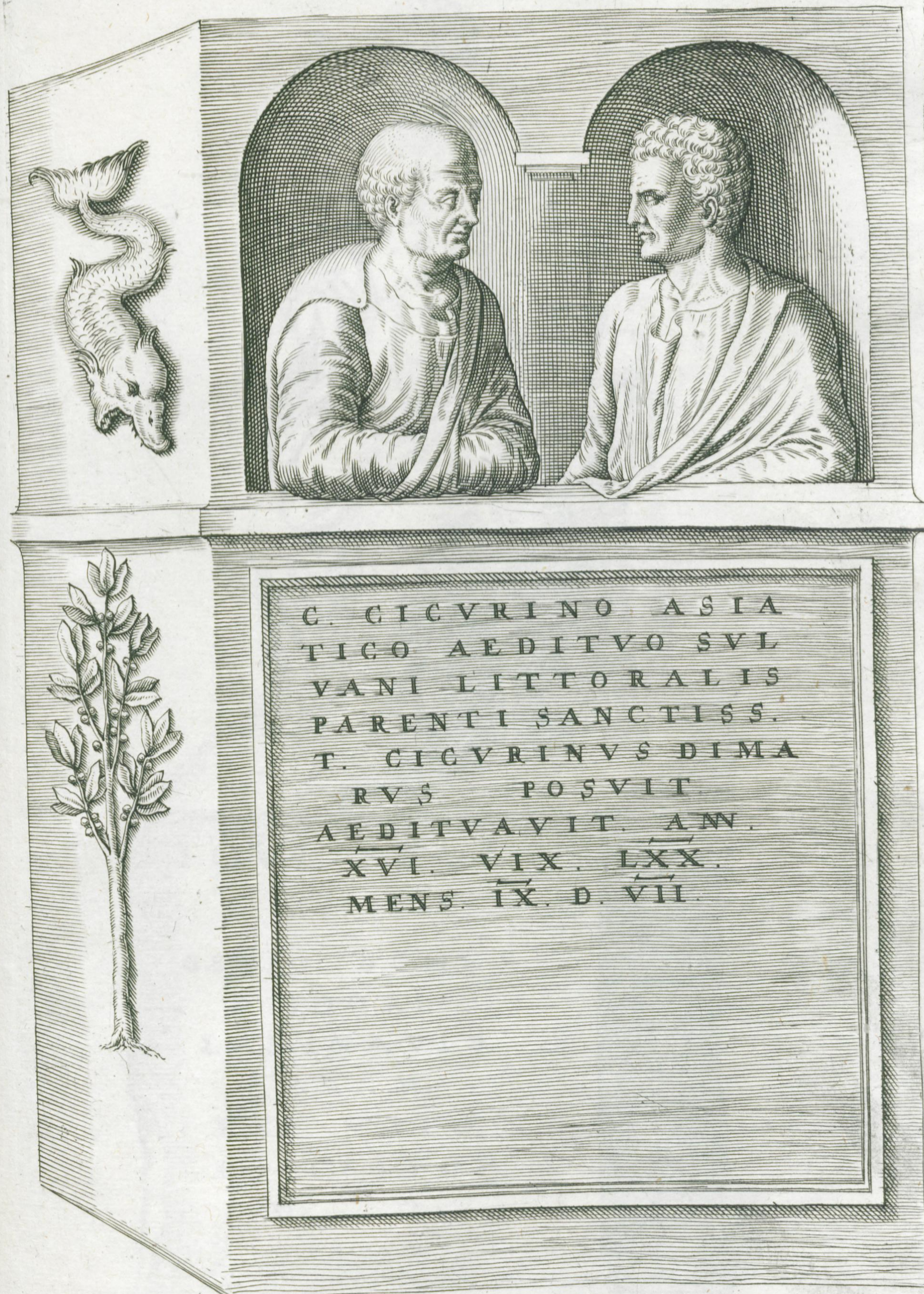

IOVI REGI
GENIO DOMVS
ISIDORI
LARINATIS
ARAM
EX VOTO
L. CASTOR
D. D.

In templo. S. Sebastiani.

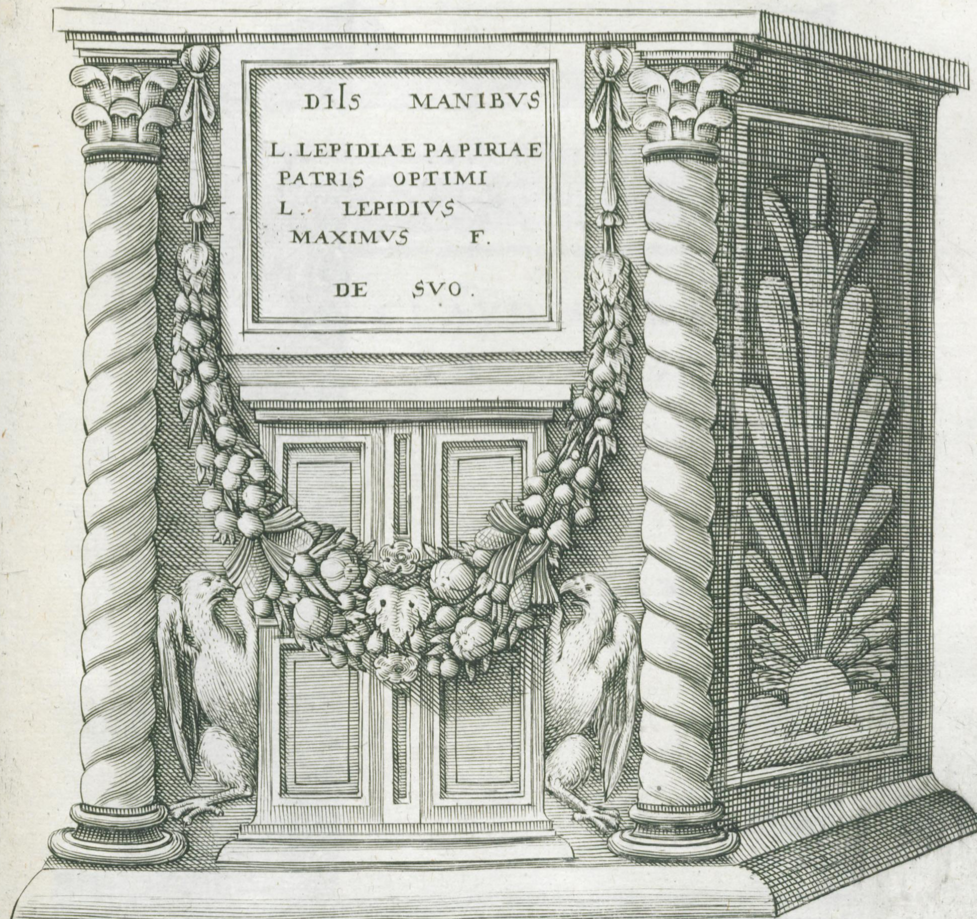

In templo S. Sebastiani.

In via Appia.

HERCVLI MVSARVM PYTHVS.

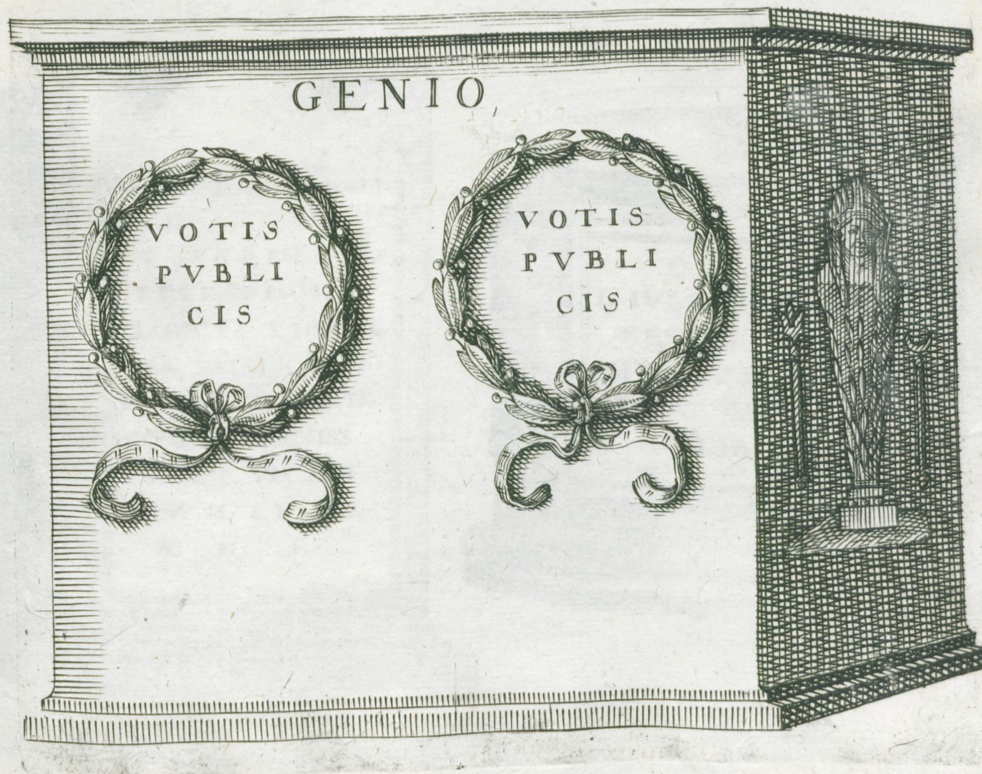
GENIO,
VOTIS
PVBLI
CIS
VOTIS
PVBLI
CIS

In templo S. Sebastiam via Appia

Saxam hoc Est in altaris base

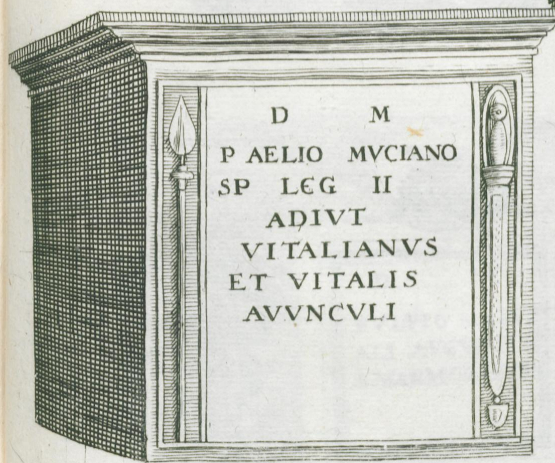

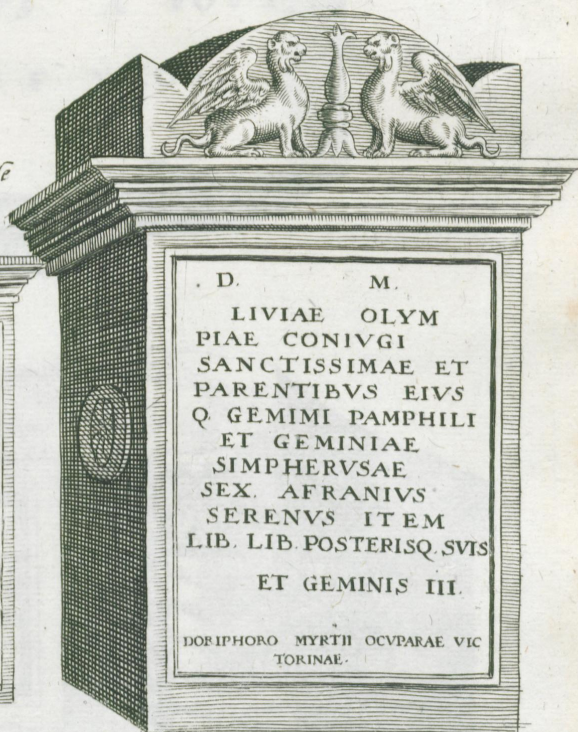

Ante templum S. Sebastiam

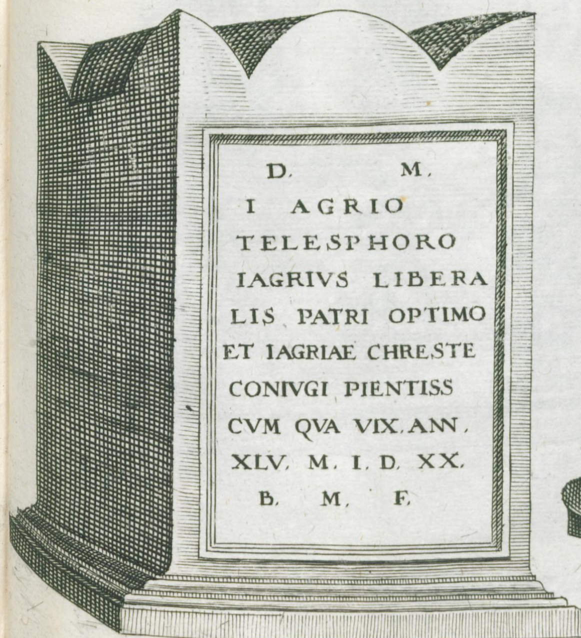

A. BAIBIVS A. FOV F.

VETTIA P. F. VXOR.

Ad S. Bebastianum via Appia.

Ad S. Sebastianum.

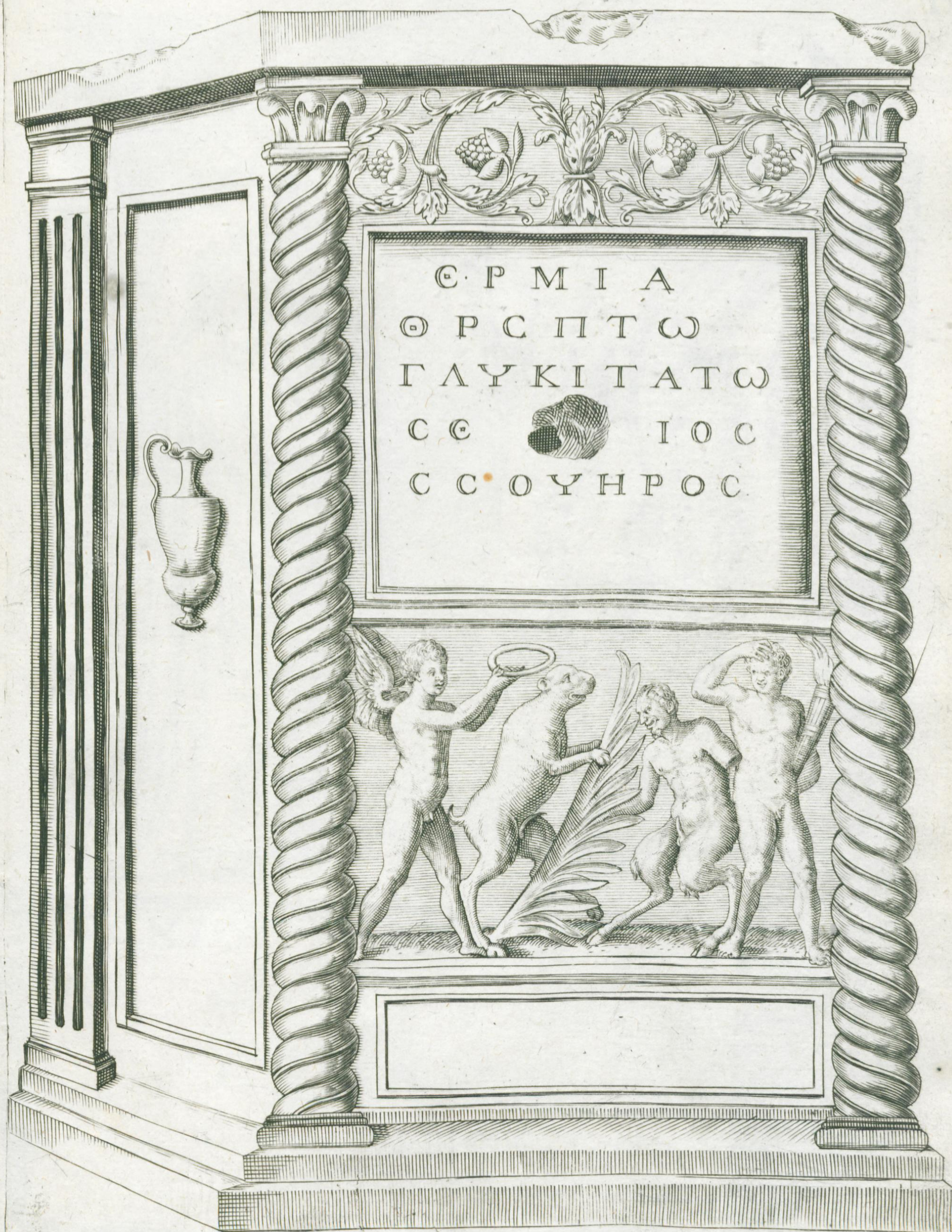
Є·ΡΜΙΑ
ΘΡCΠΤΩ
ΓΛΥΚΙΤΑΤΩ
CЄ ΙΟC
CC·ΟΥΗΡΟC

GENIO FAGNENE
LYDA.

M. DIOCLES MIL. COH. 7 MAG.
MVNICIP. ALTIN. SEVER.
NIC. OP. FORT. D. S. D.

In Hippodromo
castrensi
Via Appia
Ad S. Eustachium

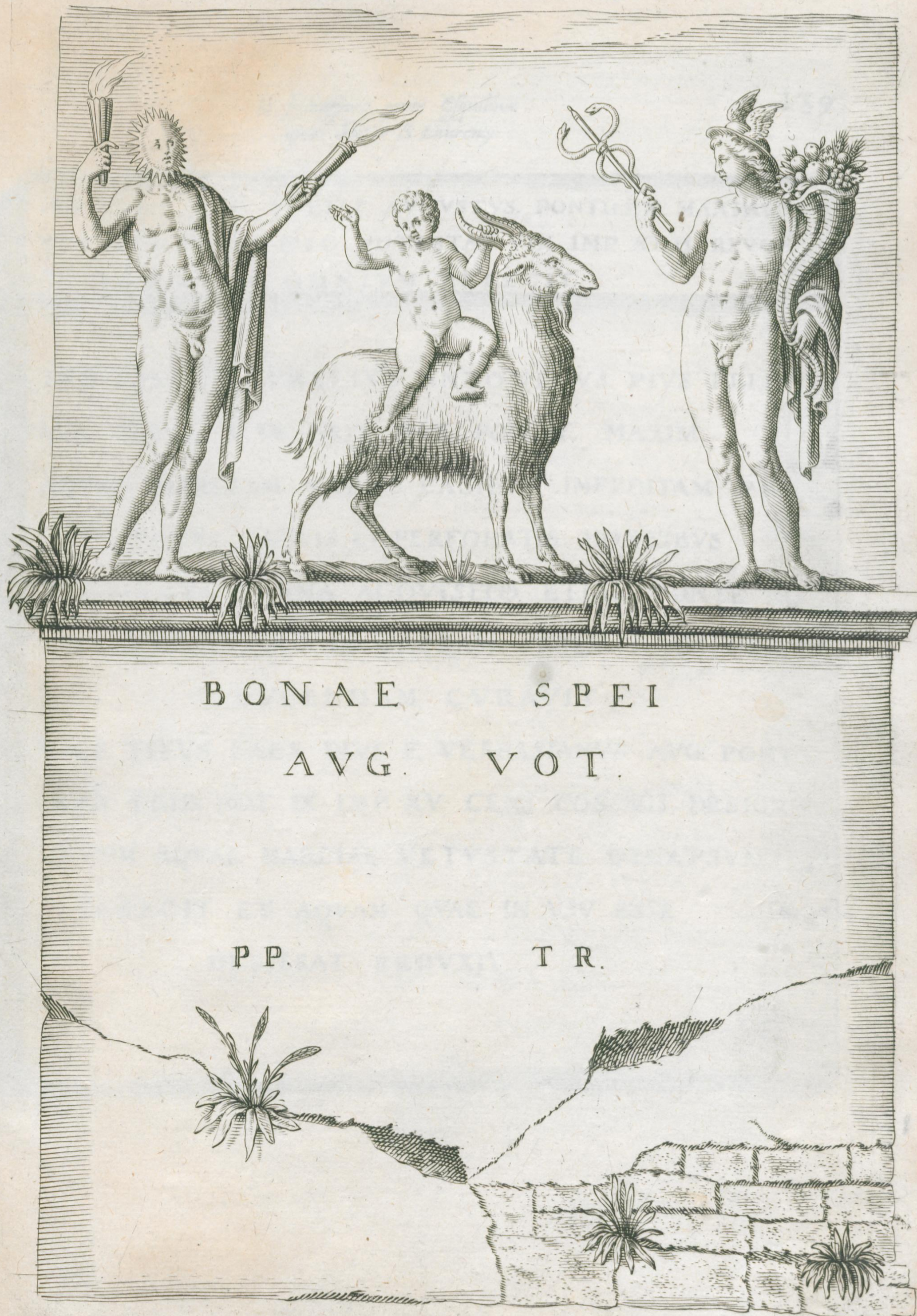
BONAE SPEI
AVG. VOT.
PP. TR.

In frontispicio porte Esquilinæ
quæ dicitur S. Laurentij

IMP. CAES. DIVI IVLI F. AVGVSTVS. PONTIFEX. MAXIMVS
COS. XII. TRIBVNIC POTESTAT. VIX. IMP. XIIII. RIVOS
AQVARVM. OMNIVM REFECIT.

IMP. CAES. M. AVRELIVS ANTONINVS PIVS FELIX
AVG. PARTH. MAX. BRIT. MAX. PONTIF. MAXIM.
AQVAM MARCIAM VARIIS CASIBVS IMPEDITAM PVR
GATO FONTE EXCISIS ET PERFORATIS MONTIBVS
RESTITVTA FORMA ADQVISITO ETIAM PONTE NO
VO ANTONINIANO IN SACRAM VRBEM SVAM PER
DVCENDAM CVRAVIT

IMP. TITVS CAES. DIVI. F. VESPASIANVS AVG. PONT.
MAX. TRIB. POT. IX. IMP. XV. CENS. COS. VII. DESIGN
RIVVM AQVAE MARCIAE VETVSTATE DILAPSVM
REFECIT ET AQVAM QVAE IN VSV ESSE
DESIERAT REDVXIT.

TI. CLAVDIVS DRVSI F. CAESAR AVG. GERMA
NIC. PONTIF. MAXIM. TRIBVNIC. POTEST. XII.
COS. V. IMP. XX VII. PATER PATRIAE AQVAS CLAV
DIAM EX PONTIBVS QVI VOCABANTVR CERV
LEVS ET CVRTIVS A MILIARIO XXXXV. ITEM
ANIENEM NOVVM A MILIARIO XII. SVA IMPER
SA IN VRBEM PERDVCENDAS CVRAVIT
IMP. CAESAR VESPASIANVS AVG PONT MAX
TRIB. POT. II. IMP. VI. COS. III. DESIG. IIII. P P.
AQVAS CVRTIAM ET CERVLEAM PERDVCTAS A
DIVO CLAVDIO ET POSTEA INTERMISSAS DILAPSASQ
PER ANNOS IX. SVA IMPENSA VRBI RESTITVIT.
IMP. TI. CAESAR DIVI F. VESPASIANVS AVG
PONT. MAX. TRIB. POT. X. IMP. XVII. PP. CENSOR
COS VIII AQVAS CVRTIAM ET CERVLEAM PER
DVCTAS A DIVO CLAVDIO ET POSTEA A DIVO
VESPASIANO PATRE SVO VRBI RESTITVTAS
CVM A CAPITE AQVARVM A SOLO VETVSTATE
DILAPSAE ESSENT NOVA FORMA REDVCENDAS
SVA IMPENSA CVRAVIT.

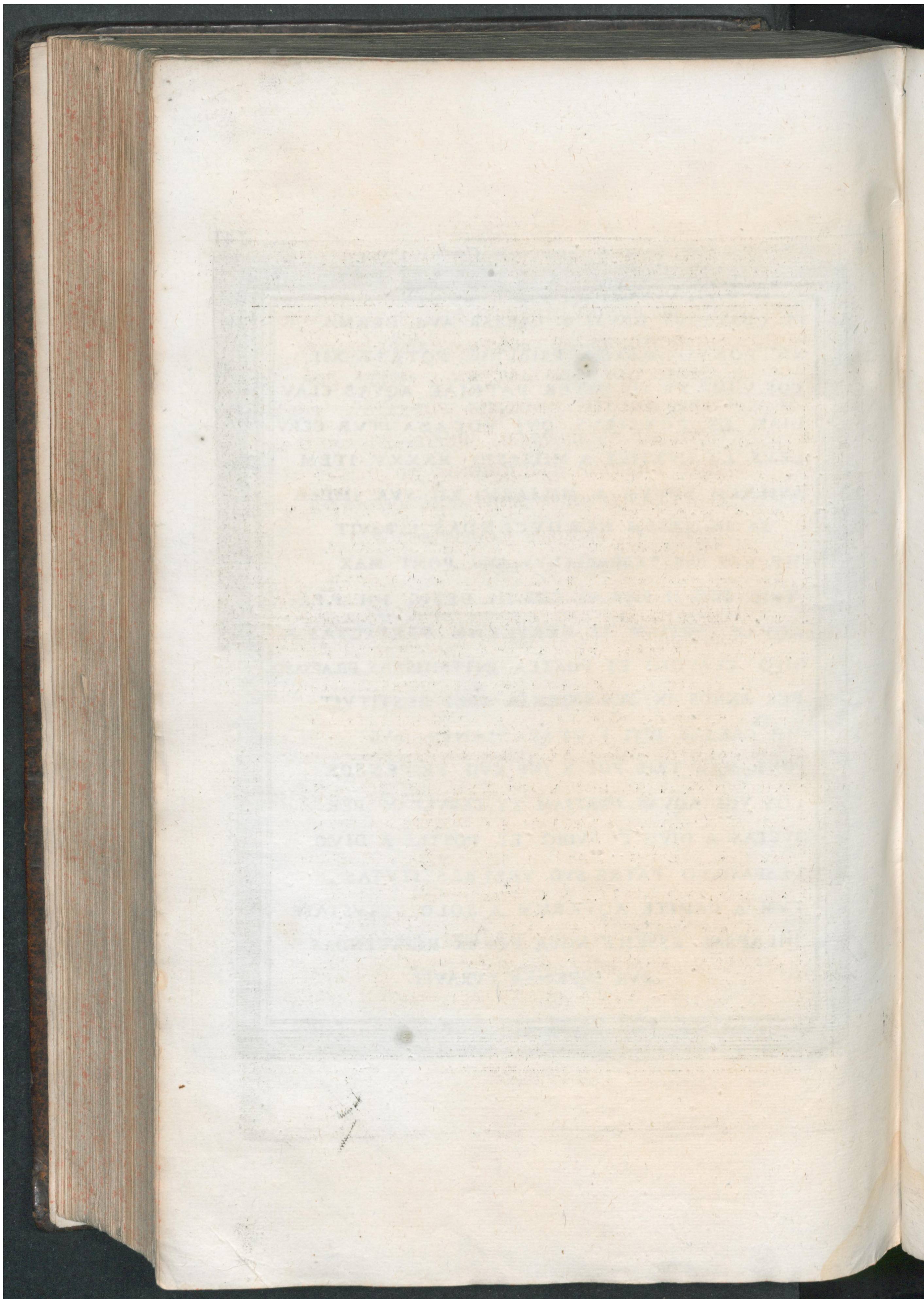

Super porta portuensi

IMPP. CAESS. DD. NN. INVICTISSIMIS PRINCIPIBVS ARCADIO
ET HONORIO VICTORIBVS AC TRIVMPHATORIBVS SEMPER
AVGG. OB INSTAVRATOS VRBIS AETERNAE MVROS POR
TAS AC TVRRES EGESTIS IMMENSIS RVDERIBVS EX
SVGGESTIONE V.C. ET ILLVSTRIS MILITIS ET MAGIS.
TRI VTRIVSQVE MILITIAE STILICHONIS AD PERPE
TVITATEM NOMINIS EORVM SIMVLACRA CONSTITVIT.
CVRANTE FL. MACROBIO LONCINIANO V.C.
PRAEF. VRBIS D N M Q. EORVM.

In frontispicio Panthei

M. AGRIPPA. L. F. COS. TERTIVM. FECIT.

IMP CAESAR L SEPTIMIVS SEVERVS PIVS PERTINAX
ARABICVS ADIABEN PARTH MAXIMVS PONT MAX TRIB
POT XI COS III P P PROCOS ET IMP CAESAR M. AVRELI
VS ANTONINVS PIVS FELIX AVG TRIB POTEST V COS
PROCOS PANTHEVM VETVSTATE CORRVPTVM CVM OMNI
CVLTV RESTITVERVNT

IMPERANTE D. N. PIISSIMO AC TRIVMPHALI
SEMPER AVG. IVSTINIANO PP. AVG ANN. XXXVIII
NARSES VIR GLORIOSVS EX PRAEPOSITO SACRI PA
LATII EX CONS. ATQVE PATRICIVS POST VICTORIAM
GOTHICAM IPSIS EORVM REGIBVS CELERITATE
MERABILI CONFLICTV PVPLICO SVPERATIS ATQVE
PROSTRATIS LIBERTATE VRBIS ROMAE AC TOTI
VS ITALIAE PESTITVTA PONTEM VIAE SALA
RIAE VSQVE AD AQVAM A NEFANDISSIMO TO
TILA TIRANNO DESTRVCTVM PVRGATO FLVM
IN ALVE IN MELIOREM STATVM VAM
QVONDAM FVERAT RENOVAVIT.

QVAM BENE CVRVATI DIRECTA EST SEMITA PONTIS
ATQVE INTERRVPTVM CONTINVATVR ITER
CALCAMVS RAPIDAS SVBIECTI GVRGITIS VNDAS
ET LICET IRATAE GERNERE MVRMVR AQVAE
ITE IGITVR FACILES PER GAVDIA VESTRA VIRITES
ET NARSEM RESONANS PLAVSVS VBIQVE CANAT
QVI POTVIT RIGIDAS GOTHORVM SVBDERE MENTES
ET DOCVIT DVRVM FLVMINA FERRE IVGVM

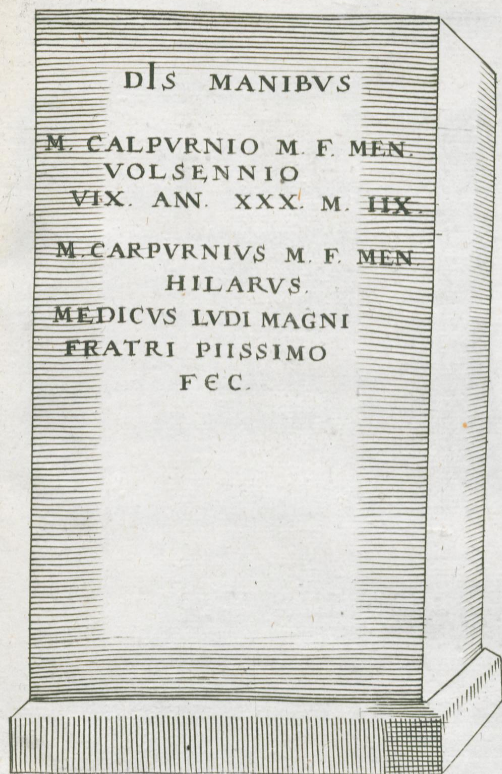
DIS MANIBVS
M. CALPVRNIO M. F. MEN.
VOLSENNIO
VIX. ANN. XXX. M. IIX.
M. CARPVRNIVS M. F. MEN.
HILARVS.
MEDICVS LVDI MAGNI
FRATRI PIISSIMO
FEC.

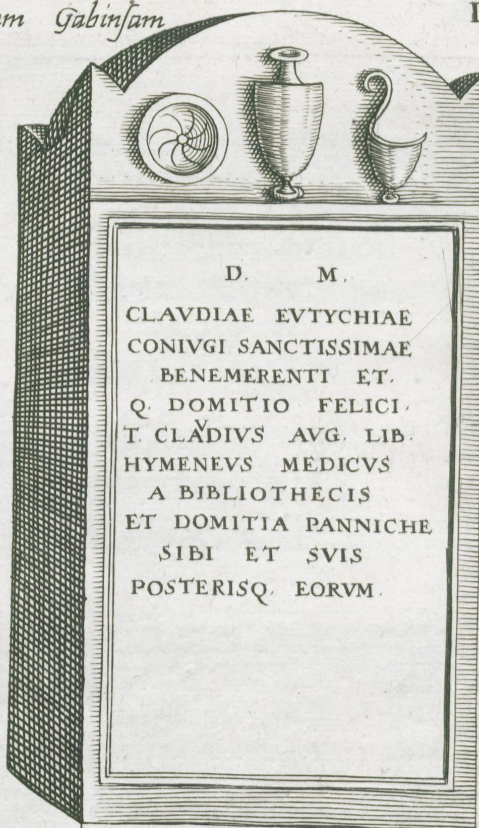
D. M.
CLAVDIAE EVTYCHIAE
CONIVGI SANCTISSIMAE
BENEMERENTI ET.
Q. DOMITIO FELICI.
T. CLADIVS AVG. LIB.
HYMENEVS MEDICVS
A BIBLIOTHECIS
ET DOMITIA PANNICHE
SIBI ET SVIS
POSTERISQ. EORVM.

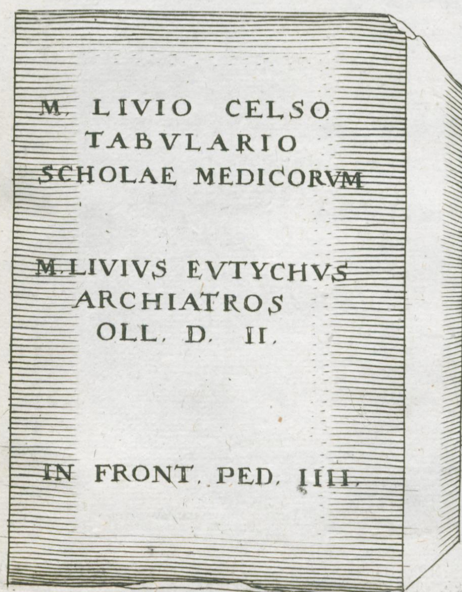
M. LIVIO CELSO
TABVLARIO
SCHOLAE MEDICORVM
M. LIVIVS EVTYCHVS
ARCHIATROS
OLL. D. II.
IN FRONT. PED. IIII.

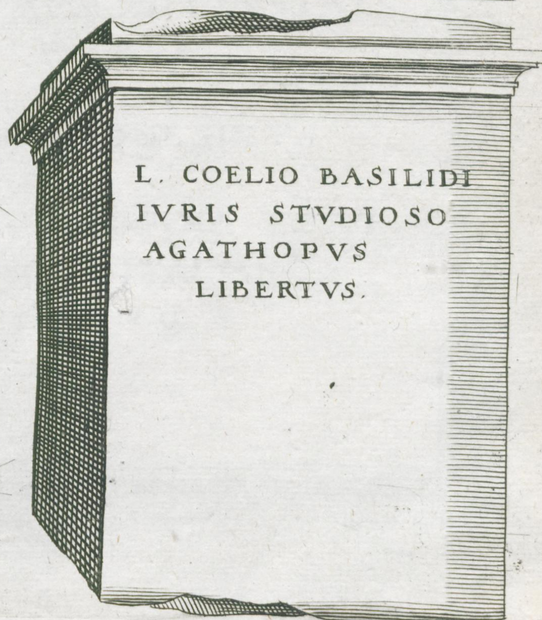
L. COELIO BASILIDI
IVRIS STVDIOSO
AGATHOPVS
LIBERTVS.

Ad portam Latinam

D. M.
CN. PLAVTI ETERII
CONIVGI AMANTISSIMI
ACLIA TVNCHANVSA
CVM QVO BIXIT
ANNOS XVIII.

BIXIT XLII. ET SIBI
ET POSTERIS.

ΘΕΟΙϹ ΚΑΤΑΘΟΝΙΟΙϹ
ΙΟΥΑ. ΑΚΜΗΙ ϹΥΝΔΟΥΛΗΙ
ΑΚΤΙΟϹ ΤΡΟΦΙΜΟϹ
ΜΝΗΜΗϹ ΚΑΙΕΥϹΕΒΙΑϹ
ΧΑΡΙΝ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

ΑΚΜΗ ΧΑΙΡΕ
ΤΡΟΦΙΜΟ ΧΑΙΡΕ.

M. IVLIO LABEONI ET
LABERIAE SYMPHERVSAE
PARENTIB. SANCTISS.
BENEMERENTISSIMIS
FECIT

M. LABEO ONESIMVS

LIVIA AGRIPPINA FECIT
CLAVDIO VITALIANO
B. M. ET S. P. Q. S.

Ad portam Latinam

AEMYLIAE PHVLLIDI
FILIAE MANSVETISSIMAE
ET SVPRA SEXVS SVI
CAPTVM ET AETATEM
PRVDENTI
IVL. ELICIVS
PATER INFELIX
ET SIBI ET CIRIAE
ATHENAIDI VXSORI
OPTVMAE BENEMERENTI
F. ET SVIS FECIT
POSTERISQVE.

D M.
LVCIO SEVERIANO
FILIO
VIX. ANN XVIII.
D.XII. ET VALERIAE
APOLLINARI
ET AGATHVSAE
MAMMAE
IVL. CHRESTVS
FECIT
ET SIBI ET SVIS.

NYMPHIS
QVAE SVB COLLE
SVNT ARVLAM
MVMIA CANTERIA
NVMINI
ADIVT. DEVOT
CVM STATVA
ISIS
ET TABVLATO.
D D

C. TORRANIVS SACERDOS
HERCVLIS LVCI MONTANI
ARAM CVM BASE MARMORIA
DIS MAGNIS
QVALIS EST IN AVENTINO
TEST P. C.

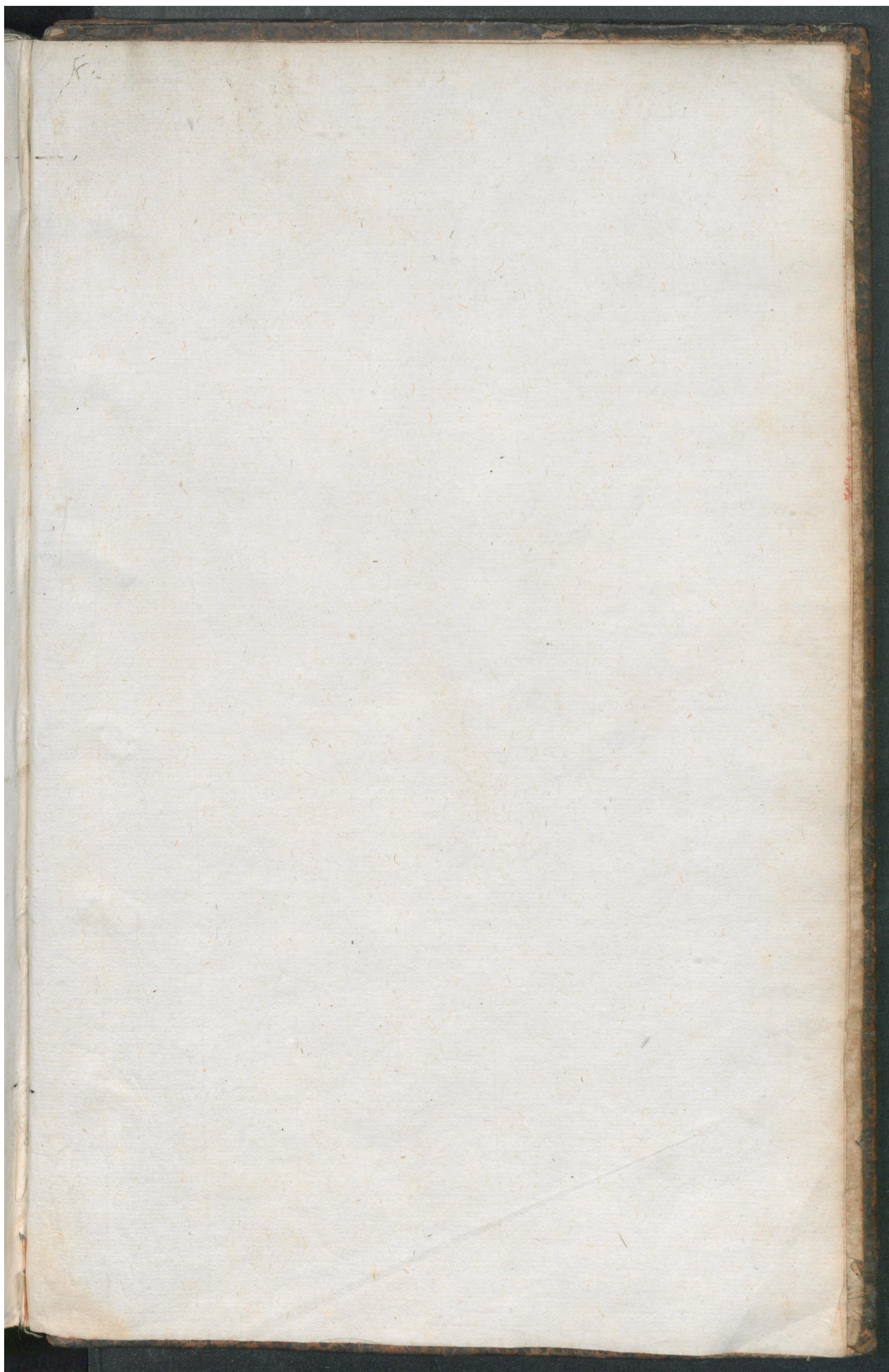

36